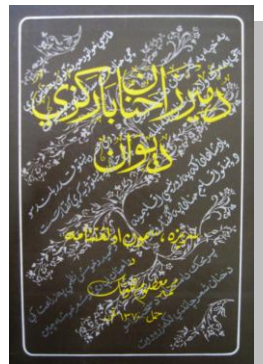
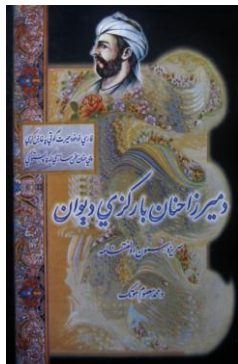

فارسي خوانو د حيرت گوتي په غاښن کړې
چي حنان سخن سازي که په پښتو کي

د ميرزا حنان بارکزي د پوان

سريزه، سمون او لغتنامه

Ketabton.com

www.hotakonline.com

د ناشر خبري

د میرزا حنان بارکزي دېوان تر دغه حاضر چاپ وړاندي درې واره هم چاپ سوی دی. وارد واره د کابل پښتو ټولني چاپ کړې (۱۳۳۲ش). دوهم وار له کراچي څخه د محمد معصوم هوتک په (سريزه، سمون او لغتنامه) سره د حمد الله صحاف په زيار خپور سو (۱۳۷۰ش). ورپسې د بلوچستان پښتو اکېډمۍ نشر کړې (۱۹۹۲ع) او دا دی د څلورم وار لپاره د کراچي چاپ له نورو زياتونو سره د صحاف نشراتي مؤسسې په زيار خپرېږي.

د دې دېوان هر چاپ تر خپل مخکيني چاپ هم دکلام د ډېروالي له مخي او هم د صحت و دقت له رويه بشپړ دی. دا حاضر چاپ يې تر نورو درو سرو چاپونو مکمل دی او د میرزا حنان بارکزي د کلام ټوله برخه احتوا کوي.

د دې چاپ د ترتيب او کمپوز چاري د صحاف نشراتي مؤسسې سرته رسولي دي خو په هره برخه کي مو له بناغلي هوتک څخه مشورې او لارښووني اخيستي دي. د میرزا حنان د کلام هغه برخه چي په نورو درو سرو چاپونو کي نسته، بناغلي هوتک د صحاف کتابخانې د خطي کلکسيون له يوې نوي موندل سوي نسخې څخه را ايستلې ده او مور د دوی له لارښووني سره سم هره غزل پخپل ځای کي ايښې ده. هڅه مو کړې ده چي د حنان کلام پخپله اصلي بڼه د لوستونکو لپاره برابر سي.

صحاف نشراتي مؤسسې په يکسر باندي د پښتو ادب د خپرېدو دروندکار پرغاړه اخيستی دی. نه دکومي بهرنۍ مؤسسې او نه دکوم دولتي اورگان مالي ملاتړ لري. يوازي د پښتو ميني او په دغه اوسني وخت کي خپل فرهنگي مسؤليت مجبوره کړې ده چي تر خپل وس بالا بار پورته کړي. مور به هله د زياتي خوښۍ احساس وکړو چي د محترم لوستونکو له خوا د دغه حاضر چاپ د نيمگړتياوو په ښوولو سره ونازول سو.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

موږ هڅه کوو او کړې مو ده چې د پښتو ادب پخوانۍ او اوسنۍ ملغلرې د مينه والو تر لاسو پورې صحيح سلامتې ورسوو. له پاک خدايه څخه په دې لار کې توفيق غواړو.

په پای کې هوتک صاحب ته د ښه صحت او اوږده ژوند دُعا کوو چې هغه څېړنيز کارونه او ليکنې چې د دوی په پروگرام کې دي ترسره کړي او په ژوند کې يې د خپل زړه هغه ارمانونه پوره سي چې دی يې هيله من دی او د دې انتقادي او تحقيقي متن د بيا چاپ مبارکي ورتته وايو. (په درنښت)

صحاف نشراتي مؤسسه

۲۰ / کب / ۱۳۸۷ ل کويه

د میرزا حنان بارکزي د پوان

(نوی چاپ)

د میرزا حنان بارکزي د پوان ادبي نړۍ ته وارد واره د کابل پښتو ټولني وړاندي کړ. خطي نسخې يې هم سته چې زما د معلوماتو له مخي ټولي د ده پخپل لاس خطاطي سوي دي. د ۱۳۲۹ش کال په دويم کي د ده په لاس کښل سوي خطي نسخه د بناغلي حمدالله صحاف پر لاس ما ته را ورسېده او سمدلاسه مي چاپ ته د تيارولو کار پر شروع کړ شپږ، اووه مياشتي مي د کراچي ښار په سخته گرمي کي له سهاره تر ماښامه کار پر وکړ د کابل چاپ له د پوان سره مي مقابله کړ، سريزه او لغتنامه مي ورته وليکله او په پای کي مي په خپل لاس خطاطي سوي متن بناغلي صحاف ته تسليم کړ او د ده په همت د ۱۳۷۰ش کال په حمل کي د پنځوسو ټوکو په تېراژ له چاپه را ووت. (۱) د همدې کال په پای کي صحاف صاحب د میرزا حنان د د پوان يوه بله ښکلې خطي نسخه له کوټي څخه کراچي ته راوړه او ما ته يې د کتلو له پاره را وسپارله. دا نسخه هم د میرزا حنان پخپل لاس کښل سوي وه چې بشپړه معرفي به يې تاسي د همدې ليکني په يوه برخه کي ولولئ. د دې نسخې په کتلو سره ډېر ارمان را ته ودرېدئ چې کشکي خو دا نسخه څو مياشتي وړاندي لاس ته راغلي وای او د هغې په مرسته به يو ډېر بشپړ د پوان تهيه سوي وای. او به ترورخ او ښتي وې او ارمان هم څه گټه نه کوله. زما په لاس چاپ سوي د پوان مي ورسره وکوت او هغه غزلي، قطعي او قصايد مي په جلا کتابچه کي ځني را نقل کړل چې زما له خوا په چاپ سوي د پوان کي نه وه. د نسخې د ځانگړتياوو ياداښتونه مي هم واخيستل. (۲) دغه وخت ما کاناډا ته د تگ په نيت غوټي تړلي وې او د ۱۹۹۲ع کال د جولای پر دوهمه دغه هيواد ته کډه سوم. په غوټو کي مي تر کاليو کتابونه ډېر را اخيستي وه او په هغو کي همدغه کتابچه هم پرته وه. د میرزا حنان د د پوان تر دغه چاپ شپږ کاله وروسته بناغلي صحاف کاناډا ته

(۱) زما په لاس د خطاطي سوي د پوان اصل د بناغلي حمدالله صحاف په کتابتون کي خوندي دئ. (۲) د دې کتابچې د اشعارو په پای کي مي داسي کښلي وه: د يکشني په ورځ د ۱۳۷۱ش کال د حمل په دوهمه چې د ۱۴۱۲ق کال د روژې د مبارکي مياشتي اتلسمه او د ۱۹۹۲ع کال د مارچ دوه ويشتمه کېږي، د مازيگر پر پنځو بجو يې له نقل څخه فارغ سوم. محمد معصوم هوتک، گلشن اقبال، کراچي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

حال را واستاوه چې د بلوچستان کوتي پښتو اکېډمۍ هم د میرزا حنان بارکزي دېوان چاپ کړ. څه موده وروسته دغه چاپ تر ما پوري هم راوړسېد. دا دېوان د ښاغلو سيد خيرمحمد عارف او سعيد گوهر په زيار خپور سوی دئ. حواشي او تعليقات يې سيد خيرمحمد عارف ليکلي دي او ښاغلي سعيد گوهر يې پر متن باندې (نظر ثاني) کړی او هم يې زما له چاپ سره د مقابلې دقيق کار سر ته رسولی دئ. دا چاپ له هغې خطي نسخې څخه تهيه سوی دئ چې وايي میرزا حنان پخپل لاس باندې د ملا سيف الدين کاکړ لپاره په ربيع الاول ۱۲۹۰ هجري کي استنساخ کړې وه او د نوموړي ملا سيف الدين کاکړ د لمسي سعد الدين دلربش لخوا د دغه چاپ مرتبينو ته ورکړه سوې وه چې زه (هو تک) د سعد الدين دلربش دغه فرهنگي سخاوت د زړه له کومي ستايم. که به د ژوند پر مېنه وي، پاک خدای ځ دې په عزت لري. ^(۱) په دې چاپ کي زما په لاس تر چاپ سوي دېوان پنځه پنځوس غزلي او يوه قطعه زياته سته چې يو غټ اضافت دئ. د میرزا حنان پر کلام باندې په سريزه کي مبسوط بحث سوی دئ خورا زياتي تفصيلي حاشيې ور ته ليکلي سوي دي او د قاموس برخه يې هم له لمنليکونو (حاشيو) سره گډه کړې ده. د کوتي چاپ دېوان پخپل وخت کي د میرزا حنان د کلام تر ټولو بشپړه مجموعه ده. د دغه چاپ په سريزه کي يې کښلي دي چې: (دلربش د قندهار د ښکارپور بازار په قوچخانه کښې استوگنه درلوده - ۱۰ مخ). قوچخانه چې اولسي نوم يې گوشخانه دئ، په ښکارپور بازار کي واقع نه ده، بلکي په همدې نامه دوه کلي تر ښکارپور دروازې دباندي پراته دي. يوه ته يې د کاکړو گوشخانه او بل ته يې د الکوزو گوشخانه وايي. ښاغلي سعيد گوهر د دېوان په پای کي زما د چاپ اختلافي برخي هم پرزياتي کړي دي او د خپلي ليکني په ۲۲ مخ کي يې ويلې دي چې: (د کابل د پښتو ټولني او د معصوم مطبوعه ديوان تر ډېره حده سره يو دی). نه پوهېږم چې گوهر صاحب ولي دا دوه چاپه يوازې گڼلي دي. زما لخوا په مطبوعه دېوان کي خو دو اويا ۷۲ غزلي، يوه قصيده وشمه غزله، يو مناجات، څلور قطعات، يو مثنوي (سراپا)، څلور تاريخي څلورځي او معماوي، يو بل مثنوي (ختم کتاب) او په لسهاوو بيتونه د کابل د پښتو ټولني تر چاپ زيات دي او که د ټول اضافه کلام بيتونه وشمېرل سي، شمېر يې شپږ، اووه سوه بيتو ته رسېږي. د دغه اضافت په سته والي کي د دې دوو چاپونو د يو شان گڼلو د توجه لپاره زما فکر کار نه کوي. د پيل په خبرو کي يې پر ما دا نيوکه (انتقاد) هم کړې دئ چې گويا ما (... د میرزا حنان بين المللي ادبي پښتو قصداً په قندهارۍ لهجه بدله کړې ده). ^(۲) زما د دې قصدي عمل دلايل زما په چاپ دېوان (ع، ف مخونو) کي په تفصيل سره بيان سوي دي او د ښاغلي گوهر صاحب د دې نيوکي جواب مي د يوې بېلي مقالې په ترڅ کي ورکړی دئ چې تاسي به يې د همدې ليکني په پای کي ولولئ.

(۱) د دلربش په نامه د پښتو يو محلي شاعر په کندهار کي سته (۲) د مرزا حنان بارکزي دېوان، ۲۲۴ مخ، د کوتي بلوچستان چاپ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

څه موده وړاندي ښاغلي صحاف صاحب د میرزا حنان د دېوان د بیا چاپ خبره راسره طرحه کړه او ما ورتو وویل چې په دې چاپ کې باید هغه برخه، چې مور ته نوې په لاس راغلې وه، هم زیاته سي. ده راسره ښه کړله او د ۲۰۰۸ ع کال په جون کې یې تیار سوی متن کاناډا ته د پوستې له لارې را ولېږئ. په دې متن کې یې د حنان نوی موندل سوی کلام په هماغه ځایو کې ور اچولی ؤ، چې ما ورتو ښانې کړې ول او هم یې زما له یادونو سره سم د لومړي چاپ کمبوتی. د نوي خطي نسخې په مرسته ور پوره کړې وې. د لیکدود په برخه کې یې د حنان خپله لهجه او زما سپارښتني په پام کې نیولي وې. یوازي یې د مرستندویو افعالو (س) په (ش) اړولی و او زه فکر کوم چې محترم صحاف صاحب په دې ډول غوښتني دي ځان د هغو کسانو له جنجاله خلاص کړي، چې د معیاري لیکنې لپاره یې یوازنی معیار په دغو ځایو کې د (س) پر ځای (ش) لیکل دي. ما پخپل کتاب (پرمعاري ژبه د معیار په ژبه یوه څېړنه) کې د معیار دغه شان درک ته (عامیانه درک) ویلی دئ او دا کار می د معیاري لیکنې په برخه کې یوه ډېره جزئي او بې اهمیته برخه بللې ده نو له همدې امله می په دې نوي چاپ کې د ښاغلي صحاف صاحب په بدلونونو کې د اصلاح هڅه و نه کړله. د متن نوره ژبه د حنان مرحوم خپلي ژبې ته ورته ده. په دې متن کې د کويي تر چاپ شپږدېرش غزلي، قطعي او قصیدې زیاتي دي او په دې ډول ویلای سو چې دا متن د حنان د کلام تر ټولو پوره او بشپړ متن دئ خو هغه د چا خبره (گل بې اغزي نه وي)، د دې متن یوه نیمگړتیا دا ده چې نه ما او نه هم صحاف صاحب د دې فرصت موندلی دئ چې ټول متن دي له کويي چاپ سره بیا مقابله سي. دا حاضر متن پر څو لاسه ترتیب سوی دئ او هرو مرو به داسي نوري نیمگړتیاوي ولري چې ما به یې یادونه نه وي کړې. له ښاغلو لوستونکو څخه هیله لرم چې د نیمگړتیاوو د موندلو په صورت کې دي د کتاب ناشر ته خبر ورکړي چې په بل چاپ کې سمې سي.

په دې چاپ کې چې کومو چاپي او خطي نسخو ته اشاره سوې ده، هغه په دې ډول ښوول سوي دي:

اصل = د حمد الله صحاف د کلکسیون هغه خطي نسخه چې ما د ۱۳۷۰ ش (۱۹۹۱ع) کال په چاپ کې د اصل په توگه ټاکلې وه.

چاپي دېوان = د کابل پښتو ټولني چاپ، د حنان بارکزي دېوان، ۱۳۳۲ش.

ب = د پښتو اکېډمی. بلوچستان کوټه چاپ، د میرزا حنان بارکزي دېوان، اپریل ۱۹۹۲ع

بله نسخه = د حمد الله صحاف په خطي کلکسیون کې د میرزا حنان بارکزي د دېوان نوي موندل سوي خطي نسخه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د نسخې معرفي:

گچه ۱۳،۵ * ۲۰،۵

دا نسخه چي ما ته د حنان د دېوان تر خپرېدو وروسته د ۱۳۷۰ ش کال د حوت په مياشت کي په کراچي "سندھ" کي په لاس راغله د میرزا حنان په خپل لاس کښل سوې ده. دا نسخه کوټي ته د کتابو سوداگرو له کابله راوړې وه چي زما دوست حمدالله صحاف ما ته کراچي ته له خو نورو خطي نسخو سره راوړه. نسخه پر خړ وشمه نازک "نسبتاً" په توره سياهي کښل سوې او هر مخ يې دوه زرین چوکاټه لري د بياض چوکاټ يې د دوو تورو کرښو تر منځ زرین دئ او هغه چوکاټ چي متن پکښي ليکل سوئ دئ. د لاجوردي سرې او دوو تورو کرښو وروسته زرین سوئ دئ. د دې دوو چوکاټو تر منځ فاصله تقريباتاً دوه سانتي متره ده. د هري غزلي مقطع بيا په عليحده چوکاټ کي نيول سوې ده. د هر بيت د دوو مصرعو تر منځ فاصله هم په زرینو کرښو جلا سوې ده. نسخه په سر کي يو میناتور هم لري. په هر مخ کي يې ۱۲ کرښي دي. مخونه يې پر منظم رکاب سربره هندسي عدد هم لري. د هندسي اعدادو د ليکلو طرز يې ما ته تر اوسه پوري نه و معلوم. لس د "۱۰" په شکل خو پنځوس ... اتيا نوي، بيا د "۵، ۸، ۹" په ډول سل، يوسلو يو ... يوسلو نهه د "۱، ۱۰، ۱۰۱، ۱۰۲، ...، ۱۰۹، ۱۰۱۰" په شکل کارې. د دوو مخونو لپاره يو عدد ليکي. په دې معنا چي د نسخې د ټولو مخونو شمېر په هندسي عدد "۱۲۰" دئ چي "۳۲۰" مخه کېږي. د څرمني کلکه وقايه لري چي وروسته ترميم سوې هم ده او تور چرمي بېخ وړلوېدلئ دئ. د ترميم په وخت يې ځای ځای توري لاندې سوي او اوبو وهلي دي او له لوستولو يې ايستلي دي. د دې نسخې د متن ټولي غزلي په هغه نسخه کي سته چي ما په چاپي متن کي د اصل په توگه ټاکلې وه. خو د حاشيو غزلي يې په هماغه نسخه کي نسته. د دې معنا دا ده چي د حاشيو دا غزلي د هماغې نسخې تر لکلو يعني د ۱۲۸۰ هـ ق کال وروسته شاعر ويلي دي. په دې حساب دا نسخه تر هماغې نسخې چي ما ته د مخه په لاس راغلې وه او چاپي متن مي ور څخه تهيه کړ وروسته کښل سوې ده. يو ځای يې د دېوان د بشپړېدو تاريخي ماده ويلي ده چي ۱۲۹۲ هـ ق ځيني راوړي. د اروا ښاد پوهاند رشاد په نسخه کي به هم دغه تاريخي ماده وه. چي د حنان ژوند يې تر ۱۲۹۲ هـ ق پوري يقيني بللئ و او ما په چاپي متن کي اشاره ور ته کړې ده. په هر صورت د دې نسخې د استنساخ کال د ۱۲۹۲ هـ ق کال وروسته زمانه ده. د نسخې ليک نسخ دئ په مقطع کي د شاعر نوم "حنان" په سره رنگ ليکل سوئ دئ. ليکدود يې کټ مټ د هماغې بلي نسخې په شان دئ ځکه دواړه د حنان په خپل لاس کښلي نسخې دي مگر دا نسخه ډېره مکمله ده. کاشکي د حنان د دېوان د چاپ پر وخت ما ته دا نسخه په لاس راغلې وای، ډېر ښه متن به ترې جوړ سوئ وای. د

د میرزا حنان بارکزي دېوان

حنان د پلار وفات نېټه په دې نسخه کې بل رازده او کال يې هم د هماغې بلي نسخې له تاريخي مادې سره توپير لري. هورې د حنان د پلار د وفات کال د ۱۲۴۸ هـ ق او دلته ۱۲۵۹ هـ ق بنودل سوئ دئ چې تحقيق غواړي. د نسخې د سر له خوا خو پانې صحافتي گډوډۍ لري. په پای کې يې د فالنامې جدول سته خو د فالنامې په نامه شعر نه لري.

په دغه نسخه کې "۳۲" غزلي قطعې او قصيدې تر نورو چاپي و خطي نسخو زياتي دي.

بايد و وایم چې د حنان د دېوان دواړه خطي نسخې (اصل، بله نسخه) د محترم صحاف صاحب په خطي کلکسیون کې خوندي او له سره وقایه سوي دي. د صحاف صاحب له یادوني سره سم د نسخې په هغو مشخصاتو کې، چې ما يې یادونه کړې ده، بدلونونه راغلي دي.

زه له محترم حمد الله صحاف څخه يو وار بيا د زړه له کومې مننه کوم چې خپل شخصي کتابتون او د خطي آثارو ارزښتناک کلکسیون يې په اخلاص او سخاوت مندی سره تل زما او نورو څېړونکو په واک کې ايښی دئ. دا يې له خپلي ژبې، ادب او فرهنگ سره د بې آياشه مينې ډېر ښه ثبوت دئ. له بده مرغه پښتانه د خپلو خواخوږو په پالنه او ستاينه کې د نورو قومو په شان ډېر جدي خلک نه دي کله لازمه وه چې د ښاغلي صحاف په باب د ستاينو ډېر څه سوي وای. خدای ځ دې دی ژوندی، بريالی او سرلوری لري.

د پښتو فرهنگ د لا نور غورږېدو او خپرېدو په هیله.

محمد معصوم هوتک

اوکویل - اوتتاریو - کاناډا

۱۴مه د اگست ۲۰۰۸ ع

اوس به ښاغلو لوستونکو ته د هغې لیکنې د
لوستلو تکلیف بیا ورکړم چې ښایې څو کاله
وړاندې یې په "هیله" مجله، دویم کال، لومړۍ
ګڼه، 41-49 مخونو کې لوستلې وي. (م، هوتک)

د میرزا حنان بارکزي په شعر کې تعمیبي

د پښتو ژبې نازکخیال شاعر میرزا حنان بارکزی د حمید مومند د ادبي لارې له پیاوړو لارویانو
څخه دئ او کلام یې په ډېرو ښکلو رنگینیو پسوللی دئ. حنان بارکزي د پښتو او دري کلاسیکو
شاعرانو په پیروی د ځینو تاریخي پېښو نېټې د تعمیبي په ادبي صنعت کې ښوولي دي او یو ونیم
معمایي یې هم په کلام کې سته. د معما ادبي صنعت د کلاسیکي شاعرۍ یوه ښېګڼه وه، چې د
شاعر په کمالو کې شمېرل کېدله. (۱) تاریخي مادې معمولاً په داسې کلماو کې لټول کېږي، چې له
یوې خوا مطلوبه نېټه په پوره سې او له بل پلوه د معنا په لحاظ له موضوع سره اړیکې هم ولري
خوندوري وي او شعریت هم پکښې وي. ځینو شاعرانو کله کله په تاریخي مادو کې یوازې د ابجد
په تورو باندې خپل مطلوب کال پوره کړی دئ، نور یې د تاریخي مادې په معنا پسې نه دي کتلې. د
خوشالخان په کلام کې پر دغه راز تاریخي مادو ډېر پېښیږو. نوموړی له ښکېلو سره د ګڼت د جنګ
کال نېټه داسې بیانوي:

د هجرت د کال غفو و په حساب کښې

په غره واوره ورېدلې نېسانې وه (۲)

۱۰۸۲ هـ ق

دا سر کال چې د غصج دئ چې غصد شي

امیدوار اوسه له بخته له اقباله (۳)

(غصج = ۱۰۹۳، غصد = ۱۰۹۴)

(۱) زموږ ځوان شاعران له دې صنعته ځان پېچي او ځینې یې لاکړې هم دا چې دا کار ښه دئ که بد، زما د لیکنې موضوع نه ده او تر
تېرېږم. (۲) د خوشحال خان خټک مرغلي - ۹۸۲ مخ - ۱۳۱۷ ش - کندهار. په ۹۸۷ مخ کې چې "غفو" ته ۱۰۸۹ کښل سوي دي، د کتابت
تېروتنه ده. (۳) هماغه اثر - ۲۲۱ مخ

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ما چي د میرزا حنان بارکزي د دېوان ځيني خطي او چاپي نسخې کتلي دي، د دغو تعمیو پرېلابېلو ثبتونو پېښ سوی يم. د دغه راز تنوع علت به دا وي، چي د حنان د دېوان زیاتره قلمي نسخې د ده پخپل لاس کښل سوي دي او بدلونونه هم پخپله ده پکښي راوستي دي. ده ته چي په یوه تاریخي ماده کي د التباس پېښیدلو احتمال ښکاره سوی دی یا یې تر پخوانۍ مادې بله موزونه او مناسبه ماده موندلې ده، هغه یې په نوې نسخه کي ځای کړې او پخوانۍ یې ځني ایستلې ده. هغه تاریخي مادې، چي نوي یې ویلي دي، څرگنده خبره ده چي په زړو نقلونو کي نسته.

د میرزا حنان بارکزي د دېوان درې چاپي نقلونه زموږ په لاس کي سته د کابل د پښتو ټولني چاپ ۱۳۳۲ش کال، زما (هوټک) ۱۳۷۰ش کال او د بلوچستان کوتي د پښتو اکيډمۍ چاپ ۱۹۹۲م کال په کابل چاپ کي یو دوي معماوي سته خو هغه داسي شعرونه نه دي، چي تاریخي پېښو ته دي د تعمیي په بڼه کي اشاره سوي وي. ما چي د حنان بارکزي دېوان ترتیب او (۱۳۷۰ش) یوه خطي نسخه (زما د گران دوست ښاغلي حمدالله صحاف د کتابتون) او بله د پښتو ټولني چاپي نسخه راسره وه. په خطي نسخه کي، چي غالباً به د میرزا حنان پخپل لاس کښل سوي وي، پنځه معماوي ثبت وي، چي یوه یې ما د چاپي دېوان په ۷۵ مخ کي او څلور نوري په ۲۴۴ مخ کي ثبت کړي دي. د کوتي چاپ دېوان له هغې خطي نسخې څخه ترتیب سوی دی، چي د حنان پخپل لاس په ۱۲۹۰ هجري قمري کال لیکل سوي ده. د کابل د پښتو ټولني چاپ او زما له خوا د ترتیب سوي چاپي دیوان نسخه بدلونونه هم لري. په دې چاپ کي شپږ معماوي سته، چي یوه یې د دېوان په ۱۲۰ مخ کي او نوري پنځه یې په ۲۲۰-۲۲۱ مخو کي راغلي دي.

ما ته د میرزا حنان بارکزي د دېوان تر څپرولو وروسته د یوې خطي نسخې د کتلو موقع برابره سوه، چي په ۱۲۹۲ ق کال یا تر هغه وروسته د حنان پخپل لاس لیکل سوي ده. دا نسخه ښاغلي صحاف ته وروسته په لاس ورغله او ما ته یې د کتلو لپاره راکړه. نسخه د استنساخ کال نه لري خو په خاتمه کي یې یو بیت ورزیات کړی دی، چي په نورو نسخو کي نسته. هغه بیت داسي دی:

په اتمام کي چي مي وکړ استفسار

عقل وويل تاريخ اختصار

اختصار = ۱۲۹۲

ما د ترتیب سوي دېوان د سريزي په ((د)) مخ کي د فاضل استاد پوهاند عبدالشکور رشاد د لیکنو په حواله د حنان ژوند تر ۱۲۹۲ هـ ق پوري يقيني بللی دی. فکر کوم، چي پوهاند رشاد صاحب ته به هم دغه بیت رسېدلی و. په دې ډول دا نسخه تر هغې نسخې دوه کاله وروسته لیکل سوي ده، چي د کوتي چاپ د ښاغلي مرتب په واک وه. دا نسخه تر نورو موجودو نسخو څه د پاسه دېرش غزلي او قطعې زیاتي لري او د معماوو شمېر یې اووه دی خو ځيني تاریخي مادې یې له نورو نسخو سره توپیر لري. زه به که د خدای ﷻ رضا وه د حنان د شاعرۍ دغه پاته برخه یو وخت د پښتو ادب

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دوستانو ته وړاندي کوم. سمدلاسه به د دغو معماوو او تاريخي مادو بېلابېل شکلونه او د هغو حل درنولو ستونکو ته وړاندي کړم. د دې خبرې يادول ضروري بولم، چې له دغو معماوو څخه ځينې يې په درې نوټونو او د بديع په کتابو کې حل سوي دي.

معماوي:

د میرزا حنان بارکزي په دېوان کې د ميم رديف يوه غزله سته، چې پر بې نقطه ادبي صنعت ويل سوي ده. په مقطع کې يې شاعر خپل نوم (حنان) په يوه معما کې راوړی دی، چې زما له خوا په ترتيب سوي دېوان (۷۴مخ) او د کوتي چاپ دېوان په ۱۲۰ مخ کې يې ثبت داسي دی:

معما مي ده د اسم دوه سمکه

حا و دوو سمکو ورکړه دا علم

د پښتو ټولني (کابل) چاپ دېوان په ۷۵ مخ کې دغه معما په لږ بدلون سره داسي راوړې ده:

معما مي د اسم دوه سمکه

حادرو و سمکو سرکړ و اعلم

حل: سمک په عربي کې "ماهي" ته وايي. نون يې هم بولي. دلته له "دوو سمکو" څخه مطلب دوه "نون" دي. د "حا" توري (ح او الف) چې د دوو نونونو سرسي يعني د يوه نون له سر سره "ح" او د بل نون له سر سره "الف" ونبلول سي، "حنان" لاس ته راځي:

ح+ن+ا=حنان

په دې ډول نو د کابل چاپ ثبت سم ښکاري په دې شرط چې د "درو سمکو" پر ځای "دوو سمکو" کلمات ورولو پري.

معما مي ده د اسم دوه سمکه

حادرو و سمکو سرکړه، واعلم

"وَ اعْلَم" په معما کې داخله کلمه نه ده، صرف د شعر قافيه په سمه سوي ده او معنا يې "پوه سه" ده.

دوهمه معما زما د دېوان په ۲۴۴ مخ او د کوتي چاپ دېوان په ۲۲۰ مخ کې راغلي ده. په کابل چاپ کې بيخي سته نه.

يو ايلچي راغی له هنده دلاوره ورسره عجب حيوان و برادره

دا حيوان قادر پخپل قدرت جوړ کړی لس يې خولې او دېرش يې پښې اتيا يې سره

دا معما د (فيل) په نامه ده.

ف=۸۰، ی=۱۰، ل=۳۰

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د دې معما حل ما په دېوان کې راوړی دی، چې د کوټي چاپ د بناغلي مرتب په واک کې هم و. خو نه پوهېږم چې ولې یې په حاشیه کې (معنائې را معلومه نه شوه) ورته کښلې دي؟

دریمه معما د (مدینه) په نامه ده، چې زما د دېوان په ۲۴۴ مخ او د کوټي چاپ په ۲۲۰ مخ کې راغلي. ۵۵

افلاکونه یې په نور د جبین ونيو درست جهان یې نبوت په نگین ونيو
پر نامه د مدینې معجزه گوره چې مه خیري سوه په میان کې یې دین ونيو

په دې معما کې د حضرت محمد ﷺ په لاس د شق القمر معجزې ته اشاره سوې ده او حل یې ساده دی "مه" چې خیري سې یعنی "میم" او "ها" یې سره جلا سي، "دین" یې په منځ کې ور ولوېږي، "مدینه" ځني جوړېږي. د کوټي چاپ ثبت یې داسې دی:

افلاکونه یې په نور د جبین ونيو درست جهان یې نبوت په نگین ونيو
پر نامه د مدینې معجزه گوره چې ماه خیري شوه په میان کښي ئې دین ونيو

دلته د (ماه) لیکدود معما ته زیان رسولی دی. ځکه که (ماه) خیري سي او (دین) یې میان ته ور ولوېږي نو به یا (مدینه) ځني جوړېږي یا (مدینه) چې دواړه شکله یې سم نه دي.

تاریخي مادي:

میرزا حنان د خپل پلار د وفات تاریخي ماده د خپل دېوان په یوه نسخه کې داسې راوړې ده:

زما پلار محمد حسن د دین پنجه خدای دي ورکړي په جنت کې سراچه
له هونښیاره مې د مرگ وکړه پوښتنه را تې وویل تاریخ سو مرغ چه

دا تاریخي ماده زما په لاس د ترتیب سوي دېوان په ۲۴۴ مخ کې سته د "مرغ چه" ابجدي ارزښت ۱۲۴۸ هـ ق کېږي او ما دغه کال د حنان د قبله گاه د مړیني کال بللی دی، چې سم استخراج نه دی او وروسته به پر وږغېږم. لکه وړاندي چې مې و ویل د حنان د دېوان د ترتیبولو په وخت کې زما سره یوازي یوه خطي نسخه وه او چاپي نسخې دغه اشعار نه درلودل له یوه ثبت څخه ما دا حقیقت نه سواي معلومولای چې د نوموړي شاعر پلار په رشتیا سره په همدې کال وفات سوی دی که یه؟ دغه تاریخي ماده له اصل پښني سره د مفهوم او معنا هیڅ راز اړیکې نه لري، یوازي یې مطلوبه سنه په پوره کړې ده. دا کار د میرزا حنان خپل بدعت نه، بلکې د قدماوو پر لار تللی دی. د خوشالخان خټک په کلام کې مو د دغه راز تاریخي مادو بېلگي د مخه ولوستلې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د کوتي چاپ چې له کومي نسخې څخه برابر سوی دئ، هورې حنان د خپل پلار د مړيني بله تاريخي ماده ويلي ده. (۲۲۰ مخ)

قبله گاه می په عمل لکه بیضه د ریاله غشی ئی خلاصه فضه
هاتفی ئی په وفات کنسی دغه ووی چي تاریخ ئی دا مقام سوروضه

تر دې مادې لاندې یې په عدد ۱۲۵۸ کنبلي دي چې په دې حساب نو تاريخي ماده "مقام سوروضه" ده. ما ته چې د حنان دېوان تر چاپ وروسته د بلي نسخې د لوستلو موقع برابره سوه، هورې بیا شاعر د خپل پلار د وفات نېټه په نورو کلماتو کې موندلې ده او ابجدي ارزښت یې د کوتي چاپ تر تاريخي مادې یو کال زیات دئ. هورې داسي لولو:

قبله گاه می و جوار ته د کریم شوران الحکم لله الحکیم
له هونسیاره می د مرگ پوښتنه وکړه ول تاریخ یې دئ له اجر عظیم

د "له اجر عظیم" ابجدي ارزښت ۱۲۵۹ کېږي.

له دغو درو تاريخي مادو څخه داسي نتیجه را ایستلای سو، چې "مرغچه" به غالباً "مرغی چه" وي ځکه پخوانیو کاتبانو او په هغو کې پخپله میرزا حنان زیاتره وخت (ی) په زبر (کسره) سره بڼیې. د "مرغی چه" کلمې (ی) به یې غالباً په زبر سره ښوولې وي، چې هغه هم له کتابته پاته سوی دئ. په دې توگه نو د تاريخي مادې ارزښت ۱۲۵۸ کېږي. دا کال د کوتي چاپ دېوان له مادې سره برابر دئ. زما استنباط پر دې دلیل ولاړ دئ، چې له میرزا حنان غوندي قادر الکلام شاعر څخه په یوه تاريخي ماده کې، هغه هم د خپل پلار د مړيني په ماده کې د لسو کالو توپیر توقع نه سي کېدلای. په وروستی تاريخي ماده کې یې د "اجر" کلمې د سرهمزه په محاسبه کې نه ده شمېرلې. دا چې معنائیون دې کار ته اجازه ورکوي که یه؟ زه سمدلاسه څه نه سم ویلای خو دومره ویلای سم، چې د حنان د پلار د مړيني کال به ۱۲۵۸ ق و.

ښاغلي سعید گوهر صاحب د میرزا حنان بارکزي د کوتي چاپ دېوان په ۲۲۴ مخ کې زما په لاس برابر سوي دېوان باندي یوه نیوکه کړې ده او هغه دا چې ما (د میرزا حنان بین المللي ادبي پښتو قصداً په قندهاری لهجه بدله کړې ده). هو. ما د میرزا حنان دېوان د ده پخپله لهجه برابر کړې دئ او دا می عقیده ده چې پخواني متون باید د لیکونکي یا شاعر په خپله لهجه برابر سي. دا کار تر ما د مخه هم سوی دئ. د حاجي جمعه بارکزي دېوان هم د ده پخپله لهجه د ښاغلي زلمي هیواد مل صاحب

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په زیار ترتیب سوی دئ، سریزه او لغتنامه یې پوهاند عبدالشکور رشاد کنبلی ده. ښاغلي هیوادمل صاحب پخپله سریزه کې د دغه کار علتونه هم بیان کړي دي او ویلي یې دي، چې متون باید د شاعر پخپله لهجه ثبت سي. (1) ما هم د دوی په استناد د دېوان د سریزې په (ع) مخ کې خپل دلایل راوړي دي. که دا کار یو ادبي او تاریخي ضرورت نه وای نو ولي به د کوټي چاپ ښاغلي مرتبین مجبور بدلای چې د حنان بارکزي د پلار د وفات تاریخي ماده د (بین المللي پښتو) پر خلاف (مقام سوروضه) ثبت کړي او (مقام شوروضه) یې ونه لیکي. (1) د دې کار اړتیا بالکل څرگنده ده. که یې دا کار کړي وای نو د میرزا حنان مرحوم پلار به تر ننه پوري ژوندی وای او اتیا کاله به یې نور ژوند هم په مخ کې وای! ځکه د (مقام شوروضه) ابجدی ارزښت ۱۴۹۸ کېږي او دې سنې ته لا نور اتیا کاله انتظار په کار دئ!

بله تاریخي ماده د برهان نامي د وفات نېټه ده. دا سړی په ټولو خطي نسخو کې د (اخوی ام برهان) په القابو یاد سوی دئ. په همدې دلیل ما او د کوټي چاپ ښاغلو ترتیبوونکو د میرزا حنان بارکزي ورور بللی دئ. که څه هم کله کله تېروني یار او اشنا ته هم د (اخوی) خطاب راتلای سي. د وفات قطعه یې ما داسي راوړې ده:

د برهان مرگ می پر زړه اور بلاوه په پوښتنه می همه ځای لټاوه
د وفات تاریخ یې دا هاتفي ووي له دانیم برهانه مخ وگرزاه

د دغې تاریخي مادې د لیکلو په برخه کې ما د دېوان د سریزې په (د) مخ کې خپل نظر او په خطي نسخو کې د فتحې او کسرې پر کارولو خبري کړي دي مگر په محاسبه کې می بیا هم سمی نه دي تطبیق کړي. ما د علمي احتیاط په حکم کنبلي دي، چې که دا څلور یخه (ما سمه حل کړې وي، نو ۱۲۸۳ ق ځني راوړي). خو لکه چې معلومېږي، سمه می نه ده حل کړې. ځکه زما محاسبه (له دانیم برهان مخ وگرزاه) جملې له مخې وه خو په (له) کې می باید د (ها) ابجدی ارزښت (۵) نه وای شمېرلی. اوس چې له پورتنۍ سنې څخه پنځه و ایستل سي، یو زرو دوه سوه اته او یا پاتېږي. دا خو له پورتنۍ جملې څخه سمه استخراج سوی سنه ده، مگر د میرزا حنان مطلوبه سنه نه ده. په دې دلیل

(1) د حاجي جمعه بارکزي دېوان - سریزه - ۱۳۷-مخ - ۱۳۲۰ ش - کابل.

(1) له بده مرغه د (هیله) مجلي مسئولینو زما د همدې مقالې د خپرولو په وخت کې د معیار د عامیانه درک تراغېزي لاندې هم د حنان په شعر او هم زما په لیکنه کې لاس وهلی دئ او د (مقام سوروضه) تاریخي ماده یې (مقام شوروضه) ثبت کړی دئ. د دوی په نظر خو یې به (شو) باندې د (سو) په بدلولو سره د حنان شعر او زما لیکنه د چا خبره معیاري کړې ده! خو زما د استدلال ودانۍ او د تاریخي مادو په ویلو کې د حنان ټولې خواږۍ یې گډې وډي کړي دي. ځکه میرزا حنان د خپل پلار د مرگ نېټه ۱۲۵۸ ق ښوول غوښتي دي او دا عدد له (مقام سوروضه) څخه لاس ته راتلای سي. که یې د معیار د عامیانه درک په اغېزه (مقام شوروضه) ولیکو، څرنگه چې د دې جملې ابجدی ارزښت ۱۴۹۸ کېږي، نو معنا به یې دا وي چې د حنان پلار مرحوم اوس هم ژوندی دئ او حنان یې په نوموړې قطعه کې د مړینې پېشگویی! کړې ده.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي د کوتي چاپ نوموړې څلوريځه داسي راوړې ده:

د برهان مرگ می په زړه اوربلاوه په پوښتنه می ئې هر ځای لټاوه
د وفات تاریخ ئې دا هاتفي ووې له دا نیمه برهان مخ وگرځاوه

او ترلاندي يې په عدد ۱۲۷۷ کښلي دي. زما او د کوتي چاپ په ثبت کي شکلي توپير سته خو له دواړو تاريخي مادو څخه ۱۲۸۳ راوړي چي د شاعر له مطلوبي سني سره شپږ کاله توپير لري. د کوتي چاپ ښاغلو ترتيبونکو يو ښه کار دا کړی دئ، چي په لمن ليک کي يې د خطي نسخې اصلي ثبت هم راوړی دئ چي زما په خطي نسخه کي يې هم کت مت دغه شان املاء وه يعني (لدا نیم برهان مخ وگرزوه). له دې جملې څخه هم ۱۲۷۷ نه راوړي بلکي ارزښت يې ۱۲۷۸ کېږي. زما يقين دئ میرزا حنان چي دغه تاريخي ماده جوړوله، هلته يې د هاتف له خولې د امر صيغه (مخ وگرزوه) په پام کي وه او د (مخ وگرزوه) الف يې د قافيوي اړتيا له امله ورکړی دئ. اوس که د برهان نامي د وفات تاريخي ماده (لدا نیم برهان مخ وگرزوه) جمله و منو نو سمد ۱۲۷۷ ځني راوړي او فهو المراد.

د ښاغلي صحاف په دوهمه خطي نسخه کي د دوران نامي د مړيني تاريخ هم راغلی دئ چي نه زما په دېوان کي او نه د کوتي چاپ دېوان کي سته

هغه داسي دئ:

د دوران د مرگ خبر مات کړم پر ملا چي مشفق او مهربان و پر هر چا
له هوښياره مي د مرگ پوښتنه وکړه وي ويل تاريخ زردوه سوه اويا

دا نېټه بيخي څرگنده ده او کومه لانه نه پکښي پېښېږي.⁽¹⁾

وروستی تاريخي ماده د ميا جان محمد اخند⁽²⁾ ده چي د محترم صحاف په دوهمه نسخه او د کوتي په دېوان کي يو راز راغلی ده. د صحاف صاحب په نسخه کي يې په عدد ۱۲۷۳ ورته کښلي دي او د کوتي په چاپ کي يې ۱۲۷۲ ترلاندي ليکلي دي. زما په محاسبه ۱۲۷۳ کال سم دئ. څلوريځه داسي ده:
چي ولي و د خپل وخت فاني فی الله نا اميده يې څوک نه تله له درگاه
يو هوښيار يې په وفات کښي داسي ووې دا تاريخ مياجان محمد رضی الله
د (ميا جان محمد رضی الله) ابجدي ارزښت ۱۲۷۳ راوړي.⁽²⁾ د حنان په دېوان کي بله تاريخي پېښه د

(1) زه چي د برهان او دوران قافيوي ورته والی د حنان له نامه سره گورم، دا دواړه د احتياط په قيد د میرزا حنان بارکزي وروڼه گڼم (د سپتمبر ۲۰۰۴ ع یادانست).

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

سردار مهردلخان مشرقي (۱۲۱۲-۱۲۷۱ هـ ق) مرثيه ده. څرنګه چې په هغې کې داسې تاريخي ماده، چې حل دي و غواړي، نسته، ځکه نو ما بحث پر و نه کړ. د دغې مرثيې د سراو پای بيتونه داسې دي: و جوار ته د مولا سردار قرين ولاړ چې مرغوب د کل عالم و په تحسين ولاړ اعتماد باندي د کړونه دئ "حنانه" چې "سردار مهردل" له دې دنيا يقين ولاړ

☒ ☒ ☒

ټورنټو - کاناډا د مارچ دريمه ۱۹۹۸ع

میرزا "حنان" بارکزی

د دیارلسمې هجري پېړۍ په لومړۍ نیمایي کې په احمدشاهي کندهار کې د علم او معرفت، شعر او شاعری بازار بڼه تود و. دا وخت که په سیاسي لحاظ د سردارانو ترمنځ د اقتدار پر سر د خانه جنگۍ عصر دې خو د علم او پوهې په لحاظ د پوهانو او عالمانو ترمنځ د پوهني د مشعل د روښان ساتلو پر سر د سیالۍ زمانه ده. کتابونه تالفيږي، د پخوانو نه تر تېبېږي، انجمنونه جوړېږي، مشاعرې کېږي، د علم د تدریس په حلقو کې په ډېرې گرمجوشۍ سره ځوان استعدادونه روزل کېږي، نوي څېرې د ادب میدان ته راوړي دې علمي هنګامې هغه وخت لازيات روتق و موند چې په دې ښار کې د سردار مهردل خان مشرقي "1212-1271 هـ ق" په لاس د ادبي د بستان "ادبتون" اساس کېښوول سو. دې مرکز ډېره پخه تاریخي زمينه او سابقه درلوده او پکښې را غونډه سوي کسان د هوتکو د عصر د نارنج مانۍ د ادبي مجلس او د احمد شاهي عصر د ځلاند علمي ماحول برحق وارثان وو.

د دې انجمن د سر سړي سردار مهردل خان مشرقي د سردار پايڼد خان زوی دې. د ده سکني وروڼه "کهندل خان. پردل خان. رحمدل خان او شېردل خان" د کندهار مستقل حکمرانان وو. دا پښخه وروڼه زموږ د هيواد په تاريخ کې "د کندهاري سردارانو" يا "کندهاري وروڼو" په نامه شهرت لري.

سردار مهردل خان مشرقي د پښتو او پارسي ژبو بڼه شاعر، متصوف او د تالیفاتو څښتن دې. د شعر پر دېوانو سر بېره يې د "جمع الجمع" په نامه يو کتاب په تصوف کې کښلی دې. د "شرح بيتين" په نامه يو منظوم اثر لري چې د مولانای رومي د دوو بيتو شرحه ده. دا اثر د علامه عبدالحی حبيبي له خوا په کابل کې چاپ سوئ دې. علامه حبيب الله کاکړ کندهاري "حبواخونزاده" د موضوعه احاديثو پر تخريج يو کتاب د "نقد الثقات في تزييف الموضوعات" په نامه د همدې علم دوست سردار په غوښتنه کښلی دې. (1)

د مشرقي د ادبي انجمن مقر د سردار مهردل خان خپل کور و (2) او د انجمن سر ګرمه غږي میرزا "حنان" بارکزی، حاجي عبد الله پوپلزی، صديق اخونزاده هوتک، ملا میران، طرزي او نور وو.

(1) وګورئ: پښتانه شعراء، دوهم ټوک، 481 مخ

(2) د تفصيل له پاره وګورئ: پاشلي ويناوي، د مولوي صالح محمد هوتک اثر، 3 مخ

د میرزا حنان بارکزي دېوان

زموږ د بحث وړ شاعر میرزان "حنان" بارکزی دی چې د کندهار ښار جنوبي لور ته د "مرت کلا" (1) په کلي کې زېږېدلې دې. په مرت کلا کې د حنان د زېږېدو په باب متواتر روایت سته خو د ده په دېوان کې مې د دې روایت ملاتړ و نه موند. د میرزا حنان د ژوند او کورنۍ په باب موږ ډېر معلومات نه لرو. تر کومې اندازې چې زه خبر يم په دې باره کې د پښتو ادبياتو تاریخ "دریم ټوک" پښتو ادب تاریخ، پښتانه شعراء "دوهم ټوک"، افغانستان نومي کتاب د کندهار مشاهیر، اریانا دائرة المعارف، د سره غره گلونه او د ده د چاپي دېوان په سريزه کې لږ و ډېر مواد موندلای سو چې تقریباً ټول یو شانته خبرې لري او لیکوالو د پښتانه شعراء څخه زیاته استفاده کړې ده. د ده په خپل، دېوان کې هم زه ډېر لږ پر داسې ځایو پېښ سوئ يم چې د ژوند زیات اړخونه دي یې په روښانه سې. یوازي مې دا څو مورده په سترگه سوي دي، هغه داچې:

د پلار نوم یې محمد حسن و چې په "1258 هـ ق" کال مړ دئ. حنان وايي:

زما پلار محمد حسن د دین پنجه خدای دي ور کړي په جنت کې سراجه
له هوښیاره مې د مرگ پوښتنه وکړه راتې و ویل تاریخ شو مرغی چه
"دېوان - ۲۰۸ مخ"

د برهان په نامه یې یو ورور درلود چې د حنان په ژوند و فات سوئ دئ دی وايي:

د برهان مرگ مې پر زړه اور بلاوه په پوښتنه مې همه ځای لټاوه
د وفات تاریخ یې دا هاتفي و وې له دا نیم برهانه مخ و گرز اوه
"دېوان - ۲۰۸ مخ"

د کندهار اوسېدنکې و. د ده خپله وینا دا ده:

په خپه به گلر خان د قندهار وي چې په مرگ ولاړ شي "حنان" رنگه بلبله
"دېوان - ۱۳۵ مخ"

له حنانه قرار شه غواړې ناصحه چې رسوا کړ دا ستا عشق په قندهار کې
"دېوان - ۱۷۱ مخ"

له نامه سره یې "میرزا" هم کيښ. لکه په دا لاندي بیتو کې:

داله غمه د کوم مخ "میرزا حنانه" له ژړلو چې مې نه درېږي سترگي
"دېوان - ۱۷۲ مخ"

(1) د احمد شاهي کندهار د ښکاره دروازي څخه د موټر او بگيو يوه لار مخ پر جنوب وتلې ده چې د کرزاو ډاکر له کليو څخه تېره او پای یې یوه کوچني غره ته درېږي. د دې غره په شمالي لمن کې یوه هدیره سته چې پوخ دېوال پر تاو سوئ دئ د حاجي جمال خان بارکزي مقبره په همدې هدیره کې ده چې گوښته پر ولاړه ده. دا غر د حاجي جمال نيکه په نامه یادېږي. د غره لوېديځ لور ته د یوه يا دوو کيلو مترو په واټن یو کلی ودان دئ چې مرت کلا نومېږي.

د مرت کلا په شا وخوا کليو کې بارکزي ميشته دي دا کلي د ترنک رود پر شمالي او جنوبي غاړو پراته دي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خرڅوې دین په دنیا "میرزا حنانه" دا نعمت زائلوې په دا غم ولسي
"دېوان - ۱۷۹ مخ"

په ځواني يې شعر ويل شروع کړي دي. له دې لاندي بيته همدغه راز مطلب اخستل کېږي:
ستاله غمه نه يم څه يم چي دا هسي لاد دېرشو کالو نه يم موی مي سپين شو
"دېوان - ۱۰۳ مخ"

عمر يې تر سپين ږيرتابه پوري رسېدلئ و. دی وايي:

چي په سپينه ږيره نه اوږې د بنکلو آفرين دي شه "حنانه" پر همت
"دېوان - ۴۹ مخ"

چي پيري، مي ږيره سپينه کړه خم قد راته بنايي اوس عصا د سرو قد
"دېوان - ۵۴ مخ"

د سردار مهردلخان د مرگ په کال "۱۲۷۱ هـ ق" ژوندی و. د هغه ویرنه يې ويلې ده چي
د سراو پای بيتونه يې داسي دي:

وجوار ته د مولی سردار قرين ولاړ چي مرغوب د کل عالم و په تحسین ولاړ
اعتماد باندي د کړونه دئ "حنانه" چي "سردار مهردل" له دې دنيا يقين ولاړ
"دېوان - ۲۲ مخ"

دا هغه موضوعات دي چي موږ د ده له خپلي خولې په خبرېږو. اوس به د ده خپله وينا سره وشنو، د
نورو بناغلو محققينو څېړني به هم پر وگورو او به وینو چي څه تروزي.

د ژوند زمانه يې:

د میرزا حنان د زېږېدو نېټه نه ده پخپله وينا کي ښودل سوېده، نه د بناغلو څېړونکو په څېړنو کي.
د سردار مهردلخان مشرقي د مرثيې په استناد په (ادبي تذکرو - تاريخونو او نور دې ته ورته آثارو
کي يې ژوند تر "۱۲۷۱ هـ ق" پوري يقيني بلل سوئ دی). دا سي روايت هم سته چي دېوان يې په همدې
کال ترتيب کړئ دی. (۱) د ده د خپلي وينا سره سم دغه وخت سپين ږيري دئ. که يې موږ د سپين
ږيرتوب عمر شېبته کلنی فرض کړو. نو به يې د زېږېدو نېټه د "۱۲۱۰ هـ ق" شاوخوا يا په بله وينا د
شاه زمان سدوزي، د پاچهي او ايل وي.

(۱) وگورئ: حبيبي - عبدالحی - د افغانستان پېښليک ۱۹۲ مخ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ماته چې د ده دېوان کومه خطي نسخه همدا اوس پرته ده، په هغې کې یې د خپل ورور برهان نومي د مړینې نېټه په یوه څلوریکه کې ښودلې ده چې که ماسمه حل کړې وي، نو "1278 هـ ق" ځنې را وزي. (1) په دې ډول د حنان د ژوند زمانه د ده د خپل شهادت له مخې دوولس کاله نوره هم اوږدېږي. زما خپله څېړنه تر دې ځایه رسېدلې ده خو د پښتو ژبې زیار کښ محقق ښاغلی زلمی هیوادمليکي: (فاضل استاد پوهاند عبدالشکور رشاد د ده "حنان-م. هـ" د آثارو له مخې دا ثابته کړې ده چې دی تر "1292 هـ ق" پورې ژوندی و). (2)

د فاضل استاد پوهاند رشاد صاحب د تحقیق پر اساس د حاجي جمعه "بارکزي" د دېوان د مقدمې ښاغلي لیکونکي د "حنان" له نامه سره "1292 هـ ق ژوندی" کښلی دی خو د عبدالحمید مومند د دېوان په سريزه کې یې چې د حاجي جمعه بارکزي د دېوان تر چاپ درې کاله وروسته د نوموړي لیکونکي په زیار په کابل کې خپور سوئ دی، د حنان نامه ته "د ۱۲۷۰ هـ ق" لیکلي دي. (3) دا ډول ارقام او اعداد له لوستونکي څخه لارولیکه ورکوي.

اوس چې زه دا کرښې کارم نه د حنان نور آثار راسره سته، نه هم د پوهاند رشاد تحقیق، همدومره ویلای سم چې حنان تر "1292 هـ ق" پورې ژوندی و، دغه وخت د امیر شېرعليخان د دوهم وار پاچهۍ اووم کال دی.

د حنان د اولادو او د هغه د ښخېدو د ځای په باب د ویلووړ هیڅ راز معلومات نسته.

تألیفات یې:

زموږ په واک کې خو دم درحاله د میرزا حنان پښتو دېوان سته د "کندهار مشاهیر" نومي کتاب ښاغلی مؤلف لیکي: "میرزا حنان په پښتو او فارسي زیات شعرونه او مردف دېوانونه لري". (4)

زما په تیار سوي متن کې یوه فارسي غزله سته "۱۰۷ مخ" د هغې له لوستلو څخه هم څوک دا حکم کولای سي چې شاعر به هرومرو نور فارسي شعرونه هم ویلي وي، ښایي دېوان به یې هم درلود. خو دا خبره راته لاینحله پاته ده چې د فارسي دېوان د درلودلو په صورت کې په پښتو دېوان کې دیوي فارسي غزلي د راوړلو ضرورت څه و؟

(1) په دې څلوریکه کې تاریخي ماده "له دا نیم برهانه مخ وگړز او ده" د نسخې د لیکدود له مخې د "برهان" مغیره شکل هم "برهان" کښل کېږي. د کلمې د پای "ه" په زور "فتحه" ښودل سوېده ځکه نو د استخراج په وخت کې باید د "ه" ابجدي ارزښت محاسبه نه سي دغه راز د "له" په کلمه کې هم باید "ه" محاسبه نه سي. زما په خیال له "نیم برهان" څخه مراد "خوان برهان" دی، ولي که د "برهان" نیم قیمت "179" له تاریخي مادي څخه ووزي، "1104" پاتېږي چې په دغه کال به نه د حنان البوشاکه وه نه یې د ورور.

(2) وگورئ: د حاجي جمعه بارکزي دېوان د مقدمې 24 مخ-کابل-1360 ش.

(3) وگورئ: د عبدالحمید مومند دېوان د مقدمې 26 مخ-کابل-1363 ش.

(4) وگورئ: ځلمی-محمدولي-د کندهار مشاهیر-۲39 مخ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

بناغلی زلمی هیوادمل لیکي: (حنان د خومؤلفاتو څېښتن دئ د قصو یوه مجموعه یې له بناغلي محمد نسیم نوري قندهاري سره سته په فرهنگ زبان و ادبیات پښتو (ج 1-142) کي ده د قصو یاد راغلی، په "پښتو منظومي قصې" (5) نومي اثر کي یې د شهزاده سلیم جواهری د قصې یادونه شوې ده). (6)

(5) "پښتو منظومي قصې" د عبدالکریم پتنگ اثر دئ چې په 1357 ش کال په کابل کي چاپ سوئ دئ.
(6) وگورئ: د عبدالحمید مومند دېوان- 1363 ش چاپ- کابل- د مقدمې 26 مخ

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ادبي لارښی:

د میرزا حنان بارکزي د دېوان له لوستلو څخه له ورايه ښکاري چې ده د پښتو ژبي د کلاسیکو شاعرانو او متقدمینو دېوانونه او آثار کتلي او مروج علوم یې هم پر څنگ ورسره لوستي وو. خپل نکته سنج فکري د پښتو ژبي د نازک خیاله شاعر عبدالحمید مومند "1148 ق ژوندی" له خیاله سره ورته موندلی او د هغه ادبي لار او سبک یې غوره کړی او پیروي یې کړې ده. زموږ د ادب تاریخ څېړونکي او ادبپوهان په دې باب په یوه خوله دي چې میرزا حنان د حمید د ادبي سبک ډېر ښه پیرو دی. (1)

اروا ښاد استاد عبدالرؤف بېنوا لیکي: (د حنان شاعرانه تخیل ډېر لوړ او د نوو مضامینو میندونکی او بداعت خوښوونکی دی. دی هم لکه حمید نوي تلازمات او نوي استعارې او ښکلي تشبیهات څرگندوي... ده هغه ادبي سبک ته ترقي ورکړې ده چې حمید مهمند یې مؤسس دی... دی تر معنوي خوا ادبي ښېگړو ته اهمیت ورکوي... په دې لاره کې لوړې درجې ته هم رسېږي او د پښتو شاعرانو د لومړي ډلې او استادانو د گډۍ په پای کې کښېني او د حمید بابا گړندی او نامتو شاگرد گڼل کېږي). (2)

د پښتو شاعرانو د "لومړي ډلې او استادانو د گډۍ په پای کې" د حنان له موقعیت څخه د استاد بېنوا مقصد دا دی چې حنان په زماني لحاظ د دغو استادانو د ژوند تر وخت را وروسته شاعر دی.

اروا ښاد استاد گل پاچا الفت د حنان بارکزي د چاپي دېوان په سریزه کې وايي: (میرزا حنان د پښتو په شاعرانو کې د ډېر ښه ادبي شهرت خاوند دی... لکه چې دی پخپله ځان د حمید خوشه چین بولي پخپلو اشعارو کې یې د حمید د سبک پیروي کړې ده او په هغه پسي تللی دی. دی که څه هم د ډېر عقیدت له مخې وايي "حمید ته هیڅ دی ستا شعر حنانه" مگر حقیقت دا دی چې دی د هغه ډېر ښه پیرو دی).

د حمید د سبک د پیروي تصدیق موږ د حنان په خپله وینا کې هم په کراتو مراتو موندلای سو. دی

(1) دغه لاندې کسان د حمید د سبک په پیروانو کې شاملېږي: کامگار خټک، قلندر، ثاني حمید، کاظم خان، خانگل خلیل، بېدل، محمدي صاحبزاده، احمدی صاحبزاده، میرزا حنان، صمد، عبدالله محزون، محمد بیاض گدون، ملا محمد اکرم، عبدالله او نور. "و گورئ: د عبدالحمید مومند دېوان - د سریزي 35 مخ"

(2) پښتانه شعراء دوهم ټوک - 449-450 مخونه (د کتاب دغه برخه د کابل مجلې د 120 گڼې له هغه مضمون څخه اقتباس سوې ده چې استاد بېنوا کښلی دی).

د میرزا حنان بارکزي دېوان

وايي:

پيروي مي د "حميد" موشگاف وکړه
 ما "حنان" د شعرلاس کړد "رحمان" مات
 د حميد د شعر بحر ته "خانه"
 دېوان - ۴۲ مخ
 د حميد د خوش نظمۍ په زراعت کي
 يو خو شاخکي دي لوېدلې ستا اييات
 دېوان - ۴۵ مخ
 د "حنان" يې دئ د شعر خوشه چين
 دېوان - ۹۷ مخ
 حنان په رشتيا سره د خپل عالي تخيل په واسطه د حميد سبک پر مخ بېولئ دئ، خو کله کله بيا د حميد پر پله مستقيم گام هم ږدي.

حنان وايي:

چي مي وليدې د ترکو سترگي غوري
 نه خلاصېږم په هيڅ شان له دغي کوري
 دېوان - ۱۲۳ مخ

حميد وايي:

چي په غټو سترگو غوري نابينا وي
 چاچي وليدې د ترکو سترگي غوري
 دېوان - ۳۵۷ مخ^(۱)

حنان وايي:

له پرته ستاد مخ دئ
 چي لمړيت شو په سحاب
 دېوان - ۴۳ مخ

حميد وايي:

ستاد مخ له شرمه و نغښت
 بسا پېرو مخ په حجاب
 دېوان - ۵۰ مخ

حنان وايي:

د "حنان" سينه نو خطو تور سکاره کړه
 که سينه وه د حميد دوکان د مشکو
 دېوان - ۱۰۵ مخ

حميد وايي:

دا شرف د عاشقۍ نه دئ نور څه دئ
 چي سينه شوه د حميد دوکان د مشکو
 دېوان - ۲۳۴ مخ

(1) د حميد دکلام اقتباسات د 1363 هـ ش کال د کابل چاپ دېوان څخه سوي دي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

حنان وايي:

له حمیده سره آس د شعر نه ځي که "حنان" په حرص مځکه کړي پره
"دېوان - ۱۲۱ مخ"

حمید وايي:

په حرص که مخ د زمکي کړي پره رابه نه وړي تر نصیب زیاته ذره
"دېوان - ۱۷۶ مخ"
د حنان پر شعر باندي د نورو متقدمینو اغیزي هم لیدل کېږي د هغو اشعار یې د تضمین په ډول هم
اخیستي دي. دی وايي:

زه "حنان" د یار په غم لکه گل واشوم که "رحمان" و د اشناله لاسه ستړی
"دېوان - ۱۲۳ مخ"

رحمان بابا وايي:

د اشناله لاسه زه یم په زړه ستړی په فلوس مي په کار نه دئ درست وگړی
"دېوان - ۲۲۰ مخ"

دغه راز حنان د پیر محمد کاکړ د یوې غزلي په اقتفاء یوه بشپړه غزل لري چې مقطع یې دا سي ده:
جواب دئ دا غزل "حانه" د اخوند پیر محمد که په قیامت کي په پناه د پیغمبر و درم
"دېوان - ۸۳ مخ"

دا راز څېړنه جلا ادبي تحقیق غواړي او دا څو پانې سریزه دا ډول تحقیق گنجایش نه لري.

د حنان په کلام کي اخلاقي موضوعات هم سته او د تصوف رنگ هم خال، خال پکښي لیدل کېږي د
ستر افغاني محقق پوهاند عبدالشکور رشاد په نظر (د حنان په دېوان کي د تصوف رنگ څه تن
"پیکه" غوندي ښکاري). (1)

د دېوان د "او" په ردیف کي په "نوې طرحه" یوه غزله لري چې د ده د ادبي بداعت ډېره ښه بولگه یې
بللای سو. لاندې به یې ولولو:

حنان وايي:

نېک بډا د ازل و قتبوش و د چا بډ چا ښه و د چا بېش و
دا فغان اله رد م د بلبل اف روانه یخ سخن کاند لربش و
عشق ایم دام یڼ لره ستي د بلبل تاب رگ د گلور پش و
نسترن رگس نبل اله شېو د اپکوم ال و صفت رتا پش و

(1) وگورئ: د حاجي جمعه بارکزي د دېوان د لغتنامې الف مخ

د میرزا حنان بارکزي دېوان

گل شرمخ په اڼو کښه و نغښت اب يې ستا ديدن و د اورپېش و
چي مي وارا په ياد شي ارقيب هم اته رساعت رمرگ بتر پېش و

څه په نوې طرحه شعر کړې "حنانه"
ستا الفاظ د شاعرانو د زړه نېش و
"دېوان - ۱۰۴ مخ"

پورتنۍ غزله خو په همدې بڼه معنا نه ورکوي، مگر که د هري کلمې د پای توری د راتلونکي کلمې د سرتوری و گڼل سي، بيانو معنا ښندي. په دې ډول:

نېک که بد دا د ازل د وقتو وپش شو و د چا بد د چاښه، هو د چا بېش شو
دا فغان ناله هر دم د بلبل لافه تاب يې ستا د ديدن نه و دار و پېش شو
عشق قايم مدام مين لره هستي ده د بلبل له تابه برگ د گلو رېش شو
نستر نرگس سنبل لاله شېو ده دا په کوم مال و صفت تر تا پېش شو
گل له شرمه مخ په پاڼو کښي ښه و نغښت ما ته هر ساعت تر مرگ بتر پېش شو
چي مي يو وارا په ياد شي يار رقيب هم فروانه (۱) هيخ سخن نه کاندې دلرېش شو

څه په نوې طرحه شعر کړې "حنانه"
ستا الفاظ د شاعرانو د زړه نېش شو

د دې غزلي په باب د استاد بېنوا مرحوم رايه داسي ده چې: (دا بداعت تر اوسه په پښتو کي چا نه دئ کړئ). خو د اريانا دائرة المعارف په دريم ټوک 569 مخ کي يې کښلي دي: (په پښتو کي دا د لاندي بيتو بداعت تر اوسه تر حنان ښه چا نه دئ کړئ). له دې عبارت څخه ښکاري چې پر حنان برسېره نور پښتانه شاعران هم دغه راز اشعار لري؟ خو له بده مرغه نه د دائرة المعارف د دغې برخي ليکونکي بل مثال راوړئ او نه زما سترگي بل ځای پر لگېدلي دي.

د حنان دېوان له هر راز ادبي صنايعو څخه ډک دئ، دلته به يې څو مثال و لولو:
تجنيس:

دا يې چين د جبين نه دئ د زړو چين دئ په دا چين کوي د چين د مشکو چين
ارسال المثل:

وصل و هجر د يار د واره خور و ورور دي په دنيا کي بي زحمته راحت نه وي
تقابل:

(1) دا کلمه بايد (پروانه) کښل سوې وای مگر د پومي کلمې "ف" دغه راز کښلوته مجبور کړم.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

سوال و جواب:	په گلشن کي گل تر تا خوشاله نشته	نه په مينه کي بلبل تر ما حزين شته
تحت النقط:	ماول وروځي دي کړې او خال دي شه دئ	ويل خال مي دئ امام ورځي محراب دئ
فوق النقط:	چي له بويه محروم کړئ و دلبر	په کارمه لره دا سي بېکاره سر
بې نقط:	د معشوق د مخ احوال در ته حضور کړه	له دا وروستو هاله ځان لکه منصور کړه
	محمد سرور سردار و د عالم	عدل و حکم هم دوام واره محکم

(ټوله غزله)

(ټوله غزله)

(ټوله غزله)

د دېوان دغه متن:

د دې متن د برابرولو پر وخت ماته دوې نسخې پرتې وې. يوه خطي بله چاپي.

خطي نسخه- دا نسخه ماته بناغلي حمدالله صحاف له خپل ځاني کلکسيون څخه په کراچي کي د کتلو له پاره راکړه. نسخه ډېره نفيسه، بشپړه خوانا او ښه ساتل سوې ده. خط يې نستعليق ته ورته دئ. پر څړکوکاني "خوقندي" کاغذ په توره سياهي کښل سوې ده د کاتب نوم يې معلوم نه دئ. د پاڼو شمېر يې يو شپېته دئ، مخونه يې منظم رکابونه لري. په هر مخ کي څلور غزلي راغلي دي. دوې په متن کي او دوې پر څنډو "حاشيو". د نسخې د کتابت نېټه لږ څه جنجالي ده ځکه په پای کي يې دغه عبارت کښلی دئ:

(بتاريخ يوم جمعه 18 شهر رمضان المبارك في سنة الف مائتين خمسين قلمي گردید سنه 1280).

په پورتنني عبارت کي وینو چي په تورو "حروفو" باندي د نسخې د کتابت کال "1250 هق"، خو په عدد بيا "1280 هق" ښودل سوئ دئ. زه "1250 هق" ځکه د نسخې د کتابت نه گڼم او قلمي سهوه يې بولم چي په متن کي د سردار مهردلخان مشرقي "1212-1271 هق" وېرته "مړثيه" راغلې ده او د مشرقي د مړيني نېټه د "1271 هق" کال د جمادى الآخرى اووه ويستمه د جمعې ورځ ده. (1) په "الف

(1) د افغانستان پېښليک- 192مخ- په پښتانه شعراء دوهم ټوک 446مخ کي دا نېټه د دريمي خور 27 د جمعې ورځ ښودل سوې ده.؟

د میرزا حنان بارکزي دېوان

مأتين خمسين“ کي د ”ثمانين“ پر خای سهواً ”خمسين“ کنبل سوئ دئ(2) زه په يقين سره ويلي سم چي د دې نسخې د استنساخ کال ”1280 هـ ق“ دئ. په دې کال ميرزا حنان ژوندي دئ او نسخه په قمري حساب يو سل و دېرش کلنه ده. زما سره ځيني دلايل سته چي د هغو پر بناء و ويل سي چي دا نسخه يا د شاعر په خپل خط او يا هم د شاعر تر نظر لاندې کنبل سوې ده. له دې امله مي د متن د برابرولو په وخت کي خطي نسخه د اصل په توگه و ټاکله.

نسخه هنري ځانگړتياوي نه لري، کلکه و قايه يې ده چي بېخ او کونجونه يې د سرې څرمني دي، د وقايې رنگ يې زرغون دئ او داسي بنکاري چي وروسته ور لوېدلې ده. تر وقايې او بلاگردان(3) وروسته د لومړي پاڼي د سرله خوا پر کين کونج يو کوچنی بيضوی الشکله مهر لگېدلی دئ چي نه لوستل کېږي. پر همدې مخ د حنان يوه غزله په بنکلي نسخ خط کنبل سوې ده چي د دې متن په ۱۸۲ مخ کي مي راوړې ده. د دې غزلي څنگ ته د حميد مومند هغه شعر کنبل سوئ دئ چي مطلع يې ده:

شعر نه دئ دا خوناب د زخمي زړه دئ يا وتلئ وروستی دم د خولې د مړه دئ

دا غزله په بېخي بابېز خط ده. وروسته يو چا پر زياته کړې ده. تر غزلي لور ”پاس“ يې ورته کنبلي دي: (چند بيت افغانی در شان سفت؟ شعر - عبدالحميد پيشاوری فرموده). تر دې پاڼي وروسته په دريم مخ کي دوې فارسي قطعې په نسبتاً بنکلي خط ليکل سوي دي. يوه يې (تعريف اسپ که شاه به کليم ملک الشعراء داده بود) او بله يې (تعريف اسپ که وزير به عصمت بخاری) عبارت پر سر باندې لري. له څلورم مخ څخه دېوان پيل کېږي. بايد و وایم چي دا نسخه دوه پيله لري او دواړه په بسم الله شروع سوي دي. د لومړي پيل د سربيت تر بسم الله وروسته دا سي دئ:

الهي د هر چا قاضي الحاجات يې په عطا په کرم حل المشكلات يې

او د دوهم پيل د سربيت تر بسم الله وروسته په دې ډول دئ:

الهي د محبت په اور کي توان را سمندر رنگه د پتي خولي بيان را
ما د لومړي پيل شعرونه ځکه په متفرقاتو کي را وړل چي يو خويي رديف گډوډاوه او بل يې له چاپي متن سره سر نه خوړ.

د نسخې په وروستۍ پاڼه کي د ميرزا عبدالله شهاب يو فارسي شعر سته دا شعر يې د هغه کمر بند

(2) د دا راز قلمي تېروتنو مثالونه په نورو قلمي نسخو کي هم سته. څېړونکي بايد له درايات او نورو قرينو څخه د نسخې د کتابت کال ځان ته معلوم کړي.

(3) صحافان ”کتاب جوړونکي“ بلاگردان هغه کاغذ ته وايي چي د کتاب د لومړي پاڼي او د وقايې تر منځ يې د کتاب د پاڼو د حفاظت په مقصد وړاچوي.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

په باره کي ويلي و چې د شاه محمود سدوزي له خوا د سوغات په توگه ورکړه سوئ و. دا شعر هم په بنکلي خط کښل سوئ او د پاسه يې دغه لاندې عبارت ورته کښلئ دئ:

(کمر بند که شاه محمود سدوزايي به ميرزا عبدالله شهاب داده بود، در تعريف کمر بند گفته).

نسخه املايي غلطۍ نه لري، صرف يو دوه ځايه يې "عبث" د "عبس" په شکل کښلئ دئ او هغه هم د "س" د رديف په خاطر او يو دوه ځايه يې "مداماً" د "مدامن" په بڼه کښلئ چي د چاپي دېوان مرتب هم په عين ډول نقل کړئ دئ!

دا نسخه (428) غزلي، (4) قطعي، (5) قصيده وشمه غزلي (13) څلوريځي، ترجيع بند، مخمس، سراپا "مثنوي" او د کتاب د ختم مثنوي لري.^(۱)

د نسخي ليکدودي ځانگړتيا وي په دې ډول دي:

(خ) او (غ) يوراز د (خ) په شکل، (ک) او (گ) يو ډول د (ک) په بڼه کارې. د پښتو نور مخصوص ږغونه بې له "ن" څخه چي د "نر" په شکل يې کارې، نور ټول په اوسنۍ بڼه ليکي. د کلمو د پای واولونه زياتره مراعاتوي خو ځای ځای يې په حرکتو "زور-زبر" سره ښيي.

(چي) د (چه) په شکل، (بي) د (به) په بڼه، (کښي) د (کښ) په توگه کارې.

په ټوله نسخه کي يې خپل معين ليکدود په د قيق ډول سره تعقيب کړئ دئ.

د ځينو غزلو د بيتو لپاره يې تش ځايونه پرې ايښي دي.

په نسخه کي يوه فارسي غزله هم سته چي د دغه برابر سوي متن په (۱۰۸ مخ) کي مي راوړې ده.

چاپي دېوان

دا دېوان د پښتو ټولني له خوا په "1336 ش" کال د کابل په دولتي مطبعه کي چاپ سوئ دئ.

ارواښاد استاد گل پاچا الفت چي په هغه وخت کي د پښتو ټولني رئيس و، يو مخ سريزه او ښاغلي

(۱) ښاغلي حمدالله صحاف وايي چي اوس يې دې نسخې ته نوې وقايه ورکړې ده. ښايي چي په ځانگړتياوو کي به يې تغير راغلی وي (م هوتک)

د میرزا حنان بارکزي دېوان

محمد دين ژواک چې په هغه وخت کې د کابل مجلې مدير و، درې مخه مقدمه پر کښلې ده. په دې دواړو ليکنو کې هغه نسخه چې د دېوان د ترتيبولو په وخت کې ترې استفاده سوې، نه ده بنودل سوې، مرتب يې هم په وضاحت سره نه دئ معرفي سوئ. ډېرې طباعتي غلطۍ لري او له څلور مخ "سمونه" سره سره بيا هم زياتي غلطۍ ور څخه پاته دي چې سمې سوي نه دي. حتی په هغه غزله کې چې حنان د کاتبانو له بې پروايي څخه شکايت کوي، هم غلطۍ سته "و گورئ" د چاپي دېوان "90 مخ" د ردیف گډوډي هم پکښې سته د "او" د ردیف يوه غزله د "ی" په ردیف کې راغلې او د "ی" د ردیف يوه غزله د رباعياتو په پای کې مکرر راول سوې ده. په چاپي متن کې داسې نښې نښانې سته چې مرتب بايد څوک د ختيځې لهجې و يونکئ پښتون و گڼي، د شاعر له لهجې سره پوره بلد نه دئ دې کار په شعر کې لږ څه بې نظمۍ راوستي دي.

ټول دېوان 244 مخ دئ چې (349) غزلي، (25) رباعۍ، ترجيع بند، مخمس او فالنامه پکښې ده. د دېوان تر چاپ پنځلس کاله مخکې د پښتانه شعراء په دوهم ټوک 448 مخ کې چې د میرزا حنان سوانح کښل سوې ده له هغې څخه ښکاري چې په دغه وخت کې د څېړونکو په واک کې د حنان د دېوان دا سي يوه نسخه وه چې "تر جيع بند، مخمس، مثنی او څو رباعيات او مثنوي او سراپای معشوق په پښتو لري" زه نه پوهېږم چې د چاپي دېوان د ترتيبونکي په واک کې چې کومه نسخه وه. په هغې کې دا شعرونه نه وو که څرنگه؟ په پښتانه شعراء دوهم ټوک کې د حنان يوه نوې ابتکاري غزله چاپ سوې ده چې د چاپي دېوان مرتب بايد هغه په خپل متن کې راوړي وای.

زما په خيال د دېوان د چاپولو په کار کې لازم دقت نه دئ سوئ خو دا چې د ادب مينه والو ته يې د پښتو ژبې د يو ډېر نکته سنج شاعر دېوان وړاندي کړئ دئ، د ستاينې وړ اقدام دئ. لومړي چاپونه هرو مرو نيمگرتيا وي لري.

لکه چې مخکې مي و ويل د دې متن په ترتيبولو کې ما خطي نسخه د اصل په توگه ټاکلې ده. ځکه د متن پوهني اصول حکم کوي چې د متن د برابرولو په وخت کې بايد هغه نسخه د اصل په توگه و ټاکل سي چې د مؤلف يا شاعر پخپل لاس کښل سوې وي. که داسې نسخه موجوده نه وي نو بيا هغې نسخې ته اعتبار ورکړه سي چې د شاعر يا مؤلف له خوا کتل سوې يا تصحيح سوې وي. که داسې نسخه هم نه وي نو بيا هغه نسخه د زيات اعتبار وړ ده چې د استنساخ زمانه يې يا د شاعر د ژوند زمانه او يا يې

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ژوند ته نزدې کلونه وي. په دا راز نسخو کې د سهو و امکانات ډېر نه وي. (1)

چاپي دېوان مي د "نسخه بدل" په توگه غوره کړې دي او نسخه بدلونه مي په حاشيو کې بنودلي دي. ځای ځای چې د چاپي متن ثبت راته غوره ايسېدلې دي هلته مي د "اصل" ثبت د نسخه بدل په توگه په حاشيه کې راوړې دي. دا راز موارد لري او ما ته د خطي نسخې متن ډېر غوره ښکاري.

متن مي پر دوو برخو وېشلې دي، غزليات او متفرقات.

د غزلياتو له برخې څخه مي هغه غزلي چې د بيتو شمېر يې له اوو څخه زيات و، هم ايستلي او په متفرقاتو کې مي راوړي دي. که څه هم په پښتو او فارسي ادب کې د غزل د بيتو شمېر حتی تر 19 پورې هم رسېدلی دی او په يوه ټاکلي عدد سره محدود نه دی، خو ما دا کار او وېش د میرزا حنان د خپلي ارادې پر بناء کړې دي. حنان د کتاب په پای کې وايي:

يو څويته درته وایم معنوي	نه قطعه ده، نه غزل دي منوي
په پښتو ژبه مي وایه کتاب	هر غزل يې اووه بيته په حساب
دا په دا چې مولانا مولوي جام	د دېوان غزل اووه بيته تمام
چي الحمد د قرآن اووه آيتيه	زياته نه ده ابتداء تر نهايته
ده نور خپل دېوان پر دا بحر تيار کړ	ما هم خوښ په ډېر رغبت ده رفتار کړ

"دېوان 209 مخ"

د حنان بارکزي د دې "رغبت" له مخې ما د دېوان د غزلياتو په برخه کې ټولې هغه غزلي راوړې چې د بيتو شمېر يې اووه دي. لوستونکي به ځای ځای پر داسې غزلو پېښ سي چې د بيتو شمېر يې اته، نهه وي. هغه شمېر د يو مجبوريت له مخې زيات سوئ دي ځکه د عين غزلي ځينې بيتونه به په اصل کې وو خو په چاپي دېوان کې به نه وه راغلي، يا به چاپي دېوان درلودل خو په اصل کې به نه وو ثبت سوي، يا به يې توپير دومره زيات و چې د جلا جلا بيتو حکم به پر کېده. نو د دې مجبوري پر بناء ځای ځای د غزلو د بيتو شمېر تر اوو اوښتی دی. زما په خيال په داسې حالاتو کې زما غذر موجه ښکاري.

په دې ډول مي د "ل" د ردیف دوې غزلي، (2) د "ن" ردیف يوه غزله (۳) د غزلياتو له برخې څخه و

(1) جالبه ده چې حنان هم په دې باب رېښه کړې دي لکه چې وايي:
چي يو حرف د سهوي نشته ستا په مخ کې

جوړ په خط د مصنف دي دا مصحف

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ایستلې او په متفرقاتو کې می راوړې.

د متن غزلي می په هر ردیف کې د ننه د قافیې د لومړي، دوهم، دریم او حتی څلرم ما قبل توري په اعتبار سره اوډلي دي چې په دې ترتیب د اصل او چاپي دېوان د غزلو ترتیب وړاندي وروسته سوئ دئ. ځیني غزلي می له یوه ردیفه بل ته هم نقل کړي دي. دا راز موارد می په حاشیه کې بنودلي دي.

د متونو د برابرولو په وخت کې د شاعر د لهجې په پام کې نیول یو ډېر ضروري کار دئ. د بناغلي زلمي هیواد مل دا خبره بېخي پر ځای ده چې وایي: (دا د متن څېړني یو عمده اصل دئ، چې مصحح او د متن څېړونکي باید د متن په ژبه کې لاسوهنه و نه کړي... ډېر ځله اړوډلي شوي، چې مور باید کلاسیک متنونه په معیاري لهجه "؟" خپاره کړو. دغه خبره د متن څېړني له اصولو مخالفه خبره ده، مور نشو کولای چې د احمد شا بابا دېوان په یوسفزی لهجه خپور کړو، یا د پیر محمد کاکي، شمس الدین کاکي او حنان بارکزي دېوانونه په شرقي لهجه تهیه او چاپ کړو. د غسي عمل که له یوې خوا د متن څېړني له موازینو سره مغایرت لري، له بلې خوا د شاعرانو د کلام شعري کیفیت ته هم زیان رسوي). (1)

د لهجو توپیر یوازي په "شو، شي-سو، سي" یا د "ن، ږ" په تلفظ کې نه دئ "لکه ځیني کسان چې داسي فکر کوي"، بلکې د اتو پیر زیاتره د اولونو (vowels) په استعمالولو کې لیدل کېږي د حنان د لهجې له مخې "چې" باید په لنډه "ي" و کښل سي، که یې د اوسني معیاري لیکدود "؟" په شان په اوږده "ې" د "چې" و کارو د "چې یې" معنا ورکوي دغه راز "کي" که په اوږده "ې" یا په معیاري ډول د "کې" په بڼه و کارو د "که یې" معنا بندي شاعر د شعر ویلو په وخت کې له خپلي لهجې سره سم شعري وزن سموي، دا که په بله لهجه یا معیاري لهجه "؟" و کښل سي، وزن ته زیان رسېږي. له دې امله باید متون د داسي چاله خوا تصحیح او تهیه سي چې یا خو له شاعر یا مؤلف سره د لهجې اشتراک ولري او یا هم د شاعر په لهجه کې پوره اندازه معلومات.

ما دا ټولي خبري په پام کې نیولي او متن می برابر کړئ دئ.

په پای کې د دې خبري یادونه ضروري بولم چې د متن د تهیه کولو په برخه کې زما تجربه لږده او هرو مرو به ډېري نیمگرتیاوي ولرم. دغه راز په خطي نسخو کې د "او" او "دال" تر منځ توپیر کله کله نه تشخیصېږي هغه کسان چې له خطي نسخو سره یې سرو کار دئ، په دې خبره ښه ترا پوهېږي.

(2) دا دوي غزلي په 193-194 مخو کې ولولئ. (3) دا غزله په 195 مخ کې وگورئ.
(1) وگورئ: د حاجي جمعه بارکزي دېوان - د 1360 ش کال چاپ - د سريزي 37 مخ.

د میرزا حنان بارکزی دیوان

ما خپل دقت کړی دی که بیا هم تېرو تلئ وم له درنو لوستونکو څخه د بڅښني هیله لرم.

غزلیات

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ الف ﴾

الهي د محبت په اورکي توان را
 کله سختي مي له زړه و باسي قادره
 چي د فيض لباس هر څوک را څخه يوسي
 چي مي شناخت له تا په وشي ذوالجلاله
 چي بي تا يي په زړه بله هوا گرزي
 جسم و جان مي کره فارغ له غيره خياله
 سمندر رنگه د پتي خولي بيان را
 لکه زلفي د خوبانو زړه پرېشان را
 د دانش له رخته (۱) ډک هسي دوکان را
 په خپل لطف سره ډک جام د عرفان را
 د هغه عالم له ديده ته امان را
 په منقار د هُمای عشق مات استخوان را

(۱) ماسوا مي له خاطره فراموش کړه
 د خپل حب خای په سينه کي زما "حنان" را (۲)

الهي ستاد عرفان له ميو جام را
 چي بي تا که گلي خيال را څخه محوه
 ستا بي يادو مي له غيرو زبان بند کړه
 ربه ستا په معرفت مي زړه مسرور کړه
 بل له نفس اماره څخه مي خلاص کړه (۲)
 مشغولا د زړه مي وکړه ستا په اسم
 قناعت مي په نصيب کړه کردگار
 چي په مست يم دغه جام علی الدوام را
 اسم ذات پر زړه جاري (۴) دغه انعام را
 مشغولا په تلاوت ستاد کلام را
 ستا په حب سره همېش د زړه آرام را (۵)
 له شيطانه هم امان دا ستا په نام را
 بيزاري له ماسپوا څخه مدام را (۷)
 پيروي د کاملانو پراقدام را (۸)

الهي د خپل حبيب له برکته (۹)
 ته په فضل ما "حنان" ته د زړه کام را ۲

۱۵

(۱) چاپي دېوان له جنسه (۲) په ټول کتاب کي د هر غزل او شعر په پای کي د شعر شمېره ده. (۳) دا هم په ټول کتاب کي د بيتونو شمېره ده
 (۴) ب: پر زړه باري. (۵) ب: ستا په ياد سره مدام د زړه آرام را. (۶) ب: له دا نفس اماره څخه مي خلاص کړي. (۷) دا بيت په (ب) کي
 نسته. (۸) دا بيت له (ب) واخيستل سو. (۹) دا نيم بيتي د رحمان بابا له کلام څخه تضمين سوی دئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي خوناب^(۱) تئ له چشمانو هر سهار زما
 پسله مرگه به سر پورته کړم له قبره
 خو باريک لکه موی نه شي په ډېر فکر
 هيڅ سراغ د تنگي خولې مي پيدا نه کړ
 صفايي ځني څخېرې لپي لپي
 کي^(۲) کميس د گل له بويه په ځان واغوست^(۳)
 ځکه شو خونخوار اشنا زما غمخوار زما
 که يار کښت د مهر و که پر مزار زما
 و به نه وينې په سترگو ملا د يار زما
 آس د عقل پکښې لنگ شو صد هزار زما
 راشه و گوره رخسار د گل عذار زما
 تن بي^(۴) شين تر نيلو فرشي د نگار زما

۲۲

عقل هيڅ د عشق په باب کي را و نه بنو
 اي "حنا نه" دار فيق نه شو په کار زما

۳

ستا له خولې څخه که گل زده کړه خدا
 د خپل آه قاصد به ولېرم آسمان ته
 زړه مي ستا په عشق کي بايلو نه يې غواړم
 خو په خيال د خال و خط يم اخته شوی
 سوز د ميني هسي اور را باندي بل کړ
 له غيرته په اور و سوم په چمن کي
 بلبل هم د سوز ژړا زده کړه له ما
 که دوا مي د درد و کړه مسيحا
 د کښتۍ ضامن هيڅ نه وي ناخدا^(۵)
 د خاطر تياره مي نه مومي روڼا
 بې شربته د مرگ نه لري دوا
 چي مي وليد گل په رنگ ستا د قبا^(۶)

۲۹

فلک دف د خورشيد و وهي له شوقه
 چي ستا غم شي له "حنا نه" خوا په خوا

۴

خو به گرز م ستا د مخ په تمنا
 ستا د وصل خيال مي نه ځي له خاطره
 ژبې^(۷) پرې بنه ده چي نقد د دوو کونو
 خزان کښېښووي^(۸) د گل له ژړه رنگه
 دا د کوم سرو قد لار گوري چي هسي
 سيا بختي لکه سايه را پسي ځغلي
 ځغلبده په روڼا نه شي د برېښنا
 د مفلس له فکړه نه وزي کيميا
 بولي څوک دا ستا د نيم وېښته بها
 د بلبل د رخ پر پښو باندي حنا
 صنوبر چي سر له باغه کړ بالا
 چي دا ستا په تور و زلفو شوم اشنا

۳۲

تر هلک نو خط غرور لري "حنا نه"^(۹)
 تر غزال د چين آهو ځغلي بالا^(۱۰)

۵

(۱) چاپي دېوان: دا خوناب ځي. (۲) کي = که يې. (۳) په چاپي دېوان کي دا نيم بيتي دا سي دي: "کي کميس د گل د بوی واغوست بېرېرم. (۴) بې = به يې. (۵) اصل: "د کښتۍ ضامن نه وي ناخدا". (۶) دا بيت په اصل کي نسته. له چاپي دېوانه مي واخيست. (۷) ژبې = ژبه يې. (۸) چاپي دېوان: کښېښووي. (۹) چاپي دېوان: "تر سپين مخو د نو خطو غرور ډېروي. (۱۰) چاپي دېوان: د چين آهو لري هوا.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي مي زړه دا ستا په مينه کړ اشنا
ستا د سترگو د شهيد قبر مي وليد
پيروي د عقل هسي ده زاهد ته
تر مجنون نه وه په عشق زليخا کمه
پروت د مرگ پر بستريم طبيبه راشه
ستا د عشق له فيضه هيڅوک محروم نه دي
د يعقوب په شان شوم پروند راشه يوسفه
خپلي ويني مي د ځان کړې خونېها
چي کبلي ورت ته پراته وو شا و خوا
لکه يو روڼد شي د بل رانده عصا
چي يې واخيست (1) مردانه گام د وفا
ستا په ديد سره مي شي د زړه دوا (2)
که پادشاه د زماني دئ که گدا (3)
د پښو خاوري زما د سترگو کړه توتيا (4)

۶ که به کله مهرباني (5) کړې وخت دي وخت دئ
رحم بويه پر "حنان" بې دست وپا ۴۴

زړه مي و ووت ستا د ديد و جنگ ته بيا
را معلومه ده چي بيا به تېښته (7) راوړي
اختراع دي زما د مرگ نوې پيدا کړه
په بېزي ليندۍ د وروځو خدنگ ولې
د بانو غشي يې بې تو بريو منبلي
د عشق عيش په لاس نه ورځي زاهد ته (11)
خداي زده څه به شي ور پېښه له دي (6) خوا
ستاله سترگو سوبه (8) نه ده وړې چا
نوم مي ډېر ډېر يادوي چي هېر کړې ما
هسي رنگ چي خبر نه يم سم اذا (9)
هيڅ گزار يې له زړه نه درومي خطا (10)
هر ورغوی لايق نه دئ د حنا

۷ د خدا په موج يې لب راغله "خاناه"
په چمن کي کړ غونچې کميس قبا ۵۱

زما ياره زړه دي بايلو په رشتيا
د دې شهر خو برويان دي صدقه شه
د چاغم دي خلل کړئ دئ په زړه کي
څړولئ سر مدام په فکر ناست (14) يې
ته له کومه په کوڅه کي د بل ناسته (15)
خبر نه يم يو وړ کومي (12) دلربا
بندي کړئ يې کا کل د زلفو چا (13)
دا چي ناست يې لاس ترزني بېنوا
دا د کوم يوه دلبر په تمنا
واړه عشق دئ چي درو بېنوده وفا

(۱) چاپي دېوان چي يې کښېښود. (2) چاپي دېوان: "په يوه بوسه مي شي د زړه دوا". (3) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (4) دا بيت په اصل کي نسته له چاپي دېوانه واخيستل سو. (5) "مهرباني" بايد درې څپې ولوستل سي. (6) اصل: له دا خوا.
(7) چاپي دېوان: توبه (8) چاپي دېوان: توبه (9) اصل: ادا- او هم بايد و ويل سي چي په چاپي دېوان کي دا نيم بيتۍ له پنځم بيت سره راغلئ دئ. (10) دغه راز په چاپي دېوان کي دا نيم بيتۍ د څلرم بيت وروستي نيم بيتۍ دئ.
(11) چاپي دېوان: "زما په لاس د عشق لمن کله کښېوځي". (12) اصل: کومو. (13) چاپي دېوان: گېسو رخسار د چا.
(14) چاپي دېوان: په فکر د و ب يې. (15) چاپي دېوان: "ته له کومه د وفا خو بونه غواړي".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خفه مه شه په دا ځای که ته شیدا یې ته د یو د پاره (1) سل د پاره ستا

۵۸

و "حنان" ته راز عیان که چي ته درومي

جریده به درپسې وي ترغه ځا (2)

۸

خیال د زلفو یې هېر نه شو په سنبل زما
اوس څوک اروي او زونه د بلبل زما
اوس په لاس کبسي د چا وینم هغه گل زما
خدای زده بیا به کله کبېني په منگل زما
چي تر چار کړم سرو مال و هستي (3) کل زما
حیراني ده پر دا هسي تغافل زما

نه ماتېږي د مخ مینه یې په گل زما
چي له ځالي مي اخیستې لاچيچي و
چي نهال مي اوباو د زړه په وینو
بدبختي وه چي مي باز له لاسه والووت
څوک به زېری پر ماو که چي یار راغی
چي له ماتئ ما لیده (4) هسي مړ نه شوم

۲۵

راتې و ویل "حنانه" صبر وکړه

عاقبت به درشي لاس لره کاکل زما

۹

یو پر بل شو شو اخون (5) پر شو اخون زما
چي صحت نه شي په دم و په افسون زما
چي آهو که مدام سیل د جنون زما (۶)
مضمحل یې په منگولو کئ لېمن زما
په پر ديه ساهه کله شي ژوندون زما (۸)
د کباب په دود له سوخته درومي خون زما

د هجران په درد کي نه کېږي سکون زما
دا لادېود عاشقی نه یم وهلی
تورو سترگو د یار هسي دېوانه کړم
رنگ یې نه دئ د حنا پر لاسو باندي (۷)
بې له یاره په چا نه شي د زړه سوډه
د اول میني (۹) ژړا لویه خامي ده

۷۲

هیڅ پروا یې پروا یار زما ونه کړه

چي "حنان" له ډېره غمه دئ زیون زما

۱۰

عقل و هوښ (۱۱) را څخه ولاړ په دا هوا
که په سر روح الامین کوي سودا
ولي نه ده ستا د نسیم وېنسته بها
مرض سخت شو (۱۴) طبیبان دي بې پروا

خو به کړمه ستا (۱۰) د وصل تمنا
ستا د ناز خرید ته زړونه جودانه دي (۱۱)
سرو مال، دین و دنیا به واړه درکړم
د خپل رنځ علاج به چا و ته (13) بیان کړم

(۱) اصل: "د یوه د یاره سل د پاره ستا" (2) چاپي دېوان "جریده دي درپسې تر هغه ځا" (3) بد... مال او هستي...
(4) ب چي له ماتلو ما لیدو. (5) چاپي دېوان: یو پر بله شو اخون (6) چاپي دېوان: "چي کبلی کا همېشه میل د جنون زما".
(7) چاپي دېوان: د نکړیخو رنگ یې نه دئ په لاس باندي". (8) چاپي دېوان: دغه ژوندون زما. (9) چاپي دېوان: مین.
(10) چاپي دېوان: خو به کړم زه ستا. (11) چاپي دېوان: هوش (12) چاپي دېوان: جودانه ده. (۱۳) چاپي دېوان "و چاته زه بیان
(۱۴) چاپي دېوان: سخت دئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

پر د کاه له ضعیفی اخیستی نه شم (1) که څه یو، یو په رنگ زه د کهریا
په نیم دید که می زړه (۲) و باخنبه و تاته خدای حاضر دئ خجل یم له دې وینا

۷۹ دا واره د عشق اکسیر اثر پروکړي
چي یې رنگ د "حنان" کړ لکه طلا ۱۱

دا تور خط دي لکه مشک او مخ دئ گل ستا دواړه سترگي دي نرگس (3) زلفي سنبل ستا
د اسیر و زړو تر ل دي بل څه نه دي چي و غوړو ته خم شوی دئ کاکل ستا
هرگز نه اروي زگېروي د مهجورانو (4) آفرین دي وي پر هسي تغافل ستا
که به آه چیري (5) قبلېري د عشاقو نه دي وي هرگز د حسن تنزل ستا
د یوه لښکر سپاه دي سره وژني (6) وا عجب دئ د عشاقو تسلسل ستا
سجدي د شکراني کړم بسمل طوره چي د زړه غوښي مي توی شي (7) په منگول ستا

۸۲ که ژړا افسوس فریاد که (8) عیب نه دئ
د رخسار پر گل "حنان" دئ یو بلبل ستا ۱۲

دا یې سترگي که جادو دئ که نرگس دئ غه شهلا (9) دایې زلفي خال و خط دئ که هجوم دئ د بلا
دایې خوله ده که غونچه ده که یې لب دئ که مرجان دي (10) دایې غاښ په خوله کي نمایی (11) او که دئ د ریکتا
دایې زلفي پر مخ نه دي پر گلاب باندي سنبل دئ دایې خط دئ که عنبر دئ او که مشک دي د خطا
سنتره نارنج ترنج دئ که غبغب دئ حیرانېرم نه توبه توبه غلط شوم خجل یم له دې وینا
دا خنجر دئ که مزگان دئ (12) چي مي خرڅ د زړه په میان دئ (13) که ناوک دئ نه پوهېرم قتلوي مي بي پروا
دایې وروځي که کمان دئ چي مي زړه ورته نښان دئ بي صرفې که گزارونه غشي نه درومي خطا

۹۳ دایې زنه ده که سبب ده د "حنان" د زړه آسبب ده
چي په تش آرزو یې (14) کېږي د رنځورو زړو دوا ۱۳

له فتنې (15) په سایه خلاص یم د مژگان ستا خاطر جمع وي له وارو پریشان ستا
څه الفت (16) زما غریب او ستا د غشو دغه واره دلجو یې کوي پیکان ستا
سریې تل پزرانو اېښی وي د فکر هغه څوک چي یې په زړه کي وي ارمان ستا
له حیرته سترگي پټي کړي خوله وازه له کتو سترگو تر لې دي (17) حیران ستا

(۱) چاپي دېوان: "برگ کاه اخیستی نه شم چي ضعیف یم." (۲) چاپي دېوان: روح و باخنبه (۳) په اصل کي "دي" نسته له چاپي دېوانه مي واخیست. (۴) چاپي دېوان: شکوه د مهجورانو. (۵) چاپي دېوان: چیرته (۶) چاپي دېوان: "د یوه لښکر سپاهیان دي خپله وژني." (۷) چاپي دېوان: که د زړه غوښي مي ولاړې. (۸) چاپي دېوان: کوي (۹) چاپي دېوان: د شهلا. (۱۰) په چاپي دېوان کي: "دي" نسته. (۱۱) چاپي دېوان: دایې غاښ برېښي په خوله کي. (۱۲) چاپي دېوان: دی. (۱۳) چاپي دېوان: چي مي خرڅ د زړه په میان (۱۴) چاپي دېوان: تش دیدن (۱۵) چاپي دېوان: د فتنې. (۱۶) چاپي دېوان: چي الفت (۱۷) چاپي دېوان: له کتو سترگي گڼلی دی.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

د صحرا آهو په سيل راته راشي^(۱) چي تعريف کړم د چشمانو هر زمان ستا
قدر نه لري گلاب ستا ور خسار ته^(۲) منفعل کړه گلان واره ارغوان ستا

زرغونه بي^(۳) شي لاله گلان له قبره
دا چي گور لره ارمان يووړ "حنان" ستا

په هزار رنگه افسون و په اوراد ما مسخر نه کړ شوخ چشم پريزاد ما
سرو مال، دين و دنيا، دانش و صبر په سودا کي د گلر خو کړه برباد ما
هيڅ اثر يې^(۴) پر سنگين خاطر و نه شو يو په سله خواري و کښي تر فرهاد ما
بي له عشقه بل څه نه را ويل کپري گفتم مي وړي دئ په صدق^(۵) د استاد ما
که خبر وای چي شانه بي^(۶) ستا په کار شي پرورش به مي و کړي د شمشاد ما
پرزيارت به مي خراغ له خپلو بل وي له رقيب سره کړي دئ جهاد ما
چاته څه وایم اوس هر څه را رسپري گيله نه کړم په ځان کړي دئ فساد ما^(۷)

ما ويل غورد "حنان" د بېداد وکړه
ويل شړلي مي له دره دئ په داد ما

زه طلب د زړه کوم او زړه طلب ستا آواره شوم له عالمه په سبب ستا
نه مي غواړي، نه مي بولي، نه مي وژني^(۸) حيرانېږم و دا فکر ته عجب ستا
گوندي خلاص مي د رقيب له ناکردو کړي^(۹) ما مظلوم په داد نيولي دئ جلب ستا
خپلو سترگو فتوا در کړه چي مي وژني حيرانېږم^(۱۰) پر دا لوستو د مکتب ستا
و کوثر ته حاجت نه لري د چنبلو چي جام نوش که څوک د ميو لبالب ستا
په ديدن که بي سپراب کړي ښه به وکړي عاشقان د ديدار ترې تشنه لب ستا

توقف په دا کي مه کوه دلبره^(۱۱)
که پوره شي^(۱۲) د "حنان" په مرگ مطلب ستا

نه يو زخم لکه گل دئ نمايان زما غونچه طوره هزار چاکه دئ پنهان زما^(۱۳)
گيله^(۱۴) کفر ده له بخته و اسمان ته سبا بختي مي شوه^(۱۵) د بزم خراغان زما

(۱) چاپي دېوان: "د صحرا آهو په سيل لره راشي" (۲) چاپي دېوان: گلاب څه قدر لري ستا ور خسار ته."
(۳) بي = به بي (۴) چاپي دېوان: هيڅ اثر مي. (۵) چاپي دېوان: په مهر. (۶) بي: به بي. (۷) دا بيت په اصل کي نسته که څه هم د غزلي د بيتو شمېر بي يوزيات کړي. بيا هم له چاپي دېوانه واخيستل سو. (۸) چاپي دېوان: "نه مي نمانځي نه مي وژني نه مي بولي" (۹) چاپي دېوان: "که مي خلاص ته د رقيب له ناکردو کړي" (۱۰) چاپي دېوان: حيرانې ده.
(۱۱) چاپي دېوان: صنمه (۱۲) چاپي دېوان: که پر وشي. (۱۳) چاپي دېوان: هزار چاکه غونچه طوره دئ پنهان زما"
(۱۴) چاپي دېوان: شکوه. (۱۵) چاپي دېوان: "... مي ده"

د میرزا حنان بارکزي دېوان

عاقبت به مي تاراج که مخ(1) د ترکو
 چي له ترکو ليري گرزني سلامت وي
 په ژړا مي نرم نه شو زړه د بنکليو(3)
 له نگاه سرمه آلودو ستا دلبره
 چي کينه لري(2) په زړه کي هر زمان زما
 ولي څه کړم چي زړه نه دئ په فرمان زما
 نه نرمېږي دغه کاني په باران زما
 لکه بوی د گل بي دغه شو فغان زما

۱۷ په دا عصر کي همدرد نسته "حنا"ه
 چي به و گنډي په رحم چاک گربوان زما(4)

چي مي وليده رفتار ستا
 قدد دي ســـــروه د ارم ده
 پر گلاب باندي شبنم دئ
 سره لبان دي سره ياقوت دي
 په کوثر کله او بېږي
 که آفتاب دئ که مهتاب دئ
 توري زلفي تار په تار ستا
 غاښ درون دئ آبدار(5) ستا
 که عرق دئ په(6) رخسار ستا
 خوږ تر شهود دئ گفتار ستا
 چي وي تږي د دیدار ستا
 خوشه چين دئ دانوار ستا

۱۸ خال دانه زلفي دي دام کړي
 "حنان" وینم گرفتار ستا

يو و بنسته د راستۍ نه لري ابروی ستا
 شمع نه شپري پتنگ له خپله خانه
 په کعبه په بتخانه کي ستا مذکور دئ
 چي دلته باد له زلفو څخه و موبنت
 که مي زر کتب خانې و پلتيږي
 غواړي څه سرو سامان له مادلبره
 رحم نه لري مژگان فتنه جوی ستا(7)
 اور حيران دئ و توندي و ته د خوی ستا
 هر طرف په غوږو اروم های و هوی ستا
 له خطا کره مشک بېرون د زلفو بوی ستا
 و مي نه لیده په سترگو خط د روی ستا
 و ایستم له نام و ننگه جستجوی ستا

۱۹ سرو مال د "حنان" څه دئ ستا په عشق کي
 دواړه کونه قیمت نه لري یو موی ستا

مه غولېږه په راتله د بي وفا
 که هر څو ټينگه وعده در سره وکړي
 هرگز مه درومه پرپله د بي وفا(8)
 باور مه کوه په خوله د بي وفا

(۱) چاپي دېوان: خوله. (۲) چاپي دېوان: چي لري کينه (۳) چاپي دېوان: زړه د ترکو. (۴) دا مقطع په اصل کي نسته له چاپي دېوان څخه را نقل سوه. (۵) چاپي دېوان: نه آبدار - د اصل له ثبت سره سم "آبدار" بايد د (باء) په پېښ دري څپي و لوستل سي. (۶) چاپي دېوان: پر رخسار. (۷) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۸) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته له چاپي دېوان څخه را نقل سوه.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

په راتله په نه راتله يې پروا مه کړه
 چي نه تنگ لري نه شرم مه يې غواړه
 د لگيرمه اوسه په تله د بي وفا
 توبه و کاره له پله د بي وفا
 هغه چا چي پت پاله د بي وفا
 خړولئ يې و سر مدام له شرمه

۲۰. په قسم چي يې "حنان" اعتبار نه کړي
 خوی معلوم ورته هاله د بي وفا
 ۱۴۲

چي دي عشق په سترگو روند کړم مات پر ملا
 نه ستا جور تمامېږي نه زما صبر
 د اسمان ملکي ولوبدي له ذکره
 که مي ستا وصل نصيب شوله خدا غواړم
 بي تا شپه هومره اوږده لکه ستا زلفي
 په مضمون يې نه پوهېږم څه يې لولم؟ (2)

په بغل کښي را کړه ستا د قد عصا
 زما پر صبر آفرين ستا پر جفا (1)
 چي آرام نه شوې يو دم زما له غوغا
 په دعا کښي شپه د قوس ورځ د جوزا
 نمرله تا سره شي تېر لکه برېښنا
 پېچاپېچ زلفي دي خط دئ د ترسا (3)

۲۱. ستا د وصل په اميد يې عمر تېر شو
 د "حنان" په تشه تشه تمنا (4)
 ۱۴۹

بهار راغئ څه موسم دئ د صحرا
 پر سمن د بنفشه کاکل دئ هسي
 د شبنم څاڅکي په گل پوري څرېږي
 معجز طوره تماشي دي په بوستان کښي
 څه لاله ده، څه سيزه، لعل زمرد دئ
 عجائب مجلس تيار دئ په چمن کښي
 په آئينه کښي دا بود غنچي عکس

ساقی راوړه جام د ميو مهيا
 پيوسته پېچلئ خط دئ د ترسا
 لکه دُر چي وي په غوږ د دلربا
 بناخ د گلو په مثال يد بيضا (5)
 ډک دئ لاس هم د چمن هم د صحرا
 د سبزي طفلان حاضر په تماشا
 لکه ستوري د اسمان کوي روڼا (6)

۲۲. زړه مي غواړي چي توبه کړم بېرته ماته
 اي "حنانه" وقت د گلوراغی بيا
 ۱۵۷

(۱) دا او ورپسې درې بيتونه په (ب) کي نسته (2) ب چي يې لولم (3) ب... زلفي دي دي خط ترسا (4) دا مقطع په (ب) کي نسته په (ب) کي د دې غزلي صرف مطلع او بوييت نسته، نور بيتونه يې بالکل جلا دي د کوتي چاپ "ب" دغه بيتونه لري چي له مقطع پرته نور مکرر دي او د "الف" ردیف په نورو غزلو کي نسته

پر د کاه له ضعيفی اخیستی نه شم
 ستا د وصل خیال مي نه څي له خاطره
 ستا د سترگو د شهيد قبر مي وليد
 ستا د ناز و خريد ته زړونه جودانه ده

که څه يو يو په رنگ زه او کهربا
 د مفلس له فکره نه وزي کېميا
 غزالان ورته پراته وو شا و خوا
 که په سر روح الامين کوي سودا

—د بيت په ۳۹ مخ کي راغلی دئ
 —د بيت په ۳۷ مخ کي راغلی دئ
 —د بيت په ۳۷ مخ کي راغلی دئ
 —د بيت په ۳۸ مخ کي راغلی دئ

دا واره د عشق اکسیر اثر پروکي
 چي يې رنگ د "حنان" کړ لکه طلا

(5) ب پر بيضا (6) دا بيت په (ب) کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ ب ﴾

د گل بوی سهار را یاد کاندې احباب
چي مي بوی د داغ سبا گلشن ته يو وړ
زما په مرگ د مستو سترگو څه پروا ده
شور په زړه کي اچوي د عشق خبري
تبسم يې له نېکنځلو (2) سره زېب که
دل و دین مي په يوه نظر تر جار کړي
جنون پاڅوي سایه د دې سحاب
گل رنگ توی کړ لکه وينه د کباب
له کشتنه څخه بيم نه کړي قصاب
پرورش مومي ذره (1) په آفتاب
قدر زیات لري ترڅه چي شي شراب
لایي عشق لري له ما سره حساب

۲۳ ستاد مخ په دروېزه کي له "حنانه"
ورک شو صبر و ارام و خورد و خواب ۱۲۴

مخ يې دئ لکه آفتاب
له پرتوه ستاد مخ دئ
له خجلته د رخسار دي
په سرخي ستاد لبانو
نرگس ستا سترگو حيران کړ
له نفسه مي سر سم ځي
له آفتابه يې زیات تاب
چي لمړ پت شو په سحاب
غرق په وينو شو گلاب
له عقیقه (3) يو وړ آب
چي عصا په لاس خراب
په مثال لکه حباب

۲۴ په تعريف د يار "حنانه"
څوک به وکه ستا (4) جواب ۱۷۱

پېچوتاب که کړم د زلفو پېچ و تاب
دا د چاد و روځو خيال يې په زړه گزري
دا د کوم مهر و د تبخ له وهمه هسي
کيف د چاد لب د ميو دئ، حيران يم
لکه ووړ کي چي نمری په شوخي غواړي
چي بي حُسن ورځ په ورځ زیاتېږي څه کړم
معطر مي کړ د ماغ د مخ گلاب
وقبلې (5) ته چي شا کړې ده محراب
د هالي سپر پر سرونيوه مهتاب
دا چي گرز م گاهي مست گاهي خراب
په بوسه کي عاشق نه لري آداب
ورځ (6) په ورځ مي زیاتوي د زړه خوناب

۲۵ که هر څو شعر بلند وايي "حنانه"
د حميد موشگاف نه شي جواب ۱۷۸

چي دي لعل آلوده شي په شراب
په محراب کښي د ابرو يو دي خال نه دئ
شي د زړه مرغه پر اور باندي کباب
دا هندو دئ چي سلام کړي د آفتاب

(۱) چاپي دېوان، ذره هم، (۲) چاپي دېوان، له د شنامه، (۳) چاپي دېوان، له عقیقه، (۴) چاپي دېوان، وکي،
(۵) اصل: و قبله ته (۶) اصل: ورو په ورځ

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په هر ځای چي قدم کنسېر دې سر و قد ه
 د پر امید مي دئ و هغه سر و قد ته
 هیڅ گیله له مستو سترگو څخه مه کړه
 کله کله بې په خواب کښي(2) خیال حاضر شو
 مردگان شي ټول په زمکه کښي سپراب (1)
 قُمرې طوره طوق د غاړې کړم رکاب
 رحم کله شته په زړه کښي د قصاب
 ولي څه کړم چي هرگز نه راځي خواب

۲۲ له هوسه به قدم پر اسمان کنسېر دي
 ۱۸۵ که "حنان" شي ستا له وصله کامياب

چي بې زړه وړئ وي خیال ستا د غبغب
 مشق د خیال د هغه طفل همېشه کړم
 دا د زلفو تاري بې کور په رخسار نه دئ
 که هر شو درته زاري او عاجزي کړم
 له عاشقه حيا څه غواړئ په عشق کي
 څه سيالي به که له تا خوبان د عصر
 د هغو رنگونه ژړوي تشنه لب(3)
 چي په دید سره يې اور اخلي مکتب
 و سپورمې ته راوتلی دئ عقرب
 پر جبین باندي چین راوړې د غضب
 له مجنونه مونده کله شي ادب
 خوش نسب يې، خوش لقب يې خوش حسب

۲۷ له حمیده سره آس د شعر نه ځي
 ۱۹۲ اي "حنانه" بس که ونیسه جلب

سپین رخسار او زرخدان د شکرلب
 پردرگاه يې دروېزه کاندې د حسن
 وړې وړې مي د زړه مانې هاله دي
 لکه ځغلي لبونې سپی له او تاقه
 که مي سر که مال که عقل دئ که صبر
 دی لري زگوده د حُسن زه حقداره
 زړه مي يو وړاين و آن د شکرلب
 د فقير په دود سلطان د شکرلب
 چي يې خیال شو را روان د شکرلب
 هسي ورک شوه رقيبان د شکرلب
 تر دیدن بې(4) کړم قربان د شکرلب
 وظيفه مي شوای لبان د شکرلب

۲۸ همېشه به د "حنان" کاني په کېږي
 ۱۹۹ چي باور که په پيمان د شکرلب

خدا قبوله کړې دو عازما غريب
 سر درد د عاشق نه ور کېږي دلته
 د دې شوخ دلبر د ميني په مکتب کښي
 چي جرس و ځای ته رسي فغان نه که
 رقيب کړه د يار له دره بې نصيب
 صندل رنگه وينه صرف شوه د طبيب
 لکه گل مروړې غوړونه د اديب
 فغان هم نه که عاشق چي شي قريب

(۱) ب: مرده گان لکه فاختي شي په حساب. (۲) ب: په خوب کښي. (۳) دا غزله او د "ب" د ردیف دا نوري راتلونکي غزلي په چاپي دېوان کي نسته (۴) بې=به يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

زه دلې، دی په کوڅه کې د یار گرزې دا خپل زړه می شو و ماو ته رقیب
ژرد یار قدمبوسې کاندې ترلاسه چې ځان خاوري که په درکې طیب(۱)

۲۹ له نا امله چې وفا غواړې "ځانه"
۲۰۶ له املو که مزه غواړې د زیب

راشه وگوره گفتار د عنديب چې پاره کړ گل آزار د عنديب
چې گل نه ویني خاموش له غمه کنبېني دا وفا گوره هر وار د عنديب
ځان وگل ته رسوي په هره توگه که څه خيژي تر زړه خار د عنديب
چې د اور په شانې(۲) سرې لمبې تر سر ځي په آه سوئ دئ گلزار د عنديب
وصلت مومي عاقبت هغه له یاره چې قبول که پر ځان کار د عنديب
گل چې هسي ځوانیمرگ ځي په پوهېم فریاد اروی هر سهار د عنديب

۳۰ چې اثر پر گلو نه کاندې "ځانه"
۲۱۳ بې فایدي دئ هر چغارد عنديب

﴿ت﴾

دا شبښم پر مخ د گل دئ قطرات که عرق دئ پر رخسار لکه(۳) نقات(۴)
دا بې تارد زلفو کوږو خوله ته پرېووت که افعي حلقه وهلې پر حیات
چې د سترگو تبخ هر دم په رنجو بات که(۵) دم په دم راته بنیې د مرگ حالات
مخ یې شو زما قاتل سترگي شاهدي بې قاضي یې زما قتل کړ اثبات
قرباني دي يم د سترگي روغ به نه شم(۶) پردغو بېمارو شوئ يم(۷) خیرات
په اول بازي د مینې په شطرنج کې تا په رخ کړ زما د زړه پادشاه رامات

۳۱ د حمید د شعر بحر ته "ځانه"
۲۲۰ یو څو څاڅکي دي لوبدلي ستا ایبات

زرغونه خط دي رونق کړ د ریحان مات ستا د مخ گلشن کړ رنگ د گلستان مات(۸)
ستا د خولې غونچې لمن کړه د گل څیري په سرو لېو دي قیمت کړ د مرجان مات
وهي لارد اسلام ستا جادو د سترگو تورو زلفو دي گردن کړ د ایمان مات

(۱) د دې نیم بیتي په وزن کې یوه څپه لږده. (۲) شانې = شان بې. (۳) چاپي دېوان: باندې. (۴) کذا فی الاصل.
(۵) چاپي دېوان: بات کړي. (۶) چاپي دېوان: "قرباني يم ستا د سترگو ژمي وژنه". (۷) چاپي دېوان: بنه يممه
(۸) دا غزله په چاپي دېوان کې نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

تاول (1) کارم به دي زه له پرېشانيه هغه عهد دي لکه زلفي کړ آسان مات
 د بادام سينه دي سترگو سل سوري کړه چي يو ځلي شوه په زړه کي ستا مژگان مات
 وي گنډلې په بانو د بادام سترگي شيرين لب دي د پستي کړ نمکدان مات

۲۳۷

پيرومي مي د حميد موشگاف وکړه
 ما "حنان" د شعرلاس کړ د رحمان مات

۳۲

ستا په خط سره زينت شو د مخ زيات (2)
 د سيا چشمو د بوسي وعده بېخا ده (3)
 چي په مصر کي کلام (4) د شکرلب شي
 زړه و عقل مي دا ستا و خيال ته ور کړ
 زما د زړه سکندر به کله ځني گزري (6)
 نه پوهېږم کل جهان دئ په دا غم کي (8)

په آبرو صفايي کېږي د مرآت
 د آهو په بناخ موقوف دئ دا برات
 شي خجل له بناره (5) و باسي نبات
 پادشاهانو لره و وري رعيت سورسات
 چي يې (7) خط شورا ته خضر خوله حیات
 که ستا غم کړ راته تريخ زما اوقات

۲۳۴

ته غني نصاب د حُسن دي پوره دئ
 زه "حنان" يم مستحق را کړه زگوه

۳۳

را شه پرېږده د گلرڅو محبت
 المدام يې (10) د هجران په اور کني سوي
 خو برويان واړه له څرمي ظالمان دي
 په آرزو کني د رخسار که يې څوک مې شو
 قتلول په تېغ د هجر د مظلوم که (11)
 له رقيب سره هر دم خوشخويي که (12)

سور انگار دئ همپشه د دئ (9) قربت
 هر سړي چي د گلرڅو کړي صحبت
 زړه سوی نه لري پراهل د غربت
 سره لاله يې زرغونېږي پر تربت
 تي اميد کوي د شونډو د شربت
 له عاشقه بل څه نه که (13) بې نکبت

۲۴۱

بل څه نه دئ يو مزرې دئ د يار هجر
 چي يې پروت پر ما "حنان" هومره هيبت

۳۴

نرم نه شو زما په آه زړه د دلدار سخت
 غافل مه شه هيڅ زمان له مړاوو سترگو
 چي بناخونه يې د وروځو (15) هسي خم دي
 نن شپه مه غواړه قرار له ما ناصحه

نه نرمېږي په باد کاني د کوهسار سخت
 په ناجوره تن که (14) مکر دا بېمار سخت
 دا يې سترگو د بادامو (16) را وور بار سخت
 مضطرب کړم خيال د زلفو د نگار سخت

(1) تاول = تاويل. (2) چاپي دېوان: "ستا په خط د مخ زينت شو ځکه زيات". (3) چاپي دېوان: بېخای ده.
 (4) چاپي دېوان: سودا د شکرلب شي. (5) اصل: له بنهره. (6) چاپي دېوان: "سکندر د زړه مي کله ځني گزري".
 (7) چاپي دېوان: چي دي. (8) چاپي دېوان: په غم اخته دئ. (9) د دئ = د دوی (د کندهار لهجه)، ب د دوی.
 (10) ب مداماً يې. (11) ب د مظلوم کړي. (12) ب خوشخويي کړي. (13) ب بل څه نه کړي. (14) چاپي دېوان: کړي.
 (15) چاپي دېوان: د ابرو يې. (16) اصل: بادام.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي هر څوک دي يادوي خاموشي خوی کره
صاف دلان له گفتگويو خفه کېږي
پټه خوله غونچه بلبل که (1) په گفتار سخت
شي نفس د آينې پر مخ غبار سخت

بس که (2) ډېر جور و جفا پر "حنان" مه کره
چي يې کښلی ستاد وصل انتظار سخت
۲۴۸ ۳۵

په حسرت دي تور خط تېر کړ د رخسار وخت
زلفي ويني د زړو خوري د خط په وخت کي
لکه سيل د غره له سره ژر ژر لوېږي (3)
چي يې خط لا پر مخ نه وي بوسه غواړه (4)
په غرور د خپلو زلفو غافل مه شه
د هجران شپه ده د قوس نه تمامېږي (۲)

چي د اوښوله بارانه، نه خلاصېږي
پر "حنان" دئ تمام عمر د ملهار وخت
۲۵۵ ۳۲

که مي نه کړله بلبل سره داستان درست
د اسلام بښينه مدام له سنگه ولي
د معشوق نام و نښان عاشق بلند که (۸)
په دالې عمر پر سر باندي خای ورکه
زړه مي ولاړ شو اوښي هم ورپسي ولاړې (۱۰)
په دادن کي د بوسې پښېماني مه کره
آه مي پرې نه بنود په باغ کي يو گرېوان درست
ترکان نه پرېږدي په سر کي يو ايمان درست
ميوه ښه کوي نهال چي وي باغوان (۹) درست
ارمان دا دئ که د گل لا وای پيمان درست
لکه چيرته لښکر درومي د سلطان درست
په وعده په قول ډېر وي کريمان درست

هيڅ له خياله ورته نه گوري سيا چشم
که "حنان" په اوښو لوند کاندې دامان درست
۲۲۲ ۳۷

که هرڅو په يارانه کي مي دئ يار سُست
را پوهېږي چي مي پسند پر اثر نه که
خط يې هسي په وار وارو مخ ته راغی
که نوخط د خط په وخت داد که ښايېږي
مايي هېره کره بوسه له ډېره غمه
ولي عشق مي سُستي نه که زما خوار سُست (۱۱)
ځکه هسي راته و عظ که هوښيار سُست
لکه گډ (۱۳) شي د اسلام په ښار کفار سُست
شي وړيا متاع چي چيرته شي بازار سُست
ولي نه مي پرېږدي ما دا انتظار سُست

(۱) چاپي دېوان: کره. (2) چاپي دېوان: کره. (3) چاپي دېوان: ژر ژر درومي. (4) چاپي دېوان: چي يې خط نه وي پر مخ د بوسې خواست کره. (5) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (6) چاپي دېوان: "شپه د هجر شپه د قوس نه تمامېږي". (7) چاپي دېوان: اوږدوي (8) چاپي دېوان: څرگند کړي. (9) اصل: باغبان (10) چاپي دېوان: يو وار پسي ولاړې. (11) د دې غزلي مطلع په چاپي دېوان کي دا سي ده:
زه هم سُست يم قاصد سست او دريم يار سست
زما عشق ځکه په دا شو وار په وار سُست

(۱۲) چاپي دېوان: لکه کره؟.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي د مخ بهار يې نه وينم خاموش يم بلبلان کاندې په ژمي کې گفتار سُست (1)

د دې عصر (2) د پښتو قدر بلند شو ۳۸
چي "حنان" په پښتو ژبه کړي گفتار سُست ۲۲۹

په ځنځير دي د گيسو کړم گردن بست (3)
په درياب کې دي (4) د ميني هسي ډوب يم
د کاکل له ظلمه سترگي آگاه نه دي
چي نخجير خپل سر پر ځای د قدم کښېښود
له بدنه مې هغه دم روح جدا شي
نن د حُسن په دولت کې رحم و کړه (6)

حق به غواړي د قيامت (8) په ورځ دلبره ۳۹
چي رقيب دي کړ بلند او "حنان" پست ۲۷۲

ستا د عشق په غم کې نه يم ملامت
له خاطره مې ستا خيال په ظلم نه ځي
موزون قد چي دي موذن و ليد په سترگو (10)
د درياب اوبه صدف لره دي زهر
تن بې خياله، زړه بې عشقه په کار نه دئ
عشق بې کله وای ورکړئ و مجنون ته (11)

نوی خیال د یار له خولې وایه "خانه" ۴۰
شنیده خبرې نه لري حرمت ۲۸۳

چي بار وړي د یار د هجر په زحمت
عاشقان په دنیا نه وزي له غمه
که قیامت چا په دنیا نه دئ لیدلئ
له حیرته سر ووه و دري ثابتته

تل وایه شي پر هغو باندي رحمت (12)
له ازله دغه شوئ دئ قسمت
د ښه یار جدایی و بولئ قیامت
پر هر ځای چي جلوه وکړي ستا قامت

(۱) چاپي دېوان: 'بلبلان په زمستان کښي کړي گفتار سُست'. (2) چاپي دېوان: د خپل عصر (3) چاپي دېوان: په زنجير د گيسو شومه گردن بست (4) چاپي دېوان: کې يې (5) چاپي دېوان: "چي د شپې په غلنو نه خبرېږي مست". (6) چاپي دېوان: مهر يوه (7) چاپي دېوان: تل به نه وي (8) چاپي دېوان: محشر. (9) راتې = راتې يې په چاپي متن کې (رابې) دئ (10) چاپي دېوان: په سترگو وليد. (11) دا نيم بيتي په چاپي متن کې داسي دئ: "عشق بې کله دوا ورکړي و مجنون ته" په اصل کې بيا په دې ډول دئ: "عشق بې وو ورکړئ و مجنون ته". ماله دواړو څخه په استفادي سره دغه ثبت سوئ شکل غوره و باله (12) دا غزله په چاپي دېوان کې نسته له اصل څخه را نقل سوه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نو خطان که ناز کوي بي خايه نه دئ
چي بي واورم تريخ ښکښل له شکرلبو
خرقه پوش وي خاوندان د ډپر عظمت
په مانه کېږي شکران د دې نعمت

۲۹. چي په سپينه ږيره نه اوږي د ښکلو
آفرين دي شه "حانه" پر همت ۴۹

ستا تر شونډو لعل نه لري قيمت
پريروي چي عاشق نه لري دئ هسي
بي کشته زړه ورکړه ويار ته مه کړه
په تور خال يې کل عالم دئ قتل کړئ
په لويي بي ابرو خمه ده و قدته
نه در گرزم لکه غم ستا په خاطر کښي

۲۹۷ گل دی نه لري و گل ته نزاکت (1)
لکه پیغمبر چي نه لري امت
چي بي سته مېلمه نه لري عزت
خوشي وایي چي هندو وي بي همت
په حرف کم دئ له قيامته بي قامت
فرا موش دي کرم دلبره عاقبت
که پښي کښېږدي د "حنان" پر سترگو باندي
شه به نه لري د دې نعمت منت ۴۲

د عشق غشی مي کاري تر ځگرو ووت
لامي نه و مراد د وصل پيدا کړئ
د خپل وصل ملهم (3) زما پر زخم کښېږده (4)
مجنون بيد له حیرانی و پښو ته گوري
د غمزو د غشو (5) جنگ لره يې هر دم
نور مي څه وژني په تبغ د خپلو (7) سترگو

۳۰۴ پرمحک د امتحان د سخندانو
د "حنان" شعر چاندي لکه زرو ووت ۴۳

نه پوهېږم که ښامار په لاس را کښېوت
که د تورو زلفو تار په لاس را کښېوت
خط ريحان دئ څه گلزار (11) په لاس را کښېوت
د راز عمر د بيمار (12) په لاس را کښېوت
هم گلشن هم لاله زار په لاس را کښېوت
پري بي نه ږدم که يو وار په لاس را کښېوت
دا گيسو (9) دئ د نگار په لاس را کښېوت
که اړه لکه شمشاد شم (10) پري بي نه ږدم
خوله غونچه، سترگي نرگس، زلفي سنبل دي
توري زلفي مړاوي سترگي د ترکانو
تماشه چي د خپل زړه د داغ کومه (13)
د رقيب و سرته وږي تږي ناست يم

۳۱۱ زه "حنان" په عشق کي نوې طالع غواړم
که وصال دهغه يار په لاس را کښېوت ۴۴

(۱) دا غزل په (ب) او چاپي دېوانو کي نسته (۲) چاپي دېوان لمبې (۳) چاپي دېوان: مرهم (۴) چاپي دېوان: کېږده (۵) چاپي دېوان: غشی (۶) چاپي دېوان: پږ ځگر (۷) چاپي دېوان: د تورو سترگو (۸) چاپي دېوان: "د غمزې تيرمي د شا ترکرو ووت" (۹) چاپي دېوان: تورگېسو (۱۰) چاپي دېوان: شانه (۱۱) اصل: دا گلزار (۱۲) چاپي دېوان: دي بيمار (۱۳) چاپي دېوان: "تماشا چي د خپل زړه د داغو تل کړم".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي له قفسه دا مرغه ووت په دام کښېوت
زړه چي په زلفو شي بندي علی الدوام کښېوت
دا تور هندو دئ چي په میان کښي د اسلام کښېوت
چي بي په لاس کښي له ازله د عشق جام کښېوت
چي په بغل کښي بي وصلت د گل اندام کښېوت
چي به مي وصل شي نصيب، په عقل خام کښېوت

۳۱۸

زړه کره خوشحاله خلاص به نه شي تر قیامتہ (۲) پوري
"حنان" دا ستا د عشق په لومه کښي مدام کښېوت

۴۵

زړه مي په زلفو کښي نن بیا د دلارام کښېوت
هغه بندي ښه وي امید چي د خلاصیت وي ورته
دا بي پر مخ باندي خال نه دئ چي ښکارې تاته
انتظار نه که (۱) د کوثر د اوبو تری د دید
خاندي غنچه رنگه خوله خلاصه په هوس هغه څوک
زړه مي طواف دیار د درکاوه په دغه امید

(پ)

ښايي اوس چي مدام ژاړم په ورت ورت (۳)
گورستان لره روان شو پروج کت
د لحد پر خوا يې مخ و ماتې (۵) خت
زنده سرواړه منگي دي د ارهت
د اشناد مرگ خبر نه کړم خوله پت
په سل ځله تر ما په دئ د هند جت

۳۲۵

په فراق يې (۶) زه "حنان" ستري ستومان شوم
بېلتانه هر ځای را وښود د غم کت (۷)

۴۶

چي اشنا کر په مرگ مخ را څخه پت
چي له نازه به يې سر پر بالين نه ښوو
که هر څو مي (۴) افسوس کړ فایده يې نه کړه
ماتول او سزاوول د فلک کار دئ
نه له ښه زړه لوته، نه په بد مرگ شته
چي مي یار قبر ته ولاړ او زه لا گرزم

(ث)

آه له دا توره نصيبه الغياث
له دې بي پروا طبيبه الغياث
زړه مي بايلود بي موجه (۹) الغياث
د آزار لکه عندليب الغياث
له هغه یار قریبه (۱۰) الغياث
له دا هسي رنگ ادیبه الغياث

۳۳۲

د "حنان" په حال خبر غمخوري نه که
له دې هسي رنگ حبيبه الغياث (۱۲)

۴۷

یار مي یار شوله رقیبه الغياث
چي له رنځه مي خبر دوا مي نه که (۸)
په هيڅ نفعه سود يې نه يم پوهېدلئ
هر سهار د گل گروان پاره پاره که
چي دي سر پاشي سبا په عامو خلکو
چا په زده کړه خونړي دا ستا په سترگو (۱۱)

(۱) ب: نه کړی. (۲) بله نسخه: ته قیامتہ متن: ب. (۳) چاپي دېوان "عجب نه ده که اوس ژاړم په ورت ورت".
(۴) چاپي دېوان: که مي هرڅو. (۵) و ماتې: و ماته يې. په چاپي متن کي د (ماتې يې) په شکل دئ. (۶) په اصل کي (بي) نسته (۷) چاپي
دېوان: "بېلتانه پر ځای راوښوده غم، پت". (۸) چاپي دېوان: نه کړي. (۹) اصل: بي مجيبه؟
(۱۰) چاپي دېوان: یار و رقیبه؟ (۱۱) چاپي دېوان: جائز ده کړه خونړي د شاه په سترگو. (۱۲) په اصل کي "له دې بي پروا طبيبه
الغياث" دئ ما د چاپي متن ثبت غوره و باله

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿چ﴾

فلک و اچاوه په بخت کښي زما خوار پیچ
 راته رام شي ترهېدلی آهو کله
 چي وفارا سره کاندي هم وېرېم
 په ژا مي لکه گل لا هوسېري
 دا افغعي د گل پر برگ حلقه وهلي
 دا پر خوله باندي يې تار د زلفو کور دئ

په تدبير سره خلاص نه شو د دې کار پیچ
 بخت را اچوي (1) له ورايه په تلوار پیچ
 تمام نه لري هرگز د جفا کار پیچ
 نه خلاصېري له جبينه يې تابدار پیچ
 که کاکل دی پر عذار باندي (2) د يار پیچ
 او که پروت پر خزانه د طلسم مار پیچ

۳۳۹

شاعران شعر مغلق وايي پوهېم
 "حنان" نه لري د ژبي د گفتار پیچ

۴۸

﴿ج﴾

پاد شاهان به هسي خوښ نه وي په تاج
 همېشه په زورد حسن بتان اخلي (3)
 شيريني مي د وصلت کره هجر هېره
 مبتلا په هسي درد يم نه پوهېم
 چي نا جوړه مسيحا شي په اسمان کي
 که دي زلفي په شانه کرې زه ضامن يم (5)

لکه زه خوښ يم د ترکو په تاراج
 دارم له شاپيرو څخه خراج
 آموخته مي شو په دې زهرو مزاج
 چي طبيب مي درمانده شو (4) په علاج
 ستا خندا غواړي د پاره د علاج
 خو وانه خلې د ځتن له مشکو باج

۳۴۶

د بل عيب پوښېده لره "حنانه"
 که خبر يې له احواله د حلاج

۴۹

دا پخپله شونن بيارا سره يار کج
 که په ناز سترگي کرې اړوي څه شو؟
 پر عذار زلفي تر نيمو کرې نې دي
 پر اوږو کې زلفي تاب شوې عجب نه دئ
 چي يار يار شوله رقيبېه، صبر بويه
 کې شکوه کوم له جوړه راته بنايي
 چي بخت کج شو، فلک کج شو يار مي کج شو

که په بدو پوهولئ دئ (6) اغيار کج
 مست له خياله مدام ځي پر سمه لار کج
 په خپل ځای کي ترسيم ښه ايسي بسيار کج (7)
 مخ په کښته چي ځي هر کله وي مار کج (8)
 ولي کېږي په تلوار سره سم کار کج
 گيله هلته کرې نو کر چي شي بادار کج
 خداي دي نه کاندي د چا واره روزگار کج (9)

۳۵۴

چي مزرې يې (10) د هجران راغئ ناگاهه
 له هيبته ورته شو د "حنان" وار کج

۵۰

(۱) ب: را وچوي. (2) ب: په عذار باندي. (3) چاپي دېوان: بتان غواړي. (4) چاپي دېوان: چي طبيب مي نه پوهېري.
 (5) چاپي دېوان: "که دي زلفي په شانه کرې رضا مند يم". (6) چاپي دېوان: پوهېدلی دئ. (7) په چاپي دېوان کي
 دا بيت نسته. (8) دا بيت په چاپي متن کي په دې ډول دئ:
 پر اوږو يې زلفي ځکه پېچ و تاب شوې
 مخ په پورته چي ځي هر کله وي يار کج

(9) دا بيت په اصل کي نسته. (10) (بې) په اصل کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ح﴾

راشه پرېرېده د دنیا روزگار قبیح
 له غیبتنه له بېتانه ځان نگاه کړه
 ځان د خدای بې یاده مه کړه خو ژوندی یې
 که ځای غواړې د اسمان پر بام د پاسه
 د غفلت له خوبه وینن شه صبحگاه ته
 مشغول نه شوي یو زمان د خدای په ذکر

۳۲۱

دا گوهر به دي په کار شي کې (2) په غور کړي
 در ته وکړه "حنان" څه ویل ملیح

۵۱

﴿خ﴾

چي دا سم له خیاله نه گوري جانان شوخ
 د مژگانو له سایې یې الف لوېرې
 له حلقویې زلفي سر تر پایه سترگي
 د کمان پر موتي زاغ د تصویر کنبلی
 خیال یې زما په زړه کني ناست دئ مضطرب یم
 دازما سرافرازي ده په جهان کنبی

۳۲۸

په خم قد ، په سپینه ریره ځب د ټرکو
 بل یو نه وینم "حنانه" ستا په شان شوخ

۵۲

نظر ژغوره له کاکله د نگار شوخ
 له خجلته گلان مخ په وینو وینځي
 ترمي ترمي زړه مي جمع د یار مخ که
 په تش دید وړي زړه د زهد له رستمه
 و قدم تې د کوهسار زر که حیرانه
 فواره په زړه کنبی سازه کړم له وینو

۳۷۵

اې "حنانه" بلبل کوچ وکړ له گلوه
 چي یې واروېده په باغ کنبی ستا گفتار شوخ

۵۳

خوږ ژوندون را پوري هسي کړ هجران تریخ
 نو خطان که (۵) د عاشق له ژړا بد وړي
 لکه حال وي پر بندیانو د زندان تریخ
 پر سبزه باندي بې وخته وي باران تریخ

(۱) چاپي دېوان کا. (2) کې که بې. (3) دا بیت په "ب" کې، د پای لخوا دوهم بیت دئ. (4) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کې نسته
 (5) چاپي دېوان چي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په وصلت کي له رقيبې نه خلاصېږم
 می حرام دي په مجلس کي چي یار نه وي
 چي مي نوم ستا د هجران په ژبه واخيست
 دا ستا غم مي زړه بتر سره خفه کړي
 پر موسم د گل اوقات شي د باغوان تريخ
 بي له گلې و بلبل ته شي بوستان تريخ
 لا تر اوسه مي په هغه دئ زبان (1) تريخ
 شي له سپي مېرمني عيش د مهمان تريخ (2)

۳۸۲ که فرهاد ته و (3) شېرین غم د شېریني
 دا ستا غم کړ شېرین عمر پر "حنان" تريخ

۵۴

﴿ خ ﴾

ستا د لبو و شربت ته شهد و ناب هيڅ
 چي دي تاب د دیدن نه لرم حيران يم
 چي په می دي د مخمورو سترگو مست يم
 خط آیات، مخ دي کاغذ، شونډي دي وقف
 چي دي و ویشتم په غشو د مژگانو
 دارم (5) نرگس خجل کړه دا ستا سترگو
 په بنایست دي و رخسار ته دئ آفتاب هيڅ (4)
 ستا دیدن د پاره هومره اضطراب هيڅ
 نستېه کيف د انگورو د شراب هيڅ
 ستا تر مخ پوري دئ شغل د کتاب هيڅ
 اوس که کړي راته د زلفو پېچ و تاب هيڅ
 و صفا ته د جبین دي دئ مهتاب هيڅ

۳۸۹ پر مرگ پروت دئ ستا له غمه که بي گوري
 د "حنان" په رنگ به نه وي بل خراب هيڅ

۵۵

﴿ د ﴾

خو به گرزم ستا په هجر کښي نا بناد
 بي مدده بي د زلفو سترگو بند کړم
 چي لیده نه شي سمند له چاپکيه (7)
 ستا له برنډو سترگو کله گيلېه کېږي
 د نور چاله لاسه دا د پر پادشاه کېږي
 د آخري تېشي کار بي پر خای و که (9)
 په وصلت مي کړه دا تللی زرگی بناد
 بنکار بي دامه نیوه کار دئ د صیاد (6)
 بندي شوئ يم د هغه پریزاد
 رحم نه لوېږي (8) په زړه کښي د جلا د
 ته پاد شاه بي له تا و کړم په چا داد
 په اول سعیه بېخا و (10) د فرهاد

۳۹۲ په مکتب کښي بي "حنانه" له اوله
 د وفا حرف بي ورو نه بنود (11) استاد

۵۶

(۱) چاپي دېوان: دهان (۲) دا بیت په چاپي متن کي نستېه (۳) چاپي دېوان: که فرهاد و ته (۴) دا غزل په اصل او "ب" کي نستېه (۵) په چاپي متن کي دغه برخه (دار نرگس) ثبت سوې ده چي معنا نه ورکوي په غلطنامه کي هم تصحيح نه لري، ما (دارم نرگس) و کښي او معنا هم ورکوي (۶) ب: "بنکار په دام کښي نیوه کار دی د استاد"
 (۷) ب: له چاپکي نه (۸) رحم نه گرځي (۹) ب: پر خای و کړي (۱۰) ب: بي خای وه (۱۱) ب: د وفا حروف ورو نښوه.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

چي پيرى مي زيره سپينه کړه خم قد
د عشق درس چي په مکتب کي وايه نه شي
ناصر وایي په پيرى کي مينه پر پرده
مزرى نه وي خلاص له تبي په هيڅ وخت کي
هيڅ عاشق د عشق له رنځه نه جوړ پرې
د ریا زهد زاهد کړي په پوهېږم

را ته بنایي اوس عصا د سرو قد (1)
نا خوانده د الف بي وایي ابجد
په پيرى حرص زیاتېږي، وایي بد
تندرستي پر عاشق نه لري آمد
مگر خلاص شي په مدد د یا صمد
چي په غاړه يې دئ جَبَل من مسد (2)

۴۰۳ چي د بنکلو بي تعريفه بل څه وایي
په مذهب زما "حنان" يې بولم رد ۵۷

چي هوا کړي د گلرځو (3) د ساعد
دا کوتره د حرم ده بنيننه نه ده
ترما، دی پريار عاشق و خبر نه وم
د گدای رزق په غيا د سپيو نه ځي (5)
قتلوه مي خون مي نه دئ در په غاړه (6)
مستحق د رحم مور گناهکاران يو (7)

له زړه و باسه د غه خيال (4) فاسد
چي و وينو ته يې تېرى دئ زاهد
ما و يار ته خوشي ولېږه قاصد
زماله بابه څه خبري کړي حاسد
په هغه جهان کوم گواه دئ کوم شاهد
که جنت په عبادت غواړي (8) عابد

۴۹۰ همېشه که پرځو برويو په دافخر (9)
چي "حنان" رنگه عاشق لرم حامد ۵۸

اې چي يې د عاشقانو د لپسند
چي مي نوم دا ستا د ليو په خوله واخيست (11)
که په خيال کي ستا د ليو مړ شم (12) بنایي
دا تور خال پر گلگون مخ د دلبر نه دئ
چي هوا شوه ستا د زني را ولاړه
چي پر غوږ يې بد لگېږي زما پندونه

نور بايد د دي د عاشق سره پيوند (10)
لا تر اوسه مي شېرين دئ د خولې خوند
که مي خاوره د گور خوند و که د قند
چشم زخم تې (13) پر اور ايښئ دئ سپند
ياد مي نه کړ ځکه سبب د سمر قند
نه پوهېږم بيا يې واخيست د چا پند

۴۱۷ د وصال بنادي يې (14) نورو ته رسېږي
زه "حنان" يې يم په غم سره خور سند ۵۹

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (2) سورة اللهب- 5 آيت ته اشاره ده. (3) چاپي دېوان: "که هوا کړي د خوبانو د ساعد". (4) چاپي دېوان کلي خيال (5) چاپي دېوان: "د گدای رزق څه د سپي په غيا نه ځي". (6) چاپي دېوان: قتلوه مي خون مي نه غواړي له تا څوکه. (7) چاپي دېوان: "مستحق د رحم مور چي گناهکار يو". (8) چاپي دېوان: په عبادت گټي. (9) چاپي دېوان: "همېشه کړي په دافخر فرخ رويه". (۱۰) اصل: "د عشاقو دي بايد د دي له پيوند". (۱۱) چاپي دېوان: "چي مي نوم ستا د شيرينو ليو واخيست". (۱۲) چاپي دېوان: مړشوم (۱۳) چاپي دېوان: تې ته يې. (۱۴) چاپي دېوان: کي = که يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د نو خطو په یاری کي نشته سود
 دا چي نن له مغروريه سم نه گوري
 بیا به نه راځي رقيب د یار ودر ته
 چي عاشق و ته له منعي د عشق وایي
 چي تفریق د دوو یارانو سره کاندي
 چي بندي شي په کمند د تورو زلفو

سترگي ولي د ځان باسي په دا دود
 پنبېمانۍ لره بي (۱) خط را ولي زود
 و جنست و ته لار نشته د مردود
 گویا مست هوښیاروي په ساز سرود
 همپشه به په لعنت وي مخ کبود
 نه خلاصېږي په اوراد و په درود

۶۰ چي د یار هجر (۲) ټوک ټوک نه کړې "خانه"
 حیرانېږم له څه روغ دئ ستا وجود
 ۴۲۴

عالم کړي بنادي په عید
 خطيې را کړ د خپل حُسن
 بي جنونه په مجاز کي
 دئ د ميني په حکمت کي
 يم په سرو مال راغلي
 غزالان پراته پر قبر

له ماشو هوس بعید (۳)
 زما د زړه د وړو رسيد
 بل څه نه بولم مفید
 افلاطون زما مريد
 ستا د نیم وپښته په خرید
 ستا د سترگو د شهيد

۶۱ ستا په جور له "خانه"
 ورک شو گفت و که شنيد
 ۴۳۱

رنگ د وینو کړ ستا لبو په شراب گډ
 د مخ ورغ دي شوه د زلفو تر شپه لاندي
 ستا د وروځو په میان خال دئ نه پوهېږم
 دا د زلفو تار دي کج پر جبین نه دئ
 چي حجاب له مخه ليري کړې گلرڅه (۴)
 که هوښیار که لېوني که مست دي واړه (۵)

او عرق شو ستا له شرمه په آفتاب گډ
 که آفتاب د نوبهار شو په سهاب گډ
 که هلک دی حبشی شو په محراب گډ
 دا عقرب دئ چي نن شپه شو په مهتاب گډ
 شي عرق په مخ د اور په اضطراب گډ
 عالمونه کړه ستا خط په پېچو تاب گډ

۶۲ کل ښایستی و ښایستی ته دئ "خانه"
 لکه څاڅکي د باران شي په دریاب گډ
 ۴۳۸

شو په زړه مي د کا کل خیال د دلدار گډ
 دا يې مشک د خطا توی پر نامه گل کړه
 خپلي سترگي يې وخط ته هسي گوري

همخانه شو همپشه را سره مار گډ (۶)
 که د خط د سبزي رنگ شو په رخسار گډ
 لکه چرته شي آهو په منغ د تار گډ

(۱) بي = به بي. (۲) چاپي دېوان: د یار هجر چي. (۳) په چاپي دېوان کي دا غزله نسته (۴) ب: لیری کړې دلبره.
 (۵) ب... که لېوني دی که مست واړه. (۶) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

خط يې هسي په مخ راغی په پوهېږم شو تر حشره پوري دا ليل و نهار گد
 غاښ يې هسي په سرو لېو کښي نمائېږي له مرجانو سره شوه د رآبدار گد
 داراخي مگر له قبره د شهيد خپل چي په وينو سره تبغ دئ جوهر دار گد

۴۴۵

صبر نه شي د بوسې پروخت "حنانه"
 لکه طفل په خوړوشي په تلوار گد

۲۳

(ذ)

چي قاصد راته راوړئ دئ کاغذ زړه يې زماله خايه وړئ دئ کاغذ
 چي مي شرحه د هجران پکښي ليکله دا په دا را خخه (1) سترئ دئ کاغذ
 هيخ جواب يې بيا رانه غی و ما خوار ته چي هرخومي چا وروړئ دئ کاغذ
 هسي نه چي په احوال مي خبر نه دئ ورته حال ويلئ سپړئ دئ کاغذ
 د يار وصل مي نصيب په دنيا نه شو هجره سي پر ما کړئ دئ کاغذ
 په نامه کي چي مي نوم ويني له درده هغه دم يې پاره کړئ دئ کاغذ

۴۵۲

که روح ورکه (2) په دا زېري "حنان" بنايي
 چي قاصد ورته راوړئ دئ کاغذ

۲۴

(ر)

دا کاکل پر رخسار (3) نه دئ دلدار دئ دمخ و گنج ته پروت د طلسم مار
 کي (4) خبري کړي دوې سترگي خود بخوده عجب نه ده پرته تل وايي بېمار (5)
 داد وروخو تبغ کي زخم که په زړه کي (6) شوخ کاته يې بيا ملهم ږدي پر پرهار
 که يار گوري له حيا و خپلو پښو ته بانوگان يې په هر زړه دي خبردار
 و طالع ته يې د زلفو کبابېږم چي هر دم يې تماشي که درخسار
 سرو پښو ته سجده زلفي په دا که دهندوانو وي له اوره سرو کار

۴۵۹

بېچوتاب يې (7) شو کاکل په دا "حنانه"
 چي يې تاب د کمر وليده د يار

۲۵

داد خط سبزه ښکاره شوه پر عذار که سرلوح د قرآن ده په زنگار
 په (8) ورو الوزه نسيمه پر دالوري د يار مخ د گل په بوی نه کړي ازار
 دا چي سترگي د خنځير را ته کړې شوې زړه مي دئ د چا د زلفو طلبگار (9)

(۱) چاپي دېوان: "دا په دا چي راخه سترئ دئ کاغذ". (۲) چاپي دېوان ورکړي (۳) اصل په رخسار. (۴) کي: که يې.
 (۵) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۶) چاپي دېوان زخم پر زړه کېږدي. (۷) په اصل کي "بې" نسته (۸) چاپي دېوان: پرور. (۹) چاپي
 دېوان: "زړه مي دئ د کومي وږي طلبگار".

د میرزا حنان بارکزي د پوان

چي تشبیه مي ستا د خولي له غونچي (1) وکړه
 که پښې کښېږدي د بلبل پر سترگو باندي
 د ملا خيال دي لکه موی هسي باريک کړم (2)

٦٦
 توري زلفي پر رخسار وینم "حنانه"
 ٤٦٦
 که ماران پر گل پراته دي لوی سهار

لا ترڅو اخلې د خوږو زړو آزار
 ستا د قد په تماشه يې کړې سر پورته
 هسي بند شوم ستا د زلفو په ځنځير کي
 له بانو د تورو سترگو بې څه وایم
 موهومي د سرڅي ټکي معلومېږي
 ستا د زني په آرزو مي عمر صرف شو

٦٧
 که يې خوله له خدا نه ټولېږي څه شو
 ٤٧٣
 "حنان" زړه په وينو ډک لکه انار

تر څو پروت يې پورته شه وقت دئ د کار
 چي پايان يې د رحمت د درياب نشته
 د لا تقنطو په زېږي هوسېږم
 پس له دې به گناه ډېر کوم کریمه
 چي رحمت مي تږي وليد و عصيان ته
 که گناه مي له عدمه ظاهر نه وي

٦٨
 د احمد په روی مي و بڅښې احده
 ٤٨٠
 زه "حنان" يې مدام سپي يم (6) د دربار

خولا نه يې له مرده و سره شمار
 اوږد امید دئ اغزي توی کړه په لمن کښي
 عوض کړه نعمت دلې د زړه په وينو
 زخم مه کوه پر بل د خپلي ژبي
 چي افعي رنگه بې جرمه وهي خلگ
 په صحرا کښي د محشر به پښه پر گل ږدي

٦٩
 وايه رَبَّنَا ظَلَمْنَا ډېر "حنانه"
 ٤٨٧
 چي توبه دي که قبوله کردگار

(١) چاپي د پوان: "ستا د خولي او د غونچي کره": (2) چاپي د پوان: هسي ضعيف کړم (3) دا غزله په چاپي د پوان کي نسته
 (4) دا بيت په "ب" کي شپږم بيت دئ: (5) ب: "تور رحمت به يې پر څه وو معلومدار". (6) ب: پښم سپي يم (7) ب: په شعله

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نادان نه شي کړای سخن لکه هونښيار
عیش مي تريخ دئ د جهان په باغ کي هسي
مردود نه درومي د عشق له دره هيڅوک
غافل هيڅ فيض د يار له مخه نه وړي
پته خوله غونچه بلبل په نارو سرکه
په کثرت د اسباب نه شي مطلبونه

۷۰. که له ورځي د جزا بيم کړي "خانه"
توييده د اوښو خوی کړه په سهار

۴۹۴

نن په مهر راغی يار
که خورشيد طلوع وکړه
توري زلفي پر مخ پروتي
د بوسې خواست مي تري وکړ
په نرمي پر لښو واخله(۵)
سپينه خوله له خندا ډکه

کا شاني ته زما خوار
په خانه کښي د بيمار
د گلاب په شان(۳) رخسار
وي ويل قرار قرار(۴)
هسي نه چي شم ازار
او کا کل لکه تور مار(۶)

۷۱. تر دا هسي مهرباني
هميشه شه "خان" جار

۵۰۱

چي د خان په سود دي هيڅ نه يي خبر
و من يعمل مثقال ذرة(۸) دئ
د دنيا په عيش دي هغه عيش پرېښود
څه قصرونه څه عالم يي کړو ويجاړه
بي بها عمر دي خوشي د خان تېر کړي
د منکر نکير جواب به څه شان وکړي

ملا مت نه يي په خان نه يي خبر(۷)
له غروره په قرآن نه يي خبر
چي په حور، قصور، غلمان نه يي خبر
له گردش په آسمان نه يي خبر
هيڅ په گران او په ارزان نه يي خبر
چي په دين او په ايمان نه يي خبر

۷۲. لا تر کومه بي پروا گريزي "خانه"
ته له قهره د يزدان نه يي خبر

۵۰۸

(۱) په اصل او چاپي متن دواړو کي "د ويده" ثبت دئ. ما "بيده" ځکه وکښي چي يو خو به د شاعر له لهجه (د کندهار له لهجه) سره سم وي او بله به د فارسي ژبي له (دويده) سره نه مغالطه کېږي. (۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته
(۳) ب: په دود. (۴) ب: راتي و وئيل قرار "دا بيت په ، ب" کي پنځم بيت دئ. (۵) ب: "په نرمي يي پر لښ واخله"
دا بيت په "ب" کي شپږم بيت دئ. (۶) دا بيت په "ب" کي څلرم بيت دئ. (۷) دا غزله له چاپي نسخې نقل سوه په اصل کي نسته. بايد وويل سي چي د دغي مطلع لومړی نيم بيتی سم نه دئ ثبت سوئ ځکه د نورو بيتو "روي" نه دئ پکښي راغلي. د دي غلطۍ توقع له ميرزا حنان بارکزي څخه. چي په ادبي فنونو ښه خبر دئ. نه کېږي دا هرو مرو
د چاپي متن د برابر وونکي سهوه ده "ب" دا غزله نه لري. (۸) [سورة الزلزال - آيت ۸].

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

چي له بويه محروم کړئ و دلبر هر چي و وایم له جوړه د مهر و یو یار به دا د بوسې کله پر ما و که های و هو ی کړم د دلبر له بي رحمیه چي له یاره سوال جواب کوم امید مي چي پرې جبر د بي مهر مهر و ی و ا یي

په کارمه لره دا سي بېکاره سر(1) کله سم گوري په دا و کړه باور چي له جوړه جبرې(2) گدیم پر هر در دا په دا چي های و هو ی کړي مرور کړي پیدا په بېهوده و یل سر سر بیا پر کوم لوري به درومي برابر

چي بي اسمه مي دا و وایه په دا دئ ۷۳
چي له اسمه سره عیب و یکسر 515

هو مره بخت بنایي له کومه زما د سر له دې خپله زړه گیله کړم ډبره ډبره که عاشق له خلکو ليري گرزي بنایي نېک بختي په سعې نه ده تمام عمر هر شپه دا د فلک بخيلي گوره زړه مې(5) وور هلو ونې(6) و سپخل له مخه(7)

چي يې کنبېږدم پر چارچوب دا استاد در چي د یار کو خي ته تئ(3) نې کړم خبر زخمي نه شي تلای له سپله برابر که پر سر باندي ترې د هُمای پر په بغل کي ډوډی، و ساتي د نمر(4) اور نه گوري په ځنگله کي خشک و تر

چي د حُسن بحريي موج واهه "خانه" ۷۴
توبې کړه پر کناره د خط عنبر 522

بنايسته کړه د نېکۍ په افسر سر پيروي هره گړی، د هغو بويه چي دلې د عوايق له پاره خلاص شي پر کبليو باندي رحم د سپو نه شي(8) چي تشبیه يې(9) کړله قده د گلر خو محبت مي زړه له زلفو سره يووړ(10)

نه شي خوب د بېغمۍ پر بستر تر چي يې خاوري د بېديا وي په گذر زړ د هغو و ته آسانه دئ د محشر شر در قیبله سونه مه شه په دلبر بر ځکه نه لري په باغ کي صنوبر بر د مارانو ځای وي تل د پاروگر گر

حذر څو وکړي "حنان" د عشق له اوره ۷۵
همېشه وي(11) دا وړ خلاص پر سمندر در 529

خوبه کړې پر آس د عشق جولان د شعر چي يې ووهي برېښنا د یار د هجر د یار جوړ چي حواس متفرق که(12)

نه طی کپړي په رفتن میدان د شعر تل اور بېرې پر هغو باران د شعر د هغو شي برابر مېزان د شعر

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (2) جبرې = جبر يې، (3) تئ = تلئ (ميرفت)، ني = نه يې، (4) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (5) مې = مې يې، (6) هلو ونې = هلو ونه يې، (7) چاپي دېوان: "زړه مې اور لرونې دی له مخ د سپخلو".
(8) چاپي دېوان: د سپي نسته (9) "بې" په اصل کي نسته (10) چاپي دېوان: "چي يې زلفي کړي الفت له ما په دا دئ".
(11) چاپي دېوان: چي مدام وي (12) چاپي دېوان: "چي حواس متفرق که د یار جوړ".

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

خو زړه چاک لکه قلم نه که په عشق کي
د زخمي زړونو خونا ب دئ بل څه نه دئ
د انسان سينه(1) گاه بحرگاهي برشي
په لاس نه ورځي هرگز گرېوان د شعر
څوک چي کاندي په تکليف سامان د شعر
مدام نه وي آراسته دوکان د شعر

۷۶ بکر(2) خيال د يار له خولې وايه "حنانه"
چي شپږين دي وي مدام دېوان د شعر

پر رخسار باندي خال نه دئ د جانان تور
پر گردن يې ول ول نه دي پروتي(3) زلفي
د کاگل يې څه کماله استاد دي ده(4)
که سخت زړه مي فلک نرم کړ تر مومو(5)
دلاله په دود مي داغ(6) دئ په زړه ايښئ
دا تور مار پر سپين چندن دئ گرز بدلئ(8)

۷۷ آهو چشمو څه په وکړه نه پوهېږم
لکه سترگي د دوی، بخت شود "حنان" تور

چي له زړه مي صبر ولاړ له سترگو نور
دا په غم د کوم گلرخ هسي اتريم
دا د چا دلبد ميو په آرزو کي
که هر خو زړه د روي، دراوه نه شي
همېشه د آتشين رخسار له شوقه
احتياج که د رقيب کوم بيايېږي

۷۸ چي په عشق کي سرو مال ساتي له ترکو
نه پوهېږم زه "حنان" په دا دستور

که څوک ما پوښتي چي څه دئ د عشق اور
په لحظه له نام و تنگه مړي باسي
احتياج د زمانې هسي بلا ده
اخته مه شه هيڅ سړي د عشق په خوږو
کله هسي اور پر بل شي توان يې نه وي
کله دم و هلاکي نه شي خاموش کښېني

۷۹ نن لوېدلئ دئ "حنان" د عشق په سيند کي(12)
خداي دي(13) و ساتي(14) له دي گردابه نور

(۱) چاپي دېوان: مينه (۲) چاپي دېوان: فکر. (۳) چاپي دېوان: پرتي. (۴) چاپي دېوان: "چي کمال استاد دي ده".
(۵) چاپي دېوان: "که سخت زړه مي کړ فلک تر مومو نرم". (۶) چاپي دېوان: تور داغ (۷) چاپي دېوان: و غمزي ته
(۸) چاپي دېوان: "دا تور مار پر سپين صندل دئ جار وتلئ". (۹) چاپي دېوان: ثبات. (۱۰) چاپي دېوان: "ناروا بولي روا چي شي
ضرور". (۱۱) اصل: د عشق. (۱۲) چاپي دېوان: په بند کي. (۱۳) دي دي بي. (۱۴) چاپي دېوان: وژغوري

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خيال د زلفويي له ماشوپه ارمان تېر
 د صورت ښادي مي يووړه ډېرو او ښو
 دا ستا حسن مي له لمره سره تول کړ
 جذبه د عاشقي ننه ده نو څه ده
 پر رخسار دي تور خط هسي چاري وکړې
 دا غباريي د خط نه دئ چي ښکار پرې

لکه تېر پر چاله وهمه شي ماران تېر(1)
 لکه شي پر آبادۍ باندي طوفان تېر
 په مېزان کي ځکه لمر شو تر آسمان تېر
 و سره اور ته چي پتنگ شو(2) تر خپل ځان تېر
 لکه چيرته شي موسم د ارغوان تېر
 گرز شوپا ته چي د حسن شو کاروان تېر

۵۲۴

د آشنای د قدم خاوري يې(3) رانجه دي(4)

۸۰

که له نازه شي پر سترگو د "حنان" تېر

چي يې خوله وروپه نزدې غوږ لره تير
 خم د زلفويي زه هسي پر ملا خم کړم
 موی قلم يې له بانو د پېري بويه
 تورو سترگو څه را وکړه نه پوهېږم
 په گلشن کي ستا بې خولي په تمام عمر
 عزرائيل مي د نفس د وړو ست غواړي

ورته وايي حال احوال د کوم نخجير(5)
 چي مدام لکه حلقه يم د ځنځير
 مصور چي کاري ستا د خولي تصوير
 چي کولای نه شم زه د ځان تقدير
 بې خندا لکه غونچه يم د تصوير
 چي خالي شي ستاله خياله زما ضمير

۵۷۱

ستا د خط اندوه په هسي شان ضعيف کړ

۸۱

چي تناده پر "حنان" بانگ د صرير

څه ويلسي دي رقيب قليل کثير
 کوم انصاف، کوم مروت دئ نه پوهېږم
 که د زړه له درده چا و ته فرياد کړم
 د عاشق له ساړه آهه پر هېز بويه
 چي دي خيال د زلفو کړم هومره پوهېږم
 ما هر دم د عقل غل له لاري بياباي

چي دي(6) رنگ له ډېره قهره دئ تغير
 چي په خوله مي(7) د رقيب لري زهير
 ډېر معذور يم را ته تېر شه تر تقصير
 ژر ژر کېږي د دغي دوعا تآثير
 چي و غاړي ته مي(8) ژر لوېږي ځنځير(9)
 که مي نه شي دا د عشق پير دستگير

۵۷۸

ظلم جور قبلوه د يار "حنانه"

۸۲

د آشنای(10) له لاسه مه اوسه دلگير

دا پر مخ د صنم خط دئ که تحرير
 د زړه مراد مي حاصل نه شو په ډېر صبر

که مصحف دئ چي پر(11) کنبلي دئ تفسير
 چي کهنه شي دوا نه لري تآثير

(۱) د دې غزلي مطلع په چاپي دېوان کي داسي ده. "خيال د وروځو يې له ماشوپه ارمان تېر

لکه غشی د لېنډۍ شي تر نښان تېر

(2) چاپي دېوان: چي پتنگ شي. (3) "يې" په اصل کي نسته (4) چاپي دېوان: خاوري يې توتيا ده. (5) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته
 (6) چاپي دېوان: چي يې. (7) چاپي دېوان: چي په گفت مي. (8) په اصل کي "مي" نسته
 (9) چاپي دېوان: "چي و پښو ته به مي ولوېږي زنځير". (10) چاپي دېوان: د خپل يار له لاسه (11) په اصل کي "پر" نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا د چا د زلفو خیال مي په زړه گرزي
 چي بې فهمه يې شانه له زلفو منبلي
 ستا بانو په زور د وروځو ادا نه کړم
 هلته شي بتان نامېنده (2) چي خط راشي
 چي کړې شوې راته سترگي د ځنځير
 زړه مي سل (1) شگافه شي په دغه ویر
 کاري نه منبلي د سستي ليندۍ تير
 په بغل کي ما بنام لاس نيسي فقير (3)

۵۸۵

هيڅ تعريف يې د خولې نه کېږي (4) "خانه"
 په څه شان يې تر خوله و باسم تقرير

۸۳

ښه گلان له دې دنيا سره وو، که سپين ولاړ
 د استوگي ځای دنيا نه ده خبر شه
 له دغه جامه هر چا دي اوبه چنبلي
 نور به څوک شي پر دا مېنه باندي پاته
 گلر خسار خوبان چي قد يې لکه سروی (5)
 چي يې ملا په عبادت لکه دال خم وي
 که رعنا وو که زببا که يا سمین ولاړ
 پيغمبر زمور خاتم المرسلين ولاړ
 نازولي خلفاء الراشدین ولاړ
 چي لوی پير د بغداد شاه محی الدين ولاړ
 هم يې زلفي وې له نازه چين پر چين ولاړ
 د سکوت مهر يې پر خوله مزي د دين ولاړ

۵۹۲

د قيامت خواری هورې دي (6) خدای رحيم دئ
 له دې ځا "حنان" له ياره په زړه شين ولاړ

۸۴

و جوار ته د مولی سردار قرين ولاړ
 د هنرد علم کان د حيا بحر
 په جيفه يې د دنيا ځان آلود نه کړ
 و سخا ته يې حيران حاتم طی و
 فيض رسانه لکه لمرو کل جهان ته
 هر مشکل به حل کېده د ساتلانو
 په حکمت يې افلاطون شاگرد د عصر
 چي مرغوب د کل عالم و په تحسین ولاړ
 په خلعت د نېکنامۍ څه ښه رنگين ولاړ
 د عمل په صابون پاکه جامه سپين ولاړ
 تکیه گاه د هر فقير و د مسکين ولاړ
 مستقيم پر شريعت حامي د دين ولاړ
 سردار نه و د حضرت سليمان نګين ولاړ
 چي تقرير يې و شېرین تر انګبين ولاړ (7)

۶۰۰

اعتماد باندي د کړو نه دئ "خانه"
 چي "سردار مهردل" له دې دنيا يقين ولاړ (8)

۸۵

بد خوی يار پر تندي چين و واهه ولاړ
 داد به څوکړم د بې رحم يار له جوړه
 څه پوښتني له خدنگه د غمزو (11) کړې
 په هر چين کې (9) ملک د چين و واهه ولاړ
 پر سينه مې (10) تبغ د کين و واهه ولاړ
 چي پر زړه يې زما (12) حزين و واهه ولاړ

(۱) چاپي دېوان: شل شگافه (۲) چاپي دېوان: هاله شي بتان ناميد. (3) چاپي دېوان: لاس په ترڅگ کي نما بنام و نيسي فقير. (4) چاپي دېوان: د خولې نه شم کړای. (5) چاپي دېوان: لکه سرو. (6) چاپي دېوان: هورې ده. (7) دا بيت په اصل کي نسته. (8) چاپي دېوان: "چي سردار له دې دنيا نه په يقين ولاړ. (9) کې = کي يې. (10) مې = مي يې. (11) چاپي دېوان: د غمزې کړي (12) په چاپي نسخه کي "زما" نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د هغه شوخ له تاراجه به څه وایم
چي سيالي کړه بنفشه د يار له خطه
له چا مه شه د بنمني د شوخ چشمانو
چي يي کور زما د دين و واهه ولاړ
ژر خزان پر تورو سپين و واهه ولاړ
چي يي زړه زما مسکين و واهه ولاړ

۲۰۷

په قيامت چي خداي قاضي وي حق به غواړي
تا په تبغ "حنان" د کين(1) و واهه ولاړ

۸۲

شو خو سترگو دي تمام عالم خراب کړ
چي دي نوش کړه می په شپه له رقيبانو
خط دي ناز پر بنفشه کوي دلبره
نرگس کوز گوري له شرمه ستا د سترگو
ستا له غمه څخه ورک پر بيابان بنه يم
زېر و يم می شو هر رگ دا ستا له غمه
په سپين مخ دي خجالت زده آفتاب کړ(2)
مستو سترگو مي دي زړه په اور کباب کړ
تورو زلفو دي سنبل په پېچوتاب کړ
په رخسار دي منفعل گل د گلاب کړ
چي پر کور مي روغ عالم کل په عذاب کړ
په افسوس مي لپمون قی لکه رباب کړ

۲۱۴

په کوم جرم په کوم گناه دي گلرخساره
چي "حنان" دي غرق د وينو په سېلاب کړ

۸۷

نه تنه يي غشی زما په زړه کاري ولاړ
چي تاله يي له يوسف سره ستا حسن
ستا له غمه مگر لمر نه دئ نا جوړه
دا ليدلې يي غمزه ده ستا د سترگو
چي جمال يي مثل ستا د جمال نه و(4)
رقيبان به دي لوگي کړم دم له دمه
د جفا په تبغ يي غوڅ د دين مزري ولاړ(3)
ترازو پسي اسمان ته مشترې ولاړ
چي مسيح يي و دواته مفري ولاړ
چي آهوله نېاره کوچ وکړ بري ولاړ
په ظاهره گرز بده د شاپېري ولاړ
که مي آه لږ څه(5) اسمان ته اثرې ولاړ

۲۲۱

د "حنان" قتل په تبغ د جفا مه کړه
له بدن يي سر په تشه دلبري ولاړ

۸۸

چي قلم مي ستا د مخ په تعريف سر کړ
چي مي ستا د زلفو خيال په خاطر را وور
ستا د قد د راتلولو لار گوري دلبره
نه بادام دئ نه نرگس دي بلکي سحر
چي پسته ده که غونچه ده دا خوله نه ده
ستا د لبو د ياقوت هسي سرخي ده
بلبلانو اوس گلشن زما د فتر کړ(6)
دانسته مي ځان د مار په خوله کي ور کړ
چي د باغ تر دېوال سروې سربدر کړ
دا ستا سترگي چي عالم يي مسخر کړ
موهومي نقطه ده، هر چي مي نظر کړ
چي په کان کي د ياقوت ويني څگر کړ

۲۲۸

له مانه شي حال د زړه چي درته وایم
په خندا دي لب پخوا "حنان" ابتر کړ

۸۹

(۱) چاپي دېوان سنگين(2) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (3) چاپي دېوان: "د جفا په تبغ دی غوڅ د دي مزري ولاړ".
(4) چاپي دېوان: "چي مخی بې جمال ستا د جمان نه و". (5) چاپي دېوان: که مي آه څه خو. (6) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

هغه عيش مي (2) هجران را پوري سور کړي
چي يې زما په برخه (3) تا رنگه مغرور کړي (4)
محبت د مخکي مخ را ته تنور کړي
زما د زړه زخم تازه ژړا ناسور کړي
چي بساط يې (5) زما د زړه را څخه چور کړي
د انار په دود مي زړه له وينو پور (7) کړي

۲۳۵

“حنان” کله غړاوه سر له فرمانه
چي اشناي هسي له ځانه څخه دور کړي

همگي واړه بېځا (8) وچي ما ځير کړي
د بدن (10) احوال مي عشق هسي تغير کړي
پر صفحه د زړه مي ستا نقش تصوير کړي
چي دي بيا راته تيار د غمزې تير کړي
چي نخجير قالب تهې لکه زهگير کړي
که خالي مي ستا له خياله خپل ضمير کړي

۲۴۲

چي د زلفو خيال دي څوک که لېونې شي
ما “حنان” د دغه خوب دغه تعبير کړي

مجاز راته په مهر هسي زين د عشق دلدل کړي
څو بيا بهار راځي دي بلبل هو مره تحمل کړي
اشناي راته په ژبه دارموز د لاتقل کړي
د چا په ياد چي څه و عندليب، مشهوره گل کړي
جرس په ډېرو نارو و رهزن ته ځان چغل کړي
خجل يې په بوستان کي دا ستا زلفو تور سنبل کړي

۲۴۹

قلم د “حنان” گوره (15) مشک افشان په دا سبب شو
چي مشق يې همېشه د آهو چشمو د کا کل کړي

چي بېرون مي له خاطره گلي غم کړي (16)
که مي يار د زلفو تار پر عذار خم کړي
ولي زما زړه دي تر واپو مقدم کړي

چي پخوا مي يې (1) په وصل کي سرور کړي
له ازله يې خوار کړي يم پوهېږم
پر هر ځای چي کنبېنم پاخم آرام نه يم
په شبنم که تازه کبړي د گل پاني
زلفي وروځي، خال و خط سره لښکر شو
که ظاهر له خلکو خاندم په دا څه شو (6)

۹۰

د عشق کار چي مي د عقل په تدبير کړي
د ناصح د پند دارو اثر پرې نه که (9)
غير خيال مي کلي محوه کړي له دله
څه شان نه شم وچ هېونه د نښان ستا (11)
دا بيا کوم صياد و ښکار ته روا نېږي
هم هغه ساعت مي روح له تنه کوچ که (12)

۹۱

يو څه د بخت ساعت و ماچي نوش د مينې مل کړي
خاموش له زمزمې شي په خزان کي وفا گوره
زه هم د يار پر مخ لکه پتنگ هسي خاموش يم
عاشق ظاهر وي (13) د معشوق ناز غمزه و حُسن
په نطق کي آفت دئ خاموشي خوی کړه سالکه
مرجان لرمون له وينو ډک د لېو له اثره (14)

۹۲

سترگو بيا راباندي پود سحر دم کړي
دا افعي د گل پر پاني باندي پروت دئ
نسته زړه چي صيد دا ستا د سترگو نه دئ

(۱) چاپي دېوان دي. (۲) چاپي دېوان دي. (۳) برخه=برخه. (۴) چاپي دېوان: "په نصيب چي مي يې تا رنگه مغرور کړي". (۵) په اصل کي "يې" نسته. (۶) چاپي دېوان: "که ظاهر له خلکو خاندم غلط مه شه" (۷) پور=پړ (فارسي) ډک. (۸) چاپي دېوان: بېځای. (۹) چاپي دېوان: نه کا. (۱۰) چاپي دېوان: د صورت. (۱۱) چاپي دېوان: "څرنگ نه شم وچ هېونه و نښان ته". (۱۲) چاپي دېوان: کوچ کړي. (۱۳) چاپي دېوان: عاشق اظهار وي. (۱۴) چاپي دېوان: "مرجان ډک لرمون له وينو ستا له شونډو دئ دلبره". (۱۵) اصل "قلم د حنان څکه (۱۶) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

شپه و ورځ ده د نوروز ستا مخ و زلفي
 د شبنم په دود رسېږي و گلرخ ته
 هر عاشق چي سهار توی د سترگو نم کړي
 چي په سترگو يې آهو ښکار د حرم کړي

۹۳ په جهان، په ځان، په هيڅ شي خبر نه دئ
 دا "حنان" دي غم له هري خوا بېغم کړي

په خندا دي د گوهر قيمت ارزان کړي
 تورو زلفو دي خراج له چينه واخيست
 صفا يې دي مخ له لمره څخه (1) يو وړه
 چي يې نه مونده و صلت ستا د لبانو
 ستا رخسار بيا څه په وکړه (2) نه پوهېږم
 ستا له خطه د پسرلي سبزه شرمېږي

۹۴ د گلرخو عشق کېميا نه ده نو څه ده؟
 چي يې رنگ زما "حنان" لکه زعفران کړي

د يار غم را باندي هسي رنگ شبخون کړي
 د جنون ځنځير به واچوي په پښو کي
 په يوه وطن کي دوه سلطانه نه وي
 چي په فکريي د خط د سبزي ولاړم
 په ډېر وخت سره ورځي لبان د زخم
 د جنت د گلو بوی ترې ځي حيران يم

۹۵ چي د مرگ وعده دي کړې وه "حنانه"
 پر اقرار رقيب پښېمانه د پرون کړې (6)

زما اميد و چي دلبر مي کړي فردا مې
 و ديدن ته يې (7) دئ تش رمق را پاته
 طاقت نه لرم و يار ته نژدې ليري
 سره لبان يې روح بخښي په دا حيران يم (10)
 هيڅ پروا بې پروا يار زما و نه کړه
 هسي نه چي زه تنها مقتول د ده يم

۹۶ وفا کړي له رقيبانو تر حد زياته
 په خندا يې کړي "حنان" بې دست و پا مې

۲۵۲ منفعل دي لبو لعل د بدخشان کړي
 تورو سترگو دي آهو مخ پر بيا بان کړي
 پست په ابرستا جبين ماه تابان کړي
 دا په دا لېمون له وينو ډک د پان کړي
 په آئينه کي يې تصوير هسي حيران کړي (3)
 په رخسار دي (4) گل خجل د گلستان کړي

۲۲۳

۲۷۰

۲۷۷

(۱) چاپي دېوان له نمره په زور يو وړه. (۲) چاپي دېوان: بيا څه دي کړي. (۳) چاپي دېوان: "چي تصوير يې په هنداره کښي حيران کړي" (۴) چاپي دېوان: په عذار دي. (۵) چاپي دېوان: لگېدو. (۶) چاپي دېوان: "پر اقرار رقيب پښېمان د يار ليدون کړي". (۷) چاپي دېوان: و ديدن ته مې. (۸) چاپي دېوان: انتظار يې د راتلو کړم. (۹) چاپي دېوان: زه کړم. (۱۰) چاپي دېوان: په دا عجب يم. (۱۱) چاپي دېوان: درست عالم.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

اوس باید چي قلم کړم له وېنسته جوړ
 په دولت کي یې د حُسن نامید یم
 چي پرواز مي د هوس پر مخکه وکړ
 ژر په ژر لښکر د خط وړ باندي وخت
 د بوسې په وخت عاشق له حاله وزي (3)
 خدای غوڅ کړئ دئ د خپل گُمان په توره (4)
 چي په کارم حال د خپل صورت نا جوړ
 چي د وړي په حال څه خبر وي (1) موړ
 له حاصلو خالي ولاړم لکه پروړ
 ساده رویو (2) چي میدان په خپل مخ خوړ
 بې ادبه شي پروخت د خوراک ووړ
 چي رقیب لري له ما سره اروړ

۹۷ نن "حنان" د خط له خضره سره ناست دئ
 نا خبر عالم یې ولي بولي زوړ
 ۲۸۴

په پوهېرم (5) زړه مي بيا دلربا يووړ
 جبین غوټه، وروځي غوټه، زلفي غوټه
 نه یې وېره، نه یې ترس او نه یې بیم و
 آفرین دي وي پر هسي نظر باندي
 ما لا عشق هوس باله (6) په خبر نه وم
 چي ساته مي تل د صبر په بوخچه کښي (7)
 په اسانه یې رضا بې رضا يووړ
 هري غوټي زړه له ځايه جدا يووړ
 له سینې مي خراب زړه بې پروا يووړ
 د دیدن تر ملاقات یې پخوا يووړ
 گلر خانو له ما زړه په رښتیا يووړ
 هغه زړه مي خپل اشنا په خندا يووړ

۹۸ پر غذار یې بنفشه د خط ښکار پرې (8)
 او که زړه د "حنان" خط د ترسا يووړ
 ۲۹۱

ستا کاکل د چین له مشکو میدان يووړ
 حیرانېرم دي د سترگو و تاراج ته
 د چا قتل یې په زړه کي مدعا ده
 کوم صیاد و ښکار ته ځي په خبر نه یم
 زلفي وروځي، خال و خط، سترگو مژگانو
 نزاکت ته یې د مخ په تعجب یم
 سرو لېانو دي هم آب د مرجان يووړ
 له زاهده یې جلب د ایمان يووړ
 چي و غوړتي (9) د ابرویو کمان يووړ
 چي آرام یې د آهود دامان يووړ
 زړه مي کوم یوه حیران یم تر میان يووړ
 چي له گلله یې دوام په څه شان يووړ

۹۹ دا طوفان دئ که سېلاب دئ نه پوهېرم
 که "حنان" د خپلو اوښو باران يووړ
 ۲۹۸

(۱) چاپي دېوان په حال نه خبر پرې. (۲) چاپي دېوان: ساده رویه (۳) چاپي دېوان: "د بوسې پر حال له حاله عاشق ووځي". (۴) چاپي دېوان: "خدایه غوڅ یې کړي د خپل کمان په توره". (۵) بڼه پوهېرم (۶) بڼه هوس گانه (۷) بڼه په بوخچه کښي. (۸) بڼه د خط نمائېرې (۹) تي = ته یې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

(ز)

چي داستان مي ستا د ميني کړ آغاز
 مصور که دي صورت کښي حيرانېږم
 زما د زړه د خونريزه (2) په طلب کي
 د رقيب د پند پومه دي دي (4) په غور کي
 سر له سره به شي خوان که بيې څوک مومي
 د ناصح نصيحت هسي و عاشق ته

زه هاله شوم (1) په عالم کي سرفراز
 چي په خه دستور به و کارې ستا ناز
 پتي سترگي مدام ناست بيې لکه باز (3)
 ځکه نه اورې زماد درد آواز
 په پيري کي نعمتونه د مجاز
 لکه مست هوښيار وي په رخ د ساز (5)

۱۰۰ دردمندان به د "حنان" په حال پوهېږي
 ۷۰۵ بي دردان کله خبر دي په د راز (6)

څوک چي سيل دا ستا د مخ کوي بيې نياز
 له بنايسته ناز معلوم شي او که نه وي
 خوبايي د يار د سترگو بل ځای نشته
 نسب نه دئ شرط په مينه کي که وای (7)
 د زړه حال و يار ته مه وايه بيې درېغه (9)
 د نادان په رنگ و روی (10) مه غلطېږه

له حيرته سترگي پتي کړي خوله واز
 بد خوبې به خه رنگ بېله کړي له ناز
 د نرگس خوبايي نه راځي له پياز
 د محمود مينه به نه وه له اياز (8)
 دغه يار به يار خبر کړي ستا له راز
 د تصوير د مرغه خه دي له آواز (11)

۱۰۱ د جنون جامه پرتا کله جوړېږي
 ۷۱۲ د "حنان" پر قد بيې سکښتي ده غماز

که محرم دي د ديدار نه يم هرگز
 چي ناصح توبه را کارې ستا له ميني
 که سل ځله يم د زلفو مار خوړلی (13)
 چي مي ستا وصل روزي شي په هغه شپه (14)
 تماشا چي ستا د مخ د گلشن و کړم (16)
 زور و ظلم و جفا بيې تر حد تېر شو (17)

پښېمان ستا د عشق په کار نه يم هرگز (12)
 مستمع د دي گفتار نه يم هرگز
 له دغه ماره بېزار نه يم هرگز
 منتظره د سهار (15) نه يم هرگز
 خونې په گلو په گلزار نه يم هرگز
 چي يو دم ځني وزگار نه يم هرگز

۱۰۲ که مي قد د سرو قد راشي په خواکي
 ۷۱۹ زه "حنان" خوښ په جوييار نه يم هرگز (18)

(۱) چاپي دېوان: زه په دا شوم (۲) چاپي دېوان: د خونريزو (۳) چاپي دېوان: "همېشه په فکر ناست بيې لکه باز".
 (۴) چاپي دېوان: پښه دي ده (۵) په چاپي دېوان کي دا بيت نسته (۶) اصل دا حال (۷) چاپي دېوان: "تسب نه دئ شرط هرگز
 د عشق په کور کي". (۸) چاپي دېوان: "د محمود د ميني څه له اياز". (۹) چاپي دېوان: "د زړه حال يار ته مه وايه خودي توان شي".
 (۱۰) چاپي دېوان: په رنگ سکه (۱۱) چاپي دېوان: نه پرواز (۱۲) چاپي دېوان: "ستا له عشقه توبه کار نه يم هرگز". دا مطلع په اصل او چاپي نسخه
 دواړو کي عيب جنه ده د "روي" مراعات نه دئ پکښي سوئ. ماد "وصال" پر ځای "ديدار" وکښ او په دوهمه مصرع کي مي "پښېمان"
 د مصرع سر ته يووړ. (۱۳) چاپي دېوان: مارچيلئ (۱۴) چاپي دېوان: "په هغه شپه چي مي ستا وصل روزي شي". (۱۵) چاپي دېوان: "زه
 غريب خوښ په سهار نه يم هرگز". (۱۶) چاپي دېوان: زه کړم. (۱۷) چاپي دېوان: "زور و ظلم و جفا جور تر حد تېر شو". (۱۸) په چاپي
 دېوان: کي مقطع نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د یار عشق را کښي (1) پیدا کړه سې سوز
خوشالي بېغمي (2) نشته په هیڅ فصل
ما سر خط د بندگی و یار ته ورکړ
څوک به و گنډي زما د زرگي زخم
که ژړا نوې عاشق کوي گرم نه دئ
د یار درمي له رقیبه خالي نه شو

چي په هر مجلس کي ستا د مخ صفت که (3)
103 د "حنان" گفتار په دا شو بزم افروز 826

خو به زه له شېرین لېو کړم پر هېز
بېستون یې په ستون کړ کوهکن خوشي
هسي قتل کړم بې در بغه تورو سترگو
بې د یار له گرز بدلو باهوگانو
ستا اوږدو زلفو امیند زما پیدا کړ
د صادق عاشق مدام او بڼي بهېږي

په تعریف د شکر لېو نه دئ څه دئ
104 چي "حنان" شو په دا دور شکر رېز 833

(ښ)

چي پر سر باندي له خیاله ږدي دستار کوږ
و کوهي ته ډېر لوبدلي دي نادانه (6)
چي هرزه هرزه ویل وایي (7) بد مومي
په ځواني عبادت کړه په پیری نه شي
د آزار اسباب معلوم دئ په هر څه کي
و منزل ته (11) نه رسېږي که پوهېږي

پر بوتلي تر غرو سم شي اي "حنانه"
840 نه سمېږي هغه څوک چي کړي آزار کوږ 105

(۱) چاپي دېوان را ته پیدا کړ. (2) چاپي دېوان: بي غمه (3) چاپي دېوان کړي (4) چاپي دېوان شو. (5) چاپي دېوان وي
(6) چاپي دېوان: "وکوهي ته ډېر لوبدلي دي خبر شه". (7) چاپي دېوان: ويل کوي (8) خښتې: خښته يې
(9) چاپي دېوان: کږې شي. (10) چاپي دېوان: نوک د منقار کوږ. (11) چاپي دېوان: و مزله ته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿س﴾

په حلقو د زلفو مه وهه د يار لاس
 د گلرځو اشنايي په اختيار نه شي
 حذر بويه د زخمي زړونو له آهه
 رنگارنگ گلان به زما له قبره زېږي (2)
 ستا د مخ تماشي (4) نه بڼايي رقيب ته
 له رگو (5) مي اواز خپږي چي ځان گورم
 دانسته څوک نه منډي په خوله د مار لاس
 په رضا څوک نښاسي په انگار لاس
 مه شه پورته و هيچا ته د آزار لاس (1)
 که پر خاک باندي مي کښېښو (3) گلغذار
 لاس
 په گلشن کي ايله مه شه د اغيار لاس
 لکه چيري (6) چي مطرب وهي په تار لاس

847 ځکه پښې له خوشحالی پر زمکه نه ږدي
 106 چي دي ورکړه (7) و "حنان" ته د اقرار لاس

که هر څو زاهد را اچوي و سواس
 ستا تعريف په کوم زبان (8) کوم دلبره
 ستا تر نازو تر غمزه بې (9) صدقه کړم
 چي ساقی شي يار په بزم کي (11) می نوش کړه
 تمام عمري يې له وصله بې نصيب يم
 اخلاص نه لري هرگز ترکان له خلکو
 وابه نخلم ستا له مينې څخه لاس
 چي بڼايست دي بالاتر دئ تر قياس
 که مي سردئ، که مي مال که مي اساس (10)
 له قاضي او له مفتي مه کړه حراس
 لکه زخم د ناسور حاصل مي يأس
 عالمونه يې غرق کړي (12) په لباس

854 ورځ و شپه، (13) مياشت و هفته په هر ساعت کي
 107 له اسمانه دي بسلامد "حنان" راس (14)

هر څوک رزق خوري ستا له خوانه څخه بس
 په چا سرد زمکي غواړي پښې تيا کي
 چا ته نه رسي کرباس و شړي لڅ دي
 چا ته ورکړي رنگارنگ نعمت بې سعی
 څوک بلبل رنگه مشغوله کړي په گلو
 شاه گدای، گدای پادشاه کړي ته قادر يې
 که انسان دئ که مېړی دئ که مگس
 څوک پر ښو آسو سپاره کړي په هوس
 څوک بازي (15) که په کېمخواب و په اطلس (16)
 څوک خوار کي که شپه و ورځ په وږي نس
 چا ته خپل اواز کړي اور لکه ققنس (17)
 نشته څوک چي در ته و وهي (18) نفس

(1) ب په ازار لاس. (2) ب له قبره شنه شي. (3) ب کښېږدي (4) په دغه برخه کي "تماشي نه بڼايي" له "ب" څخه واخيستل سو په اصل کي مغشوش دئ. (5): "له رگو" کلمات مي له "ب" څخه واخيستل. (6) ب چرته
 (7) ب ورکړو. (8) چاپي دېوان و کرم (9) بې به يې (10) چاپي دېوان: "که مي مال که مي دنيا ده که اساس."
 (11) چاپي دېوان: د يار بزم کښي. (12) اصل: طوفان کړي (13) چاپي دېوان: شپه و ورځ (14) چاپي دېوان: "دا اسمان وږه کوی د حنان راس". (15) ب څوک بازي که (16) دا بيت په "ب کي څلم بيت دئ" (17) ب چاته خپل اواز کړي لکه ققنس. (18) ب دلته و وهي. (19) ته په غور. (20) ب بې تا نلري حنان

د میرزا حنان بارکزي دېوان

861	تسې په غور(19) ورسپړه ډالجلاله بې تاشسته د "حنان" (20) فریاد رس	108
868	دا پرلبويي(2) سیاھي د برېتونه ده پرآئینه د مخيې آه دئ د "حنان" پس	109
875	په لاتقنطوا "حنانه" امید وار شه له قدوس	110

زما ترشورو تر فغان دي بلبلان پس پورته شوي گرز د حُسن د کاروان پس لکه بې وخته چي و اوري باران پس نوخطان وار په بېخا(1) کوي ارمان پس لکه پېښ شي د مفلس کره مهمان پس له پاشلو شي خالي لاس د دهقان پس	ستاد مخ تر گل گلان دي د بوستان پس دا يې خط پر خسار نه دئ چي ښکارېږي ژرانه کوي اثر د خط په وخت کي پر تېر شوي کار يې نه رسي لاسونه نوخطان په عاشق هسي زهيرېږي نتيجه د سخي څه ده بې نېستيه
د بل عیب لره جاسوس ته بېکاره تشه بوس(4) که څه ولاړ شي تر قندوس(5) څه شوه پاته له کاووس څه گيله کړې له فانوس هغه دم له خدای بروس	اې په کبر کي محبوس هر څوک کښت که(3) حاصل اخلي تر نصیب به زیات رانه وړي دنيا ځای د آرام نه دئ د عرفان څراغ نه ويني چي نقصان د دنيا در شي
له مطلبه خالي ولاړم لکه خس(6) چپه څغلم بېهوده لکه فرس لکه دود پر سرد اور درومي عبس(7) بېهوده وهم نارې لکه جرس لکه بوی د گل چي ځي په نیم نفس خپل مقام شوراته اور لکه ققنس	چي د نفس په مقتضا تلم په هوس د بنادې رخ مي ونه ليد پردا غولي په لويي د زمانې خوشي غلط شوم قافله د عمر درومي خبر نه يم خبر نه يم هيڅ له ځانه هسي ولاړم چي په هجر کي فریاد و فغان ډېر کړم

(۱) چاپي دېوان، نوخطان که کړي بېخا کوي (2) چاپي دېوان، دا پر شونډو يې (3) چاپي دېوان، کښت کړي
(4) چاپي دېوان: "تر بېکاره نشته بوس"، (5) قندوس = قندز "د افغانستان يو شمالي ښار"، (6) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (7)
کذا، عبس = عبث.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

882

چي اثر پر زړونو نه کوي "حنانه"
څه بېخايه قیل و قال کوي، نور بس

111

﴿ش﴾

په سودا يې شو هر صيد آرام فروش (1)
شو نرگس له ډېره شوقه جام فروش
چي قاصد شي ستاد لب پينغام فروش
د ننگين په شان چي څوک شي نام فروش
شيخ صنعان شو هغه دم اسلام فروش
گلشن شو په دا سبب بادام فروش

چي يې سرد تور کاکل شو دام فروش
چي يې ستا و مستو سترگو ته نظر کړي
کې په روح رانيسم هم رالره بڼايي
نتيجه يې په دنيا کي مخ توري ده
چي د عشق محکم ز نار شو ورتر غاري
چي يې وليده څمار د يار د سترگو

889

دغه خيال د آهو چشم دئ "حنانه"
په پيری کي چي يې کړې مقام فروش

112

چي ناصح راته له و عظه شو خاموش
په حال پوه وي ميخواره (2) د می فروش
لکه شاه چي شي له قهر سياه پوښ
دم په دم د عاشقانو د زړه جوش
چي يو ځله دې (3) د خولي پيال له کره نوش (4)
ستا له مخه شاپېری واره روی پوښ (5)

په کاته کاته دي هسي شوم مد هوش
د سرو شونډو په مطلب دي زه پوهېږم
په رخسار دي خط و خال هسي نمايېږي
له عرقه د جبين دي معلومېږي
هم هغه به تر قيامته پوري مست وي
لکه لمر چي را و خيژي ستوري نه وي

896

په درست عمر دي و نه ويل له قهره
چي "حنان" مي دئ قديم حلقه بگوش

113

هسي په سينه کي گويما مار ساتم همېش
زه باندي باغوان يم دا گلزار ساتم همېش
ځکه په ځگر کي ستا انگار (6) ساتم همېش
پس له دي به زه نور ځان کنار ساتم همېش
زه پت په ځگر کي (7) دغه نار ساتم همېش
گوره (9) په وجود کي دا بېمار ساتم همېش

ستا د زلفو خيال چي زه افکار ساتم همېش
زلفي دي سنبل، مخ دي گلاب، سترگي نرگس دي
دا له تلوسې چي په رقيب مي پېرزو نه شي
خلک زهيرېږي چي مجلس لره و درومم
عکس د رخسار چي دي زما په زړه کي گرزي
زړه مي ستا له غمه همېشه آه و فغان که (8)

903

سترگي مي څلور شي ستا پر خوا چي وعده وکړي
زه "حنان" له غيرو دا ستالار ساتم همېش

114

(1) دا غزله په اصل کي نسته (2) چاپي دېوان: ميخواران (3) دې = دي يې. (4) چاپي دېوان: "چي يو ځل دا ستا د خولي پيال له کره نوش
(5) چاپي دېوان: "ستا له مخه شاپېری شو ټول روپوش". (6) چاپي دېوان: آزار.
(7) چاپي دېوان: زه په خپل ځگر کښي. (8) چاپي دېوان: آه و فغان کړي. (9) چاپي دېوان: زه په خپل وجود کي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿بڼ﴾

ستا ستم زما پر زړه دئ نهایت خوښ
خط دي دئ آیات د حُسن شونډي وقف
خیال دي ولي رېز مریز زما صورت کړ
کبلي (1) نه اوسي د سپیو په جوار کي
د یار ډېر هجر کړم مور له خواږه عمره (3)
چي تاوینم په دوزخ پروا دار نه یم

له پادشاه وي پر رعیتو رعایت خوښ
په سرخي سره وي وقف د آیت خوښ
پادشاه نه وي په تراج د ولایت خوښ
ته پرڅه شوي (2) د رقیب په حمایت خوښ
شوم په دا د صبر تبخ په کفایت خوښ
بي تا نه یم د جنت په حکایت خوښ (4)

115 خه گیله به کړم (5) له نورو بېگانه وو
چي خپل یار شو د "حنان" په شکایت خوښ

910

خیال د زلفود نگار شورا ته پېښ
په نگاه سرې (6) زخمي کړم مراویو سترگو
توري زلفي سپین رخسار دئ نه پوهېږم
چي غوڅ کړئ یم په څوکو د ابرویو
سنبل زلفي، خطر یحان، سترگي نرگس دي
همیشه یې رقیب وینم په کوڅه کښي

که هیبت د افعي مار شو راته پېښ
له بيماره دا آزار شو راته پېښ
د نورو زلیل و نهار شو راته پېښ
دو زبانه ذوالفقار شو راته پېښ
جوړ په مخ کښي یې گلراز شو راته پېښ
دا عجب د سترگو خار شو راته پېښ

116 بې اغیاره، یار تنهارا لره راغئ
اې "خانه" وحشي ښکار شورا ته پېښ

917

په ښه حال د عاشق کله دئ گردون خوښ
په حلقه کښي یې د زلفو خال ښکار پېري
دا عجبسه ده، هغه چي مسلمان وي
چي مي خط ولیده زړه مي قرار و نیو
چي نه کبر، نه غرور، نه خود بیني که
عادتې زهر لذت زیات لري ترشهدو

تر هوس تر خوشحالی یې په زبون خوښ (7)
که کاتب د قضا تکی کړ د نون خوښ
چي تر میان وي د دوو یارو په بېلتون خوښ
د آرام خای د آهو دئ مېړتون خوښ
د زاهد تر کار مي، کار دئ د مجنون خوښ
چي په مرگ اشنا شي، نه لري ژوندون خوښ

117 نور عالم واړه هوا، هوس، خندا که
"حنان" ستا په غم اخته سرو زنگون خوښ

924

(۱) چاپي دېوان غزال (۲) چاپي دېوان ته په څه شوي (۳) اصل: "دا ستا ډېر عمر کړم مور له خوږه عمره". (۴) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (۵) چاپي دېوان څه شکوه به کړي (۶) بده نگاه سره. (۷) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ص﴾

<p>د درياب کښتۍ چلېږي په اخلاص د ايمان څراغ بلېږي په اخلاص له درياب، دُر حاصلېږي په اخلاص⁽²⁾ دا نه گوره زرغونېږي په اخلاص په خندا چي گل غوړېږي په اخلاص که نه هر حاجت قبلېږي په اخلاص⁽⁴⁾ چي شاگرد و ته قهرېږي په اخلاص⁽⁵⁾</p>	<p>اشنايي سره رسېږي په اخلاص په لباس مريد له پيره برخه نه وړي چي له سره غواص تېر شي دُر و کارې⁽¹⁾ چي خپل سر په صدق لاندې که⁽³⁾ تر خاورو د بلبل سوي ژړا په لباس نه ده مگر ته ده له امره مخالف يې د استاد شفقت کم له پلاره نه دئ</p>
932	118
د سکوت مهر پر خوله کښېږده ⁽⁶⁾ "خانه"	مراد د پتي خولي حاصلېږي په اخلاص

﴿ض﴾

<p>هغه شاه د حُسن نه اروي د خوار عرض نه قبلېږي د گلرڅو په دربار عرض عاشق نه مني په مینه کي د پلار عرض هر سړي په مَهَر اخلي د بېمار عرض مگر کړي يې⁽⁸⁾ ستا پر غوړد زلفو تار عرض همېشه کړم د پيرانو په دربار⁽⁹⁾ عرض</p>	<p>که هر څو کړم له خواريه پر خپل يار عرض آه فغان د يار له جوړه بې فايدي دئ بېهوده څه نصيحت کوي ناصحه زما مرگ د خپلو سترگو په مرضي کړه⁽⁷⁾ سياه بختي مي تاته څوک ويلاي نه شي ستا د عمر د دولت په مراد دلبره</p>
939	119
نه پرنيسي غوړ له ډبري مغرويه	که هر څو کوي "حنان" په انتظار عرض

﴿ط﴾

<p>چي مي نه ليده⁽¹⁰⁾ راتله د دې غبار خط لکه وگړي د گلرڅو په رخسار خط که پر مخ د صنم ونيوه قرار خط څه بېجده ظلم وکړي د نگار خط که عذار د دلبر ونيو وار په وار خط اعتماد مه کړه پر دا نا پايidar خط</p>	<p>هسي راغي په شتاب پر مخ د يار خط هيڅ کافر هسي شبخون پر اسلام نه که مورچه گانو ځاي پر پاني د گل ونيو د ميگونو شونو و قدر يې ډېر کم کړ د گل پاني په سبزه کي شوه پاياله د خاشاک شعله⁽¹¹⁾ تريو ساعته نه وي</p>
946	120
چي يې قدر د شپرينو لېو کم کړ	زه "حنان" يې کړم په دا سبب په دار خط

(۱) چاپي دېوان: دُر را کارې (۲) چاپي دېوان: "پر گوهر دي لاس لگېږي په اخلاص". (۳) چاپي دېوان: لاندې کړي (۴) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۵) دا بيت بيا په اصل "خطي نسخه" کي نسته (۶) چاپي دېوان: کېږده
(۷) چاپي دېوان: په مرضي دئ. (۸) چاپي دېوان: مگرو کړي (۹) چاپي دېوان: پر مزار. (۱۰) چاپي دېوان: چي مي نه وليد. (۱۱) چاپي دېوان: د وڼو شعله

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

دا تر زلفو را ښکاره شو د دلبر خط
 پر ساده رخسار بې هسي عرق زېب کي (2)
 له حيرته يې قلم له لاسه لوېږي
 دا محال دئ چي به ستا بروی که نقش
 چي افعي (3) يې ستا د زلفو په نظر شي
 ستا په خيال پسي مي زړه هسي بېرون شو

سرخروبي د "حنان" هله شي ويار ته 121
 که له وينويي د زړه شي پر ځگر خط 953

(ظ)

وا مي نه خيست له جهانه څخه حظ
 نو خطان (5) مي په ژړا ډېر خوشالېږي
 خنک زړه مي په سينه کي لافسه شي (7)
 مخ يې هيڅکله له زلفو بهره نه وړي
 د خنک زړه صحبت پر پرده که دانا يې
 د يار خيال چي راشي او بڼي په عذاب که (8)

لکه طعم د رنځور د خولې خراب وي 122
 هسي ورک شوله "حنانه" څخه حظ 960

(ع)

چي مي وليده دا ستا د سپين رخسار شمع
 مخ دي مه پنهانوه له ماضعيفه
 ژر مي جوړ کړه ما بې صبره خپل داغونه
 غم ليدلئ زړه الفت له عشقه ډېر که (9)
 له افلاسه مي په تن کي اور پيدا شو
 د پتنگ (11) پر طالع ډېره کينه راشي

چي شهيد په تبغ د سترگو شي "حنانه" 123
 پس له مرگه بې (12) لگېږي پر مزار شمع 967

(1) چاپي دېوان: د گل کښلئ (2) کي = کړي، چاپي دېوان: کا. (3) چاپي دېوان: که افعي بې. (4) اصل او چاپي دېوان: له وېږي. (5) چاپي دېوان: نوی خط. (6) چاپي دېوان: وانه اخلي. (7) چاپي دېوان: په سينه کي خفه کېږي. (8) چاپي دېوان: په عذاب کا. (9) چاپي دېوان: ډېر کړي. (10) کي = کړي. (11) چاپي دېوان: د پتن. (12) بې = به بې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د سپوږمۍ په شپه بېخا لگېږي شمع
د تمام مجلس يوه بس کېږي شمع
چي لمرو خيژي نور نه ځلېږي شمع
ولي هسي پراور وکړېږي شمع
خويي تېل وي (3) تر هغو بلېږي شمع
په سوختن د پروانه څخېږي شمع

په مجلس کي ستا تر مخ شرمېږي شمع
کامل حُسن دي و هر چاته فيض ورکړي
مهرويان دي بحث ستاله مخه نه که (1)
چي د عوه د حُسن کاندې ستاله حُسنه
صفايي د مخ (2) دي زما په اوښو کېږي
د صادق عاشق په سوخت معشوق نرمېږي

974 که مخ پتې کړې له "حنانه" څه به وشي
د فانوس په پرده نه پتېږي شمع

124

رب دې (4) نه ايرېږي پر بل بني آدم داغ (5)،
تازه کېږي مي له غمه په هر دم داغ
چي چشمانو يې پر زړه را کړ محکم داغ
ږدي پر پاني د گلانو هر قدم داغ
پر هر زړه باندي چي کښېږدي دستم داغ
د ملهم په بانه (7) کښېږدي د الم داغ

دا چي ايښی پرسينه زما صنم داغ
په کوڅه کي چي يې کله رقيب وينم
چي مي نم له سترگو وچ شو سبب دا دئ
چي و باغ ته خرامان ځي کله کله
سريي پورته شي له فخره و آسمان ته
خو برويان په هنر زړه له خلکو يوسي

981 لا تر کومه يې د هجر په داغ سوځي
له "حنانه" څخه واخله دا د غم داغ

125

زړه مي شين، خاطر مي مات، سوئ دماغ
ستا په زلفو کي يې چا را کړ سُرغ
د لاله په شان (9) بي وي پرسينه داغ
يم تېر کړئ تر هوا د باغ و راغ (11)
بي له تا و مات ته داغ دئ گل د باغ (13)
و گلشن ته باغوان کله پرېږدي زاغ

ستا په غم کي هرگز نه لرم فراغ
پرېشان زړه مي له کوگله څخه ورک و (7)
پس له مرگه که مي گل زېږي له قبره (8)
بي له تا پرېشانه زړه نمناکو سترگو (10)
د نفس تار مي بسته ستا په ديدن دئ
ستا د مخ د سيل څه دي له رقيبته

988 له "حنانه" حجاب مه کوه دلبره
پروانه دئ ستا د حسن پر څراغ

126

(1) چاپي دېوان نه کا. (2) چاپي دېوان: صفايي يې د مخ (3) چاپي دېوان: چي يې تېل وي (4) دې = دي يې.
(5) دا غزله په اصل کي نسته. (6) بانه = بهانه، پلمه (7) چاپي دېوان: "حيران زړه مي له بغله څخه ورک و."
(8) چاپي دېوان: "پس له مرگه بي گل وزېږي له قبره." (9) چاپي دېوان: د لاله په دود. (10) چاپي دېوان: "بي له تا سترگو غمناکو زړه
پرېشانه." (11) چاپي دېوان: تر هوس د گل د باغ (12) چاپي دېوان: "بي له تا را ته زندان دئ باغ و راغ."
(13) چاپي دېوان: تر هوس د گل د باغ (12) چاپي دېوان: "بي له تا را ته زندان دئ باغ و راغ."

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ف﴾

چي په عشق کي همېشه صادق وي صاف
د سرو شونډو په لذت عاشق پوهېږي
امتياز د ښود بدو سره نه شي (1)
د انا خبري دُر گرانبه هادي
چي و بل ته يواوه وايي يواوه اروي
شاعران شو ډېر (3) د شعر قدر نشته
کله شي دهغه يار و عده خلاف
په قيمت د لعلو څه پوه دئ نداف
ځکه کاندي هر نامرد د مردی لاف
که يې وزن په کنډه (2) کړې د انصاف
دا قلب زربه بېرته ورکاندي صراف
په کشمير کي قدر نه لري شال باف

چي رقيب و تاته ځان په لباس تېر کړي
د "حنان" به دلته نه وشي کفاف
۱۲۷
۹۹۵

چي مي زړه کړ ستا و غشو ته هدف
ستا بې قده په چمن کي په هر فصل
خوار و زار چي مي دا ستا په غم کي ويني
چي يو حرف د سهوي نشته ستا په مخ کي
چي قانع په يوه څاخکي شي له بحر ه
چي مدام مي ماتوي لښکر د زهد
ځکه شوم په عاشقۍ کي مشرف (4)
رعشه اچوي و سروي ته رفرف
فلک و وهي له شوقه د لمردف
جوړ په خط د مصنف دئ دا مصحف
کان د دُورو شي مدام لکه صدف
بل څه نه دئ دغه ستا د بانو صف

پسته طوره مي ماغزه په هډکي شنه شوه
ما "حنان" چي غوښت دا ستا د خولي طرف
۱۲۸
۱۰۰۲

په جهان کي دي د حسن نسته گُف
خدای اخته په هسي حُسن کرم عالمه
که مي وژنې که مي بولي (5) رضا ستا ده
چي توبه يې په ماکنښه دا ستا له ميني
اند بښنه چي زما (7) د قتل شي در پېښه
د قيامت د ورځي شور دئ نه پوهېږم (9)
له عاشقه سره بويه تلطف
چي يې قبر ته ارمان يووړ يوسف
و به نه کرم ستا له قوله تخلف
په يوه ديدن دي ولي شو (6) چف چف
هيڅ په کار نه دئ په دا کي (8) توقف
که پر مخ باندي دي پروت دئ (10) د خط حُف

چي د يار و اغيار فرق در باندي نشته
زه "حنان" په داسبب خورم تأسف
۱۲۹
۱۰۰۹

(۱) چاپي دېوان: ځبله نه شي. (۲) چاپي دېوان: په کان وکړي. (۳) چاپي دېوان: شاعران ډېر شو. (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۵) چاپي دېوان: که مي پرولي. (۶) چاپي دېوان: واره شو. (۷) چاپي دېوان: اندېښنه چي مي د قتل. (۸) چاپي دېوان: هيڅ په دا کني په کار نه دئ توقف. (۹) چاپي دېوان: "د قيامت د ورځي شور دئ چي ښکارېږي (۱۰) چاپي دېوان: باندي پروت دئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

(ق)

هسي تللی یم په فکر د خپل یار غرق
 کوم گلرخ (1) بیانن په سیل د گلشن ځي
 دا د چا د زلفو باد پر (2) برابر شو
 له خجلته ستا د غاښو یې ځان پټ کړ
 د ناصح له نصیحتې مې سر خورشي
 د دنیا عیشونه وکړه جاها لانو (3)

مړې یې کړې "حنان" له ډېره انتظاره
 ۱۳۰ خدایه ته یې په خپل قهر کړې رویار غرق
 1016

د قلم په دود خوزره نه کاندې شق
 کوم شوخ چشم و صحرا ته ځي چې اخلي
 د هغه طبیب له لاسه سخت بېمار یم
 سیا بختي مې د دې خپل اواز رانجه شوه
 دا د کوم مهر و د غم خناق نیولئ
 هیڅ له ځانه له جهانه خبر نه یم

ستا د لېو د بوسې دا د پر "حنان" کړه (5)
 ۱۳۱ چې د حُسن د زکوة دی مستحق
 1023

هومره توان را څخه نشته نه توفیق
 نرگس کوز گوري له وهمه ستا د سترگو
 له وصلته دې رقیب بوجهل مایوس دئ
 د کم عمر رسن کله ور رسېږي
 ستا د سترگو له رنجو چا ته فریاد کړم
 تر قیامته به په مست یم (7) له څماره

شعرتل په اندازه وایه "حنانه"
 ۱۳۲ طبیعت د یار هرگوره دئ رقیب (8)
 1030

(۱) چاپي دېوان کوم گلرخه (۲) چاپي دېوان پرې برابر سو. (۳) چاپي دېوان: بېعقلانو. (۴) چاپي دېوان: "په شکوه مې تر خوله نه خېژي نطق". (۵) چاپي دېوان: "د سرو شونډو د بوسې دا د پر حنان کړه". (۶) چاپي دېوان: ستا له مخه ابوجهل رقیب مایوس دئ

(۷) چاپي دېوان: د محشر په ورځ به مست یم. (۸) اصل: "طبیعت د یار گوره دئ رقیب".

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

ک

که زړه ستا په عشق کي چاک شو نشته باک
 خو برويان د زړه په وړو کي استادان دي
 رحم بويه (2) چي له دې غمه بېغم شم
 چي يو بنکلی چيري (4) و ويني بندي شي
 که دي مخ هرگوره پاک دئ خدای رازلی
 د معنا زبایي بويه په رنگ څه شي؟
 زړه پر خدای سپارلی هر څه ور پېښيري
 کوم دئ زړه چي ستا له غمه نه دئ چاک
 باري تارنگه (1) یو نه وینم چالاک
 ساقی را کره ماته څه اوبه د تاک (3)
 خدای خوار کړئ زړه لرم نه دئ په واک (5)
 زما په رنگ به نه وي هم په عشق کي پاک (6)
 د کافورو قدر نه لري اهاک
 په خوبانو یې موقوف شو مرگون واک (7)

1038

که مجنون د لیلیا غم و زهیر کړئ
 باري نه و د "حنان" په شان (8) هلاک

۱۳۳

مخ دي کړله ما د صبر کل اسباب ورک
 زما په زړه پسې دي سترگي هسي گرزي
 ستا د لعلو لبو هسي غلبه شوه
 ستا د حُسن تجلی کړم هسي محوه
 رقیب نه شي ستا د مخ سیل کولای
 که امید د بوسې کاندې (9) عیب نه دئ
 نوی خط دي کړله ما خط د کتاب ورک
 لکه چیرته چي له مسته شي کباب ورک
 شوله تنه له عقیقه څخه آب ورک
 لکه تبری چي پر دښت شي د سراب ورک
 شب پرک شي له پر توه د آفتاب ورک
 په وصلت کښي له عاشقه شي آداب ورک

1045

گاهی گاهی به راتلي به خوب کښي (10) څه کړم
 دا ستا خیال کړله "حنانه" څخه خواب ورک

۱۳۴

چي دي سوي دي د حُسن په اور خلک
 د غم سنگ (12) چي پر خوله و خوري زړه خبر شي
 زړه کباب نمک د اوبو یار ته کښېرده (13)
 ظلم جور پر ما ولي کړې ضعیف یم
 لکه زه چي ستا د عشق په اور یم سوی
 زه به څه کړم له رقیبه د ښو طمع
 ستا له لاسه څخه گډ شو په شور خلک (11)
 په وهل د در خبر پېرې د کور خلک
 بې نمکه کباب نه خوري خوشخور خلک
 پر کمزوري باندي نه کوي زور خلک
 خدای دي نه سیڅي په هسي اور نور خلک
 نادیده وو څخه نه کوي پور خلک

1052

له هغه مخه "حنان" څه رنگ پر هېز که
 چي یې گډ دي په تعریف لور (14) پر لور خلک

۱۳۵

(۱) چاپي دېوان: یاره تارنگه (2) چاپي دېوان: رحم وکړه. (3) اصل: "ساقی را کره و ما څه اوبه د تاک".
 (4) چاپي دېوان: چیرته (5) چاپي دېوان: "خدای خوار کړئ زړه له زمه نه دئ پاک". (6) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته
 (7) دا بیت بیا په اصل کي نسته. (8) چاپي دېوان: په رنگه (9) ب: که امید د بوسې وکړم. (10) ب: په خواب کښي.
 (11) دا غزله په اصل او چاپي دېوان دواړو کي د "ق" د ردیف غزله ده. ما د اوسني لیکدود په خاطر د "ک" ردیف ته را نقل کړه. (12)
 چاپي دېوان: د غم شک. (13) چاپي دېوان: کښېردي. (14) چاپي دېوان: لور په لور.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

عاشقان ولي له کاني دا فلک
 زبيايي د خو برويانو ستا په مخ ده
 ستاله غمه سرگردانه هسي رپرېدم (1)
 دا د مخ په آئينه کي يې خال نه دئ
 ستاله زلفو (2) ورخسار ته مدد نشته
 رقيب هيڅ فيض د يار له مخه نه وړي
 هر آهن کله مېنډود شي پر محک
 طعام نه که خوند چي نه لري نمک
 شپه و ورځ د سر په تار لکه جلک
 په رخساري يې عکس زما د مردمک
 د کافر اسلام ته نه رسي کومک
 و آفتاب ته کتاي نه شي شب پرک

۱۳۶ زه "حنان" دي غم په هسي شان ناتوان کړم
 چي د باد له مخه غلغم لکه کک
 1059

د وفا طمع به نه کوي له تا څوک
 يو بنه باغ دئ د دنيا، فلک بې مراده (۳)
 غونچه نشته چي خزان يې فنا نه که
 د پر نازک د گلو بناخ دئ پر بېرېرم (۴)
 بې ملگري سر انجام د کارو نه شي
 له کر مه يې پر حال (۵) پوښتنه بويه
 چي خبر وي ستا په نازو په ادا څوک
 فرصت نه کاندې چي وکه تماشا څوک
 د زړه غوټه به که خلاصه پر صحرا څوک
 چي لاس اوږد وړ باندي نه کاندې بېخا څوک
 بې بلده (۶) کله غلا کاندې تنها څوک
 چي دا ستا کوڅه له ضعفه کړي ماء او څوک

۱۳۷ دا محاله ده (۷) چي څوار سړي پادشاه شي
 زه "حنان" څوک، ستا د لېو تمنا څوک (۸)
 1066

ستا د عشق په لار کي سر څه کوي څوک
 دوکان څه په کار راځي چي مایه نه وي
 د عشق راز چي پټ ساتې، (۹) اوښې عيان که (۱۰)
 وخت د گل قيمت د ميو جهان نه دئ
 زما و مرگ ته دي (۱۱) د زلفو ماران جوړ کړه
 چي دي خيال راشي (۱۲) زړه با سم له بدنه
 دا توښه په دا سفر څه کوي څوک
 بې له وينو لېمه تر څه کوي څوک
 ملگري د پرده درڅه کوي څوک
 سرمايه د شور و شر څه کوي څوک
 د مېرې په مرگ حشر څه کوي څوک
 په مجلس کي نوحه گر څه کوي څوک

۱۳۸ که د يار زلفي تر لاسه شي "حنانه" (۱۳)
 گلاب عطر مشک عنبر څه کوي څوک
 1073

(۱) چاپي دېوان، مدام رپرېدم، (۲) چاپي دېوان، ستا د زلفو، (۳) چاپي دېوان، نامراده، (۴) اصل، چاپي دېوان، وېرېرم
 (۵) اصل، چاپي دېوان، بې ولده، (۶) چاپي دېوان، هر حال، (۷) چاپي دېوان، دا محال دی، (۸) اصل: "زه حنان او ستا
 د لېو تمنا څوک"، (۹) چاپي دېوان، د عشق راز که څوک ساتي، (۱۰) اوښې = اوښې بې، (۱۱) چاپي دېوان، زما و مرگ ته بې، (۱۲) چاپي دېوان،
 خيال راځي، (۱۳) چاپي دېوان: "که د يار زلفي ته لاس شي د حنان".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ګ

هر ساعت خورم د اشنای د جفا سنگ
 په کوهسار کي يې د عشق يم هسي محوه
 تر گلگون رخسار د خط په سبزه خوښ يم
 کړه توره هسي رنگ غوڅول نه که
 عشق عطاء الهي ده بل څه نه دي
 دا يې لب په پانو سره نه دي خبر شئ

1080

شیرین شعر دي صیقل د زړو که نه وای د "حنان"
 شعر به نه ووړد زړو زنگ

۱۳۹

ل

ستا د وروځو خیال کړم خم لکه هلال
 چي جدا له گلرخانو يو ساعت شم
 چي دي خیال (۳) د سم قد نه راځي په خوا کي
 دا هجوم د سیاه بختی. نه دئ نور څه دئ (۴)
 شاپېری د ارم واره لېونی. شي (۷)
 چي دي قتل په غمزه کړم جفا بس کړه

1087

چي د خط تعريف يې تل وايې "حانه"
 دا په دا شو (۸) ستا زبان د طوطي بال

۱۴۰

چي مغروره دئ په حُسن د رخسار خپل
 مهتر خضر به خپل عمر باندي ورکه
 گلرخان له رقیبانو پر هېز نه که
 د زاهد مسجد، زما د یار کوڅه ده
 څه پروا لري په قتل د بېمار خپل (۹)
 که قیمت کاندې د تورو زلفوتار خپل
 گل بد نه وړي په قربت سره د خار خپل
 هر سړی ښه پوهېدلئ دئ په کار خپل

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته چاپي دېوان د "ګ" ردیف بېخي نه لري. بله نسخه:
 نن مي بيا شو په زړه باغ د جهان تنگ

ج

(۲) د دې بیت پر ځای په بله نسخه کي د غه لاندې بیت راغلی دئ:
 دا د چاد مخد شمع خیال را پېښ شو
 چي اسمان گزري پر ما لکه پتنگ

(۳) چاپي دېوان: چي يې خیال (۴) چاپي دېوان: نوڅه دئ (۵) چاپي دېوان: "چي تمام عمر مي نه وليد ستا خال."
 (۶) چاپي دېوان: "شاپېری. به د ارم ټولي لېونی. شي." (۷) چاپي دېوان: "کي په خواب کني چيرته وليد ستا جمال." (۸) چاپي دېوان: هم
 په داشو. (۹) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. په اصل کي هم د غزلي د بيتو شمېر شپږ دئ،
 د شپږم بيت لپاره يې تر مقطع د مخه ځای پرې ايښئ دئ. ما له بلي نسخې را نقل کړ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

مستحفظ د یار د خال په دا خم قد ، یم خیال یې نه راځي زما و خراب زړه ته
ټکی نه پرېږدي بېرون ځکه پر کار خپل له خرابه خراج کله وړي سرکار خپل

د خپل زړه پر دا غوصبر کره "خانه" ۱۴۱
چي مشغول یې تل په سیل د گلزار خپل ۱۰۹۴

که دي وليدای په سترگو حُسن خپل ستا و حُسن ته حاجت د سینگار نشته
شه تعريف کړم د ارم د شاپیریو د خط گرد(2) دي کړه د سترگو مستي زیاته
چي و باغ ته خرامان شوې گلر خساره عشق له حُسن سره شته(3) په هر ایام کښي

تتش رمق را پاته شوئ دئ دلبره ۱۴۲
د "حنان" روح دئ په دید سره معطل ۱۱۰۱

په ځگر کي مي بلېږي د عشق اور تل دا واره له عشقه نه دي، نور له څه دي؟
بېگانه یې کړم له خپلو له پرديو د دنیا له سودو زیانه خبر نه یم
خود به هسي کښېو تم د عشق په لومه عاشقی مي هسي صافه آئینه کړه

تورو سترگو مي لا بخت نه دئ تور کړئ ۱۴۳
سینه سوئ چي "حنان" دئ لکه سکور تل ۱۱۰۸

چي دي باد راشي د زلفود کا کليل چي دي خیال په غېږ کښي ونیسم په شپه کښي
ستا د مخ په مثل گل نه پیدا کېږي خط و خال وروځي سترگي توري زلفي
نه مي غواړې،(5) نه راځي او نه پوښتنه که مي زړه و یار "ته" ورنه کړ عیب نه دئ

صبر مه غواړه ناصح له ما "خانه" ۱۴۴
زه غرق کړئ یم ډېر صبر و تحمل ۱۱۱۵

(۱) ب: ملامت نه دی نور خلق نه بلبل. (2) ب: د خط گرځ (3) ب: عشق له حُسنه سرشته... (4) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (5) ب: نه مي بولي. (6) ب: نه سپاري څوک مرده گل

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په گلشن کي که بنکاره کړي تور کاکل
 تن يې هسي په گلنار لباس کي زېب کا
 خه تاراج يې کړي د سترگو په وهلو
 دا زما ژړا آسمان په گردش کښې ووست
 د گلرخو خط عاشق ته مستي ورکړه
 توري زلفي په رخسار باندي پرته دي
 آشفته به کاندي زلفي د سنبل (1)
 لکه واچوي باد يو پر بله گل
 قافلي د دل و دین د تحمل
 زورور سېل مدام وړي له خايه پل
 تل مستي کوي په رنگ د گل، بلبل
 که پر پاني د گلاب پروت دئ سنبل

1122 145
 چي يې خيال کړې د گلگون رخسار "خانه"
 حکه شوه دا ستا سينه روضه د گل

يو بلبل نه دئ تنها گريان د گل (2)
 په عرق زېب که رخسار د گلرخانو
 هرزه گوی عاشق پرده د معشوق اخلي
 چي په خيال کي مي د زړه ويني خخپري
 نا اميدي له خلکو کړه که راحت غواړي
 پرېنه مخ د بوالهوس نظر خطر دئ
 په فراق يې (3) دئ سوخته جهان د گل
 دا په دا وي (4) مشاطه باران د گل
 گوره خيري کړ بلبل گرېوان د گل
 زماله خا د يار ترخا خيابان د گل
 په خزان وي (5) آسوده باغوان د گل
 د گلچين وي تش کاته طوفان د گل

1129 146
 بيا د چا و خونړې ته ځي "خانه"
 چي يې واغوستي جامې په شان د گل

(م)

خو نوش نه که بلبل طوره د عشق جام
 توري سترگي مي د زړه ويني يو ځای خوري
 له کرام الکاتبينه سياهي توی شوه
 ستا له سترگو زما يوه غمزه کافي ده
 چي مي خال په مخ کي وليده حيران شوم
 خيال دي وړئ دئ له ما آرام و صبر (7)
 هغه نه مومي و صلت د گل اندام
 که څه نه خوري دوه هندوان يو ځای طعام
 که تور خال دئ په رخسار د دلارام
 په خلوت کي زاهد اوسي په بادام
 په جنت کي دي کافر ايښئ دئ گام (6)
 بي له تامي د زړه کله شي آرام

1136 147
 بي د دوسته "خان" هغه چا پيدا کړ
 چي يې خپل ځان کړ په دالار کي گمنام (8)

(1) دا غزله په اصل کي نسته په چاپي دېوان کي هم همدا راز شپږبيته ده. خو شپږم بيت ما له بلي نسخې را نقل کړ.
 (2) چاپي دېوان گويان د گل (3) په اصل کي "يې" نسته (4) چاپي دېوان دا په دا چي. (5) چاپي دېوان په خزان شي.
 (6) چاپي دېوان

چي يې خال په مخ کي وينم حيرانېرم
 په جنت کي ولي ږدي دا سي يو گام

(7) چاپي دېوان فارو صبر. (8) چاپي دېوان: "چي خپل ځان يې کړ په دالار کښي گمنام".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

سم ایږده د شریعت پر لار قدم
 نم د زړه تر سترگو توی په لوی سهار که
 صبح دم توبه زاري کړه و قادر ته
 رم کوه له معصیته خودي توان شي
 دم د بد ویلو مه وهه مظلوم ته
 کرم کړه پر زېر دستانو په ډېر لطف
 زیم د اوبنکو د مظلوم نه اجتناب کړه
 غم کوه د لوی سفر د توبسې دلته
 قدم مه ږده کور چي شې هلته سم (1)
 د عصیان نامه پاکېږي په دانم
 حرام کړه پر سترگو خوب د صبح دم
 نفع وړې ده عالم په دغه رم (2)
 د مظلوم د آه تیرگرزي دم په دم (3)
 که له خدایه امید واریې د کرم
 چي د عمر دېوال زود وهي دا زیم (4)
 کل غمونه به دي هېر که دغه غم (5)

ستا قلم شعر په نوې طرح کارې (6)
 ۱۴۸ د موسی عصا "حنانه" ستا قلم
 ۱۱۴۵

د عاشق بې یاره کله شي توان یو دم
 که مي یار د خواری پُرس کوي عیب نه دئ
 د یار خیال مي له سینې څخه ژروزي
 نتیجه د سخاوت آخر نېستي ده
 ډېرو اوبنو مي صورت له واکه ویوست
 یو ساعت مي آرام نه شي بې گلرخو
 پتنگ کله له ډېوې ساتي ځان یو دم (7)
 له مېړیه فارغ نه و سلیمان یو دم
 په خفه ځای کي آزار شي مهمان یو دم
 لاس خالي شي په پاشل د دهقان یو دم
 نړوي عمارتونه باران یو دم
 باغ کي نه وي بې گلانو باغوان یو دم

د صورت زندگاني واره بې روح ده
 ۱۴۹ د خپل یار بې خیاله مړ دئ "حنان" یو دم
 ۱۱۵۲

چي په آرزو د بنکلي مخ د خپل دلبر ودرم
 چي د جزا په ورځ حساب کتاب کاوه شي زه به
 ور به یې نه کړم دا نعمت پر پاد شاهي د دارا
 ستا د رخسار د گل په خیال کي همېشه دلبره
 پروا به نه وکړم هرگز په چپ وراست د دهر
 دا ستا د زني د کوهي تنده مي نه ماتېږي
 د باغ د گلوله گلشنه لاس پر سر ودرم (8)
 ستا د جفا نامه په لاس کي پر محشر ودرم
 د عشق په تور که و دوھی ته قلندر ودرم
 لکه غونچه د زړه له وینو سور ځگر ودرم
 که زه یو ځله ستا و مخ ته برابر ودرم
 که پر چشمه باندي سر بېره د کوثر ودرم

جواب دئ دا غزل "حنانه" د اخوند پیر محمد
 ۱۵۰ که په قیامت کي په پناه د پیغمبر ودرم
 ۱۱۵۹

(۱) "هلته" باید درې څپې ولوستل سي. چاپي دېوان: "مه ږده کور قدم چي ته شې هلته سم." (2) چاپي دېوان: "نفع وره ته د عالم په دغه رم." (3) چاپي دېوان: په دم دم. (4-5) په اصل کي دا دواړه بیتونه نسته. (6) له "نوي طرح" څخه بې مقصد دا دئ، چي د هربیت د سر کلمه د بیت په پای کي را وړل سوي ده. (7) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (8) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

غړند له مطلبه په پرواز د هوس ولاړم
صبح غوندي چاک گريوان د صدق له پرتوه
بخت مي د دولت رخ مقابل د نظر نه کړي
هيڅ (2) رفعت حاصل تتبع نه کړه په دنيا کي
نه شور موجود په شپه مجلس د اهل دلو
طمع د دانې چي مي د نس په رضا وکړه

تش لاس له خرمنه د هستۍ لکه خس ولاړم (1)
سپک د گل د بوی په شان په کام د نفس ولاړم
کوز په دې عرصه کي په رفتار د فرس ولاړم
سپور پر اور د دود په شان هوا ته عبث ولاړم
ځکه لکه شمع په تش باد د نفس ولاړم
ځکه د مرغه په دود بندي د قفس ولاړم

1166 زاده ورا حله د لوی سفر واخيسته خلکو
151 زه "حنان" چي پر زېرمه د نس ولاړم (3)

چي خدای ستا جور و ستم لره پیدا کړم
جفا جور، ظلم خوی دئ د بتانو
ستا له غمه راته هسي معلومېږي
په ظاهره که زرغون بنکارېم څه شو
مخ دي يووړه خوشالي له ما غريبه
ځکه مېنلي رقيبان زما په غوښو

نور به څه لره گيله مانه له تا کړم
زه به ولي له تا طمع د وفا کړم (4)
چي به پس له دې وکل هوس ته شا کړم
غم، لېمون له وينو ډک لکه حنا کړم
نور به څه لکه گل خوله په خدا وا کړم
بېلتانه دي مزه دار لکه حلوا کړم

1173 ماله ياره څخه پرې کړه د بنو طمع
152 اي "حنانه" زړه اخته په تمنا کړم

د گلخو د دیدن هوا خراب کړم
لکه ونيسي وېنسته د اور و تاب ته
همېشه دي (5) د گلگون رخسار له شوقه
په ځنځير د تور و زلفوي يې بندي کړم
له خجلته سره (7) شراب لکه اوبه شي
د زړه مراد مي له تانه مونده حيران يم

چي دا هسي آرام نه يم اضطراب کړم
پېچو تايي زلفو هسي پېچ و تاب کړم
تماشي د نسترن او د گلاب کړم (6)
حواله يې بيا د سترگو په قصاب کړم
سره لېان چي مقابل د می و ناب کړم
چي پرڅه دا ستا و لور ته ډېر شتاب کړم (8)

1180 د هجران په اور دي (9) سوی زه "حنان" يم
153 له سوختنه تل ژړا لکه کباب کړم

ستا هجران په ناتوانۍ هومره خبر کړم
ستا له شونډو له غاښو به زړه پرې نه کړم
هومره بار د لطافت وړې حيرانېم

چي مېړي پر لاري ځي ځني حذر کړم (10)
کله شي چي ترک د شير و د شکر کړم
چي نظر دي و وېنسته ته د کمر کړم

(1) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته (2) په چاپي متن کي "هيڅ مي" دئ. ماد وزن د سمېدو په غرض "مي" ورڅخه ويوست. (3) دا نيم بيتۍ هم د وزن په لحاظ کمبوت لري که په متن کي ډېر تصرف روا وای نو ما به دا سي سم کړی وای: "پاته زه حنان يم چي پر زېرمه د نس ولاړم". (4) اصل: "زه په څه له تا طمع ستا د وفا کړم". (5) چاپي دېوان: همېشه يې. (6) چاپي دېوان: "تماشي په هر نفس د گل گلاب کړم". (7) چاپي دېوان: له خجلت. (8) چاپي دېوان: "چي هر څه دا ستا و لور ته شتاب کړم". (9) چاپي دېوان: په اور يې. (10) دا غزل په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

و خندا ته دي دلېو یم بې هوښه
ستا له وصله مې دلېره یأس حاصل دئ
لمر خان پته که له خجلته معلوم نه شي
که یاقوت یې مقابل که یې گوهر کړم
و دا زړه ته که هرڅو تسلی ورکړم
هر ساعت چي له مهرو یو گیله سر کړم

1187

زما "حنان" پر خاطر مشک و عنبر اوري
د نو خطو په تعريف چي قلم سر کړم

۱۵۴

ستا د عشق غمونو زه هسي سرتور کړم
که زړه یو دئ خو ستا مهر ځای نیولئ
طاقت نه لرم بې تانه ستا د وصل
دا ستا جور، زما صبرو دلېره
چي د ستا جفا تل وینم لاس نه اخلم
زما نارې به آرام یوسي له عالمه
بل د هجر اوردی سوی لکه سکور کړم (1)
مگر غم لره دي بل زړه له چا پور کړم
عاشقی پر بد قدمه فرس سپور کړم
عاقبت چي دي د کم دلوی پېغور کړم
دغه واړه ناچاري ده په زړه زور کړم
که دا ستا د هجر غ پر جهان خپور کړم

1194

جفا خوی وي د خوبانو، نه دا هسي
زه "حنان" دي په ژوندوني سر په گور کړم

۱۵۵

چي دا ستا پري د زلفو خیال هر دم کړم
پېچ و خم شم لکه مار پر ملا وهلئ
کېرې توري مې پر زړه باندي خرڅېرې
درک دي نه کېرې د تن په نزاکت کي
فرق یې نه کېرې یو موی په زیات و کم کي
د خط مشق دي د ازل کاتب وهلئ
له شوخ چشمو مې جفا پېرې لیدلي
د ماغ تر، زه له سنبلو دارم کړم (2)
را په یاد چي ستا د زلفو پېچ و خم کړم
چي رایاد کله دا ستا د وروځو خم کړم
د تعريف شرحه دي کښل په کم قلم (3) کړم
زما صبر ستا جفا چي سره ضم کړم
نور بې زه (4) صفت په کم قلم رقم کړم (5)
چي دا هسي د نرگس له گلره رم کړم (6)

1202

زه "حنان" زلفو و کفر ته څکولم
ستا د وروځو محراب بیا پر قبله سم کړم

۱۵۶

ستا د وروځو خیال بیا خم لکه کمان کړم
په بازار کي د عشق څه د سود سودا ده (7)
پادشاهان آبادوي خراب ملکونه
پروېښته تکیه کوم له ډېره فکره
که مې زړه له وینو ډک دئ زه په خوښ یم
له پردو د سترگو ځای ورلره بویه
لب دي زړه له وینو ډک لکه مرجان کړم
نقد د زړه بې تر نسیه دیدن قربان کړم
خیال دي ولي زه ویران پسي ویران کړم
چي و ملا ته دي نظر په هر زمان کړم
دا په دا چي دي خونخوړ خیال مهمان کړم
هغه دم چي (8) یې مهمان د خیال سلطان کړم

1209

چي یار هسي ظلم و جور کړي په پوهېرم
زه "حنان" به په ژړا جهان طوفان کړم

۱۵۷

(۱) دا غزل په چاپي دېوان کې نسته (۲) دا غزله په چاپي دېوان کې نسته (۳) په کم قلم = په کوم قلم
(۴) بې = به یې (۵) دا غزله مقطوع نه لري، خو خالي ځای یې ورته پرې ایښی دئ، ما له بلي نسخي واخیسته
(۶) دا بیت هم له بلي نسخي را نقل سو. (۷) چاپي دېوان: "په بازار کي د عشق دا د سود و سودا ده. (۸) په اصل کي "چي" نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ته شېرین خاندي زه آه کوهکن کرم
 چي دا ستا له بدخوبيي ترک د وطن کرم
 ماتوي ته زلفي، زه د زړه شکن کرم
 د مخمورو سترگو خيال چي زه غمجن کرم
 تسلی مي د زړه نه کېږي شېون کرم
 مې بايد چي ترک د گلو د گلشن کرم(2)
 دا عجب، د سبزي ديد پر نسترن کرم(3)

۱۵۸ له حسرته ستا د زلفو معلومېږي
 1217 زه "حنان" به خپل خان(4) خاوري د ختن کرم

عاشقي دي خوار و زار لکه مجنون کرم
 جدا گرز له عالمه ستا له ميني
 په قيامت مي دي مخ تور او شرمنده شم(6)
 دا ستا خيال چي راولم د زړه تر کوره
 ستا د لبو عنا ب راکړه سخت بيمار يم
 چي له خولي مي شپه و ورغ د سوز نالي ځي

۱۵۹ مرگ مي سل ځله قبول دئ کله کېږي
 1224 چي "حنان" به ستا له لوري مخ را ستون کرم

بيا نگار دي په زړه زور کاندې پوهېږم
 که د باغ پر لوري ورشي زه ضامن يم
 که هر څو يې د حيا په حجاب(7) نغاړم
 زما و صبر ستا و حُسن ته چي گورم
 چي رقيب دا ستا و زلفو ته ډېر گوري(8)
 چي مدام و يار ته گله وي په د روغو(9)

۱۶۰ که يې دا د خولي پيال، د شونډو می وي
 1231 خوار "حنان" (10) به پر نسکور کاندې پوهېږم

(۱) چاپي دېوان: "چي نسبت دا ستا د حسن زما د تن کرم". (2) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (3) دا بيت په اصل کي نسته (4) چاپي دېوان: پر خپل خان. (5) پون کلمه له "ب" څخه واخستله سوه هوري يې پون د پم "خارنبت" معادل کلمه بللې ده. په اصل کي "فون" ده. (6) به شرمنده يم. (7) چاپي دېوان: په ستر. (8) چاپي دېوان: وگوري (9) چاپي دېوان: "چي مدام و يار ته سروې به درواغو". (10) چاپي دېوان: دا حنان

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په راستۍ لکه الف و م په قد سم
يو راسته و بنسته دي نشته په ابرو کي
چي مي خيال ستا د سم قد کاوه په زړه کي
په رخسار باندي دي زلفي کرې بڼې دي
کرې نشته چي له تانه را رسېږي
دا چي وايي کوږ بار نه رسي تر ځايه

پر ملاخم کړم دغه ستا د وروځو خم (۱)
کچ مژگان دي نه لري د راستۍ چم
کړو وروځو دي راوښود ځای د غم
چي په خپل مقام کي به وي تر سم، خم
د ابرو کجۍ دي لاندې کړم تردم
بانوگان دي د زړو باروړي په هر دم

1238

زه "حنان" دي په کړو کتو بندي کړم
چي هر څو کرې کوي زه بي (۲) زغمم

۱۲۱

خوښ په لذت يم د خواری په اعتبار مي قسم
په نا اميدۍ د توري شپې د انتظار مي قسم
په سينه صافه آئينه د نوبهار مي قسم
په تېره تيغ دا ستا د جور جوهر دار مي قسم
په ها نسيم چي گل خلاصېږي د سهار مي قسم (۴)
په تورو مشکو ستا د زلفو په هر تار مي قسم

په جنت نه يم خوښ هرگز په درد يار مي قسم
زړه مي له تا وعده د وصل هرگز نه وليده
پروا په گل و په خار نه کړم د جنون له فيضه
که مي سر ولاړ شي ستا په مينه کي خوشاله يم زه (۳)
ستا له جفا مي د غونچي په دود زړه ډک له وينو
تور بخت مي نه وليده هيڅ ستا د کاکل شب قدر

۱۲۴۵

ستا د گلگون رخسار له شوقه زه "حنان" د اوبڼو
گلان کرمه هر گړی په لاله زار مي قسم

۱۲۲

مخ دي عين خزانه ده زلفي طلسم
که هر څو در ته پېشکش سرو مال نسيم (۵)
بي ارواحه تش ولاړ يم خاكي جسم
هغه دم چي په غوږو و اروي زما اسم
چي جفا و جور دئ د ښکليو رسم
نزدېکت مي در ته نه شي په هيڅ قسم

په هر دم چي دي رخسار و زلفي کسم
التفات د قبلېدو نه کرې هيڅکله
بايلو دئ مي دئ زړه ستا پر چشمانو
پر جبين باندي يې (۶) چين له قهره راشي
شکوه مه کوه د يار له ډېره جوړه
که هر څو جستجوی و کړم ستا و لور ته (۷)

۱۲۵۲

که خلعت د دشنام واغوندي و ماته
زه "حنان" به په عالم کي ښه په يسيم (۸)

۱۲۳

په سحر له ښامارانو په غوغا شم
قُمرې طوره په کوکو ژبه گوياسم
منتظره و نسيم ته د صبا شم
مستغني نور له دوا د مسيحا شم

چي په شپه ستا د کاکل په بوی اشنا شم
چي بېتا باغ لره ورشم سروقده
چي په شپه دا ستا "د" زلفو بوی را واخلي (۹)
چي د لېو خيال دي راشي په خاطر کښي

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) بي = به يې (۳) چاپي دېوان: ستا په مينه لا خوشاله يم زه (۴) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۵) نسيم = نسيم چاپي دېوان: نسيم؟ (۶) په اصل کي "بي" نسته (۷) چاپي دېوان: ستا و خواته (۸) چاپي دېوان: اېسم، يسيم = اېسم (۹) بدر اخلي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

پروانه رنگه مي شوک په ځای خبر دئ چي چراغ د حُسن بل شي زه پيدا شم

چي دي گرزم (۱) په کوڅه کښي گلر خسار د جهان له نعمتونو بي پروا شم

۱۲۴ د قيامت علامې و وينم په سترگو زه "حنان" چي يو ساعت له تا جدا شم ۱۲۵۹

ستا له ميني به زه کله دست بردار شم د منصور په دود که سل ځله په دار شم (۲)

که د زلفو بوی دي راغی تر مشامه (۳) و رقيب ته به په سهم لکه مار شم (۴)

له پرتوه ستا د مخ نه دئ نور څه دئ (۵) هر طرف چي ځم په سيل د گلزار شم

چي طاقت يې ستا د مخ د اور راوړئ (۶) هک حيران دي د زلفينو په هرتار شم

يو بي واکه زړه لرم نه په پوهېرم (۷) چي يو بنسکلی چيري ويني (۸) گرفتار شم

چي ناصح توبه را کارې ستا له ميني هغه دم د ده له لاري (۹) توبه کار شم

۱۲۵ زه "حنان" خوښ يم د عشق په لېونتوب کي (۱۰) نه په دا چي بي ديدنه دي (۱۱) هونسيار شم ۱۳۳۲

د کړو وړو څو په خيال چي يې خم شم په ليده يې بيا د قد د سرو سم شم (۱۲)

جزء لا يتجزا يې تنگه خوله ده چي په خيال يې له حيرته زه عدم شم

په حسرت يې د تور خط هسي را کپري سينه چاک ويني خوراک لکه قلم شم

چي بي خيال شم د دو زلفو، وړو څو، سترگو هغه دم ځای د محنت د درد و غم شم

۱۲۲ ما "حنان" پخوا ليده دا چي بندي يې په جادو د تورو سترگو د آدم شم ۱۳۷۱

قد دي دئ تر سرو سم وازه خوله غونچه په باغ کي

د چمن گلان وي واره هر طرف آفتاب ځلېري

مرجان خپل صورت سوري کي باج را نيسه له خوبانو

مخ دي گل، عرق شبنم (۱۳) کوي ستا د خولي ماتم

ستا د مخ په خيال ځرم ستا د زلفو تر هر خم

ستا د سرو شونډو په غم نازنين يې د عالم

۱۲۷ په کاغذ دي "حنان" ياد کي او که شوې سهو القلم 1278

(۱) چي دي گڼ شم (۲) چاپي دېوان: سنگسار شم (۳) چاپي دېوان: "که دي بوی د زلفو راشي تر دماغه".
(۴) چاپي دېوان: "ورقيب و ته به سم لکه مار شم". (۵) چاپي دېوان: "ستا د مخ نه ده نور څه ده". (۶) چاپي دېوان: "چي راوړئ يې طاقت
ستا د مخ اور ته". (۷) چاپي دېوان: "يو بي واکه زړه لرم خدای را خبر دئ". (۸) چاپي دېوان: چيرته وينم (۹) چاپي دېوان: هغه دم دي له
دي لاري (۱۰) چاپي دېوان: "حنان خوښ دئ ستا د عشق په لېونتوب کښي". (۱۱) چاپي دېوان: بي د عشق دي (۱۲) دا غزله په اصل او
"ب" کي نسته په چاپي دېوان کي پنځه بيته ده.
(۱۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي مي نه مونده په عشق کي د زړه کام کم
 پوخ مين آه و فغان نه که په عشق کي
 د هغه شوخ چشم خيال په زړه کباب کړم
 همپشه مي پر حال مخکۀ اسمان ژاړي
 که مي هرڅو جستجوی ورسېسي وکړ
 دم وهل د يار بې ذکره په کار نه دي
 نه مي درومي له خاطره په پېغام غم
 مدام وي له اضطرابه څخه خام خم
 چي له سترگو سرې (1) نه وهي بادام دم
 له هغو څخه (2) چي کاندي دلارام رم
 و مي نه لیده په سترگو د گلغام فم
 که څوک دم وهي هر دم د گل اندام دم

دا طالع سکندري بولـه "حنانه"
 ۱۲۸ څوک چي واخلي د خپل يار له لاسه جام جم
 1285

محمد سرور سردار و د عالم
 دا کلام الله (3) امداد له کردگار
 هم لولاک وړله عطا الله وده کړ (4)
 و مطلع د سرد هر صدر صدورو
 واره کل د ده که آل و او که اهل
 درود حمد کلهم لره هر دم کړم
 عدل حکم هم دوام واره محکم
 هم الهام وړ لره و اسم اکرم
 هم صلاح او صلح کار هم واره سم
 هم مطهر آل و اولاد يې مکرم
 له واره و هر دم مدد اوسه همدم
 هم سلام له ما دوام اوسه هر دم

معما مي ده د اسم (5) دوه سمکه
 ۱۲۹ حا و دوو سمکو ورکړه دا علم (6)
 1292

چي تر لئ وي کمر لکه قلم
 د معنا دُر يې (7) غواص د عقل کاري
 له مشرقه تر مغربه يې حال درومي
 په مجلس د اهل د لوبه سند وي
 د شيطان په ويل نه گرزني له لاري
 له طيرانه د هوا مرغان پر بيا سي
 وي حاکم د بحر و بر لکه قلم
 گرز بده چي که پر سر لکه قلم
 چي سر پرې که (8) په خنجر لکه قلم
 چي سم درومي برابر لکه قلم
 چي و پښو تي (9) وي نظر لکه قلم
 چي يې غشی وي بې پر لکه قلم (10)

که عزت غواړي په خلکو کي "حنانه"
 ۱۷۰ شه له ځانه بې خبر لکه قلم
 1299

چي اخته په جدايي د خپل دلبر شوم
 چي مي نه پېژاند پخوا د وصل قدر
 د ښه يار بېلتون دوزخ باله نور خلقو
 که ژړا کړم که فرياد کړم فايده نه که
 دا په دا په سترگو روند په غوږو کړ شوم
 ښه چي اوس يې په هجران زېرو زېر شوم
 تر دوزخ دئ ډېر بتر چي په خبر شوم
 چي د يار ملگري نه، په دا سفر شوم

(۱) سرې = سره بې، (۲) چاپي دېوان له هغه څخه (۳) چاپي دېوان د کلام الله (۴) چاپي دېوان: "هم لولاک وړ عطا الله وړ کي" په اصل او "ب" کي دغه ځای "هم لولاک يې..." "دئ خو څرنگه چي دا غزل د بي نقط صنعت پر اصولو ويل سوي ده، ځکه نو ما د "تي" پر ځای "ورله" ورواچاوه. (۵) چاپي دېوان معما مي د اسم (۶) چاپي دېوان: "حاد درو سمکو سر کړو اعلم"، (۷) په چاپي دېوان کي: "بي" نه لري. (۸) چاپي دېوان کا. (۹) تي = ته بې. (۱۰) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خدا څوک مه سوځي په داغ د جدائيه(1) لکه زه چي په اورو سوم خاکستر شوم
د خط خيال مي له خاطره څخه نه ځي په دغه اندوه يې زه لکه مسطر شوم

1306 ۱۷۱ چي مي درد د بيلتانه د اشنا وليد(2)
زه "حنان" له اشنائيه لاس پر سر شوم

يار مي پاته په وطن کي زه روان شوم خندنی د هر هندو د مسلمان شوم(3)
نه مي توان د گرزېدو نه په مخ تلای شم زه غريب د پان و پرانگ ترميان حيران شوم
د پرکار په دود پر سر باندي خرڅېرم د اشناي له هجره هسي سرگردان شوم
چي د يار تجلی غواړم په بل مخ کي سودايي يم، لېونی يم که نادان شوم
سرې سرې اوبسي چي له هجره تويومه کان د لعلو د ياقوتو د مرجان شوم
هغه يار ته به په کومو سترگو گورم چي مي کړئ و اقرار باندي پينېمان شوم

۱۷۲ په ياري کي يې ما دروه درلود "خانه"
چي اخته په هسي درد بي درمان شوم 1313

زړه مي يووړ تورو زلفو سپين رخسار هم قتلوي مي شوخي سترگي ښه گفتار هم
د فاختي په شان په خيال د سهي سروو(4) نه مفتون تنها پرقد يم، په رفتار هم
گلشن څه سيالي کوي د يار له مخه که نا زېري په گلانو، لري خار هم
د دنيا غم و بنادي(5) سره پيوند دي که اميد د وصل شته دئ، انتظار هم
مقصود يو دئ په کعبه په بتخانه کي که سپين مخ د يار اسلام زلفي کفار هم
په کړو د کاره بخت يم پوهېدلئ کړې وروځي مي د يار وژني، دستار هم(6)

۱۷۳ ماني مه کوه "خانه" صبر بويه
جوړ کارونه تعجيل(7) وران کاندي، تلوار هم 1320

ستا د جوړ په همت هسي خراب يم چي په تش نفس برباد لکه حباب يم
دا په خيال د کومي ملا(8) د کومو زلفو نه پوهېرم چي دا هسي پېچ و تاب يم
بېرحمي مي له شوخ چشمو ده ليدلې د نرگس له گلنه ځکه(9) په عذاب يم
بادام طوره پرورش کړم په تابوت کي چي شهيد په تبغ د سترگو د قصاب يم
دا د کوم مطرب په خيال کي مضطرب يم چي قی کړئ مي لرمون لکه رباب يم
چي هوا مي د گلرڅو ده په زړه کي بېهوده مي خلک شيخ بولي، شاب يم(10)
دا د چا بيلتانه هسي کړم حيران يم چي په ژوند سره د مرو په حساب يم(11)

۱۷۴ زه "حنان" يې(12) د گلگون رخسار له شوقه
همېشه لکه لاله په زړه کباب يم 1328

(۱) اصل: هيڅوک مه سوځه په داغ د جدائيه (متن له "ب" واخيستل سو). (2) به د اشناي وليد. (3) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (4) چاپي دېوان: "د پاختي په دود په خيال د سهي سرو. (5) چاپي دېوان: بنادي و غم
(6) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (7) چاپي دېوان: خشم (8) اصل: د کومو ملا؟ (9) چاپي دېوان: اوس لا په عذاب يم (10) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (11) دا بيا په اصل کي نسته (12) په اصل کي "بي" نه لري.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په دیدن دي د رخسار لکه گلاب یم
 د سپین مخو دلبرانو په آرزو کي
 چي هوس ستا د بوسې لرم په زړه کي
 په پنجه کي دي د هجر زما دلبره
 چي قالب يې کړي خالي ستا و قدم ته
 دغه ستا د زلفو تاب دئ بل څه نه دئ

1335 ۱۷۵
 چي یو بنکلی چیر ته ویني باندي چوروي
 زه "حنان" د زړه له لاسه په عذاب یم

چي مدام د یار له خیاله هم صحبت یم
 همیشه له دغه غمه په هیبت یم
 و گلرڅو و ته تېر په دا بابت یم
 آرزو مندي يې د سرو لبو د شربت یم
 لکه لوح شنه پر سرد هر تربت یم
 ظلم مه راباندي کړه اهل غربت یم

پرورده نن په شراب د محبت یم
 په وصلت کي يې له هجره آرام نه یم
 دا چي تل زه رخسار ستا یمه له شوقه (2)
 هر ساعت مي د خپل زړه کباب غذا ده (3)
 د جبین له نوشتي مي حال معلوم دئ
 ستا جفا شوه تر حد تېره (4) زه ناتوان یم

1342 ۱۷۶
 زه "حنان" به څه پر هېزور څخه وکړم
 چي ژوندی د شکر لبو په قربت یم

نه له ځانه له جهانې خبردار یم
 هسي محوه پر جمال د مخ د یار یم
 وازه خوله حیران په سیل د رخسار یم
 پر دا قول تر قیامت شرمسار یم
 هره شپه يې (6) لکه زلفي بي قرار یم
 زی د سترگو په نگاه سره بېمار یم

هسي رنگ حیران پر حُسن (5) د نگار یم
 له دوزخه له جنته خبر نه یم
 د چمن د گلو سیل په مانه شي
 چي تشبیه مي ستا د قد و کړه له سرو
 په غمزه د شو خو سترگو يې زخمی کړم
 کي وژلی دئ عالم په تبخ د وروځو (7)

1349 ۱۷۷
 زریو سفه يې د حُسن مشتري دي
 په دا جمع کښي "حنان" کله شمار یم

چي خبر نه په ما بنام نه په سهار یم
 سرگردان په اول کار لکه (9) پر کار یم
 عذر نه لرم هنوز يې شرمسار یم
 باطن زړه له وینو ډک لکه پرهار یم

هسي مست د استاد سترگو په خمار یم
 که هر څو سعی کوم کار پر مخ (8) نه ځي
 که سل تبغه د جفا يې پر ځگر خورم
 له خندا که مي لب نه ټولېږي څه شو

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته د بيتو شمېر يې شپږ او د دريم بيت لپاره يې ځای خالي پرې ايښی دئ. ما وروسته له بلي نسخې را نقل کړ. (2) چاپي دېوان: "همیشه چي بي صفت د ننه رخسار کړم". (3) چاپي دېوان: خوراک دئ. (4) چاپي دېوان: تر حد شوه تېره. (5) ب په حسن. (۶) ب هره شپه دی. (7) ب په تبخ د سترگو. (8) اصل: په مخ. (9) چاپي دېوان: سرگردانه په اول لکه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا خم قدمي په ښکاره د دام حلقه (1) ده
 چي مدام له پرېشانيه نه خلاصېږم
 چي د ترکولا په دا وخت کي په کاريم
 دا په دا چي ستاد زلفو طلبگاريم (2)
 همېشه چي د رقيب د سترگو خاريم (3)

۱۷۸ که هرڅو مي گناه ډېره فضل يې ډېر دئ
 1357 زه "حنان" د ډېري عفو اميدواريم (4)

خو بندي په مخ و زلفو د دلبريم
 چي د زلفو بوی دي راغی ترد ماغه
 نور خبر نه په ما ښام نه په سحر يم (5)
 لکه عود مدام په میان کي د مجر يم
 په مذهب د عاشقانو به کافر يم
 همېشه هغه مرغه بې بال و پريم
 سرگردانه لکه باد پر بحر و پريم
 عاقبت به د گلخنو خاکستريم
 زه بې پانو ونه يم باغوان بې مهره

۱۷۹ چي په وصل کي يې هومره اضطراب کړم
 1364 زه "حنان" يې له هجرانه باخبر يم

پيدا کړئ خدای په اصل بد اختر يم
 چي له مخه يې شم بېرته توان مي نه شي
 همېشه دي د گلگون رخسار له شوقه
 چي تر ځان لا باندي گراني گڼي سترگي
 پس له دي به نور کنار له خلکو اوسم
 محنت غم، ماتم و درد، جفا و جور
 په راستۍ منلئ نه يوه دلبر يم (6)
 په دا خپله ناتواني هومره خبر يم
 په سره اور کي ځای نيولئ سمندر يم
 د هلک په لاس هغه مرغۍ بې پريم
 د تبجن په دود و خلکو ته ضرر يم
 همېشه سپاه سالار د دي لښکر يم

۱۸۰ جفا ظلم هومره کړه و ماته گوره
 ۱۳۷۱ زه "حنان" له سنگه روغ نه يم بشر يم

په فراق د دار پر سر لکه منصور يم
 په پرېکړي سر تازه شم لکه شمع
 د خط خيال مي دئ په زړه کي (7) ځای نيولئ
 چي دي ياد د تنگي خولي کوم دلبره
 دا اثر دي (۹) د بېمارو سترگو نه دئ؟
 هغه دم چي له وصاله څخه دور يم
 چي په بزم کي يې هر ساعت حضور يم
 سرتريايه فېروزه د نيشاپور يم
 د غونچې په دود و خلقو ته منظور يم (8)
 چي يوه گړۍ آرام نه يم رنځور يم

(۱) چاپي دېوان: د دار حلقه (2) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (3) دا بيت په اصل کي نسته (4) چاپي دېوان: "زه حنان يې ډېر د عفو اميد وار يم (5) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (6) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته

(7) چاپي دېوان: د خط خيال چي مي په زړه کي (8) چاپي دېوان

چي د ياد د تنگي خولي کوم خبره د غونچې په دود په دا تل مشهور يم

اصل: د غونچې په دود زړه ويني، مشهور يم متن له "ب" څخه واخيستل سو. (۹) چاپي دېوان: دا اثر يې.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

تسلي مي د زړه نه شي^(۱) په هيڅ طور

۱۳۷۸

زه "حنان" دي^(۲) د دنيا له کاره خلاص کړم
چي په فکر همپشه ستا د غرور يم^(۳)

۱۸۱

چي تاراج يې کړي زما د زړه اقليم
دواړه زلفي دي کړي دي لکه جيم
د بوسې خواست دي له خولې څخه که ميم
شين له غمه سکاره قي کړه د جحيم^(۴)
پر صفحه دي درخسار و کيښ حامي^(۵)
جمع کړي مي په تا عظم رميم
په کار نه راځي هرگز باغ د نعيم^(۶)

دا و سترگو ته دي چا ورکړ تعليم
ترالف دي قامت سم دئ مشکين خطه
لام کور پر پووت ستا د زلفو له پرتوه
غټه سترگه صاد نيولي ستا و لور ته
په اندوه د خط دي سرد قلم چاک شو
پس له مرگه گذر قبر ته را وکړه
چي خيال چير ته ستا د مخ د گلشن راشي

۱۳۸۲

"حنان" ستاله درد و دوکه په مرگ خوښ دئ
له احواله يې خبر دئ خدای علي^(۷)

۱۸۲

لکه سپل ځنځير په پښو په سر روان يم
لکه کاني د مچلوغي سرگردان يم
په خدمت مي ملا تر لې ده چلان يم
د هجران له تابه تل سوي زبان يم
سر تر پايه لکه لعل د بدخشان يم
دلاله په شان زړه داغ پر هر د امان يم^(۸)

د اشناي له غمه^(۹) تل مخ پر بيابان يم
ځای مي نه را معلومېږي د استوغي
د جلک په دود د سر په تار څي پرم
لکه شمع د اور پلندې^(۱۰) پر تندي ورم
چي يې ژاړم د سرو ليو په آرزو کي
که ظاهر^(۱۱) لکه گل خاندم په دا څه شو

۱۳۹۳

ستا د جوړو جفا تاب ترکومه راوړم
زه "حنان" له کاني^(۱۲) روغ نه يم انسان يم

۱۸۳

تر علاج مي شو رنځ تېر اخته په ځان يم
همپشه د بل د پاره سرگردان يم^(۱۳)
د قلم په دود پر سر باندي روان يم
زه هغه صيد د مينې د بيابان يم
ستا په عشق کي^(۱۴) هسي بې سرو سامان يم

د خپل يار له غمه څه وایم حيران يم
د اسيا په دود په خونه کي سفر کړم
چي تعريف يې کړم د زلفو ويني قي کړم
چي پر ځای د گياه غشي د خدنگ خورم
لکه گوی چي آرام نه وي په ميدان کي

(۱) چاپي دېوان: زما د زړه تسلي نه شي. (۲) چاپي دېوان: زه حنان يې. (۳) چاپي دېوان: "چي په فکر د وصال دغه مغرور يم". (۴) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۵) چاپي دېوان: "تن دي زياته صفايي لري ترميم". (۶) دا بيت په اصل کي نسته. (۷) په اصل کي د دي غزلي مقطع داسي ده:

"حنان" نه لري په کار جنت نعيم

چي په خيال کي ستا د مخ د گلشن گريزي

(۸) چاپي دېوان: د خپل يار له غمه (۹) چاپي دېوان: د اور پانې (۱۰) چاپي دېوان: په ظاهر. (۱۱) چاپي دېوان: "دلاله په دود زړه داغ په هر زمان يم". (۱۲) چاپي دېوان: له سنگه (۱۳) چاپي دېوان:

د اسيا په شان له غمه سرگردان يم

لکه روند هسي په خونه کي سفر کړم

(۱۴) چاپي دېوان: ستا له عشقه

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د اشناد جفا درده هسي دروندي يې چي بيان يې په ما وشي لا بيان يم (۱)

۱۴۰۰

چي خبر مي کړ اغيار په يار "خانه"
لکه و ورکي پر بخښل باندي (۲) پښېمان يم

۱۷۴

دا په دا د هري جمعي افسانه يم (۳)
ستا د سرو لېو په ميو مستانه يم
چو کيدار دا ستاد مخ پر خزانه يم
چي دي پروت مدام د در په استانه يم
زه هغه د ميني صيد دېوانه يم
چي رقيب شو دا ستا خپل زه بېگانه يم (۵)

۱۴۰۷

لاس به وانه خلم که سل ځايه اړه شم
ستا له زلفوزه "خان" هغه شانه يم

۱۸۵

چي خبر نه په کعبه نه بتخانه يم
پر څراغ د مخ دي هغه پروانه يم
د کاکل په شوق يې زه هغه شانه يم
د مېرې په دود قانع په لردانه يم
په تش خيال يې له عالمه بېگانه يم
دا په دا مدام د لعلو خزانه يم

۱۴۱۴

دين مذهب به له ما څه پوښتي "خانه" (۸)
چي يې مست مدام د خولي په پيمانه يم

۱۸۶

که اميد د وصل نه وي نور مرده يم (۹)
په وصال کي (۱۰) له رقيب ترسندو يم
په دغه وينا تر اوسه شرمندو يم
نه پوهېرم چي مدام پراگنده يم
په خدمت د دوو بېمارو درمانده يم
څو اخته دا ستاد سترگو په دنده يم

۱۴۲۱

که له نازه راته سم نه گوري څه شو
زه "خان" دي (۱۳) په کړو کتو بنده يم

۱۸۷

په اميد دي د وصلت مدام زنده يم
لکه څوک چي پر پيل سپور له سپي بېرېرې
چي تشبیه مي ستاد قد له سرو وکړه (۱۱)
دا د چاد تورو زلفو په خيال هسي
لاس مي وکښه ستا په ديد سره له سترگو (۱۲)
له جمله کاره وتلي يم دلبره

(۱) چاپي دېوان:

د آشنای د هجر درد يې هسي نه دي

چي بيان يې په ما نه شي لا بيان يم

(۲) چاپي دېوان: په زنجبيل باندي؟ (۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۴) اصل: وېره (۵) اصل: دېوانه يم

(۶) چاپي دېوان: د خپل يار له ميني (۷) چاپي دېوان: بې نالي (۸) چاپي دېوان: "دين مذهب نور څه پوښتي له ما خانه". (۹) د دې غزلي مطلع په چاپي دېوان کي دا سي ده:

په اميد دي د وصلت مدام زنده يم

که طمع د وصل نه وي زه مرده يم

(۱۰) چاپي دېوان: په وصلت کي (۱۱) چاپي دېوان: "چي تشبیه مي ستاد قد کاوه له سرو". (۱۲) چاپي دېوان: "ستا پر سترگو مي له زړه څخه لاس وکښه". (۱۳) په اصل کي "دي نسته"

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ ن ﴾

په دا عصر کي پيدا شوه کاتبان
 مريد وکارې مرتد پرې خبر نه وي
 خاص محرم کارې مجرم له خپله فکره
 توبه وکارې توبه، توبه توبه کا
 قبل، قتل په رقم کي نوشته کا
 د سنبل د سيل هيڅ امتياز نه کا

چي فرق نه کا د بتان او د بيان⁽¹⁾
 نه صنم له ضم وېش کړلای شي عيان
 جم او خم کارې قلم سره يکسان
 پر عم خال د غم ايردي هسي کوران
 خشم، چشم، ستم سيم کارې آسان
 هم د بت د تب په ميان کي وي حيران

۱۴۲۸ صد اقت مي صد آفت نه کړې قادره
 په نصيب زما "حنان" کړې ستا جنان ۱۸۸

نه طی کپري د عشق لاره په دویدن
 تکلم چي يې له لعلو جلوه گر شي
 زړه ترل په دنيا کار د پخو نه دئ
 د يار ديد په اندازه درلره بويه
 ماتوي تونده سرکه همپشه کانی
 د زړه وړو د پاره کوم دلبر را درومي
 دا راوړي سبا پيغام د کومي مهر وي

لا زياتېرې لکه تاک په بريدن
 مخ تي⁽²⁾ ځي زما له غورېو شنيدن
 جدا کړي مېوه له بناخه رسيدن
 دغه گل پژمرده کپري په ليدن
 نرم کړي ترخه ويل زړه د دېنمن⁽³⁾
 چي مي زړه که په سينه کي طپيدن
 لېمه کاندي لکه ستوري پريدن⁽⁴⁾

۱۴۳۲ رم ذاتي خوی د سياه چشمو⁽⁵⁾ دئ "خانه"
 شه بنیې و دا آهو ته رمييدن ۱۸۹

بې له تامي احوال هسي دئ خراب نن
 د زړه سوخت مي کړ په اوښو عشق روښانه
 انتقام دا ستا له مخه خط ژر وکيښ
 زړه خط يووړ، عقل سترگو، صبر زلفو
 دا د چا د خط په خيال کي مستغرق يم
 په کلشن کي دي د مخ مچمچي گرزې

چي مجلس مي شو له لاسه په عذاب نن⁽⁶⁾
 لا تازه کړې ژړا او دردې کباب نن
 پرې يې نښود دغه تندري دا آفتاب نن
 لايې عشق لري له ما سره حساب نن
 چي يې يووړ له ما شغل د کتاب نن
 چي اوړېرې د باران پر ځای گلاب نن

۱۴۴۳ پر لبانو يې خط بنه اېسي "خانه"
 دا د بنگو نشه به ده تر شراب نن ۱۹۰

(۱) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته (۲) تي = ته يې. (۳) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۴) دا بيت په اصل کي نسته
 (۵) چاپي دېوان: شوخ چشمو. (۶) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

کوم شوخ چشم بیا وتلی دئ په بنکار نن
 په رکاب می گمان شو د پری (2) سترگی
 غوڅ په تبغ د کوم قاتل یم خبر نه یم (3)
 په امید چي یوه ورغ به گلرخ راشي
 په گربوان می سر په خیال د چا د خط کړي
 په کوڅه کي گرده شپه وم چي نا امیده
 که یې سترگی عالم وژني عجب نه ده

دا چي ورک له آهوانو دئ قرار نن (1)
 چي لید نه شول ه تیزی د آس رفتار نن
 چي سجدي کوم په وینو کي (4) زه خوار نن
 په گلشن کي لمر کره خپل گلان نثار نن
 چي ځي بوی ځني د مشکو د تاتار نن
 لکه بې اثره دعا راغلم سهار نن (5)
 عجب دا چي قتلول کوي بېمار نن (6)

۱۴۵۱

د "حنان" صحت په دم په افسون نه شي
 پر زړه و خوړد اشناي د زلفو مار نن

۱۹۱

راشه وگوره زما پر پشان احوال نن
 دا تور زاغ پر لاند ه گل باندي بنکار پري
 د حیرت گوتي (7) په غابن کړي چي یې ولید
 خط دي وران کړ قلمرو دا ستا د حسن (8)
 په سینه کي می هډونه ربز مریز شول
 په آزار دي زلفي نه دي پسي څه دي؟

خراب کړئ یم دا ستا د زلفو خیال نن
 که پر مخ باندي جلوه کوي تور خال نن
 شاپیری د کوه قاف دا ستا جمال نن
 که سور گل دئ مورچه گانو کړ پایمال نن
 څوک به راوړي مومیایي دا ستا د قال نن (9)
 د لرم په دود مهتاب ته کړي جنجال نن

۱۴۵۸

نوی خیال د یار د خولې وایه "حنانه"
 شنیده خبري مه نیسه پر فال نن

۱۹۲

د عالم الفت بلا ده پر مجنون
 د چمن د گلوهیخ پروا دار نه وي
 تنگدستي تحقیق مایه د لېونتوب ده
 د جنون داغ که نگین د سلیمان نه وي (11)
 همپشه خلاص دئ د دهر له جنجاله (12)
 آبادي که د اسلام ده که د کفر (13)

له ازله دا نداء ده پر مجنون
 چي گلشن تر باغ (10) صحرا ده پر مجنون
 عریانی سکبستي قبا ه ده پر مجنون
 له وحشیو څه غوغا ده پر مجنون
 د صحرا بوټي کلا ده پر مجنون
 خرابي یې بې پروا ده پر مجنون

۱۴۲۵

دا جامه پر هونبیار زبب نه که "حنانه"
 ستا ویل جوړه انشاء ده پر مجنون

۱۹۳

(۱) چاپي دېوان:

دا چي ورک دئ په آهونو دئ قرار نن

کوم شوخ بیا وتلی دئ هسي په بنکار نن

ج

(2) چاپي دېوان: د بېري سترگي. (3) چاپي دېوان: یم بسمل طوره. (4) "کي" په اصل کي نسته (5) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (6)
 دا بیت په اصل او "ب" کي نسته (7) گوتي = گوتي یې. (8) چاپي دېوان "خط دي وران کړ"
 دا اقلیم د حسن هسي". (9) چاپي دېوان: "مومیا به راوړي څوک دا ستا د قال نن". (10) چاپي دېوان: د باغ
 (11) چاپي دېوان: "د جنون داغ سلیمان نگین نیولئ". (12) چاپي دېوان: "خلاص د دهر له جنجاله هم په دئ".
 (13) چاپي دېوان: "آبادي که څه د کفر څه د دین ده".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په هر چين کي د جبين يې (1) هزار چين
په دا چين کوي د چين د مشکو چين
له غيرته يې د چين پر جبين چين
وايې خيست په دغه چين له چينه چين
چي چين کاندي جبين زړونه که چين (3)
لمر په چين د اورو پټ که خپل جبين (4)

۱۹۷۲

د جبين په چين يې چين د خلکو وکړي (5)
زه "حنان" يې کړم په چين د جبين چين

دا اوره شوه نن له جوشه د باران سپين
انتظار مي کړه لېمه تر نمکدان سپين
که يعقوب رنگه مي شو او په مژگان سپين
د هندو په لاس مي وليده قرآن سپين
که چا خان مرکړ د تيار پر زرخندان سپين
که په لېو کي يې (7) زېب کوي دندان سپين

۱۴۷۹

رقيبان چي پر خوله ورشي هغه وايې
خو به کړي (8) "حنان" له دې تهتمته خان سپين

په بشر کښي موجود نه شو دا ستا حُسن (9)
چي پوره يې وي دا ټول دئ د چا حُسن
گڼه نه شي رانيوه په بها حُسن
نه زيات تېري د هيچا په حنا حُسن
زېب کوي چي وي سره له وفا حُسن
دا چي نن دئ، بيا به نه وي فردا حُسن

۱۴۸۲

خوار "حنان" نامېنده مه شره له دره
چي خدای درکړ نن و تاته يکتا حُسن

د رقيب خای شه اسفل السافلین
خیال د زلفوي يې کړم تېر تر چين ماچين
دی می هم د زړه په دود سره کړي شين
چي جلوه يې د قيامت د لمر که زين
چي ملا و تېري د ناز پر کمر چين
پتي سترگي مشق د وينو کړي شاهين

۱۴۹۳

د حميد د خوش نظمی په زراعت کي
دا "حنان" يې دئ د شعر خوشه چين

چي مي وليده د يار چين د جبين
دا يې چين (2) د جبين نه دئ د زړو چين دئ
په هر چين کي د جبين يې چين معلوم دئ
د جبين په چين يې زړونه واره چين کړه
چي چين خلاص که د جبين د زړه چين و ا شي
د غضب چين چي ماهروي پر جبين راوړي

۱۹۴

عاقبت مي په ژړا شو تور چشمان سپين
په اميد د مېلماننه مي زړه کباب کړي
هيخ خبر مي بيا د ورک يوسف را نه غي
پاسباني دي د مخ چا و زلفو ورکړه (6)
مرتبسه به د اوو شهيدو مومي
دا گوهر دئ په حقه کي د عقيقو

۱۹۵

رسا قد او رسا زلفي رسا حُسن
توري سترگي، تور مژگان او نری وروخي
چي د خدای عطا پر وشي بنايست ورکه
ستا بنايست لره حاجت د زېور نشسته
خو دولت د حُسن شته دلبري بويه
د بوسې مهرباني که کوي وقت دئ

۱۹۶

که امين و که پر دا روح الامين
سترگو را کړنن برات پر غزالانو
که فلک مي سنگين زړه تر موم کړي نرم
د کشتن شوق د هغه شاهسوار په تبخ کړم
په خرام رفتار يې زه تر موی باريک کړم
خاموش ناست د زړو و بنکار ته دئ پوهېرم (10)

۱۹۷

(۱) يې: په اصل کي نسته (2) چاپي دېوان: دغه چين. (3) چاپي دېوان: "چي چين کاندي جبين زړونه که چين".

(4) چاپي دېوان: لمر په چين د اوراد پټ که خپل جبين (5) چاپي دېوان: د خلکو واخيست. (6) چاپي دېوان: "پاسباني د مخ يې چا زلفو ته ورکړه". (7) چاپي دېوان: که د يار په خوله کي. (8) چاپي دېوان: خو به کا. (9) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (10) چاپي دېوان: "چي خاموش ناست يې زما د زړه و بنکار ته".

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ ٩ ﴾

شست يې صاف دئ ډېر د غشو په ويشتو
 شوخ کاته يې ډېر ډېر مه کوه و مخ ته
 څه گيله (2) له خال و خطه کړم له زلفو
 کله ظلم، کله جور، گاهي جفا کړي
 کله خواست د بوسي کله د کنار کړم
 د ناصح په ويل نه گرزم له عشقه (4)

چي خدنگ تې (1) اميد نشته د ختو
 نازک تن يې زخم کېږي په کتو
 کنبې ايستلئ يم (3) په ډېرو آفتو
 ازمويي مي په هزار ازموينستو
 د مخ آب را څخه توی شو په خواستو
 چي مي غوښتئ و له خدا په خيراتو

١٩٨ غل د شعر څه قدرت لري "خانه"
 چي به غلاله تا الفاظ که د پښتو (5)

١٥٠٠

يو دي کړم مين د سترگو په جادو
 ما درزاد و حشت له قيده څخه خلاص وي
 د زړه زخم مي ناسور شو (7) نه رغېږي
 د هغه شوخ چشم ديده په کوم فرصت کړم
 چي نهان دا ستا قامت شي سرو قده
 دا تور خال يې پر سپين مخ باندي ښکارېږي (10)
 بانوگان دي حاجت زما د مرگي غواړي

په ځنځير دي بيا بندي کړم د گېسو
 نه نيو کېږي په ځنځيررم د آهو (6)
 دئ تېر شوئ له تدبيره د رفو
 نگهبان يې دئ د مخ تبغ د ابرو (8)
 د قمرې په شان (9) مي زړه وايي کوکو
 که و لمر ته د قيامت ناست دئ هندو
 چي سجده که و محراب ته د ابرو (11)

١٩٩ دا د خپل وصال شربت په "خان" نوش کړه
 د هجران په اور يې سوئ دئ پهلو

١٥٠٨

سحرگرو سترگو ستا په ډېر جادو
 په محراب کي د کعبې يې قبر بويه
 دا د کوم گلرخ له غمه په گلشن کي
 د يار زلفي له رقيبې نه خلاصېږي
 له غيرته مي پر سر ډبري اوري
 بېهوده ضايع کوي دوا طبيبه

رم کاته درېده زده کړه په آهو (12)
 چي وژلئ وي په تبغ ستا د ابرو
 دي گلان په وينو سره لکه سالدو
 ولي مشک اسانه نه ښندي هندو
 چي رقيب دي کله وينم پر پهلو (13)
 زه مريض يم د عشق (14) نه مي شي دارو

٢٠٠ که يې ځای پر استانه غواړي "خانه"
 په بانو يې کړه د در خاوري جارو

١٥١٥

(١) تې = ته يې. (٢) چاپي دېوان: څه شکوه. (٣) اصل: کنبې ايستم. (٤) چاپي دېوان: له مينې. (٥) چاپي دېوان: "چي يې غلاله تا الفاظ که له پښتو". (٦) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (٧) چاپي دېوان: ناسور دئ. (٨) چاپي دېوان: "چي تعلم يې دئ له رمه د آهو". (٩) چاپي دېوان: په دود. (١٠) چاپي دېوان: په سپين مخ کي معلومېږي. (١١) دا بيت په اصل کي نسته (١٢) چاپي دېوان: "رم کاته دي ديده زده کړه په آهو". (١٣) چاپي دېوان: "هر ساعت چي رقيب وينم پر پهلو". (١٤) چاپي دېوان: يم نا جوړ د عشق.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په کار نه دئ سيم و زرد د دنیا دارو
 د حرص کيکه يې گرزې په شلوار کښي
 نقش نه قبلوي هر کاغذ چي غوړ شي
 لکه سپل چي په تلوار له غره را لو پړي
 لکه مار چي پر گنج پروت وي برخې نه وي
 ويده پښ (2) د ډول په ښه بیدار پړي

حساب غواړي په محشر د دنیا دارو
 آرام نشته پر بسترد دنیا دارو
 نصیحت نه که (1) اثر پر دنیا دارو
 په دولت نشته باورد دنیا دارو
 دغه کار دئ سراسر د دنیا دارو
 غفلت زیات په شور و شر د دنیا دارو

۲۰۱ زه "حنان" په داله خدایه ډېر راضي يم
 چي په حال نه شوم (3) خبر د دنیا دارو ۱۵۲۲

زړه تپېږي یاره ستاله سورېدو
 په تاراج د کومو زړو ځي نه پوهېږم (5)
 پر هر چا باندي چي ورشي هغه سوځي
 په گلشن کي چي قامت ستا جلوه گر شي
 که حواس جمع غواړي مخ ته يې گوره (6)
 چي په آه يې اسمانونه عرش لړزېږي

چي ځي بيا په قصد د چا په خوارېدو (4)
 چي فرصت نه کړې هرگز د درېدو
 مگر خوښ يې د دې اور په لگېدو
 صنوبر خوښ شي د پښو په پرېکېدو
 شپرازه د دې اوراق شي په ليدو
 اجتناب کوه (7) د زړه له نېږدو

۲۰۲ "حنان" ترک د وطن خوښ کړ ستاله جوړه
 زړه خوشاله کړه د ده په ورکېدو ۱۵۲۹

طمع پرېکړه د جهان له ښو ثمرو
 ستاد مخ خريداري نه که نور څه که
 که په خط دي مخ صفا شو عجب نه ده (8)
 چي تشبیه يې ستاله قده کړه دلبره
 چي له تارنگه سنگدله آشنایي که
 پر غوږو دي زلفي هسي معلومېږي

که ځای غواړي په درگاه کي دلبرو
 چي گلاب کړه لمن ډکه له سرو زرو
 صفايي مومي آئينه (9) له خاکسترو
 صنوبر سره په دا شوه بې ثمرو
 د هغو پر سر باران و د ډېرو
 لکه پروت مفلس هندو (10) پر سپينو زرو

۲۰۳ "حنان" خوشي اميد ستاد وړانده کاندي
 له غريبه بالښت څه غواړي د پړو ۱۵۳۲

دا يې واخيست له عذاره نقاب ورو ورو
 اومه زړونه کامل زړه تر ځايه بوزي (11)
 زړه بې عشقه په کار کله دئ ناصحه

که د لمر له مخه تنبتي سحاب ورو ورو
 په انگار سره پخېږي کباب ورو ورو
 بې صاحبه سراي آخر شي خراب ورو ورو

(۱) بـ نصیحت نه کړي (۲) ويده پښه پښه له بيت سره نه لگېږي پښ وړ سره لگېږي پښ د "آهنگر" په معنا.
 (۳) بـ نه يم (۴) چاپي دېوان: "چي ځي بيا د چا په قصد د خوارېدو". (۵) چاپي دېوان: خبر نه يم. (۶) چاپي دېوان:
 "که حواس دي جمع غواړي مخ يې گوره". (۷) چاپي دېوان: اجتناب بويه (۸) چاپي دېوان: عجب نه دی.
 (۹) چاپي دېوان: نښينه (۱۰) چاپي دېوان: لکه و لو پړي هندو. (۱۱) چاپي دېوان: په نڅا بوزي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نازک خیال آخر رسېږي و معنا ته
د سپین مخوپه وعده مه غلطېږه (1)
هلال و گوره څه شان شي مهتاب ورو ورو
تېری و بولي و ځان ته سراب ورو ورو
چي گام اخلي څوک په شان د آفتاب ورو ورو

۲۰۴ په تعجیل نه موندنه کېږي مراد "خانه"
طالب لولي په ډېر عمر کتاب ورو ورو

بیا په غم هسي اخته کړم هجران ورو ورو
جوړ په زړه مي اموخته شوې د یار زلفي
نمدې سترگي (3)، گونډه ژړه، وچ هډونه
حال د خپل پایماله و پوښته چي څه دئ (5)
یوه شپه مي په خواب و لیدې ستا زلفي
زړه مي ورک و، گرزېدم: تا خدا وکړه
بیا مجلس کړې له رقیبه در پوهېږم

۲۰۵ بیا نصیب چي به له دې غمه آزاد شي (8)
"خان" بند شو ستا د غم په زندان ورو ورو

درته وایم د مجاز د عشق له کړو (9)
د پیغام په بوسه نه شي د زړه سوډه
قلاده (10) ده د قصاب زړونه په زانگي
خلق خوشي آهو بولي دا ستا سترگي
هر کاته دي (12) د خنجر کار که په زړه کښي
بېهوده زاهد دعوه د عاشقی که

۲۰۶ رنگ تغیره، گونډه ژیرېه، وچ هډونه
د "خان" شاهدان ډېر دي په جوړو

دا گلاب له دې شبنمه تازه تر شو
لکه پرد طوطي توی د تبخ جوهر شو
نامحرم په دا اسرار ولي خبر شو
کورنی له دې مهمانه همسفر شو
مخ یې لا صفا د میو په اثر شو
زما په قتل یې لاس هسي مضطرب شي (14)
مرم په دا چي و رویار ته مي حال و وې خیال
یې و ووت له سینی زړه ورسره ووت

(۱) چاپي دېوان: "په وعده د ساده لوحو غلط مه شه" (2) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (3) چاپي دېوان: نم
د سترگو. (4) چاپي دېوان: ستا له مینې. (5) چاپي دېوان: و پوښته چي دئ (6) چاپي دېوان: لا تراوس مي صورت کېږي
(7) دا بیت په اصل کي نسته (8) چاپي دېوان: شم (9) به د عشق د کړو. (10) اصل، به قناده. دا لغت ما په قاموس کي پیدا نه کړې نیایي
"قلاده" وي د "طوق-کړی-چنگک" په معنا. حافظ وايي:

چرا بگردن حافظ نمی نهی رسی

شنیده ام که سگان را قلاده می بندد

(11) به آهو دم کوي. (12) به هر بانو دی. (13) به زخمي کړی. (14) چاپي دېوان: مضطرب وي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي تعريف د شکر ليو تل په کارم
په راتله د طبيب دمه د بېمار شي

نصیبه ازلسي ده را رسېږي (2)
چي "حنان" او د يار غم مخ و استر شو
۲۰۷
۱۵۲۵

د بلبل د ماغ چي ستا له بويه پور شو
د سينې له زخمه بوی راخي د ميو
ستا بې سترگو په گلشن کي نرگس گوره
چي شبنم که خان فنا و لمر ته رسي (4)
د شکر و نی د فيض له نارو خلاص دئ
په لړ عمر سره بار د گناه سپک وي

چي په درست عمر کامياب د وصل نه شو (7)
سُست طالع زما "حنان" فرش د رنخور شو
۲۰۸
۱۵۷۲

ستا د مخ په ننداره مي بوستان هېر شو
توري زلفي دي ناز کاندې پر سنبلو
ستا د قد په تماشا شوم هسي محوه
په صورت تر گل لطيف يې په زړه کاني
غم دي هسي رېز مریز کرم زړه کوتلئ
خوله غونچه، غوږ شگوفه سترگي نرگس دي

عاشقان يې و نما نخل په د شنا منو
بدبختي گورئ عالمه، "حنان" هېر شو
۲۰۹
۱۵۷۹

تر غوږو چي مي يو ځله د عشق ساز شو
دا د چا د راتلونې غوږ په گلشن کي
له غيرته په اور و سوم چي مي وليد
دا يې ستا د خولې، د زلفو شرح کنبله
چي د زړه طلبه مي تل ورتنه نيوله
په دولت د حُسن ولي بې نيازي کړې

د بنايست محموده رحم (9) باندي وکړه
دا "حنان" دي خاص غلام لکه اياز شو
۲۱۰
۱۵۸۲

(۱) چاپي دېوان: ستا په ديد مي لاد زړه زخم (2) چاپي دېوان: ور رسېږي (3) چاپي دېوان: "زرغونه عصا په لاس په زړه رنخور شو" (4) چاپي دېوان: و غره ته رسي؟! (5) چاپي دېوان: له عيشه له سرور شو. (6) اسرحت = استراحت. افغاني ليکوال دا کلمه کله کله د "اسرحت" په بڼه کارې. (7) چاپي دېوان: په وصل نه شوم (8) ب او نور چاپي دېوانونه دا غزل نه لري. (9) چاپي دېوان: مهر.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

بهار راغی شیرد غره په گلو رنگ شو
 معتدله شوه هوا د جنت مثل
 د لاله په لاس کښي جام دئ د شرابو
 شه سبزه ده لکه خط د گل عذارو
 درم رپزه شگوفه ده په هر باغ کښي
 سایه بان د اوږو گرزني پر سر باندي

۲۱۱ د لاله په شان يې داغ دئ پر زړه باندي
 و "حنان" ته بې له ياره جهان تنگ شو

په لېمه مي عکس ستا د رخسار گل شو
 دا د زلفو تار دي کور په رخسار پر پووت
 دغه زما اسير تر ل دي بل څه نه دي
 سترگي وروځي - خط مژگان او توري زلفي
 بېهوده وايي په صبر مراد حاصل پرې
 د مهجور له آه سرده و وېر پرې

۲۱۲ که توبه کوي "حنانه" وقت دغه دئ(3)
 له توبې توبه کوه موسم د گل شو

بيا دي جوړ پر سپين رخسار د زلفو دام شو
 زهر د سترگو دي(4) په ما کي اثر وکړ
 شوخي سترگي دلبري د خط په وخت که
 اضطراب د يار د خط د زلزلې دئ(6)
 چي مي نه پېژاند پخوا د وصل قدر
 ډک د ترکو په تعريف نه دئ نور څه دئ

۲۱۳ لېونتوب چي په کوڅه د عشق داخل کړ
 له "حنانه" څخه پاته تنگ و نام شو

بنفشه چي دي پيدا پر نسترين شو
 و تصوير ته د رخسار دي حيران کښېناست(7)
 له ما مه پټوه حال زه در خبر يم
 له دې غمه ولي نه ژاړم سرې سترگي

(۱) په بله نسخه کي دا ځای نه لوستل کېدئ له کوټټه چاپه اصلاح سو. (۲) تنابوني = تنابونه بې. (۳) بد وقت دی وقت دی (۴) چاپي دېوان: د سترگو بې. (۵) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته. (۶) چاپي دېوان: د خط د ازلي دئ. (۷) چاپي دېوان: "حيران کښېناست و تصوير ته د رخسار ستا".

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

ستاله غمه نه يم څه يم چي دا هسي لا د دېرشو کاله نه يم موی مي سپين شو
پښه پرلاري د عشق مه ږده بوالهوسه پردا لار باندي مانده روح الامين شو

۲۱۴ پر گلشن د مخ دي عيش رقيبانه که (1)
دا "حنان" دي د غمونو اباسين شو ۱۲۱۴

چي کمان دي د ابرو خم لکه نون شو د بانو خدنگ يې زما په زړه درون شو (2)
په آرزو چي يې د غاښ د ډرو ژاړم يوه سترگه مي د جله بله جيحون شو
دا په دا مي زرغونه شوه تور د سترگو چي پر مخ دي د تور خط نښان زرغون شو
چي يې ستا دا تنگه خوله ملاحظه کړه د غونچې له درده هسي ځگر، خون شو
سور و ژړ چي مي دا ستا په غم کي وينې رعنا گل له دغه غمه گوناگون شو
ستا د ملا په خيال کي هسي رنگ ضعيف يم

۲۱۵ د فلک به ډکه خوا اوس په سره شي
چي "حنان" دا ستا په غم سر و زنگون شو ۱۲۲۱

چي اشناي د يار د در په استانه شو رقيب ځکه پر عشاقو مردانه شو
و خاطر ته مي عيش نه راځي ډپر عمر غم چي راغي يو ساعت صاحبخانه شو
چي سيالي يې ستاله خاله سره کړله (3) ريحان هسي په تور مخ دانه دانه شو
آوازه دا ستا د زلفو ما کړه پورته کله ږغ که (4)، چي ځنځير بې دېوانه شو
د مهر ويو ديدن غواړي ځان خراب که (5) د لمر مخ مدام څرگند په ويرانه شو
سرکشان که سره لمبه وي ملايم شي

۲۱۶ ستا د مينې غم له هري خوا پر اوري
"حنان" ستا د غمو هسي کا شانه شو ۱۲۲۸

ما وې بخت به په فرمان شي، ولي نه شو له جفا به يار پښېمان شي، ولي نه شو
چي مي تل ورته ژړل دا مي اميد و چي بې (6) لب شکر افشان شي، ولي نه شو
زړه کباب اوښي نمک زما په دا وې چي بې (7) خيال زما مهمان شي، ولي نه شو
تمام عمري يې د سترگو دعا گوی و م چي را (8) به به دا ناتوان شي (9)، ولي نه شو
منتظر چي يې مدام و خط ته ناست و م ماوې مفت (10) بې زرخدان شي، ولي نه شو
د هجران درانه بارونه مي په دا وړه

۲۱۷ تا ويل رقيب پښېمانه دي "حنانه"
زور هندو به مسلمان شي، ولي نه شو ۱۲۳۵

(1) چاپي دېوان: کا. (2) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (3) چاپي دېوان: "چي هوا بې د تور خال کوله ځکه".
(4) چاپي دېوان: کا. (5) چاپي دېوان: "ځان خراب کړه که ديد غواړي له مهر ويه". (6)، (7) بې = به بې. (8) چاپي دېوان: ماوې
(9) اصل: دا بېمار شي. (10) چاپي دېوان: صفت؟

د میرزا حنان بارکزي دېوان

محبت چي مي د يار د زړه پتري شو
 چي مي مينه د شوخ چشمو کره په زړه کي (1)
 چي يې لافي ستاله خولې سره وهلي
 توند تو سن مي له تيزيه سهي نه کر
 مابه خوک له ياره واپوي ناصحه
 بي نيازي د يار هسي رنگ ضعيف کر م
 دا په دامې په رقيب باندي بری شو
 د بادام په دود مي تن سوری سوری شو
 د غونچې له خجالته زړه نری شو
 نه پوهېرم برق و، باد و که پبری شو
 تر قيامته زما سرد يار نغری شو
 چي مي سپی باله هغه راته زمري شو

۲۱۸ د "حنان" يار په بنايست تر نورو به دئ
 چي د وخت پر شاعرانو يې تبری شو

نيک بداد ازل و قتویش و
 دا فغان اله رد م د بلبل اف
 عشق ايم دام ين لره ستی د
 نسترن نرگس نبل اله شبود
 کل شرم خ په اهو کبني ه و نغبت
 چي مي دارا پياد شي ارقیب هم
 خنو ته لږ و چاته زيات رویش و (2)
 روانه يڅ سخن کاند لريش و
 بلبل تاب رک د گلو ريش و
 اپکوم ال وصف رتا پيش و
 اب ستاد بدن در لوريش و
 اته رساعت رمرک بتر اپيش و

۲۱۹ څه په نوي طرحه شعر کرې "حنانه"
 ستا الفاظ د شاعرانو د زړه نېش و

د تقوا مالونه چور کره بيا نو خطو
 پېچا پېچ زلفي يې گوره کرې وروخي
 شاپېری د ارم واره خود بخوده
 نوي عشق مي د زړو توبو صف مات کرې
 نه خلاصېرم په هيڅ رنگ د دوی (3) له جوړه
 خالي شوي مي جامونه وه له ميو
 هوا عيش را پوري سور کره بيا نو خطو
 مار لرم راته حضور کره بيا نو خطو
 گد په شرو په فتور کره بيا نو خطو
 جوړ دا غونه مي ناسور کره بيا نو خطو
 اختر ونه مي عاشور کره بيا نو خطو
 له دا بنگو څخه (4) پور کره بيا نو خطو

۲۲۰ د "حنان" له قصده داد د بوسې کاندې
 رقيبان يې په معمور کره بيا نو خطو

بيا اخته شوم په بلا د تورو زلفو
 تر بغل لاندي (5) يې گنج د مخ ساتلي
 په ختن کي يې د مشکو قدر کم کرې
 په پرېشان صورت کوي د مخ ساتنه
 بلا څه، په ازدها د تورو زلفو
 را معلومه شوه دا غلا د تورو زلفو
 څه به و ايم له سودا د تورو زلفو
 راشه و گوره وفاد تورو زلفو

(۱) چاپي دېوان: 'چي مي عشق د شوخ چشمانو کره په زړه کي'. (2) دا غزله کې مې و ليکل سوه، حل يې د سريزي په (25 او ۲۲ مخونو) کي و گورئ. (3) چاپي دېوان: په هيڅ وخت د دې (4) چاپي دېوان: د غمزي په ميو پور (5) چاپي دېوان: تر سنبل لاندي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

کړې ناستي دي په خيال پهللو و لمر ته
تر هر خم يې شاوخوا آفتاب ځلېږي
څه به وایم له هوا د تورو زلفو
په شپه وگوره روڼاد تورو زلفو

۲۲۱ د جنون مار ورته غاښ چيچي له درده
چي "حنان" کوي (1) انشاء د تورو زلفو ۱۲۲۳

هسي د وېم همېشه په خيال د ترکو
صحيغه مي د زړه وگورئ عالمه
چي د بخت قرعه مي شوه اوله خلاصه غنيمت
کړه خپل سر څه غواړي زاهد
لکه موم و لمر ته ويلې شي له تابه
زاغ پر پانيي د گل ناست دئ خبر نه يم (2)

۲۲۲ په ويشتو د خپلو سترگو ښه پوهېږي (4)
ما "حنان" وليده دا کمال د ترکو ۱۲۷۰

د خوبانو خط و خال دئ کان د مشکو
چي د زلفو بوی دي باد يووړ دلبره
چي يې وکړه شېگيره دا ستا د زلفو
دا يې (6) زلفي په رخسار باندي څرېږي
دا يې زلفي پر مخ نه دي غوړولي
چي ليدلې يې (8) جفا ده له نو خطو

۲۲۳ د "حنان" سينه نو خطو تور سکاره کړه
که سينه وه د حميد دوکان د مشکو ۱۲۷۷

خلاصيت نه موم له لاسه زه د سترگو (9)
په گلشن کي يې فارغ کړم له ترگسه
په قيامت بې (12) شهيد گونگ وي نه پوهېږم
کي هر څو ځني ساتم (13) نه ساته کېږي
په بانو بې پښې مجروحي شي بېرېږم
د ښه يار وداع ده گرانه معلومېږي

۲۲۴ که د زړه سلامتې غواړي "حنانه"
پر ځان ونيسه واجب ساته د سترگو ۱۲۸۴

(۱) چاپي دېوان کاري (۲) چاپي دېوان نه پوهېږم (۳) چاپي دېوان باندي پروت دئ (۴) چاپي دېوان پوهېږم
(۵) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۶) چاپي دېوان وايي (۷) کي = که بې په چاپي دېوان کي د "که" په ښه دئ
(۸) چاپي دېوان مي (۹) دا غزله په چاپي دېوان کي سهواً د "ی" درديف په ۱۹۴ مخ کي راغلي ده (۱۰) چاپي دېوان په بلاکرم زه اخته
(۱۱) چاپي دېوان کړده (۱۲) بې = به بې (۱۳) چاپي دېوان ځني ساتي (۱۴) اصل: "بي ديدنه دي اسان خاته
د سترگو" (۱۵) = (۱۶) دا دواړه بيته په اصل کي نسته، خو ځای يې خالي ورته پرې ايښئ دئ

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

بڼه رخسار يې آبداري يو وره له گلو
 له نرگس څخه يې خوب په سترگو يو وره
 چي يې لب بار د خندا اخيستی نه شو
 په حرم کي د کعبې يې قبر بويه
 چي يو زخم مي روغ نه وي بل پر و شي
 که د زړه ساتنه غواړي په دنيا کي

په چمن کي چي شور گد شو په بلبلو (1)
 توري زلفي يې باج اخلي له سنبلو
 په نازېرم نن اشنا شوه په ښکښلو
 چي شهيد يې شو (2) د سترگو په ويشتلو
 د سيني زخم مي تېر شو له گنډلو
 عادت و نيسه د سترگو په ساتلو

۲۲۵ چي دي نه رانيسي دُر څوک په کودري
 "حنان" خوله په دا نگاه کره له ويلو
 ۱۲۹۱

په رضا مي را وستلئ ځان ته غم و
 و عرق ته د رخسار دي حيرانېرم
 قتلولم چي دي زه په تبغ د سترگو
 بېهوده خلگ ماران بولي ستا زلفي
 نن ورځ نه يم ستا کاکل پېچوتاب کړئ
 ورنغله پادشاهي هرگز په خيال کي

چي نظر مي دي و مخ ته په هر دم و (3)
 چي و لمړته طاقت کله د شبنم و
 دا دي خطر اوړئ زماد مرگ رقم و
 که ماران وای لاندي شوي به تردم و
 له ازله لوی دښمن مار د آدم و
 د هغو چي ستا په مينه کي کار سم و

۲۲۲ لاله زار چي مخ د مخکي شو دلبره
 دا خوړلئ د "حنان" د سترگو نم و
 ۱۲۹۸

چي فاصد را وور احوال ستا د لبانو
 د بېمارو سترگو خواست دي هر زمان که
 حريف يې ستا د سترگو کرلای نه شوه
 چي کښېني ورسره شرح د دوزخ که
 شکر خند دلبر که قبر لره راشي
 رغ د وينو مي بلند نه شو دلبره
 د خجلت په درياب غرق شو گوهر ځکه

بل يې (4) هيڅ نه و په خوله کي بې مرجانو
 دا چي لاس پورته نيولئ دئ مژگانو
 بيا بان خوښ په دا سبب کر غزلانو
 هر مجلس تر مرگ بترد زاهدانو (5)
 مقبره به سيل گاه شي د طوطيانو
 چي دي مرگ سر مه رنگ تبغ د چشمانو
 چي يې نه شوه کړای سيالي ستا له دندانو (6)

۲۲۷ پاروگر "حنان" به ستا زلفي پرې نه ږدي
 د مارگيرو گذران وي (7) له مارانو
 ۱۷۰۶

(1) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (2) په اصل کي "شو" نسته ماد وزن د پوره کېدو په خاطر پرزيات کړي.
 (3) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (4) چاپي دېوان نورې هيڅ (5) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (6) دا بيت په اصل کي نسته (7)
 چاپي دېوان سروکار وي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي مي وليده مستي ستا د چشمانو
ستا دسترگو يو نظر مالره بس دئ
دا پر لېو دي سياهي د برېتونه ده
نرگس سترگي رخسار گل خوله دي غونچه ده
زما د زړه په حال خبر دي سر تر پايه
د دیدن طاقت د چا د هغه مخ دئ

۱۷۱۳

د خال خیال ضعیف "حنان" گور لره یووړ(2)

دانه غارت ته وړي دستور دئ د مېرېانو

۲۲۸

هغه درد مي د دې خوږ زړگي درمان و(3)
په د قیق نظر مي کوت دارالامان و
له هغه یاره سنگدله دا گمان و
له سستی د تبغ دده نامهربان و
چي مي یار را څخه پاته په ارمان و
چي لیده مي زر بلبله په فغان و

۱۷۲۰

چي يې ذبح د هجران په تېره تبغ شو

اضحیه مگر "حنان" د دې قربان و

۲۲۹

د عشق درد چي مي په زړه کي پټ پنهان و
چي په عشق کي یو وار وسوم بس له دغه
ژړي يې مړ کړم بنه يې وکړه زما گلله
که په تن کي مي نیم روح پاته شو څه شو؟
زما د زړه او د صورت بنادي په څه ده
چي په خیال کي يې د مخ د گلشن ولاړم

هغه وخت د رقیب خوی د شیطانی و
چي لیده مي پر حالت د پنبېمانی و
دا اسباب د یار د خیال د مهمانی و
چي په سترگو کي مي دُر(6) د گریانی و
هغه می چي په پیاله کي د ځوانی و
دا کلي دولت چي زما د حیرانی و

۱۷۲۷

چي يې زلفي په رخسار باندي خورې کړې(7)

د اسبب "حنانه" زما(8) د پرېشانی و

۲۳۰

چي موسم دي د بنایست د سلطانی و
د دې عصر مغروران نو خطان واره
زړه کباب، دا و بنو مالگه، د عشق اور مي(4)
په تش خیال(5) د مهمانی مي واره صرف کړه
که هرڅو میخانی غواړم نه يې مومم
په یوه دید آئیني راڅخه پور کړه

زما د زړه آئیني څکه زنگار و نیو(9)
زما د زړه مرغه څه شان په تلوار و نیو
چي يې یو جهان د زلفو په تار و نیو
تور بورا مکان د گل پر غذار و نیو

چي د خط سبزي يې ځای په رخسار و نیو
باز د سترگو په پنجه د بانوگانو
زه بندي يم د هغه صیاد په دام کي
دا يې خال نه دي د ځسن په گلشن کي

(۱) بـه احوال نیسي. (۲) دغه ځای له "ب" څخه واخیستل سو. (۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۴) چاپي دېوان: "زړه کباب او تروي اونی، آوړمي". (۵) چاپي دېوان: "تش په خیال" (۶) چاپي دېوان: درد؟! (۷) چاپي دېوان: خورې وي. (۸) چاپي دېوان: ستا د پرېشانی و. (۹) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

مړ او و سترگو يې زړه يووړ حيرانېږم
 چې دا هسي وحشي ښکار دې بېمار ونيو
 دا يې سترگو زما زړه هسي تاراج کړ
 که په ظلم سره ترکو بازار ونيو

۲۳۱ پاد شاهان که په زور نيسي اقليمونه
 د پښتو اقليم "حنان" په گفتار ونيو
 ۱۷۳۴

بيا مي خيال په زړه کي خای د دلبر ونيو
 خميازه مي د زړه زخم په دا کارې
 د عشق اور شي پر زړه بل هډونه سوخي
 دا يې خط نه دئ د خولې پر کنار باندي
 انتظار که، ستا د قد و ښه رفتار ته
 خط يې نه دئ پر عذار چي معلومېږي
 دې صياد له زخمي ښکاره خبر ونيو (1)
 که مي يو وار د تبخ دم لا په پرونيو
 دغه اور د دې ځنگله خشک و ترونيو
 د کوثر د چينې دور عنبر ونيو
 چي سر پورته تر گلشن صنوبر ونيو
 د آه دود مي دئ چي مخ يې د لمر ونيو

۲۳۲ رستم تاب د عشق د جنگ و ځان ته نه ليد
 "حنان" ستا د عشق و تبخ ته ځگرو نيو
 ۱۷۴۱

دا ډېر عمر زه او غم سره اخته يو
 نه د ده بې ما طاقت نه زما بې ده شته
 هيڅ په ميان که حائله زموږه نشته (2)
 په هر کونج کي چي زه ناست يم دی را درومي
 دی زما په فکر ډوب او زه د ده ييم
 يو ساعت جدايي نه کړو يوله بله
 يو د بل په خوی و بوی سره سوخته يو
 په هر فصل لکه سروه و فاخته يو
 لکه مخ و استر دواړه ښه (3) دوخته يو
 په خوارې کي يو د بل هسي شناخته يو
 ځوړند سر پر زنگانه دواړه تخته يو
 يو د بل په رفاقت سره پخته يو

۲۳۳ که زه نه وم دی به ژاړي زما پر قبر
 زه "حنان" او غم د ډېر عمر شناخته يو (4)
 ۱۷۴۸

چه سان دلرا نگهدارم ز چشم فتنه جوی او
 اگر طبعش ز استغنا نميسازد به من باری
 خيال زلف او گر لحظه گردد فراموشم
 چو برگيرم قلم از گريه ام تر ميشود نامه
 ز خوشحالی و ځرسندی بسر رقص همان ساعت
 ز رخسارش کشد خط انتقام ما درين عالم
 که ميگيرد به مژگان صيد دلها باز خوی او (5)
 تسلی ميسد هم دلرا به ياد آرزوی او
 رخم را زين گناه بادا سیه مانند موی او
 زدستم برنمی آيد که بفرستم بسوی او
 اگريابم من بيدل نشان راه کوی او
 نمی ماند به محشر شکوه ام از تاب روی او

۲۳۴ زبان خامه "حنان" اگر ريزد شکر شايد
 که عمر خویش را کرده است صرف گفتگوی او
 ۱۷۵۵

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) چاپي دېوان: "هيڅ په ميان کي زموږ نشته که باور کړي". (۳) په اصل کي "ښه" نسته (۴) چاپي دېوان: "اې حنانه په ځان دواړه او پخته يو". (۵) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

(هـ)

اي همېش د درمانده وو تکیه گاه (1)
 که راتېر تر تفصیرا تو شي ښایېږي
 آواره مي له دا (2) نفس اماره کړي
 د دنیا د هستۍ گرز را څخه توی کړه
 له خجلته بي (3) را نه وړم و محشر ته
 هلته عفو ه راته و کړي ذوالجلاله
 ستا کرم د هر عاصي دئ عذر خواه
 پر گدای تل مرحمت کوي پاد شاه
 په بد خوی سره مي کړ عمر تباہ
 لکه تېر چي له عينکو شي نگاه
 په قدر د بخنسېن نه لرم گناه
 چي اعضا مي شي پر خپل عمل گواه

د حبيب په روی غفاره ما قبول کړي ۲۳۵
 بي له تا زما "حنان" نشته پناه ۱۷۲۲

و رخسار ته چي دي گورم بي حجابه
 کله گورم ستا و مخ ته کله گل ته
 او ښي و چي له باڼو شي چي تا وينم
 عجب نه ده که دي زلفي پر مخ تاب شوې
 د هر چا نصيب جدا دئ، دا محال دئ
 نصيحت څه اثر و که پر غافلو
 لکه موم و لمر ته ويلي شم له تابه (4)
 لکه گوري مقابل څوک دوه کتابه
 د شبنم پاڅېده کېږي له آفتابه
 پېچه کېږي (5) تل وېنسته د اور له تابه
 چي د شرمېن قسمت ور شي تر قصابه
 په آواز کله و ښېږي پښ له خوابه

د حنان تر قلم و څڅېږي شهد ۲۳۲
 چي صفت کارې دا ستا د خولي له بابه ۱۷۲۹

چي رخسار يې په ښايست دئ تر آفتاب به
 پر نرگس باندي يې سترگي خدا کاندي
 په دادن کي د بوسې نن و سبا کړي
 زما د زړه په غوښو سترگي اموخته کړه
 دا نازکي پښې ايرده زما په لېمو کي
 د بوسې په داد کي هيڅ معطلې مه کړه
 په صفا يې سپين جبين دئ تر مهتاب به (6)
 او عذار يې تر لاله و تر گلاب به
 تر دا هسي انتظار دئ يو جواب به
 چي مستانو لره نشته تر کباب به
 دغه پښو لره زما سترگي تر رکاب به
 وي د خیر په کار کي سل ځله شتاب به

شوڅ چشمان چي وحشت و نه خوري بېرېرم ۲۳۷
 دي تر سپين وېنسته "حنان" لره خضاب به ۱۷۷۲

که روزي مي شي د يار ديدن رقيبیه
 راته رام که تر هېدلئ آهو بيا شي
 ته به شي له دي (7) اندوه غمجن رقيبیه
 ته به شي د سپي په دود پمن رقيبیه

(۱) چاپي دېوان: "اي چي بي د درمانده وو تکیه گاه". (2) چاپي دېوان: له دي (3) بي = به يې. (4) دا غزله په چاپي دېوان کي د "ب" د ردیف دوهمه غزله ده. ماد "هـ" په ردیف کي غوره و گڼله چي درج سي. (5) چاپي دېوان: پلچه کېږي. (6) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (7) چاپي دېوان: په دا اندوه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ته به شې په دوو لېمو لچن رقيبته
 زړه نا سور به شې بېمار په تن رقيبته
 له دغه غمه دي دئ مردن رقيبته
 لکه سپی چي و شري خستن رقيبته

۲۳۸ نور به نه وکړې (2) د يار د رخسار سيل
 شو "حنان" باغوان د دې گلشن رقيبته ۱۷۸۳

زما زړه دي له مایو وړد لفریبته (3)
 ستا د سترگو و شوخی ته حیرانېږم
 ته په اصل کښي خدای نېک وې پیدا کړئ
 مؤدب چي د چا بد شي پناه غواړه
 د هر درد علاج کاوه شي بې له ميني
 هرزه گوی عاشق پرده د معشوق اخلي

۲۳۹ ستا د حُسن په دولت کښي خپلي بخري
 هر چا وکړې "حنان" راغی بې نصیبته ۱۷۹۰

دا د چا زلفي تاوېږي په دا نن شپه
 آرزو منده د کوم مخ ده (5) نه پوهېږم
 د سپوږمۍ په سيل شوک دئ راوتلی
 کوم صنم د مجلس شمع شوه حیران یم
 صراحي د کوم گلرخ له غمه شنه شوه
 توري زلفي د دلبر په رخسار زانگي
 په تاراج د گلو کوم گلرخ را درومي

۲۴۰ دا د يار د راتلو زېری دئ (9) پوهېږم
 دا چي سترگي د "حنان" پرېږي نن شپه ۱۷۹۸

که د زلفو بوی دي باد يوسي خُطاته
 د دیدن طاقت يې نه لرم حیران یم
 ستا لېبان مي په خندا وژني دلبره
 چي بانومات شي په سترگو کي دید کم که (11)

(۱) چاپي دېوان: د بوسې وکه پر ما باندې (2) چاپي دېوان: نور به و نه کړې (3) د "ب" په ردیف کي راغلې ده ما په اوسنی املاء و کښله (م ه). (4) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (5) چاپي دېوان: د کوم مخ دئ (6) ویني=ویني بې (7) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (8) دا بیت بیا په اصل کي نسته (9) چاپي دېوان: زېری کړې (10) چاپي دېوان: اضطراب که (11) چاپي دېوان: "چي موی و لوېږي په سترگو کښي دید کم شي".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

سپلنی رنگه تر پښو لاندې مي اور دئ
توکلت علی الله چي شوه را پېښه
ستا د خال په خیال کي و سوم(1) وایم چاته
سر مي واچاوه د مینې و آسیا ته

۲۴۱ چي دي خوښ د عشق غمونه کړه "خانه"
د انسته دي خان ورو سپاره بلاته
۱۸۰۵

دا د خط سبزه د مخ و سره گلاب ته
خط يې زړه د راتلو نه شي کړای و مخ ته
چي له مخه زلفي و اخلي عاشق سوخي
د بالښت پرييې بانو د پري بويه
خیال د لېو يې زماله دله نه ځي
نوی خط دئ، زلفي هسي دي حیراني
که مېريان دي سرگردان دي و مهتاب ته(2)
لکه گرم سرې چي بيایي و حساب ته
طاقت نه شي د اور يځي و آفتاب ته
چي د ناز سترگي ماڼلي شي و خواب ته
د ميخورو ميل زيات شي(3) و شراب ته
لکه گوري په حسرت شيخ و شاب ته(4)

۲۴۲ لاس و پښې و هي بېخا "حنان" په عشق کي
ختای نه شي څوک چي ولو پري گرداب ته
۱۸۱۲

د نو خطو مینې هسي کړم بې پته
نه د خپلو اوس په کار نه د پردو يم
ستا و حُسن ته سوړ آه د رقيب زيان دئ
چي مي و اخيست د گلرڅو داغ پوهېرم(7)
د هجران په درد(8) اخته يم دوا راکړه
آدميت مي ستا د در له سپيو وليد
چي و هي مي هر مېړی و مچ په لته
مینې کړم تر هسي حده بې عزته(5)
پاني رېردي(6) د ساړه باد له هيته
چي لاله به مي زرغون شي له تربته
روغ به نه شم ستا د وصل(9) بې شربته
ازمويه(10) نه شي څو نه وي هم صحبتته

۲۴۳ چي مي ژوند په دوی موقوف دئ څه پرهېز کړم
زه "حنان" د خوږو بيانو له قربته
۱۸۱۹

چا چي ورکړ زړه د زلفو و هر بار ته(11)
د يار زلفي د هغو دي چي مجنون شي
مخ و زلفي يې تغير و تبديل نه که(13)
لاس مي رنگ شي لکه گل پخپلو وينو
بې اختياره يې خان و سپاره و مارت ته
دا ځنځير نه اچوي(12) څوک و هونسيار ته
حیرانېرم زه و دې لیل و نهار ته
اشارت که چيرته(14) و کړم و رخسار ته

(۱) چاپي دېوان سوځم (۲) چاپي دېوان و دې مهتاب ته (۳) چاپي دېوان: ډېر شي (۴) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۵) چاپي دېوان: "عاشقی کړمه تر حده بي عزته". (۶) چاپي دېوان: گل رڼ پوي (۷) چاپي دېوان: "د گلرڅو داغ مي شته په زړه پوهېرم". (۸) چاپي دېوان: په رنځ (۹) چاپي دېوان: ستا دلېو. (۱۰) چاپي دېوان: ازمويل. (۱۱) چاپي دېوان: و دلدار ته (۱۲) چاپي دېوان نه ورکوي (۱۳) چاپي دېوان: نه کا. (۱۴) چاپي دېوان: چي چيرته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي نسيم يې پر گلشن د حُسن ورشي زړه يې نه شي چي بيا ولاړ شي و ديار ته
تېر شو سل ځله⁽¹⁾ صياد له ما ضعيفه التفات يې لږ و نه کړي⁽²⁾ زما وښکار ته

۱۸۳۲

ما "حنان" جاري له سترگو کړه رو دونه⁽³⁾
گوندي راشي سرو قد و دا جويبار ته

۲۴۴

چي نامه مي وه لېرلې و خپل يار ته هيڅ جواب يې بيا راغئ و ما خوار ته
زړه مي رم که⁽⁴⁾ له سينې په خبر نه يم مگر باز د سترگو بيا وزي و ښکار ته⁽⁵⁾
په فراق کي اوښي هم را څخه ځغلي که څه خپل وي که پردی گوري و وار ته
تر ما، دی پريار عاشق و خبر نه وم د زړه حال مي خوشي و وايه رويبار ته
خدای مي نه په گور کوي، گڼه ستا سترگي⁽⁶⁾ هر بانو دي تېره تېغ دئ و گزار ته
چي نامه د شوق يې زه و قاصد و رکړم⁽⁷⁾ سودا يې شي هرگز نه گوري و لار ته

۱۸۳۳

د مخ حُسن يې په خط زيات شو "خانه"
شعله کاندي هر چي خس لو پري⁽⁸⁾ و نار ته

۲۴۵

چي يې وکاته ستا مخ ته له عبر ته⁽⁹⁾ دل لسه په زړه کي داغ شوله غير ته⁽¹⁰⁾
چي نرگس دا ستاله سترگو هم چشمي کړه ولي هسي شو محروم له⁽¹¹⁾ بصير ته
چي يې ستا د خولې خدا ملاحظه کړه پستي وازه خوله نيولې له حير ته
بوی چي لافي ستا د زلفو د بوی کړلې لاس يې ولي و خاته له خپل صورت ته
دا د کوم گلرخ و مخ ته بېتابي که⁽¹²⁾ چي گلاب گرېوان کړ خيري له حسر ته
مشرفه ستا په ديد شوه په چمن کي⁽¹³⁾ غونچې و اچاوه پورني له عشر ته

۱۸۴۰

د وفا طمع له ښکليو نار واده
ما "حنان" دي ازمويلي څو کر ته

۲۴۶

خوله دي خاندي پر غونچه او پر پسته له رخساره دي شرمېري گلدسته⁽¹⁴⁾
چي يې ستا ملال کاته ملاحظه کړه له خجلته نرگس سترگه و ايسته
چي ريحان سيالي کوله ستاله خطه دا په دې دستي يې وينم پای بسته
ستا د زلفو له پرتوه سنبل هسي

(۱) چاپي دېوان: زرځله (۲) چاپي دېوان: التفات يې يو وار نه کړي (۳) چاپي دېوان: "ما حنان کړي زرچشمې جاري له سترگو". (۴) چاپي دېوان: زړه مي دم خوري (۵) چاپي دېوان: "دا د سترگو باز يې بيا راځي و ښکار ته".
(۶) چاپي دېوان: گڼه دلبره. (۷) چاپي دېوان: "چي د عشق نامه يې زه قاصد ته ورکړم". (۸) چاپي دېوان: وانه لو پري (۹) اصل: له غير ته
(۱۰) اصل: له عبر ته (۱۱) چاپي دېوان: معلوم (۱۲) چاپي دېوان: کا. (۱۳) چاپي دېوان: "مشرف ستا په ديدن شوه په گلشن کښي". (۱۴) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

قُمري ستاد بندگی طوق کړ په غاړه
ورفتار ته دي خجل کبک زري دئ
قد يې سروه کړه په باغ کښي آراسته
له رخساره دي گلاب که اخیسته

۱۸۴۷

دا ستا خیال له ما "خانه" آرام یووړ
که روان یم که ولاړ که نشسته

۲۴۷

که بیده یم، که ولاړ که نشسته
چي تشبیه مي ستاد قد کاوه له سروی
تنگه خوله دي په رموز لن تر آ وایي
چي بي ستاله خولي سيالي کړه ځکه هسي»
لابې کله د وصال په بنادې بناد کړې
همېشه چي درکوي تعلیم د جور

له زړه نه ځي ستاد زلفو گلدسته
سزا واریم چي مي دا تر خوله یسته
مایې مثل غونچه ولسي راوسته
له غیر ته پر میان و چاوده پسته
عاشقان دي کړه په هجر خوار خسته»
دا په دا مي کړه رقیب اینه ورسته»

۱۸۵۴

"خان" کله سرپېچه دا ستاله حکمه
په ځنځیر چي دي د زلفو کړې بسته

۲۴۸

که له زړه سره مي ستاد (۴) د سترگو جنگ شته
لکه گل هر څوک به ځای په سرکي ورکه
بې لاله مي بل یار نشته په دا باغ کي
بې طبیبه یم بېمار لکه ستا سترگي
دا ستا شوق امیدوار کړي یم چي هسي»
یار ساقی، پیاله پر لاس، مطرب حاضر دئ
له رخساره یم فارغ د گلغذارو

له دې جنگه زما کله نام و ننگ شته
د غونچې په دود چي زړه و خوله یو رنگ شته
چي پر زړه باندي يې داغ زما په رنگ شته
چي کاته راباندي بار لکه د سنگ شته»
بې وعدې مي انتظار، پر هر ځای درنگ شته»
هسي شان کامراني کله د اورنگ شته»
چي په خیال مي ستاد خط د سبزي بنگ شته»

۱۸۲۲

په دربار کي دي خاکساریو "خان" نه دئ
پر دوحه ستا گوره هر سري ملنگ شته»

۲۴۹

د فلک که سود (11) په ماه و په پروین شته
ستاله زلفو، سترگو کله برابر دي
که غونچه سبزه لري پر بغل څه شو

په رخساري يې زما د یار زلفي چین چین شته
په گلشن کي که نرگس و یاسمین شته»
ستا پر خوله سبزه د خط عنبرین شته

(۱) چاپي دېوان: "چي د خولي سيالي گوښه وه دا هسي". (۲) چاپي دېوان: "عاشقان دي په هجران کړه خوار خسته". (۳) چاپي دېوان: دا په دا رقیب کړه زما ینه ورسته". (۴) چاپي دېوان: زما له زړه سره که ستا. (۵) چاپي دېوان: راباندي یار لکه د ننگ شته. (۶) چاپي دېوان: کړئ یم دلبره (۷) چاپي دېوان: "بې وعدې کړم انتظار هر ځای مي درنگ شته". (۸) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (۹) دا بیت په اصل کي نسته. (۱۰) اصل:

چي په سرکي دي تر اوسه خیال د بنگ شته

دا اثر دئ د سبزي د خط "خانه"

(۱۱) چاپي دېوان: د فلک سود. (۱۲) په چاپي دېوان کي دا بیت نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

لکه خوند چي ستا د زني دئ دلبره
 په گلشن کي گل تر تا خوشاله نشته
 یار بی رحمه، زه بی بخته، طالع شوم دئ
 سمرقند کي کله سبب هسي (1) شپږین شته
 نه په مینه کي بلبل تر ما حزين شته
 لاهنوز د کج فلک را سره کین شته

۱۸۲۹

د ملا خیال دي زه "حنان" لکه وبنسته کړم
 نه غلط شوم کله موی هسي مین شته

۲۵۰

خوک یم، خه یم، زه حیران چي نگار نشته (2)
 جنس مي ډپر، ولي رونق د بازار نشته
 هسي درد په هیش ایام د بیمار نشته
 چي پر سرد مځکي یوزره هونبیار نشته
 چي طاقت د نه لیدو د دلدار نشته
 رښتیا وایي شاهدان د رفتار نشته

نه پوهېږم یم بېخوده چي یار نشته
 اوبښکي ډر، رنگ کهریا، زړه لکه لعل
 چي طبیب شو په علاج را پوري ستړی
 واړه زړونه یې په خیال دي هسي محوه
 جدا یې مو تر میان مه کوه رقیبه
 که مي سروه دعوي کاندې په قد خه شو

۱۸۷۲

د زړه ویني خوري "حنان" له دغه غمه
 چي په درست عالم کي یار و فادار نشته

۲۵۱

ستا د زلفو په شان مشک و عنبر نشته
 د حبشو، د چین هسي لښکر نشته
 په چشمه کي د زمزم (3) د کوثر نشته
 په جنت کي د ریحان معطر نشته
 د حلقې مقام د ننه تر در نشته
 چي یې شمع غوندي (6) قطع د سر نشته

دا ښایست لکه چي ستا دئ د لمر نشته
 توري زلفي، توري وروخي، توري سترگي
 شیریني چي ستا د لبو ده دلبره
 کام د زړه دلته حاصل که له نوخطو
 لار به نه وکړي په زړه کي (4) خو سم نه شي
 په مجلس کي د گلر خونه ځایېږي (5)

۱۸۸۳

چي تور د بو رقیب یې رام نه کړ (7) پوهېږم
 چي په آه کي دي "حنانه" اثر نشته

۲۵۲

له تامي نه کړ مراد حاصل هیش ما حیران و ځان ته (8)
 که وایم ورد و اوراد ونه هر زمان و ځان ته
 حواله کړي یې په لاس دي ښاماران و ځان ته
 چي مي را پرېښو دغه ستا د خیال مژگان و ځان ته
 چي خیال د وصل دي کړم جوړه گلستان و ځان ته
 هغه کسان په اختیار جوړ کړي گورستان و ځان ته

ستا په طفیل کي مي دښمن کړ کل جهان و ځان ته
 دا ستا د زلفو له ځنځیره خه نه خلاصېږم
 خوک چي دا ستا د زلفو خیال په زړه کي نقش کاندې
 که مي سینه شوه مشبکه، بادام رنگه خه شو
 فارغ له گلو له گلزاره له چمن هر دم یم
 چي ستا و عشق ته وړاندې کېږي په اوله ورځ دي

۱۸۹۰

که دا د کوي د بوسې و یې کړه نن ورځ دلبره
 د ژوند امید نشته هرگز د دي "حنان" و ځان ته

۲۵۳

(۱) چاپي دېوان: سمرقند کښي هسي سبب کله (2) دا غزله په اصل او "ب" کي نشته (3) چاپي دېوان: د حیات
 (4) چاپي دېوان: لار به نه مومي و زړه ته (5) چاپي دېوان: "په مجلس د گلر خانو ځای نه مومي". (6) چاپي دېوان: خو بی شمع رنگه (7)
 چاپي دېوان: چي تور د بو رقیب پناه نه شو (8) دا غزله په چاپي دېوان کي نشته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خجالت کاري مهتاب ستا و جبین ته
 له هغه رنځه دي جوړ نه شم طبيبه
 زما يار له نادانیه⁽²⁾ رقیب خپل کړ
 له معشوقه غرض مهردلبري ده
 کوږ سپری په تربیت کله سمېږي
 له دیدنه د گلرځو امان غواړه

منفعل د محشر لمر دئ ستا و زین ته⁽¹⁾
 چي تر سر پوري مي يار ناست وي بالین ته
 د بلبلو خیال یې وکړ و گلچین ته
 عشق یې نه گوري هرگز و تور و سپین ته
 له عینکو څه فایده ده و کجبین ته
 په کتو دي خلل اچوي و دین ته⁽³⁾

۲۵۴ ورکېده د "حنان" وینم له وطنه
 چي اشنا یې⁽⁴⁾ ملا ترلې ده و کین ته

۱۸۹۷

چي دي خیال اراده وکړه زما و زړه ته
 ستا بې خیاله مي په زړه کي بل څه نشته
 توري زلفي دي شب قدر نه دي څه دي
 نه درېږي په هیڅ طور زما او بڼي
 هیڅ د عشق له بابمه مه وایه زاهد ته
 سوږ زړه نه غواړي صحبت د گلرخانو

نور خواهش مي د زړه نه شي و بل څه ته
 لکه ترې منتظر وي و اوبه ته
 چي د لمر شغلي کوي له هره و ته
 که لاس نیسم که لستونې و لېمه ته
 نصیحت کله وایه شي و بیده ته⁽⁵⁾
 سپین و توره به څه و وړ و بڼي پانده ته⁽⁶⁾

۲۵۵ چي یې فضل منتظر دئ و عصیان ته
 اې "حنانه" بې گناه مه څه و ده ته⁽⁷⁾

۱۹۰۴

تمام عمر شوې پسې په دغه گټه
 ازار ورسوي بل ته خبر نه یې
 بې بها عمر دي واره په خوب تېر کړ
 له سپین ږيرو زده کوه روښاني لاري
 شیرین عمر دي په دغه فکر تلف کړ
 تمام عمر د دنیا په بده ورځ یې

چي د بل برخه وړه کړې خپله غټه⁽⁸⁾
 د خبري سوخت بتروي تر سکر و ټه
 لا ترڅو به دغه حظ اخلې له کټه
 په خزان کښي اوبه پاکي شي له مټه
 چي حلال مي کړای فلانا سپری له څټه
 یو ساعت دي د خدای کار و نه کړل ټه

۲۵۲ دا عیبونه چي کل وایې دي په تا کښي
 اې "حنانه" خپله خوله و نسه پټه

۱۹۱۱

(۱) چاپي دېوان: "منفعل د محشر غردئ ستا و دین ته". (۲) چاپي دېوان: له نادانۍ نه. (۳) دا بیت په چاپي دېوان کي نسته (۴) چاپي دېوان: چي خپل یار یې. (۵) چاپي دېوان: "سپین رنگ کله ښووه کږي و رانده ته". (۶) چاپي دېوان: "نصیحت کله وایه شي و بیده ته". (۷) په چاپي دېوان کي یې مقطع دا سي ده:

منتظر لکه پتنگ د ځان و سوه ته

و شعله ته در خسار دي زه "حنان" یم

(۸) دا غزل په "ب" او نورو چاپي دېوانو کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

بېرته شوم د يار له وصله سل فرسخه
د معشوق حقيقي وصلت (1) جنت دئ
که خپل عمر تمام ور کړم باندي بنايي (3)
روح او زړه زما قبول په يوه ديد کړه (5)
دا بورا دئ چي پر پاني دگل ناست دئ
د رقيب آه ستا رخسار لره آفت دئ (7)
لاهنوز ده د رقيب را باندي سخته
د هجران اورې (2) تېری که له دوزخه
پر بوسه د خو برويانو (4) له زنخه
د مېرې کمه (6) هستي ده بي ملخه
که پر مخ د گلرخسار ده توره زخه
چي د لمر چشمه يخېرې له دې يخه

۱۹۱۸

د نظر حجاب تور خط شو نه پوهېږم
که بلا راغله "حنانه" ستاله مخه

۲۵۷

کارم سل محنته د جهان بي ستاله مخه
نه يم فارغ شوئ ستاله ذکر و فکره ياره
نه کړم تماشي د گل چي ته را سره نه يې
سترگي مي گنډلي دي دا ستا په رخسار باندي
څه جستجوی و کړم ستاله غمه و تاي نه شم
اورې مي له سترگو تل باران بي ستاله له مخه (8)
نه راځي پر شونډو هېڅ بيان بي ستاله مخه
دئ را ته گلشن لکه زندان بي ستاله مخه
نه مي شته د سترگو بل مکان بي ستاله مخه
يم پر سمه لار سترې ستومان بي ستاله مخه

۱۹۲۴

څه بنا دي به کاندي چي له وصله دي محروم شي
نشته بنادي نشته د "حنان" بي ستاله مخه

۲۵۸

غونچه هم له خوندلانو څخه ستا ده
د باغ سترگي چي روښانه ستا په ديد شوې
شکوه مه کوه د يار له شوخو سترگو
لکه دام هر چي پيدا کړم بل يې يوسي
که مي زړه په اور د هجر سوځي بنايي (11)
و منزل ته دي (12) د وصل نه رسېږم
په افسون به مي زړه خوله ياره پرې کړي
چي په فکر دي د خولي ډوبه تنها ده
په دغه زېري يې سروه کړه آزاده
رحم عيب دئ چي وشي (9) له جلاده
پر هر ځای کم طالعي په بخره زما ده (10)
چي پر تامين کېدم دا مي سزاده
د جرس په دود مي کار دئ له فرياده (13)
سپلني ته د اور ډېره تمنا ده (14)

۱۹۳۲

که "حنان" له جوړه ژارې عيب نه دئ (15)
د کمزوري د زړه سوډه په ژړا ده

۲۵۹

(۱) چاپي دېوان وصل (۲) اورې = اور بې (۳) چاپي دېوان: "که تمام عمر قيمت ور کړم بنايېرې" (۴) چاپي دېوان: پر بوسه د ساده لوحو (۵) چاپي دېوان: "دواړه کونه په نثار له ما قبول کړه" (۶) کمه = کومه (۷) چاپي دېوان: "د رقيب سوډه آفت دا ستا د مخ ده" (۸) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نشته (۹) چاپي دېوان: رحم عيب دئ دا چي کېرې (۱۰) دا بيت په چاپي دېوان کي نشته (۱۱) چاپي دېوان: "که مي زړه په اور سيځي عجب نه ده" (۱۲) چاپي دېوان: و منزل ته بې (۱۳) چاپي دېوان: "د چرسي په دود مي زيست دئ له فرياده" (۱۴) دا بيت په اصل کي نشته (۱۵) چاپي دېوان: عيب بې نشته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ستاد سترگو و خمار ته فتنه څه ده
لب ياقوت دي د زړه قوت، غاښ مرغلي
که د غاښو منفعل دُر یتیم کره
زاهد مه پوښته د عشق له شرو شوره
څه تعريف کوي د ميو و زاهد ته
زړه چي مات شي په خبرو نه رغېږي

ستا په تش ماني کي دئ قتل "حنان"
نور يي مرگ ته ستا په زړه کي کينه څه ده
۱۹۳۹ ۲۲۰

د ياري يې هسي گرانه ما شوړه ده
د مجاز سمند يې ژر ميدان ته رسي
د خپل يار هجر (2) خوړلئ هسي شان يم
ظلم کره پر ما په خوښ يم، نه پر نورو
له هيبتنه ورته هيڅ ويلاي نه شم
زما له مخه و رقيب ته قهر کاندې

دا جواب د عليخان د غزل و شو (3)
د "حنان" زيار حبطه، تشه لوړه ده
۱۹۴۲ ۲۲۱

چي غونچه وي (4) غوړ بدلې هومره ښه ده
معامله د عشق سرې له پردې باسي
د مخ حُسن دي د خط په راتلو زيات شو
توري زلفي سراسر مضمون د کفر
سترگي مه بيداروي د ناز له خوبه
سبب د زني يې خط لاندي کرې پر ښه شو (7)

په تعريف د خپل اشناي د حُسن هسي (8)
دا انشاء "حنان" ويلې هومره ښه ده
۱۹۵۳ ۲۲۲

چي اغوستې يې بيا هسي سره جامه ده
د کړو کتو طاقت يې د چانه و
هيڅ جواب يې بيا قاصد بيرته رانه وور

(۱) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته (۲) چاپي دېوان: دا شناي هجر. (۳) چاپي دېوان: اصل: "دياري زراعت هيڅ حاصل را نه کر". متن له بلې نسخې او "ب" څخه سم سو. (۴) چاپي دېوان: چي غونچه شي (۵) چاپي دېوان: کي دي (۶) چاپي دېوان: چي وي نيولي. (۷) چاپي دېوان: "سبب د زني کي د خط پاني کره لاندي". (۸) چاپي دېوان: "په تعريف کي د خپل يار د وصفه هسي". (۹) چاپي دېوان: په نظر کښي. (۱۰) زلفي = زلفي يې

د میرزا حنان بارکزي دېوان

پنځه ورځي ژوند د هر چا غنيمت دئ (1)
 پر رقيب دي کره پېرزو د لبو شهد
 له هجرانه پر ما يوم القيامه ده
 او تمام عمر (2) زما ځني صومه ده
 د فردوس د شهدو هيڅ پروا دار نه يم (3)
 چي مي طمع (4) ستا د لب بوسه طعمه ده

۲۲۳ چي يې ملا تينگه تر لي ده "خانه"
 په تعريف د سرو قدو ستا خامه ده (5)
 ۱۹۲۰

د ریا په زهد غره مه شه زاهد
 حرمونی اولاد کله په بڼه کېږي
 دئ د غاړي طوق دا زهد مقلده (6)
 د ریا عبادت هسي دئ عابده
 سجده کاندې و کوم خدای و ته ساجده
 په باطن کېني تمام دک دمکائده
 تمام عمر له رندانو سره ضده
 دريو هېرم گرزوي مي له شاهد
 په ظاهره د تقوی خرقه اغوستي
 مدام جوز لايجوز وايي عمل نه کړي
 چي و ما ته دا غلمان د جنت ستا يې

۲۲۴ چي درځي په خوله "خانه" رښتيا وايه
 د فردا اندېښنه مه کره له حاسده
 ۱۹۲۷

اشنایې د دې دنیا څه په کار نه ده
 چي نې خوري (8)، نه يې نوم بڼه، نه د خدای پاروي
 دغه هسي استغنا څه په کار نه ده (7)
 له بي عقله مدارا څه په کار نه ده
 و خسيس ته التجاه څه په کار نه ده
 نوم مړانه د آبا څه په کار نه ده
 وهغو ته څه ملاحه څه په کار نه ده
 مچ په سترگو ننوزي چي مخ ورکړي
 چي يوه نېکي کوي او سل منته
 خپل ذاتي جوهر سړي لره په کار دئ
 چي دي حق د خدمت نه پېژني گوره

۲۲۵ د سپي داره په سپي منعه ده "خانه"
 له جاهله ستا دعوا څه په کار نه ده
 ۱۹۷۴

ستا له مينې (9) مي سينه کله خالي ده
 دا غفلت نيولئ زړه به رېز مرېز کړم
 په رخسار که دي لاله دعوه که څه شو
 زما د زړه له وينو ستا شونډو و رنگ واخيست
 د درد ږغ مي ستا تر غوره نه رسېږي
 ستا خدنگ مي پر زړه هسي په ذوق ناست
 چي دا هسي را پېرزو دي گوشمالي ده
 ماتېده د زنگ و هلي قلف کلي ده
 تل نصيب د صحرا شينو (10) جاهلي ده
 چي مريد د ځان په رنگ که کامي ده
 د تور بخت مي ثمره دا کاهلي ده
 چي پر تن بېرون حرامه خوشالي ده

۲۲۲ هره چار له خپله وخته سره زېب که
 "خان" لاس له مينې (11) واخيست نوفلي ده
 ۱۹۸۱

(۱) چاپي دېوان: "دا پنځه ورځي ژوندون چي غنيمت دئ". (۲) چاپي دېوان: په تمام عمر. (۳) چاپي دېوان: پروا دار نه دئ. (۴) چاپي دېوان: د هغه چي ستا. (۵) چاپي دېوان: "په تعريف د سرو قد دا ستا خامه ده". (۶) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته. (۷) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۸) نې خوري = نه يې خوري. (۹) چاپي دېوان: ستا له غمه. (۱۰) چاپي دېوان: د صحرا نشين. (۱۱) چاپي دېوان: له عشقه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د مهر ویو د مخ هسي صفایي ده
 که په تور د تورو زلفو تور شوم څه شو
 له هر بڼکلي نن خیرات د حُسن غواړم
 په غرور د حُسن نه گوري هیچا ته
 که له نازه چاته سم نه گوري څه شو
 په گلشن کي چي دا خل شي گلان سوځي
 چي یې وړې له آفتابه روښنایي ده (۱)
 د تور بخت له تورو زلفو آشنایي ده
 چي اخیستې مي کاسه د گدایي ده
 نه یوازي یې له ما بې پروایي ده
 ولي خوی د دلبرانو خود رایي ده
 د گلر خود د مخ هسي زبایي ده

ده سـختي د زکـندن ورتـه اسـانه
 و "حنان" ته د اشـنا تر جـدایي ده
 ۱۹۸۸ ۲۲۷

زړه عیش څه که چي په هجر شي میده
 مرگ بهتر تر زندگي چي قدر نه وي
 له صحبتبه د خسیس حذر باید ده دئ
 تعلق چي گلي پرې که خدای ته رسي
 ډېر زخمو نه دي چي خاوري یې ملهم دئ
 هر ساعت تر هغه حُسن قربانېږه
 و خفه ته گلان شي لکه بیده
 سر پر بکړئ بڼه دئ نه پز بیده
 نسیم و بڼسته له دیده منع کړي دیده
 کالي روغ که چي (۲) اول شي بریده
 نه رغبرې په تارو خوله دریده
 چي یې زړه در څخه و اخیست (۳) نادیده

د "حنان" اوښي که درومي عیب نه دئ
 زلیخاد عشق له درده څخېده
 ۱۹۹۵ ۲۲۸

چي د لمر په شان دي مخ و ځلیده
 د شفق لېان سهیل په غاښو ونيو
 ستا د سترگو له خجلته نه دئ څه دئ
 صنوبر سروی دي خیال د قامت وکړ
 مهتر خضر به خپل عمر باندي ورکه
 گلر خان مي په ژړا هسي خندا که
 د زړې په دود مي زړه ولېزېده (۴)
 مگر ستا د زني سبب یې وليده
 غزالان چي و صحرا ته رمېده
 په رفتار پسې دي نه ور سپېده
 که دي چرته تار د زلفو خرڅېده
 لکه گل چي په باران هو سپېده

د ازل په ورځ روحانو گتېي وکړې
 پر "حنان" دا ستا غمونه اورېده
 ۲۰۰۲ ۲۲۹

که خبر وای دغه ستا د عشق له منډه (۵)
 کله کړه ما سر کښي دا ستا له حکمه
 لا تر کومه ستا له جوړه له ستمه
 په دو عا سره خپل مرگ له خدایه غواړم (۶)
 ما به کله مینه کړه په هسي منډه
 چي میده دي کړم د هجر په کرکنډه
 پر هر درباندي و یېرم لکه کونډه
 چي مي ساه شوه ستا له غمه را ته لنډه

(۱) دا غزله په اصل کي نسته په چاپي دېوان کي شپږ بیته ده. تر مقطع وړاندي بیت له بلي نسخې څخه و اخیستل سو.
 (۲) په چاپي دېوان کي "چي" نسته (۳) چاپي دېوان: در څخه یووړ. (۴) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته
 (۵) چاپي دېوان: له ډنډه. (۶) چاپي دېوان: "اوس اجل له خدایه غواړم په سل خواسته".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

تن پرور کله خبرد عشق په درد دئ له ډبرو وي فارغه ونه شنډه
چي اوږده وعده د زلفو په خاطر کړم په دا غم مي شي د عمر رسي لنډه

۲۷۰ په ازل چي يې تقسيم د برخو وکړ
په نصيب زما "حنان" شوه د عشق ونډه ۲۰۰۹

زړه مي بند هسي په زلفو شو یکباره چي هرگز نه شي و تاي (۱) له يوه تاره (۲)
هيڅ د خط په وخت له زلفو غافل مه شه د پسرلي پر موسم (۳) بېره کړه له ماره
شوخي سترگي وړي بهره له شوخه مخه طفل نه وزي په تش لاس له گلزاره
ستا د قد نهال د سترگو بادام وکړه گنه چا ليدلې سروه ده بار داره
د عقيق د آب په رنگ يې تن معلوم دئ هره ورځ چي جامه واغوندي گلناره
خطا بخږه ازلي د آدمي ده دا ميراث ور رسېدلئ دي له پلاره

۲۷۱ چي دي نه رانيسي دُر څوک په کودري
ژبه و تره "حنانه" له گفتاره ۲۰۱۲

الف، قده، لاله خده، گلرخساره سنبل مويه، عنبر بويه کج رفتاره (۴)
شکر لبه، سيم غبغه، خوش ادبه سيم اندامه، غونچه فامه، جفا کاره
آهو چشمه، اندام يشمه، ډک له خشمه موی کمره، خوش ظفره (۵)، گلعداره
مشکين خاله، خوش خصاله، د زړه خياله په قد سمه (۶)، د زړه دمه، وفاداره
ماه جبينه، تن سيمينه، ډک له کينه (۷) په زړه سخته، زما بخت د لاله زاره
زنخ سببه، ډک له فرېبه، د بنار زببه (۸) خوش لقبه پُر غصبه، خوش روزگار

۲۷۲ موی ميانه، کج مژگانه، ميم دهانه
دُر دندانه له "حنانه" شوې بېزاره (۹) ۲۰۲۳

اې مدام د بلل په کمه روا داره نېکي نه کوي بدی لره تياره
قدم مه رده پر عاجز مېرې په ظلم نه چي دغه پينه دي و مېنلي له ماره
هر چي وړې سبا بې راوړې لږ که ډېر دي دا چي نن يې په ستم اخلي له خواره
کېر مه کوه چي کېر پر خدای بنايي چي رانده شيطان په دا شو (۱۰) له درباره
تکيه مه کوه پر مال، فرزند بې بخته که دي مال که فرزندان دي نابه کاره
د اجل صياد طلب دا ستا د روح که ته طلب د مال اسباب کوي نا کاره (۱۱)

۲۷۳ که دا پند د "حنان" و نيسي په غور کي
دئ بهتر تر هغه گنج (۱۲) بې شماره ۲۰۳۰

(۱) وتای: وتلاي. (۲) چاپي دېوان: له دې افساره. (۳) چاپي دېوان: د بهار پر موسم (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي د "ر" د ردیف په ۲۴ مخ کي راغلي ده، خو باید د "ه" په ردیف کي راغلي وای. (۵) چاپي دېوان: خوش نظر. (۶) چاپي دېوان: فقد سم؟. (۷) چاپي دېوان: ډک له کين، تن سمين (۸) چاپي دېوان: د باغ زببه (۹) اصل: له حنانه جفا کاره. (۱۰) چاپي دېوان: په دا شيطان شو. (۱۱) چاپي دېوان: د مال اسباب کړي نا قراره. (۱۲) چاپي دېوان: له هغه گنجه.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

د صورت نهال رېبېي د مرگ اړه
 مل د بښمن، غل در پسې بار دئ لو بدلي
 ولي زړه په مال فرزند ترې بې بخته
 د تن نخل د اجل بخار پرېباسي
 د دغو مېوو حساب به سبا غواړي
 ستا له پاره خالق لمر را خپژولي

۲۰۳۷ له حميده سره آس د شعر نه ځي
 ۲۷۴ که "حنان" په حرص مخکه کړي پره

خونخور خيال يې بيا را نه غي دوباره
 لکه برېښي په سحر کي ستاره
 د طفلانو آرامگناه وي گهواره
 چي له سنگه خنځه وزي (۴) شراره
 درياب اچوي مُرده پر کناره
 که مي روح او د زړه يوسي يکباره (۵)

۲۰۴۴ چي له خياله خالي نه شوه د بتانو
 ۲۷۵ د "حنان" سينه به خود کېده (۶) پاره

آئينه د رخسار اوږه زما و خوله ته برابره
 چي په دا زمان کي (۷) واره ستا رعيت دي دلاوره
 چي په حال مي خبر نه دئ دا د رنځ احوال مي وره (۸)
 د خنزير قتل روا دئ په کتاب سره دلبره
 په دا هسي بنامارانو ويسا مه کړه پاروگره
 چي چشمه د وينو ولي زما له سترگو ځي يکسره

۲۰۵۱ پر مرگي دئ ستا له غمه، يو وار ورشه عيسی دمه
 ۲۷۲ د "حنان" له حاله لږ څه خبر واخله نا خبره

پر خاطر باندي مي پر پوته تياره
 چي دي ورېبه د ظلم په لاره
 پر جهان چي (۹) د بېلتون تخم کاره
 چي گېسو دي په رخسار کړه را خواره
 د اميد کښت به مي کله را پخېږي
 د فلک د باغوان لاس د پرېکېدو دئ

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) چاپي دېوان: شي (۳) چاپي دېوان: اثر دئ پکښې کړئ (۴) چاپي دېوان: خپري (۵) چاپي دېوان: "بڼه چي زړه و روح مي يووړه يکباره" (۶) چاپي دېوان: به څوکېده (۷) چاپي دېوان: اوس په دا زمان کي (۸) چاپي دېوان: ولي هغه خوی دئ (۹) چاپي دېوان: "اوس په حال مي خبر نه دئ دا د رنځ خبر مي وروره" (۱۰) چي = چي يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

اراده چي يې د زړو د بنسکار کوله سترگو (1) زړه زما اولسه وڅاره
 که يې وويني دوزخ ورته حيران شي ستا دغم په لمبو سوي تور سکاره
 دغه ستاله ډېره جلرځساره تل مي (۲) ځي له خولي لمبي د تناره

۲۰۵۸ پر "حنان" باندي به څه رنگه تاخت نه که
 رقيبان دي کړه د عيش پر آس سواره

اوري لسه گفتماره (۳)..... هر طرف.....
 په گلشن کبسي يې نرگس ستر..... هر سحري يې گل سبق وړي له رخساره
 چي کفرته عالم څکوي پوهېم تار د زلفوي يې کم نه دئ له زناره
 بوی د زلفو چي صباح پر ملکو... مشک يې وياسته بالفوره له تاره
 په لاجوردو د قرآن جدول نسه زبب که د مخ حُسن يې په خط شي نمکداره
 شوخ بباکه چي پر هر لوري تاراج که دی د زړو پسه وړو فـارغ.....

۲۰۲۵ زه "حنان" تر کمه ځان ځني نگاه کړم
 عقل وړي په مړ او يو سترگو له هونسياره

توري زلفي دي پر مخ نمايي دلبره که نوروز دئ (۴) شپه و ورځ شوه برابره
 مړ ژوندي دا ستا د سترگو په کاته شي د بادام شکوفه زبب لري تربره
 د وفاترک دي له ډېره نازه وکړي د سايبې ونه خالي وي له ثمره
 ستا د مخ حُسن له زلفو مستغني دئ و مسلم ته کومک نه شي له کافره
 پر ځای ناست وم دا ستا عشق زېر و زبر کړم دا بلاراغله پر ځای له کومه دره
 په تش خيال يې روح له تنه څخه وزي دا کاکل نه دئ ضابط مار دئ دوسره (۵)

۲۰۷۲ چي پتنگ په شپه (۶) ناحق وژني "حنانه"
 شمع هم نه پاته کېږي تر سحره

له کمزوري چي څوک شی اخلي په زوره ارمان دا دئ چي پيدا نه وای له موره
 چي د مار په شان ازارکاندي د خلقو د افعي په دود به سرباسي له گوره (۷)
 چي يې باد د مغرورۍ گرزې په سر کبسي د حباب په شان کاسه يې شي نسکوره
 ايمان دُردئ امانت او شيطان غل دئ له دې غلو (۸) څخه خپل دُر همپشه گوره
 مدد مه غواړه له چا، که جبرائيل وي چي خليل رنگه سالم ووزې له اوره
 ولي نه اخلي عبرت په سترگو ځير شه چي تر تا کشران مړه شوه (۹) په زړه توره

۲۰۷۹ هر سړي غمخور لري په حادثه کبسي
 "حنان" بې تا بل څوک نه لري غمخوره (۱۰)

(۱) چاپي دېوان: خيال يې (۲) اصل: چي مي ځي. (۳) خالي ځايونه نه لوستل کېږي، دا غزل هم په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۴) ب که نوروز شو. (۵) ب مازدی دوه سره. (۶) ب چي په شپه پتنگ. (۷) ب له کوره. (۸) ب له دې غله (۹) ب مړه شو. (۱۰) ب حنان يې له تا بل څوک لري غمخوره.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

څه به وایم ستا د خط له شرو شوره
 تر قدم لاندي بې (۱) زه دواړه لېمه ږدم
 د غمزي غشي يې (۲) تېر تر سينه وزي
 له گلرڅو مي زړه نه ځي په اسانه
 په ناخوالو د رقيب گرزېده نه کړم
 په ديدن د يار تسکين د مهجور وشي (۳)

پر خاطر مي کړه د چين نافه نسکوره
 د يار خيال چي را ولم د زړه تر کوره
 امان غواړه د پېژنې ليندې له زوره
 سپلني ژاړي چي ليري شي له اوره
 لېونې کله بېرېږي له پېغوره
 بل علاج يې نشته، نشته، واروه، گوره (۴)

۲۸۱ که يار غواړې ما سواله ياره پرېږده
 ۲۰۸۲ اې "حنانه" د خپل يار په رضا بسوره

ستا په غم کي (۵) ژبه لال شوه له تقريره
 په يوه نگاه خراب کړم مستو سترگو
 اميدوار يې کړم و وصل ته ستا زلفو
 چي د آه غشي اثر پر سنگدل نه که (۶)
 چي هر دم مزرې د هجر ورته گوري
 نخجيران د زړونو (۸) پرېواته له شوقه

پس له دې مي گذران دئ له تحريره
 اوس مدد غواړم د عقل له تدبيره
 چي په شپه کي دعانه وي بې تاثيره
 آه فرياد که خوشي کاندي بې تدبيره (۷)
 لابه نه وي د عاشق چهره تغيره
 چي يې شست د غيرت شناخت وکړه تيره (۸)

۲۸۲ په دولت کي د ځوانۍ يې رحم بويه
 ۲۰۹۳ مين شو پرتا "حنان" په سپينه ريږه

چي حاصل کړي د زړو مراد بدر منيره
 د هجران تبخ دي په لاس دئ قتلول کړي
 اغيار سخت، ته نازکڅو، رقيب بې شرمه
 د بوسې خواست دي د خط په وقت کي بويه
 په عالم کښي له عالمه جدا ناست يم
 ستا بايو د چا په زړه نه دئ بنخ شوي

ژر په ژر به لکه نمر شي جهان گيره (۱۰)
 حذر نه کوي له ځوانه نه له پيره
 صبر کړم چي له همه وو شي دلگيره
 چي په شپه کښي دعانه وي بې تاثيره
 مشغولا مي ده د زړه دا ستا له ويره
 نه خلاصېږي هيڅ نخجير له دغه تيره

۲۸۳ پس له دې "حنان" مجنون بولي يارانو
 ۲۱۰۰ نه خلاصېږي يې د زلفو له ځنځيره

بې تاڅه کوم صحرا و بوستان (۱۱) دواړه
 چي هر ځای کښېنم له غمه آرام نه يم (۱۲)
 ستا د لېسو و سرڅۍ ته حيرانېږم
 حذر کړه له کړو وروځو له مژگانو

په کار نه لرم بهار و خزان دواړه
 عشق دي يو کړه را ته بنار و بيابان دواړه
 چي شرمېږي ځني لعل و مرجان دواړه
 چي لري په لاس کي تيرو کمان (۱۳) دواړه

(۱) بې = به بې. (۲) چاپي دېوان: د غمزي خدنگ يې. (۳) چاپي دېوان: د عاشق وشي. (۴) چاپي دېوان: "بل علاج يې په جهان کښي نشته وروره". (۵) چاپي دېوان: ستا په درد کي. (۶) چاپي دېوان: نه کا. (۷) چاپي دېوان: "آه فرياد دي وي له آه بې تاثيره". (۸) چاپي دېوان: د زړونه (۹) چاپي دېوان: د بيره. (۱۰) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نشته.
 (۱۱) اصل: بوستان و صحرا. (۱۲) چاپي دېوان: "په هر ځای چي کښېنم پاڅم آرام نه يم". (۱۳) چاپي دېوان: غشي کمان

د میرزا حنان بارکزي دېوان

کږې وروځي توري سترگي سره گوره بل څه نه دي بلکي قوس و مېزان دواړه (۱)
 دا د چاد مخ له شوقه په گلشن کي چي گل څيري کړه لمن و گربوان دواړه

۲۸۴ د مجاز په عشق کي (۲) حق غواړه "حنانه"
 در پسي دي مدام نفس و شيطان دواړه ۲۱۰۷

له جادو د تورو سترگو (۳) امان غواړه آبادي د زړه کړي يو ساعت ويجاړه
 ستا د قد و خرامان رفتار ته گوري (۴) په يوه پښه د باغ سروه ده ولاړه
 له خجلته ستا د سترگو په چمن کي (۵) په خواب تللي دي نرگس و شهلا واره
 چي هر دم يې زړه گنډم دا پاره کږي دا سينه مي (۶) له گنډلو سره ولاړه
 د شوخ چشمو آرزو نه که نوره څه که (۷) د آهو چي کاته که په لوړه غاړه
 عاقبت د زړه مطلب په ژړا موند شي مرغلري بي دريا به نشسته ژاړه

۲۸۵ د هجران مرض "حنان" له واکه ويوست (۸)
 ورتسه راوړئ د اشکناي د ژبي لاره ۲۱۱۴

دا دنيا و مافيه اچي وينې واره ثبات نه لري هرگز مه پسي ژاړه
 (وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ) واره حق باطل سره جدا کړه مه يې نغاړه
 مداماً (۹) چي لکه باز غوښي د قام خورې عاقبت به شي بندي په پښو په غاړه
 جوړوې نوي قصرونه خبر نه يې نن سبا دي ابادي وينم ويجاړه
 فکر وکړه. وخت کوتاه دئ و به لو پري د دنيا پر لاندې پان باندي ولاړه
 مور و پلار عزيز په هيجا دي ښه نشته لوند دئ حلق د هر سري په خپله لاره

۲۸۲ شپه و ورځ پسي ژړا کوه "حنانه"
 د همزولو قافله در څخه ولاړه ۲۱۲۱

وايه نه شي و بېغم ته غم د زړه شه ظاهر کړم و عالم ته نم د زړه (۱۰)
 ما سوا مي له خاطره کل بېرون کړه چي مي خيال ته کړ خالي حرم د زړه
 په اغزو مي پښې زخمي د عشق په لار کي چي ايښو و به مي هر ځای قدم د زړه
 دلاسا د ماتو زړونو مشکل کار دئ په تدبير نه نيوه کږي رم د زړه
 بېدردان د عشق له درده خبر نه دي و دردمند ته دئ معلوم الم د زړه
 تر قيامته به پر پښو باندي سم نه شي چي (۱۱) و هلي وي په زوره دم د زړه

۲۸۷ چي جفاله ترکو وينې پسي ځغلي
 نه پوهېږم زه "حنان" په چم د زړه ۲۱۲۸

(۱) اصل: "په يوه ځای کي آهو او کمان دواړه". (۲) چاپي دېوان: د مجاز له ميني. (۳) چاپي دېوان: د جادو څخه د تورو سترگو. (۴) چاپي دېوان: رفتار ته هسي. (۵) چاپي دېوان: په گلشن کښي. (۶) چاپي دېوان: دا سينه هم.
 (۷) چاپي دېوان: نو نور څه که. (۸) چاپي دېوان: حنان له برمه پري يوست. (۹) چاپي دېوان: مدامن. (۱۰) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته.
 (۱۱) چي = چي يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ترکه مال ه خانہ خپله مدعا کره
هغه شپه چي مي دا ستا د خطا نشاء کره
چي راتئ و تا تي (۱) مخ و ما تي شا کره
اوس هغه پخوا کرده فلک را بيا کره
چي ناله مي ستا و لوري ته عصا کره
ستا د حُسن دروېزه کوم څه را کره

۲۱۳۵

د رقيب د پند پومبه دي وه په غور کي
چي "حنان" درته ژړل تا به خدا کره

باغ ته ورشه په دیدن گلان سېراب کره
په کتو سره نرگس د باغ خراب کره
د هجران ورځي له ما سره حساب کره
اي ناصحه زموږ له لوري اجتناب کره
د غضب (۴) تبغ مي په وینو کي خضاب کره
د تقوا اسباب دي رهن د شراب کره

۲۱۴۲

په مجلس کي چي د يار می خورې "خانه"
که شي پېښ (۵) د فرشتې وزر کباب کره

ننگ و شرم وړه جار تر دا نعمت کره
خار په سترگو کي د غم او د حسرت کره
د زړه جام دي پور په ميو د نگهت کره
عیش مېلمه دئ يو څو ورځي يې عزت کره
ته هم و نيسه پيال ه ځان فراغت کره
دا څو ورځي له غمو ځان په راحت کره (۷)

۲۱۴۹

بلبل موږ د گل په دید شو اي گلرڅه
"حنان" هم اوبه د لېو په شربت کره

ځان سوخته د محبت په تازه نار کره (۸)
د مچۍ په دود مدام کښت د گلزار کره
ته هم توی د ندامت او بښي سهار کره
دلته ځان خلاص د دنيا له خس و خار کره

هغه ورځ چي ستا په عشق مي ابتداء کره
د قلم په دود مي توري ويني قی کرې
تر قاصد دي جار بدم و پېژاند نه شو
تر پخوا چي مي بنادي کره ستا د وصل
بې عرضۍ د هجران هسي رنگ (۲) ضعيف کرې
ته لري زگوه د حُسن زه حقدار (۳)

۲۸۸

نقاب واخله يو وار مخ لکه آفتاب کره
و طرف ته د باغ وگوره سياه چشمه
لکه خوار کرېم هجر هومره وصل غواړم
نېکنامي را څخه تللي ده بد نام يو
ستا له غمه په خپل عمر يم موږ شوئ
په مجلس کي چي زاهده يار ساقی وي

۲۸۹

وخت د ساز و د صحبت راغی عشرت کره
جوش د گل نزدې شو وخت د پيالي راغی
د گلزار سيل د می تر نشه زيات دئ (۲)
بنادي راغله استقبال لره يې درومه
وخت د گل و د پيالي د صراحي دئ
زمزمه که هر بلبل د گل له مخه

۲۹۰

فهم او فکر هونې په کار د کردگار کره
تمام عمر به شېرین در باندي تېر شي
چي ملک پاک وي دهقان نه درېغوي تخم
که د حشر په عرصه کي امان غواړې

(۱) او تا تي = و تا ته يې، و ما تي = و ما ته يې. (۲) اصل: هسي ضعيف کرم. (۳) چاپي دېوان: "چي مي پاس پرلاس کچکول د بي ننگۍ دئ". (۴) چاپي دېوان: د غب غب تبغ. (۵) اصل: که در پېښ شي. (۶) چاپي دېوان: "د گلزار وصال ترمی تر نشه بنه دئ". (۷) اصل: ځان فراغت کره. (۸) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د قیامت د ترازو کانی کم نه دئ
غنیمت دئ دا څو ورځي چي ژوندی یې

چي شفیع د هر عاصي دئ په محشر کي
اې "حنانه" ځان یې خاوري د دربار کړه

۲۱۵۲

۲۹۱

له دا وروستو هاله ځان لکه منصور کړه (۱)
خاله څرنګه و ځان و ته تنور کړه
د معشوق د مخ ګلشن در ته سرور کړه
زده د عشق له استادانو دا دستور کړه
ته هم خوله د عشق له ناره ډک تنور کړه
خوار عاشق له دا دولته څه معمور کړه

هره خوا آه و فغان د رنځورانو
ستا د عشق له رنځه ما "حنان" رنځور کړه

۲۱۲۳

۲۹۲

د بلبیل په دود طعمه د ګل په بوی کړه
په غمو یې ځان باریک په شان د موی کړه
د زانو آئینه مخ ته روبروی کړه
په قدم کي یې ګوهر د سترګو توی کړه
له اوله دغه زړه (۳) مجنون د دوی کړه
بې له دې چي د ګلرڅو (۴) ګفتګوی کړه

عاقبت به زړه ترلاسه کړې "حنانه"
لکه زلفي د نگار تواضع خوی کړه

۲۱۷۰

۲۹۳

ته هم څه دلبري کړه په اندازه (۵)
هر ستم لري هر جور اندازه
چي له تارې (۶) وي د زلفو شېرازه
بلبل نوم لري، پتنګ هم آوازه
زندګي د یوې ساه ده خمیازه
په صحرا کي نه تړي څوک دروازه

د "حنان" تر قلم بیا شکرې اوري
چي بیان یې کړه د عشق انشاء تازه

۲۱۷۷

۲۹۴

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۲) چاپي دېوان: غواړه. (۳) چاپي دېوان: خراب زړه. (۴) چاپي دېوان: بې له دې چي له معشوقه. (۵)
دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۶) له تارې = له تاره یې.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

له خوبانو سره مه کړه استهزه
 لمرچي گرزني کورپه کور کچکول په لاس کي
 وکتو ته يې د سترگو حيرانېږم
 د خط زغره، د ناز آس، د وروځو توره
 په رخسار باندي يې خال، کاتب د صنع
 په ديدن مي زړه پاره شونه رغېږي
 مه له دوي سره د بحث آس تېزه (1)
 دا کوي د دوی د حُسن درو پزه
 چي مي (۲) کل هډونه کړه رېزه رېزه
 جنگ تي (۳) واخسته په کين د قد نېزه
 پر دفتر د جمال کړې جائزه
 زخم لا خرابوي الماس رېزه

سخندان چي واروي ستا شعر "خانه"
 بي تکليفه بي (۴) د غوږ کړي او پزه
 ۲۹۵
 ۲۱۸۴

له خوبانو سره مه کړه استهزه
 خوبرويان که ناز کوي بي خايه نه دي
 چي وفا غواړي په عشق مجازي کي
 دا مي نه درلود د يار د وصل قدر
 د هجران تلخي مي نه درومي له حلقه
 داله خياله د گلرخونه دي څه دي
 مه له دوی سره د بحث آس تېزه (۵)
 بي نمکه طعام نه لري مزه
 د بادرننگ له بوټي غواړي خربوزه
 چي هجران مي کړه هډونه رارېزه
 که هرڅو خورم د وصال د قند کوزه
 چي لېمه مي شوه په وينو کي بوزه

څه کونښن کوي د قتل په اسباب کي
 د "حنان" د مرگ کافي ده ستا غمزه
 ۲۹۲
 ۲۱۹۱

تنهانه يم زه بي آب د زړه له لاسه
 په دفتر کي به ځای نه شي (۶) که يې کارې
 چيرته و ويني يو مخ پسي مي بيابي
 په اميد د نمکين دلبر مدام يم
 په کوڅه د بدنامي کي چي يې گډ کړم
 زه دلې دي په کوڅه کي د يار گرزني
 عالمونه دي خراب د زړه له لاسه
 چي گيلي کړم د حساب د زړه له لاسه
 پر بسترنه کېږي خواب د زړه له لاسه
 د هجران په اور کباب د زړه له لاسه
 راته شوي دا خطاب د زړه له لاسه
 يم هرگوره په عذاب د زړه له لاسه

بل څه نه دي زه "حنان" چي مدام سوځم
 د هجران د اور په تاب د زړه له لاسه
 ۲۹۷
 ۲۱۹۸

پر سپين مخ يې خط پيدا نشته تراوسه
 په ماتم د خط يې زلفي نه دي سکبستي
 دا سيزه پر د ا صحرا نشته تراوسه
 پر سپين مخ يې لا غوغا نشته تراوسه

(۱) په چاپي دېوان کي په همدې مطلع يوه غزله سته چي له مطلع پرته نور ټول بيتونه يې له اصل سره توپير لري، ځکه نو ما د دوو بېلو غزلو په شکل درج کړي دا غزله له اصل څخه را نقل سوه "ب" هم دغه غزله لري (۲) مي = مي يې. (۳) تي = ته يې. (۴) بي = به يې. (۵) دا غزله چي مطلع يې له مخکيني غزلي سره يو راز ده، له چاپي دېوان را نقل سوه. (۶) چاپي دېوان په دفتر کي نه ځايېږي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د مخ لمړيې لا خط نه دئ تاريخ کړئ
 مشق د قيد يې (۱) په مکتب کي د خط کم دئ
 هر رنگ سترگي يې و مخ ته دي حيراني
 دا د مخ گلشن يې هسي رنگ تازه دئ
 پر مهتاب يې لا هاله له خطه نشته
 باد د خط خراغ د خط نه دئ گل کړئ

۲۹۸ زړه به کله ځني پرې زما "حنان" شي
 پر سپين مخ يې خط پيدا نشته تراوسه (۲)
 ۲۲۰۷

د يار د زلفو نسيمه راشه
 خاوري د يار د قدم راواخله
 د زړه غونچه مي په تا خلاصېږي
 تن فرح مومي ستاله قدمه
 د هجر درد يم رېزمرېز کړئ
 رقيب راشه چي سوله وکړو

۲۹۹ پروخت د بوس يې حيا مانع شوه (۹)
 "حنان" يې جار تر نازو ادا شه
 ۲۲۱۴

د رو قده موی میانه راشه راشه (۱۰)
 چي طوطيان دي منتظر دي و گفتار ته
 چي دي زلفي لکه جيم پر ملاکري دي
 چي مخموره له شرابو برايي شوې (۱۱)
 د عاشق زړه په خدنګ د بانو ولسې
 په دا عصر کښي دي سيال د حُسن نشته

(۱) چاپي دېوان: مشق د کيد. (۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۳) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۴) - (۵) دا دوه بيته بيا په اصل کي نسته (۶) د چاپي دېوان مقطع د وزن په لحاظ بابېز وه ځکه مي حاشيې ته را نقل کړې:
 لار د رحم لا خط نه ده تر سر بېولي له حنانه چي وفا نسته تراوسه

(۷) چاپي دېوان:

د يار د خواوی نسيمه راشه
 مشک و عنبر دي را باندي پاشه

(۸) چاپي دېوان:

د قدم خاوري دي بولم ياره
 زما په بستر کي ژر توتيا شه

(۹) چاپي دېوان: مانع شه (۱۰) خطي نسخه: راش راش (۱۱) ب- برائي يې

د میرزا حنان بارکزي دېوان

۲۲۲۱	بلبلان د گل پر مخ باندي چغېږي بې تاگونگ شوم تر "حنانه" راشه راشه	۳۰۰
نور ورځه له هغه ياره هم خانه شه (۱)	غواړې هلته ورسېږې بېگانه شه که عاشق يې هنر پرېږده دېوانه شه عشق کوه له خپل ځانه بېگانه شه گاه بلبل شه د چمن، گاه پروانه شه ته طلب د دواړو پرېږده مردانه شه	په ژوندون يو وار له عقله بېگانه شه بارگاه يې د دويي له نقشه خلاص دئ د عشق لار رهبري نه غواړي له عقله رند عاشق لره بهتر تر عاشق نشته هسي نه وایم چي تل په دغه رنگ شه د دنيا طالب انشي عقبا خنځی دئ
۲۲۲۸	د دنيا حب سرد کل خطا "حنانه" ځني واخله لاس، طالب د جانانه شه	۳۰۱
دا د صبر متاع کمه وه که بېشه د تقوا خرغه يې وکېنه له دروېشه دا د پند خرخی دي بس که (۳) مه يې ورېشه له زنبوره څه فايده ده بې له نېشه صد ساله شيخان يوه گږې له کپشه نری لار کړه ناليدلې خدای را پېشه	خيال دي يو وئ (۲) په تاراج له ما دلرېشه له شوخی دي د دوو سترگو څه فرياد کړم زما په باب د عشق خواري ده اې ناصحه له رقيبې څخه نېک خلقت محال دئ مخ دي وياسته د خط په محصلانو خبر نه يم چي په عشق کي وړاندي څه دي	
۲۲۳۵	اې "حنانه" صبر وکړه مراد به مومي د فلک ژرنده په وارده پس و پېشه	۳۰۲
دې کښتۍ ته رسي دا توپان له خطه (۴) نوخطان دي (۵) همېشه پښېمان له خطه لکه مخ د هر گلرخ ويران له خطه نه مي وپه زړه کي دا گمان له خطه وېنه مخ ته هسي رسي (۶) زيان له خطه د مخ بڼهر ته راځي کاروان له خطه	د مخ گل لره دئ تل خزان له خطه پر تېر شوي کار لاس نه رسېږي ځکه د گل پانې په خار کله خرابېږي په سل جوړه يې د حُسن ملک خراب کړي لکه بد خط چي پر بڼه کاغذ رقم که چي شکر و د بوسې ارزاني وکړه	
۲۲۴۲	که يې سل خاره د خط په صورت څرخ شي (۷) گرزولای نه شي مخ "حنان" له خطه	۳۰۳
هيڅ توبڼه له دي جهاننه درېغه درېغه	يو دي نه وړه شم له ځانه درېغه درېغه (۸)	

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) چاپي دېوان يووړ. (۳) چاپي دېوان پرېږده. (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي د "ط" په ردیف کي راغلي ده. (۵) چاپي دېوان خوږويان دي. (۶) چاپي دېوان هسي رسي. (۷) چاپي دېوان په صورت گو دئ. (۸) بله نسخه درېغ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

له بازاره د دنيا دي څه يونه وړه
 وادي نه خيستته دوا له دې بازاره
 د سفر د توبنې زېرمه يو څو ورځي
 چي فردا دي (1) نامه در کاندې په لاس کښي
 چي پله دي د گناه هورې درنه شي

۳۰۴ په دنيا کښي دي عمل د بنسو و نه کړې
 خالي لاس ولاړې "حنانه" درېغه درېغه

چي غمزه و کرشمه ناز دلربا که
 توري زلفي په درازي د خضر عمر
 باريکي ته يې د ملا و بښته حيران دي
 يو کاره کاته يې دواړه گونه ارزي
 مرجان زړه له وينو ډک دي (۴) ستا له لبو
 له خدا ستا د مراو و سترگو (۵) صحت غواړي

۳۰۵ نه کړي ضبط د خولې بلبل پر وخت د گلو
 دغه ستا د منځ ليدو (۶) "حنان" گويا که

د قرآن تعظيم د پاره د طلا که
 که په دېر کښي وي هلته اقتدا که
 له غروره و کلام الله ته شا که
 ناروا له خوشامده و ردوا که
 و غني ته تواضع په خمه ملا که
 شي بېغمه چي د بل عيب رسوا که

۳۰۶ د قرآن سماع واجبه ده "حنانه"
 غور پرې نه نيسي، غزلو ته هوا که

چي وهي مي هر مېرې و مچ بېبا که
 چي وصلت غواړي مدام ستا له فترا که
 شعله پورته شوه د اور له دې خاشاکه
 د فلک به (۹) اوس چاودلي وي تناکه
 که مي يو وار يار (۱۰) گذر و کړ له خاکه

(۱) ب: چي صبا دي (۲) چاپي دېوان: توري سترگي په وکښه (۳) چاپي دېوان: او لبان يې (۴) چاپي دېوان: ډک شو. (۵) چاپي دېوان: د مرو سترگو. (۶) چاپي دېوان: دغه ستا د رخسار ديد. (۷) ک: (۸) ب: ... چي پر کعبه دي غورېدلي. (۹) چاپي دېوان: د اسمان به (۱۰) چاپي دېوان: که مي يار يو وار.

د ميرزا حنان بارکزي د پوان

کې (۱۱) هرڅو منعه کوم له عشقه نه شي هسي شان مي زړه و تلئ دئ له واکه

۳۰۷ خپل اشنای دي ملا ترلې ده و کين ته
۲۳۷ اې "حنانه" څه گيله کړې له افلاکه

سپرېدو و ته چي قصد دا دلفرېب که زما خوښ دا ستا کاته دي ستا تر سترگو (۱)
له هوسه ورته خلاص کوگل رکېب که بادام کله د بادام د گلو زېب که چي د يار د زني خوند څه لره (۲) سپې که آينې لره پيدا نفس آسېب که له بنه مخه سره بنه خويو نه زېب که دا ستا سترگي (۳) عجب مکر عجب فرېب که

۳۰۸ چي د وخت بتان بنايست په زرو پلوري
۲۳۷ دا "حنان" دي دواړه لاس په خالي جېب که

که فلک لري چشمه د مهتاب ډکه که گيله مه کوه له مستو سترگو ولي چي خاكي جسم فاني که وصلت مومي خلاصېده له مرگه نشته په هيڅ طور له ازله چي جام تش وي سعی څه ده لسه... (۲) نشسته د بـد بختو

۳۰۹ هيڅ پوښتنه مغرور يار باندي ونه کړه
۲۲۸۴ چي سينه شوه د "حنان" په خوناډ ډکه

په هر زړه کښي چي د عشق خويونه (۸) لار که د نيوو قوت د بازوي په پنجه کښي دا خام طمع زړه په سترگو پسې درومي (۹)
هغه هر کله له ما سوا انکار که بنه مژگان د سترگو ژر په زړه کښي کار که طفل زغلي په آهو پسې تلوار که هنرمند صياد بې دامه نيو د ښکار که لکه چرته د آهو حصار په تار که چي په خوب کښي را ښکاره مخ گلغذار که

۳۱۰ که يې خيال د سرو قد ورشي په خوا کښي
۲۲۹۱ دا "حنان" بې پای انداز کل قندهار که

چي مي زړه کباب د مخ په اور دلبر که د عشق شور مي نمکدان کاسه د سر که

(۱) چاپي د پوان: ستاد سترگو. (۲) چاپي د پوان: له شکه (۳) چاپي د پوان: څرنگه (۴) چاپي د پوان: دا سترگي (۵) دا غزل په "ب" او چاپي د پوان کي نسته (۶) - (۷) دا ځايونه اوبو وهلي دي (۸) ب: د عشق خوښه (۹) پسې زغلي (۱۰) بې به يې (۱۱) چاپي د پوان: ضرر.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

چي له رمه د آهويي گهواره ده
 ما وې حال بې (۱۰) د بېمارو سترگو کارم
 هنرمند ته له هنره خطر (۱۱) رسي
 شه حاجت ستا بانوگان (۱۱) لري په زړه کي
 که د مات لښکر اميد د ظفر نشته
 هغه طفل شه آرام زما په بستر که
 د بېمار د رگ طپش تارد مسطر که
 د صدف کښتۍ توپان آب د گوهر که
 چي محراب ته د ابرو يو تل نظر که
 مات مژگان بې لاد زړونو ښکار بېشتر که (۱۲)

۳۱۱ په صندلو سردرد وايي ورکېږي
 صندلي رنگ د "حنان" زيات درد سر که
 ۲۲۹۸

د گلر خوله قريته شوک پر هېز که
 د دیدن طاقت يې هيچا څخه نشته (۳)
 لايي سترگي د صياد نه وې ليدلي
 چي په سرد جهان پوه شو هغه ژر ولاړ
 ضرر رسي له هم جنسه په دا عصر
 د گلر خوپه دیدن عاشق گوياسي
 له خراغه پروانه کله گڼرېز که
 چي په ناز د تورو سترگو خنجر تېز که
 د هجران قصاب يې غوښي رېز مرېز که
 له مکتبه طفل ځي (۴) چي سبق تېز که
 بنښنه گوره چي له سنگه ډ پر پر هېز که
 د گلانو په موسم کي بلبل رېز که

۳۱۲ کي (۵) د لېو و بوسې ته نه رسېږي
 اې "حنانه" تور کاگل يې دستاوېز که
 ۲۳۰۵

کوم گلرخ دئ چي بيا سيل د چمن که
 کي (۶) د لېو د شهيد خاوره مار و خوري
 خپلي سترگي يې و خط ته دي حيراني
 توري زلفي (۷) يې باج اخلي له سنبلو
 کوم شوخ چشم نن په سيل د صحرا ځي
 که شاهان تارا جوي په زور ملکونه
 چي بلبل په ذوق و شوق هسي گفتن که
 د حيات اوبه به توبي له دهن که
 که آهو دئ په سبزه کي چريدن که
 دغه سپين رخسار يې ناز پر نسترن که
 چي آهو تر پخوا مشق د رميدن که
 خو برويان د زړو تاراج (۸) په ښه سخن که

۳۱۳ شه تعريف (۹) د هغو غاښو کړې "حنانه"
 مسخري مدام په دُرو د عدن که
 ۲۳۱۲

چي د ناز پر آس جولان هغه پادشاه که
 د گلر خو قربت مومي غونچه طوره
 نصيحت د چا په کار نه دئ په عشق کي
 چي دښمن شي (۱۰) ملايم احتياط بويه
 خپله غېږ چي خالي وينم ژړا راشي
 هغه شوک دئ چي جلب د آه نگاه که
 د زړه ويني چي غذا سبا بېگاه که
 جاهل پير مريد يوه گړۍ گمراه که
 په نرمۍ اوبه د لاندي، کار د کاه که
 په هغه دم چي هاله په غېږ کي ماه که

(۱) چاپي دېوان: دا ستا مژگان. (۲) چاپي دېوان: د زړو ښکار لا بېشتر که. (۳) چاپي دېوان: هغه څوک دئ چي د دید طاقت يې راوړي.
 (۴) چاپي دېوان: له مکتبه ځي هلک. (۵)، (۶) کي = که يې. (۷) اصل: توري سترگي.
 (۸) چاپي دېوان: د زړونو لوټ. (۹) چاپي دېوان: چي تعريف. (۱۰) چاپي دېوان: شو. (۱۱) چاپي دېوان: په صفت؟.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

خيال دي قتل کړم په صف^(۱۱) د بانوگانو د پادشه له مخه جنگ واره سپاه که

۲۳۱۹

هيڅ تعريف يې د خولې نه کېږي "حنانه"
اوس حاصل د کلام دا قصه کوتاه که

۳۱۴

له غروره چي و لوړه^(۱) ته خاته که
له خامي د عشق بلبل په نارو سردئ
چي دي خيال را څخه ولاړ شي^(۳) په هغه دم
په يوه نظر مي زړه پاره پاره کړي^(۵)
د فردوس د گلو بوی مي په دماغ شي
د دراز عمر له وني مېوه و خوري

۲۳۲۲

گمان مه کړه خويي سرو ي په تن پوري
چي "حنان" به ستا له دره جار واته که

۳۱۵

مخ دي کور^(۷) د آئيني پري خانه که
عاقبت به مي له عقله بېگانه که
مگر زړه شکاف شکاف لکه شانه که
ژر بي^(۸) سم پر لار د هجر تا زيانه که
په اوراد يې خان مشغول کړ بهانه که
ځني پاته صومعه و بُتخانه که

۲۳۳۳

خه غرور کړې د دنيا په سراي "حنانه"
يو ساعت به يې فلک در ويرانه که

۳۱۶

د رقيب مخ به تر هغه کېدو نه که^(۱۰)
په معجون د افلاطون هم بهېدو نه که
چي په درست عمر يې گېرو جهود نه که
چي پر زړه اثر اوراد و درود نه که
په پيري دندامت اوښي سود نه که
قسمتونه د چا بود و نابود نه که

۲۳۴۰

مخامخ چي خپل اشناي ورسره ناست وي
"حنان" ميل د رکوع و سجود نه که

۳۱۷

(۱) چاپي دېوان: و لوړي ته (۲) چاپي دېوان: پروانه خاموش (۳) اصل: ولاړ شو. (۴) چاپي دېوان: روح له تنه رخصت (۵) چاپي دېوان: "په يوه کاته مي زړه پاره پاره که" (۶) چاپي دېوان: هر معشوق چي د عاشق (۷) اصل: مخ دي اور. (۸) ژر به يې = ژر به يې (۹) چاپي دېوان: "خيال چي پېښ شي ستا د تنگي خولې و چاته" (۱۰) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۱۱) چاپي دېوان: چي کباب لاهنوز. (۱۲) چاپي دېوان: له غلافه کېښو.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

هغه څوک چې د گلرخ هواداري که
و نخجير ته د خپل زړه په دا حيران يم
حذر بويه له نيم خوابو سترگو ولي
د بايو خنجر د قد نېزه خط زغره
و دا مکر تي (۱) د سترگو حيرانېږم
په اول قدم دي سر ورته پېشکش که
له چشمانو دي د وينو رود جاري که
چي کباب شو (۱۱) لاهنوز بي قراري که
له غلافه کنبه (۱۲) د تبخ زخم کاري که
سپور د ناز پر آس د قتل تياري که
چي د زړونو لوټول په بيماري که
هر سړي چي د بڼه مخ خريداري که

۳۱۸ چي د عصر بتان حُسن په زر پلوري
دا "حنان" دي اول خوبه بېزاري که (۲)

څوک چي مينه په راستي که
هغه کار غني کړای نه شي
د عشق ځای معين نه دئ
د عشق بوی چي په د ماغ شي
چي د عشق سواره پر راشي
څوک د عشق بي هستی مه کړي (۴)
ژر په لاس د عشق هستي که
چي عاشق يې په نېستي که
مسلمان بُت پرستي که
تر بار لاندي اوښ مستي که
نور (۳) د عقل آس سُستي که
د مېړه کار تنگدستي که

۳۱۹ "حنان" عشق له واکه (۵) و يوست
چي رضايي په پستي که

ابرو خم مژگان خدنگه
تراورنگ يې د ماغ لور شي
په مزاج دي نه پوهېږم
بوسه را د خط په وخت کي
که يې اخلي تاته بنايي
له غيرته ستا د خولي شوه
بری څوک وري ستا له جنگه
چي يې کنبېني ته له څنگه
له مخ گلپه زړه سنگه
چي نوش کړم پيال له بنگه
باج د حُسن له فرنگه
غونچه هسي په زړه تنگه

۳۲۰ د عشق خوی "حانسه" زده کړه
په سکوت کي له پتنگه

هر بانو دي تېز ويسته که له خدنگه (۷)
کې (۸) ساتي کې په عتاب ولي له سنگه
چي مي مخکه شوه په اوښو لاله رنگه
چي آئينه مي شي په ديد ډکه له رنگه
له دا غمه چي غونچه شوه په زړه تنگه
چي آهوي و وحشت نه خوري له پلنگه
بری څوک وري ستا د دوو سترگو له جنگه
ماد زړه بښېښه د طفل په لاس ور کړه
په آرزو کي د وصال د کوم گلرخ دئ
پر خاطر مي هومره پروت د غم غبار دئ
دا يې ستا خوله و ليدله په گلشن کي
و صحرا تي (۹) سترگو څه حيراني ور کړه

(۱) تي = ته يې (۲) چاپي دېوان: "دا حنان دي اول خوبه بېزاري که" (۳) چاپي دېوان: ژرد عقل (۴) چاپي دېوان: بي هستی شو. (۵) چاپي دېوان: له لوري و يوست. (۶) - (۷) دا دواړه غزلي په چاپي دېوان کي نسته (۸) کې = که يې (۹) تي = ته يې.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

۲۳۲۸	تنگ و نام د کل جهان وار په پرځای دئ "حنان" و یوست ستا ستم له نام و ننگه	۳۲۱
۲۳۲۸	چي فارغ یې کړم د عیش له وصاله (۱) لکه و که په مکتب کي مرغه ځاله غزاله وي په سبزه سره خوشاله هلته خواست کوه چي خط شي دوه مثقاله لکه کانی جلوه که له آب زلاله (۲) خلاص دي نه کړم د رقیب د پوله (۴) جنجاله	د هجران سپرو دي هسي کړم پایماله زړه مي ستاله لاسه هر ساعت خراب دئ خپلي سترگي حظ له خپله خطه اخلي له ساده مخه طمع د بوسې مه کړه تر سيني يې زړه معلوم په نزاکت دئ که هر څومي درته کړې زاری جگپته (۳)
۲۳۷۵	دا تور خال دئ په رخسار د یار "حنانه" که بورا دئ پر گل ناست بي پرو باله	۳۲۲
۲۳۷۵	ماتوم توبه د میو په پیاله (۵) راشه گوره د بلبل آه و ناله خدا پر چامه کړې د ترکو حواله په سبزه کښي ارام کاندې غزاله په پیاله کښي دلاله لکه څاله دغه زه یم چي څکوم دا کشاله	بهار راغی وخت د گلو دلاله صبح دم د گل گرېبان پاره پاره که عقل و هوبن صبر و ارام له سرې یوسي شوخي سترگي دلبري د خط په وخت که غانې یې هسي په سرو لېو کښي بنکار پري فلک کج رقیب دښمن، معشوق بي رحمه
۲۳۸۲	څه مستي یې وه په سترگو کښي حیران یم چي "حنان" یې هم شیدا کړ هم واله	۳۲۳
۲۳۸۲	د بلبل گرزبده نه کېږي له گلله سودايي به شي په دا کي ځغله ځغله د ابرو لپنده تر غوره و څکوله یو د بل په کور شناخته نه یو هیڅکله چي مدام زما یوه ده ستا پر بله (۸) پراوړو د رهبر سپور یم تر منزله	زه به واورم ستاله مخه څخه کله (۷) فکر مه کوه د یار د ملا په خیال کي مستو سترگو دي په قصد د زړونو هسي (۷) زه و یار لکه دوی سترگي همسایه یو دا کړې له کاره بخته را رسېږي لکه خس د سېلاب (۹) خلاص له گمراهی یم
۲۳۸۹	په خپه به گلر خان د قندهار وي (۱۰) چي په مرگ ولاړ شي (۱۱) "حنان" رنگه بلبله	۳۲۴

(۱) چاپي دېوان: له عیش و له وصاله. (۲) چاپي دېوان: جلوه که آب زلاله. (۳) چاپي دېوان: "که هر څومي درته روی د پیر شفیع کړ". (۴) چاپي دېوان: د رقیب سپي. (۵) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته. (۶) چاپي دېوان: یاره کله. (۷) چاپي دېوان: په قصد د خلقو څکه. (۸) چاپي دېوان: زما پریوه ده ستا پر بله. (۹) چاپي دېوان: لکه خس و سېلاب. (۱۰) چاپي دېوان: "پژمړه به ټول گلان د قندهار وي". (۱۱) چاپي دېوان: ولاړې. (۱۲) چاپي دېوان: د سرو لمبو. (۱۳) چاپي دېوان: بد خشان له. (۱۴) چاپي دېوان: "په امید چي صبر ناست د زړه پر سرو".

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

پر سرو لېو (۱۳) د خط ليکه رښتيا راغله
 په اميد د وصل صبر پر زړه ناست و (۱۴)
 ولي نه ژاړم له دې غمه سرې سترگي
 ما گيله (۱) درته کوله له رقيبېه
 ستا وصلت د رقيب مرگ، زما اختر دئ
 گل و مل، يار و ساقي، ساز و غزل دئ

د ازل قاسم چي وېش کاوه د برخو ۳۲۵
 ستا د غم برخه "حنان" له تنها راغله (۲)

چي مي ستا د مخ د گل هوا کوله (۴)
 په تور خط دي گلگون مخ نشو نما که
 دا ته نه وي په چمن کښي سرو قده
 چي غوښته مي تل رسته د اشنايي
 در ښکاره به تاله زما د زړه خواري شي
 که خبر ستا په محبت شي زه ضامن يم

ستا له امره يې سرکله وو پېچلې ۳۲۲
 چي ياري دي له "حنا" پرې کوله

چي مي ستا د تور کاگل مينه کوله
 ستا د زلفو گفنگوی نه تما مېرې
 له زبوره دي ښه حُسن مستغني دئ
 د دنيا پر کل هستي مي قدم کښېښوو
 ستا د مخ مصحف په خط سره زېب و کړ
 مکدر يې طبيعت شي گيله نه کړم

چي تعريف يې زه "حنان" د زلفو کارم ۳۲۷
 زما په لاس کي قلم مار شي هزار ځله

راشه راشه ساقي راکړه يو څو جامه
 ژر به ورسې مقصود ته زه ضامن يم
 نه پتېرې عشق د صبر په پرده کي
 چي سيالي دي کړه (۸) د يار له شو څو سترگو
 له نسبته ستا د خولې له شيرينه
 خداي زده کله به د وصل دوا راکړې

(۱) چاپي دېوان: ما شکوه. (۲) چاپي دېوان: آمين کايي. (۳) چاپي دېوان: حنا نه تنها راغله (۴) بله نسخ کول. (۵) په "ب" کي د دې غزلي همدا څلور بيته سته (۶) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۷) دا غزله د چاپي دېوان د "م" ردیف په 64 مخ کي راغلي ده. (۸) چاپي دېوان: سيالي کوي (۹) چاپي دېوان: "ښه و نغښت په څنځير کي شو بادام."

د میرزا حنان بارکزي دېوان

۳۲۸ هسي دُر پېښي "حنان" د يار د وصف
چي په شعر کي د غله نه ښوري زامه

عشق دي بياراته زانگو کړه غرو سمه
چي پخپله عشق ته خُغاستي (۱) گيله مه کړه
تن مي هسي کړ ضعيف د فراق اوښو
بناخ چي مات شي گلان نه که، بي ستا زلفي
بخت په شپه کي ستا د زلفو خوب و نه کړ
غمجن زړه مي و گلر خو ته خلاص نه کړ

۳۲۹ باطن زړه د "حنان" ډک دئ له سرو وينو
لکه زخم خندا کړي له دې عالمه

راشه و اوړه دا هوا هوس تر کومه (۴)
و دي غوښت د زمکي سر په تجارت کښي
روح بندي دئ يو خو ورځي په جسد کښي
يو خو ورځي د توبښې زېرمه په کار ده
چي همزولي (۶) دي همه په مرگ تمام شو
عاقبت له خاورو پُر شي فکر وکړه

۳۳۰ ځان ته وکړه نصيحت "حنانه" ولي
زغلوې دا د هوس فرس تر کومه

څه تېرېږي پر ما خوار ستا له هجرانه
خيال دي ځي اوښي مي هم ورسره ولاړې (۸)
له کتو د آهو چشمو بېغم مه شه (۹)
که راحت غواړي پر خوله باندي مهر کښېږد (۱۱)
په نښينه کي د امکان (۱۳) هره دوا شته
معشوق طفل چي په قيد د ضبط کښېوزي

۳۳۱ څه پوښتنه د غمزو (۱۵) له رهزني کړي
زنخندان يې له سرو ډک دئ "حنانه"

د يار جبين دئ تر لمر روښانه
غابښونه دُر دي بي بها گوره (۱۷)

(۱) چاپي دېوان: زغلي (۲) - (۳) له کمه = له کومه (۴) کوم (۵) بددا بندي مرغه (۶) - (۷) دا برخه له "ب" څخه واخيستل سوه. په قلمي نسخه کي نه لوستل کېدله (۸) چاپي دېوان: "خيال دي ولاړ اوښي مي هم ورپسي ولاړې؟" (۹) چاپي دېوان: غافل مه شه (۱۰) چاپي دېوان: کانه لري (۱۱) چاپي دېوان: "په مجلس کښي د جهان پر خوله مهر کښېږده". (۱۲) چاپي دېوان: خپل سر ژرو خوري (۱۳) چاپي دېوان: په نښينه کي د اسمان (۱۴) چاپي دېوان: "د عشق درد مدام فارغ دئ له درمانه". (۱۵) چاپي دېوان: د غمزي (۱۶) چاپي دېوان: "چشمه د حيات يې له زنخدانه". (۱۷) چاپي دېوان: "زلفي طعنه که د چين پر مشکو".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د لېنډۍ پر موتي زاغ د تصوير دئ
سترگي يې په (1) د نرگس تر گل دي
بانيو يې غشي وروځي لېنډۍ دي
زما په ژړا يې مخ تازه تر شو (2)

۳۳۲ د يار جفا وي تر حد تېری که (3)
له عشقه لاس واخله میرزا "حنانه"

عشق دي کرم له عقله هوبنه بېگانه
د عاشق په مانې ډېر معشوق نر مېرې
خويې غم زړه او به نه که (4) نه رسېږي
رنگ و بوی چي د وفا نه پکېنې ويني
زلفي نه دي پر مخ پروتي بې موجه
له غيرته مي زړه سل ځايه اړه شي

۳۳۳ دا د کوم دلبر د زلفو و ځنځير ته
"حنان" شوله ډېره شوقه دېوانه

شاه دئ که گدای دئ که هوبنيار که دېوانه (5)
حال د خپل دي دا دئ آه پر حال د بېگانه
ولي چي پاتېږي پس له مورډا افسانه
کله خوب ورځي د چا چي مار شي همخانه
پروت وي مار له سره همېشه پر خزانه
ما وړاندي ليدلې وه د تور طالع... کانه (6)

۳۳۴ وينې يې ويده بخت شي د "حنان" زما دلبره
چرته که ځای مومي ستا د در پر آستانه

گل له تانازکي زده کړه گلېدنه (7)
د انار لمون له وينو په دا ډک شو
ستا د قد په تما شالورپه هوا که
له وطنه به مشک و باسي بې قدره
ستا له لبو سرې (8) هيڅ مناسب نشته
د نرگس سترگي حيراني ستا تر سترگو

۳۳۵ د "حنان" له خولې که واري (9) د يار وصف
بلبلان به واره کوچ شي له گلشنه

(۱) چاپي دېوان: سترگي يې زياتي. (۲) چاپي دېوان: شي. (۳) چاپي دېوان: "د يار جفا به دي تر حده تېر که".
(۴) چاپي دېوان: خويې غم ژړا او به نه که (۵) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کې نسته (۶) دغه ځای په اصل کې نه لوستل کېږي د
"کانه" کلمه ما وړ واچوله (۷) بله نسخه: گلېدن. (۸) سرې = سره يې. (۹) ب: واري.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

وطن څه دئ، له خوراک له اغوستنه
 اخلي روغ سپری (1) مدام پون له پمنه
 مېوه نه کوي هرگز د سپوري ونه
 طفلان تل د گل دستې وړي له چمنه (3)
 که تر زلفو دي روڼا ځي له گردنه (4)
 پر دېوال بتان محکم شي له روغنه

۲۴۷۳

په دیدن د گل بلبلس هر دم چغېږي
 ستا په دید "حنان" اشنا شوله سخنه (5)

۳۳۶

محبست دي آواره کړم له وطنه
 بد خويي رقيب در وښوده بد خوی شوې
 عیب نه دئ که له نازه لېونی شي (2)
 شوخي سترگي وړي بهره له شوخه مخه
 د سهار سپېدې را وختې په شپه کي
 د احسان لاس که اورېده عالم به خپل کړې

پاخول يې پاڅوي سل قیامتونه
 تحویلدار شم د غمو په براتونه
 غزاله مومي آرام له مېرتونه
 چي کوي را باندي نور از مویبستونه
 که کوم ورته هزار رنگه خواستونه
 چي دي غوږ کړه (10) د رقيب حکایتونه

۲۴۸۰

د گلرڅو مینه تندره ده "حنانه"
 رېز مریز يې کړه د تن عمارتونه

۳۳۷

کښناسته يې (6) کښینوي سل آفتونه
 چي د خط په خیال يې سر پر زنگون کښېږد م
 قراري زما د زړه په نوي خط شي (7)
 چي په تورو سپین (8) مي اړوي پوهېږم
 ستاله لوري مي زړه نه راځي دلبره
 چي په بدره سره واوښتي (9) پوهېږم

چي تاراج يې کړه (11) د سلو زړو کورونه
 چي زړه سوري شو د ځنځير له دې تاخونه (12)
 په هيڅ رنگ نه که پروا د (13) چاله خونه
 پېچه کېږي مدام مار له مېرتونه
 په میدان کي بې پراته وي خود سرو نه (15)
 دا نسخه مي ياده ده (16) له افلاطونه

۲۴۸۷

د اوبو نغ ژړنده نه پرېږدي و وارته (17)
 د "حنان" اوبسو په څرخ کړه اسمانونه

۳۳۸

څه به وایم د شوخ چشمو له افسونه
 خیال د چا د زلفو لار ده په کښې کړې
 چي د زړه پر زخم مالگي پاشي څوک دئ
 له غیرتې (14) د خط، زلفي پېچوتاب شوې
 چي رکاب يې د پيري له سترگو جوړ وي
 د تبجن د عشق دوا عناب د لب دي

چي يې را کړه يو څو داغه پر سينه
 زما سينه شوه د ياقوتو خزينه
 چي اوبه لې شي گل درومي تر چينه

لې يې ووتله زړه څخه کينه
 چي يې خیال د لېو گرزوم په زړه کي
 پس له دې مي په عوض د اوبسو زړه ځي

(۱) چاپي دېوان روغسپری اخلي (2) چاپي دېوان لېونی سوي (3) اصل: "طفلان تل وړي د گل دستې له چمنه" (4) چاپي دېوان: "که تر زلفو يې روڼا شوه له گردنه".
 (5) چاپي دېوان اشنا شوي له سخنه (6) چاپي دېوان: که بې ناسته وي (7) چاپي دېوان: "توی خطي ځکه زما د زړه پای بند شو" (8) چاپي دېوان پر تورو
 سپین (9) چاپي دېوان: را سره یار اوښت (10) چاپي دېوان: چي يې غوږ کړي
 (11) چاپي دېوان تاراج کړي دي (12) چاپي دېوان: "زړه سوري چي شو ځنځير له دې تاخونه" (13) چاپي دېوان: پروانه کا.
 (14) له غیرتې = له غیرتې يې (15) اصل: په رکاب کي بې پراته نه دي سرو نه (16) چاپي دېوان: ياده وه (17) چاپي دېوان: و خواب ته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

<p>زړه مي خدای کړې د غمونو سفینه ستا د غم برخه زما شوه مهینه لکه جنگ لره چي باسي ار تینه</p>	<p>يو کاروان د غم پراړوي بل لېږدي په ازل چي يې تقسيم د برخو وکړې (1) چي زاهد و ته د عشق خبري وايي</p>
<p>۲۴۹۴</p>	<p>۳۳۹</p>
<p>مخ دي گلاب دئ قمر جبينه آفتاب حساب دئ له خوشه چينه زاهدان باسي له خپله دينه گوتی څه شی ده بې له نځينه څوک نه خلاصېږي ستا له کمينه خط مچمچي دي لب انگينه</p>	<p>د "حنان" (2) فرق له رقيب سره وکړه چيرته نن ورځ خدمتگار او دېرینه</p> <p>ښه چي مي وليدې په تن سيمينه (3) دا ستا د حسن په لاله زار کښي حيران شوځی ته (4) دا ستا د سترگو زړه په کار نه دئ د عشق بې داغه وروځي ليندۍ دي باڼو دي غشي خوله دي غونچه ده زنه دي سېب ده</p>
<p>۲۵۰۱</p>	<p>۳۴۰</p>
<p>په وصل و هجر دي نه پوهېږم "حنان" دي ويوست له آن و اينه</p> <p>په جفا مي له ناتوانو اعضا وينه (5) تويوم چي تل پر ځای د ژړا وينه د نافي په داسې شوه غذا وينه گلاب وچه کړه په داله حيا وينه د گل توی کړه په چمن کي سبا وينه له خدا سره چي قی کړه مينا وينه</p>	<p>په وصل و هجر دي نه پوهېږم "حنان" دي ويوست له آن و اينه</p> <p>تويوي مي په ستم بې پروا وينه په آرزو د کوم گلرخ د لعلو لېو چي بې مشک برابر نه شوه ستا له زلفو مقابل چي بې کړ ځان ستا له رخساره د غونچې له خون دلۍ خبر نه دئ ستا د خولې پيال له يې نقش وه په زړه کي</p>
<p>۲۵۰۸</p>	<p>۳۴۱</p>
<p>چي محروم له گلرخساره سم ناصحه زما "حنان" له سترگو درومي په دا وينه</p> <p>طالع مي ياري وکړه چي مي زړه خلاص شوله کينه (6) قېمت د گوتې څه دئ چي شي خلاصه له نځينه له هسي سرو شرابو دا پيال نه شوه رنځينه ممکن نه دئ غبار چي را ولاړ شي له زمينه خندا د زرکي وکړه رهبري له دې شاهينه د پانده په دود محروم وي همېشه له تورو سپينه</p>	<p>چي محروم له گلرخساره سم ناصحه زما "حنان" له سترگو درومي په دا وينه</p> <p>ستا وصل مي نصيب شوکه اختر دئ نازينه ستا خيال چي له ما ولاړئ (7) په نظر د خلکو خوار شوم دا ستا مخموري سترگي زما د وينو رغبت نه که څو زما د زړه په کونج کي ځای پيدا اوله نه کړې په خپله بلارا وړي ياو ه گوی له خپله گفته ستا له زلفو له رخساره زاهد هيڅ فيض يو نه وور</p>
<p>۲۵۱۵</p>	<p>۳۴۲</p>
<p>چي کارې "حنان" نقش ستا د تورو سترگو زلفو سنبل په خوله نيولي غزاله راځي له چينه</p>	<p>چي کارې "حنان" نقش ستا د تورو سترگو زلفو سنبل په خوله نيولي غزاله راځي له چينه</p>

(۱) چاپي دېوان وکړ. (۲) چاپي دېوان: زما حنان (۳) بله نسخه سيمين (۴) بله نسخه شوځی ته حيران يم، ب شوځی ته حيران د متن کلمات ما مخ و شا کړل (۵) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۶) دا غزله په اصل او "ب" کي نسته (۷) په چاپي دېوان کي "لاړ شو" دئ ما ځکه "ولاړئ" و کيښ چي د شاعر له لهجې سره سم دئ او هم بې مفهوم نه وړانږېږي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ماد ځان ویر په هغه ساعت کاوه
 د رقیب له ډیره جوړه ژړا راغله
 عاقبت تر حیا تېر کړم بې صبریه
 خود به هسي تر ساعت نه پاتېږي
 چي یې ستا د عشق خواری و او بدلې
 هلته بخت را کړې دا ستا زلفي په لاس کښي

چي مي زړه و تا ناترس ته در کاوه
 و اشنای ته چي مي زړه خالي کاوه
 که هر څومي زړه په صبر ټنگاوه
 گل چي مخ (1) دا ستاله ځسنه جنگاوه
 که رستم و تال د فکر زنگاوه
 چي ځنځیر د لېوتوب مي شرنگاوه

۲۵۲۲

چي "حنان" یې خوار و زار لیده په غم کښي
فلک د ف د نمر له شوقه درنگاوه

۳۴۳

چي را پېښه د دلبر د مخ برېښنا شوه
 دا د کوم گلرخ د خولې په خیال کي هسي
 چي اېرې پاشي پر مخ له لېوتوبه
 دا د کوم صیاد د شست له ذوقه هسي
 له کامله عشقه فیض عاشق یوسي (2)
 دا چي ته ورغلي باغ لره گلرخه

زما د سترگو له او رو ژړا په دا شوه
 په گلشن کي د غونچې شگوفه وا شوه
 آینه د چا د دید په تمنا شوه
 چي ملاخمه د لېندی هسي دوتا شوه
 دا رنده زلېخا څه رنگه بینا شوه
 له هوسه غونچه ځکه په خندا شوه

۲۵۲۹

په طمع یې د وصال هجران کباب کړ
د "حنان" په خاطر هغه، پېښه دا شوه (3)

۳۴۴

اندېښنه را ته د سترگو د قصاب شوه
 د غمزې نشتر یې کار و کړ په زړه کي
 جای نشینه په کښي (5) خیال د کوم مهروی دئ
 دا د چا د ناوک خیال دئ په کښي گزوي (6)
 را په یاد د کوم دلبر د غاښو دړدي (7)
 دا د چا په خیال زړه هسي پروانه دئ

د تن وینه چي مي اوښکه د کباب شوه
 چي باقي څه وینه پاته وه (4) شراب شوه
 چي مي خونه په روڼا لکه آفتاب شوه
 نا آرامه مي سینه لکه سیماب شوه
 هره سترگه چي مي موج د دریاب شوه (8)
 د مجلس گرمي چي شمع د احباب شوه

۲۵۳۲

بېهوده لافي د زهد کړې "حنانه"
غاړه ستا بنده د زلفو په تناب شوه

۳۴۵

را رسېږي دا جفاله دلربایه
 هسي نه چي نن عاشق شوم پر خوبانو (9)
 تر مجلس د عشق به ولي نه جارېم
 درپوهېم چي له قهر را ته ډک یې

چي هلو لره مي نه راځي همایه
 ماد زاد مي عشق را وړئ دئ له ځایه
 چي هلته شاه برابر دئ له گدایه
 چي په زړه کي څه لرې راته یې وایه (10)

(۱) بـ گل چي حسن (2) چاپي دېوان وړای شي. (3) چاپي دېوان و او شوه. (4) چاپي دېوان: ماته وه. (5) چاپي دېوان: جانشین په زړه کي.
 (6) چاپي دېوان: "دا د چا د خدنگ خیال نن په کښي گزوي". (7) چاپي دېوان: "درد غاښو را په یاد د کوم دلبر دئ". (8) چاپي دېوان: موج وهي
 دریاب شوه". (9) چاپي دېوان: عاشق یم د خوبو یو. (10) چاپي دېوان: راته و وایه

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي دي خيال را تی زړه مخ لره ورو ووت (1)
 کورنۍ وزي مېلمه لره له سرایه
 چي نظر مي شو پر غشو هم پر توره
 د احوال په شان نظر مي شو دوه ځايه

۲۵۴۳

هيڅ يي نه ورسېدې په غور وولي؟
 د "حنان" تل گذران دئ له وای وایه

۳۴۶

و مي سو (2) خرمن د صبر پريروييه
 عالمونه قتلوي پروا په نه که
 خوله غونچه، خط بنفشه، غذار يي گل دئ
 و سبزه ته يي د خط ريحان حيران دئ
 په خبرو هسي رنگ شکر افشان دئ
 جلوه گردئ، ستم گره (5)، ناز پروردئ
 سر تر پايه ناز، ادا (3) آتشين خوييه
 کج يي زلفي، کج کاته و کج ابرويه
 ډېر بي رحم يي و فادئ عنبر بويه
 گل يي تل اخلي درنگ سبق له رويه (4)
 چي طوطي يي تعليم وړي له گفتگويه
 دوه عالمه يي بندي دي په دوه مويه

۲۵۵۰

په ځنځير دا ستا د زلفو يي بندي کړه
 لېونی شو "حنان" ستاله جستجو يه

۳۴۷

و لېموت ته توپېده مه ورنښيه
 که شوخ چشم نه رام کېږي عيب نه دئ
 د بوسې په غلا کښي ډېر هوس استاد دئ
 سر و کار د عاشقانو دئ له اوره
 د سېلاب و مخ ته څوک درېدای نه شي
 هر زا هد له خپله وهمه نا قرار دئ
 و اورو ته اور پېده مه ورنښيه
 و آهو ته رميده مه ورنښيه
 گل او طفل ټول پېده مه ورنښيه
 پروانه ته کړېده مه ورنښيه
 و عاشق ته بنو هېده مه ورنښيه
 يخ خوړلی لړز پېده مه ورنښيه

۲۵۵۷

د عشق اور مي په سينه کښي دئ ناصحه
 و "حنان" ته گرمېده مه ورنښيه (6)

۳۴۸

﴿ ۱ ﴾

نن دي بيا دي د رقيب خبري نغوتي
 له غير ته د شاتي مي زړه اړه شي
 عشق دي ورو ستم تر هسي لېوتوبه
 دا د لارو په شربت يي لېان مېنلي
 ستا د ميني د نهال په سيوري ناست وم (9)
 ستا رقيب کله زما پر مخ را تلای شي
 چي له درده دي لېان دي راته مېستي
 چي بي فهمه دي په زلفو وهي گوتي
 چي مدام گرېوان پاره يم (7) څېري ختي
 که له قهره را ته که (8) خبري تتي
 چي رېښي يي دي (10) زما تر زړه جاروتي
 د مړو و جنگ ته نه وزي عورتي

۲۵۲۴

د "حنان" عشق عارضي نه دئ چي ولاړ شي
 ستا په در کي يي د ميني مورې نچتي (11)

۳۴۹

(۱) چاپي دېوان، در و ووت (2) اصل: وېې سو. (3) چاپي دېوان: سر تر پايه ناز و ادا. (4) اصل: له بويه (5) چاپي دېوان: ستم گردئ (6) ب: گرمېده ورنښيه د کاتب تېروتنه ده. (7) چاپي دېوان: پاره گرېوان يم. (8) چاپي دېوان: را ته کړې. (9) چاپي دېوان: ناست يم. (10) چاپي دېوان: رېښي يي شوې. (11) چاپي دېوان: مورې نچتي؟

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

په کوڅه کې جوړ عَسَس ځي و راځي
که و لور ته د دا درس⁽²⁾ ځي و راځي
همپشه لکه جرس ځي و راځي
شور د زړه مي په هوس ځي و راځي
شپږينی ته هر مگس ځي و راځي
بوی د گل په هر نفس ځي و راځي

۲۵۷۱

په نارود "حنان" زړه نه سستې کېږي
سپور د عشق پر تېز فرس ځي و راځي

۳۵۰

د يار در ته مي نفس ځي و راځي
آه مي نه لري اثر⁽¹⁾ راته معلوم شو
په صحرا کې د جنون مي زړه بېتابه
ستا نامه مي ولي ور کړه و قاصد ته
که هوا دي رقيب کړي⁽³⁾ د لېوڅه شو
ستا مذکور دئ په کوڅه و په بازار کې

دا دود نه دئ چې له دې اوره جدا ځي
د دې ميو اثر کله له مينا ځي
پر هر در باندي چې اوبني د گدا ځي
قاف تر قافه پوري تل نوم د عنقا ځي
دا د چاد خونړې په مدعا ځي
لکه لمر تر شرقه غربه په هوا ځي

۲۵۷۸

طاقت ستا د فغان نه لري "حنانه"
بلبلان چې بيا له باغه⁽⁶⁾ په غوغا ځي

۳۵۱

له زړه کله د نو خط د خط هوا ځي
که مي زړه د لېو ميل که بيا بېږي
که يې جمع که څوک د دې بې قيمته
که لور نوم غواړي ور څه گوښه نشين شه
سپور د ناز پر توسن و، زړه ته مي و وې⁽⁴⁾
چې يوه ډوډۍ په درست⁽⁵⁾ جهان قسمت که

و خراغ ته پتنگ ځي،⁽⁷⁾ نه چې مگس ځي
د حباب په شان مي سم سرو نفس ځي
و سره اور ته په هوس⁽⁸⁾ لکه ققنس ځي
چې په خپل غولي کې کور لکه فرس ځي
په درياب کې گوهر لاندې پر سرخس ځي
تر منزله په فغان، په شور⁽¹⁰⁾ جرس ځي

۲۵۸۵

چې جنايي له گلر خوده ليدلې
دا "حنان" به بيا په ترکو پسي پس ځي

۳۵۲

د عاشق و ځای ته کله بوالهوس ځي
په درياب کې دي د غم بېتابه لېره
چې د عشق شعله يې بله شي په زړه کې
رخ دي هسي خوار عاشق سره ابتر کړ
که رقيب کړي⁽⁹⁾ تر ما پورته عيب نه دئ
هر عاشق چې شي واصل له نارو پر بوزي

دا په دا دي عاشقان شو بځي بځي
له اوله اور لگېږي⁽¹³⁾ په پېلو ځي
کې له مخه پرده نه وای د اور بځي

د پتنگ په دود چې شمع لره⁽¹¹⁾ خوځي
په تش ديد زړه له سړي گلر خان يوسي⁽¹²⁾
د زړه اور به مي اسمان و کباب کړئ

(۱) چاپي دېوان: تاثير. (۲) چاپي دېوان: و درگاه ته د وارس. (۳) چاپي دېوان: که هوا که رقيب ستا. (۴) چاپي دېوان: "سپور د ناز پر سمند و زړه ته يې و وې". (۵) چاپي دېوان: په گرد جهان (۶) چاپي دېوان: تل له باغه. (۷) چاپي دېوان: پتنې ځي. (۸) چاپي دېوان: په ډېر شوق. (۹) چاپي دېوان: که رقيب شو. (۱۰) چاپي دېوان: په فغان و شور. (۱۱) چاپي دېوان: شمع و ته (۱۲) چاپي دېوان: بوځي. (۱۳) چاپي دېوان: اور لگېږي له اوله

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

د معنا پوښ د عمل په صابون پاک که
 چې په شان د يار د زلفو دي په خوښ يم
 د مخ اور يې زما زړه،⁽²⁾ هډونه و سوه
 ظاهري جامې شه وينځې په بروځي
 که فلک⁽¹⁾ مي کړې را توري د بخت ورځي
 وچ که لوند وي په څنگله کي اور يې سوځي

۲۵۹۲

د بوسې داد که کوي پر "حنان" وخت دئ⁽³⁾

۳۵۳

طمع نشته د ژوندون د سبا ورځي

د زړه وينې تر لېمو بېتسا هر دم ځي
 چې دي خيال ځي له خاطر په هغه دم
 دستبوسې به دي په هيڅ زمان پرې نه ږدم
 تر سينې به په گل ښخ لکه قلم وي
 ستا له دره چې هر دم ځم په ماتم ځم
 چې مفلسه شي لاس مه وينځه له رحمه
 له گلابه چې لمر و خيژي شبنم ځي⁽⁴⁾
 زما روح يې له قدمه سره سم ځي
 که مي سر هره گړي لکه قلم ځي
 چې په عشق کي دو زبان و پېچو خم ځي
 لکه طفل د استاد پر لور په غم ځي
 برگ کشي ده د مېرېانو چې پر نم ځي

۲۵۹۹

د خپل يار جوړ و جفا دئ زهير کړئ

۳۵۴

چې "حنان" له درده هسي پر ملاخم ځي

د عشق اور که پټ ساتم زړه و ځان سوځي
 د گلرخ د لعلو لېو له غيرته
 چې قدم له نازه کښېږدي په چمن کي
 که بې اوره چا سوختن نه دئ ليدلئ
 د لسوخته شولاله ستا د مخ له رشکه
 که سېلونه د ژړا د باران نه وای⁽⁷⁾
 کي تقرير کوم په ژبه زبان سوځي⁽⁵⁾
 د درياب په ميان کي ښاخ د مرجان سوځي
 له هېبته يې د حسن گلان سوځي
 د گلرخو مينه اور ده جهان سوځي⁽⁶⁾
 همېشه له خپله عقله نادان سوځي
 د رخسار په اور يې مځکه اسمان سوځي⁽⁸⁾

۳۲۰۶

د وصال ښادي دي⁽⁹⁾ ورکړه رقيبانو

۳۵۵

د هجران په اور يوازې "حنان" سوځي

چې په زلفو کي دي گوتي د شاني ځي
 چې مي زړه و آشفتنه د مخمور چشمو
 دا چې عکس ستا د زلفو پکښې گزري⁽¹⁰⁾
 چې دي خيال په کښي مقيم دئ عيب نه دئ⁽¹¹⁾
 دا په دا مي له لېمو څخه چينې ځي
 بوی د ميو مي له زخمه د سينې ځي
 پرېشاني کله له زړه د آئينې ځي
 که د گلو بوی زماله ديروني ځي⁽¹²⁾

(۱) چاپي دېوان: چې فلک. (۲) چاپي دېوان: زما د زړه هډونه (۳) چاپي دېوان: "د بوسې داد پر حنان کوه نن وخت دئ". (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۵) دا مطلع په چاپي دېوان کي دا سي ده:-

د عشق اور که پټ ساتم دل و جان سوځي

کې په خوله تقرير کومه زبان سوځي

(۶) چاپي دېوان: "د گلرخو د مينې اور جهان سوځي". (۷) چاپي دېوان: "که بې سېل د باران د ژړا نه وي". (۸) دا بيت او پنځم بيت سهوا سره لاندې باندې سوي دي. (۹) چاپي دېوان: ښادي بې. (۱۰) چاپي دېوان: "چې بې عکس ستا د زلفو په زړه گزري". (۱۱) چاپي دېوان: "چې دي خيال پکښې تصميم شو عجب نه دي". (۱۲) چاپي دېوان: زما له کاشاني ځي

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

که يې وليده سپېدي ستا د دندا نو
همېشه يې^(۱) پر سپين مخ زلفي پرتې دي
په هغه دم آبداري له دردانې ځي
بنا مار کله په تدبير له خزاني ځي

۳۳۳

باده خوره د يار په بزم کي "حنا نه"
بوی د مهر و محبت له پيماني ځي

۳۵۲

هر چي بد وي هغه بد په عقبا پاڅي
و قبلې ته د عشق مخ د کل عالم دئ
د زاهد خوی تبديل نه مومي له عشقه
مشغول مه اوسه په غم د سېم و زرو
د لږ عمر خوشالي له گلله زده کړه
دا زما په ژړا خط د يار زرغون شو^(۳)
پوند محال دئ چي له خوبه بينا پاڅي
و درياب ته ځي چي سېل له هرځا پاڅي
کوم جاهل دئ په دوا چي دانا پاڅي^(۲)
د دنيا له ډېره فکړه سودا پاڅي
چي و خار ته هر سهار په خندا پاڅي
چي باران د پسرلي^(۴) اوري گيا پاڅي

۳۲۲

بې له خدا چا ته اميد مه کړه "حنا نه"
د سائل په ډېره طمع حيا پاڅي

۳۵۷

د بهار پر موسم سيل د صحرا دئ
زرغون فرش دئ د سبزي پر غورولئ
سره قبا ارغوان واغوسته له شوقه
مجنون بېد زلفي له خياله ځړولي
خراغان د شگوفې دي په هر باغ کي
صراحي غونچې په غېږ کي ده^(۵) اخیستي
هر بلبل په زمزمه د مرجبا دئ
د هر گل سايه يې چتر د هُما دئ
زرغونه عصا په لاس کي هر گيا دئ
له هوسه سور او ژړر عنا زبېدا دئ
هر طرف بلبل جدا جدا گويي دئ^(۶)
لا له جام پر لاس نيولئ مهيا دئ

۳۲۷

د بهار سيل له ياره سره زبېب که^(۷)
و "حنا ن" و ته زندان شو چي تنها دئ

۳۵۸

د هر چا چي زړه په تور کا کل اشنا دئ
څو آئينه غوندي^(۸) حيران نه شي په عشق کي
چي طاقت يې د ديدن راوري دا څوک دئ^(۹)
له شوخی يې درس د ناز په زړه کي نشته
شوخ چشمان که نه رام کېږي عيب نه دئ
تنگه خوله يې په مثال د مېږي سترگه^(۱۰)
د هغو د پرېشاني سفر په خوا دئ
تر هغو يې د ديدن طاقت د چا دئ
د قيامت تر لمړيې مخ ډېر مصفا دئ
چي هر چين يې د جين موج د خندا دئ
له سايبې خپلي، آهو ته رم پيدا دئ
نه غلط شوم چي مثال يې ناپيدا دئ

۳۳۴

نن "حنا ن" هسي فنا په خيال د ده دئ
چي کافور د ده د مرگ^(۱۱) صبح فردا دئ

۳۵۹

(۱) چاپي دېوان: همېشه دي (۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۳) چاپي دېوان: زرغون شي (۴) چاپي دېوان: په پسرلي (۵) چاپي دېوان: "پر هر بناخ جدا جدا بلبل گويي دئ" (۶) چاپي دېوان: په غېږ کي دئ (۷) چاپي دېوان: "د بهار ديد له نېه ياره سره بنايي" (۸) چاپي دېوان: آئينه رنگه (۹) چاپي دېوان: "چي د تش ديدن طاقت يې لري څوک دئ" (۱۰) چاپي دېوان: د مېږي سترگي (۱۱) چاپي دېوان: چي کافور يې د کفن

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ماوې زلفي دي حاشيې مخ دي کتاب دئ
 ماوې (2) وروځي دي کړې او حال دي څه دئ
 ماوې شاه دي زرخدان را معلومېږي
 ماوې سترگي دي بادام کاته دي څه دي
 ماوې نه دي شم تعريف د خولې کولای
 ماوې عالم دي قتل کړه نور بس کړه

۳۲۰ ماوې مېردي کړ "حنان" په درد د هجر
 ول (3) په عشق زما د مړو کم حساب دئ

د هغه له لاسه ملک د زړه خراب دئ
 خوشه چين چي يې د زلفو مشک ناب دئ
 چي ليدلئ يې د چاد زلفو تاب دئ
 چي نيم پروت دئ په سایه نيم په آفتاب دئ
 چي و ما ته د مېرې او بنکه درياب دئ
 نوې مياشت چي شي بنکاره دو عا ثواب دئ

۳۲۱ د "حنان" حال و هغو ته (7) معلومېږي
 چي د عشق په عظيم بحر کي غرقاب دئ

عاشقي د راحت ځای نه دئ آشوب دئ
 هغه مومي مدام وصل (8) د سياه چشمو
 نه يې شوه په خط بيده فتنه د سترگو
 بری نه وړي هر لبسکر چي تر شا گوري
 دا واره د عشق له فيضه نه دي څه دي
 بې وهلو سپی رقيب نه پرلار کېږي

۳۲۲ تورو زلفو يې طالع د "حنان" تور کړ
 چي استاد شاگرد يورنگ شي سرپتوب دئ

عيادت په ظاهر شکل عبادت دئ
 نقصان نه لري پوښتنه د بېمارو
 په نقطه تر عبادت زيات عبادت دئ (10)
 زيات له لويو خلکو بنايي سعادت دئ

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (2) ماوې "د او په زوره کي" ماوېل (3) ول، ويل، وې (4) چاپي دېوان: "مار چي هسي پېچو تاب ځي نه پوهېږم". (5) و بهار تي، و بهار ته يې (6) چاپي دېوان: ضعيف کرم (7) چاپي دېوان: و هغه ته (8) چاپي دېوان: د بار وصل (9) چاپي دېوان: "بېله ستا د تورو زلفو دغه لودب دئ" (10) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته په اصل "خطي نسخه" کي همدا پنځه بيته ده. د پنځم او شپږم بيت لپاره يې تر مقطع د مخه ځای پرې ايښی دئ او تش پاته دئ په بله نسخه کي هم پنځه بيته ده.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

د مېرې کره سلیمان ورشي عادت دئ
 د م په دم لحظه لحظه يې زیادت دئ

۳۲۲

له گوښې د سترگو لږ شه نظر وکړه
 ستا له دیده د "حنان" مراد شهادت دئ

۳۲۳

په قدم مي مشرف کړه کور، ښايېږي
 ستا عشق نه دئ عارضي چي له ما ولاړ شي

څه شو که يار مي په سل رنگه اضطراب ناست دئ
 نهان کاته يې لکه روح په رگ و پي کي لاړ شو
 دغه تورخال چي بې د خولې په کونج کي وينې، نه دئ
 څوک به يې خلاص شي له غمزو د هغه شوخ بېباکه
 دا په رخسار باندي يې تار د زلفو دئ حلقه
 زاهده زړه ته د عاشق په حقارت مه گوره

لکه شعله پر سر د اور په پېچو تاب ناست دئ^(۱)
 او شکر خند يې شو نمک چي پرکباب ناست دئ
 دغه هندو دئ پرکنار د حیات آب ناست دئ
 چي کښلئ دئ خنجر د کين او په عتاب ناست دئ
 دغه لږم دئ ورنه ته د مهتاب ناست دئ
 چي گنج د عشق يې همېشه پر زړه خراب ناست دئ

۳۲۲۷

مجروح "حنان" له دره مه شړه دوا يې وکړه
 چي په اميد دا ستا د لېو د عناب ناست دئ

۳۲۲۴

ستا د جور په همت اقلیم آباد دئ
 د خپل آه په لاس بې ورکم کاغذ باد دئ
 دا مریعی^(۲) به کله وتښتي آزاد دئ
 افرین يې پر قلم باندي، استاد دئ
 د حیات په اوبو لوی مگر شمشاد دئ
 که مجنون و، که وامق و، که فرهاد دئ

تن په زخم دئ معمور زړه په غم ښاد دئ
 د نامې د وړو حاجت قاصد ته نشته
 ستا د قد له شرمه سره ده ولاړه
 که تصویر نقاش دا ستا د رخسار وکښن
 چي و زلفو ته دي لار شانې پيدا کړه
 کامراني^(۳) په عشق کي هیچا پيدا نه کړه

۳۲۲۴

جنت زموږ دئ زړه خوشاله کړه "حنانه"
 دا له پلاره پاته باغ وقف اولاد دئ

۳۲۲۵

چي د زړه په وړو کي څه رنگه استاد دئ^(۴)
 چي په عمر مي له عیشه زړه نابښاد دئ
 پر هر مخ چي شم مین هغه جلا دئ
 گذران مي د جرس په دود فریاد دئ
 له نارو مي سنگ و کوه واره په داد دئ
 ستوري کل سره مېرې فلک نراد دئ

نن مي زړه بندي د هغه پریزاد دئ
 د تور بخت را سره هسي اشنايي ده
 څه آزار مي دئ اخستئ نه پوهېږم
 چي مي نه را موجود پري ورځ د وصل
 چي له هجره يې مدام آه و فغان کړم
 دوه طاسونه مهر و ماه اسمان تخته ده

۳۲۸۱

چي دا هسي رنگ حریف لري "حنانه"
 دغه ستا سعی و کوښښ واره بریاد دئ

۳۲۲

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) چاپي دېوان دا غلام (۳) چاپي دېوان کامیابي (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ستاد مخ مثل گل کله د بهار (1) دئ
 ستاد قد په تماشه يې (2) مېوه ولاړه
 حيرانېرم دي و طرح ته د زلفو
 ستاد ديد په طمع پورته کښته ځغلي
 دا ستا لبويي د زړه وينه کړه وچه
 خيال د سترگو مي دي زړه له واکه (5) ويوست

۳۲۸۸

په تعريف دا ستاد مخ "حنان" ويېرې
 څه زبان، ويل، څه نطق، څه گفتار دئ

۳۲۷

په نسيم دي د وصال څرم بهار دئ
 تسلي مي د غذار په بوسه وکړه
 چي نظرد باغ پر گلو پر گلزار کړم
 په هوا ستاد د ميگونو لبو لعلو
 ستا بېمارو سترگو زه هسي بېمار کړم
 چي له خاره ځغلي ستا له خود بينی. ده

گلچين ستاد مخ د گل هر گلغذار دئ (7)
 چي قرار ونيسي زړه مي نا قرار دئ
 بې له تاراته هر گل په مثل خار دئ
 يو هم نشته چي په بزم کي هونبيار دئ
 چي کاته د نرگس گل را باندي بار دئ
 ولي گوره د پنبو خار گل د دستار دئ

۳۲۹۵

د هر ښکلي طلب کړي "حنان" بېخوده
 د مفلس په شان د هر کونج طلبگار دئ

۳۲۸

مخ دي گل قد دي تر سرو (8) برابر دئ
 خوش قلمه صحيفه ژر ژر تور پرې
 چي له غشو د مژگانو دي (9) بېرېرې
 شمع ژاري پتنگ سوځي له حيرته
 د وصال شپه دي (10) هر گوره ژر تېرېرې
 چي په خواب خيال د خولي د غونچې وينم (11)

گلغذاره ستاد سرو گل ثمر دئ
 ستا و مخ ته د تور خط رقم ضرر دئ
 آئيني په لاس کي تل آهني سپر دئ
 په مجلس کي چي زما درد خبر دئ
 د عشاقو د مجلس شمع شرر دئ
 د بلبل له بانوگانو زما بسترد دئ

۳۷۰۲

د جنت په باغ قانع مه شه "حنانه"
 د عاشق پر همت دا ځای مختصر دئ (12)

۳۲۹

ستاد مخ د شغلي اور دئ
 دا دي (13) زلفي پر گردن دي
 دا يې خال په رخسار نه دئ

چي يې سوئ زما کور دئ
 که افعي پر چندن سپور دئ
 پر گل باندي بورا تور دئ

(۱) چاپي دېوان: د گلزار دئ، (۲) چاپي دېوان: ستاد قد په نظاره يې، (۳) چاپي دېوان: "مستري، شمس و قمر ستوری د سهار دئ"، (۴) چاپي دېوان: "که مرجان، ياقوت، عقيق لعل آبدار دئ"، (۵) چاپي دېوان: له هونبه ويوست، (۶) چاپي دېوان: که خم دئ، (۷) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۸) چاپي دېوان: قد دي سرو برابر دئ، (۹) چاپي دېوان: ستا و برېرې، (۱۰) چاپي دېوان: د وصال شپه يې، (۱۱) چاپي دېوان: "چي په خوب کي خيال د غنچي وينم"، (۱۲) چاپي دېوان: د حنان و مرگ ته هر بانو خنجر دئ
 په جفا يې ولي وژني بد نامېرې

(13) چاپي دېوان: دا يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په ژړا مي هسي خاندي
که رقيب له ما څه وايي
دا يې سترگي خط ته گوري
لکه گل په باران خپور^(۱) دئ
دروغ وايي مخ يې تور دئ
که آهوي سنبل خور دئ

۳۷۰ سټاد سترگو له تاثيره
"حنان" هم د مجنون ورور دئ
۳۷۰۹

و وحدت ته نژدې زړه له ځانه دور دئ
د يار خيال ته مي خالي کړد زړه غولی
وچېده نه که يو دم د زړه له نمه
څه بڼه رسم دئ د عشق په شريعت کي
هيڅ پروا نه که زماله ساړه آهه^(۲)
ستارقيب په بدو بڼو خبردار نه يم
د دې باغ د گل غونچه سرد منصور دئ
مېلمانه لره تيار شي سراي، دستور دئ
په لېمو کي مي توپان دئ که ناسور دئ ويني
وچنبسي دم زدن کله دستور دئ
د بنايست په ميو مست هسي مغرور دئ
د يار خيال په هر ساعت را ته حضور دئ

۳۷۱ په خوبانو کي مدام که په دا فخر
چي "حنان" رنگه عاشق را باندي چور دئ
۳۷۱۲

ما وې زړه مي ستا په زلفو کي اسير دئ
ما وې ستا مژگان مي وليده په خواب کي
ما وې داد به له تا غواړمه په حشر
ما وې ډېر ستم پر ما مه کړه ضعيف يم
ما وې زلفي شب قدر، مخ دي څه دئ
ما وې زلفي، خال و خطرا ته لښکر شو
ويلي^(۳) هر زمان مجنون لره ځنځير دئ^(۴)
ويلي دغه ځنجر ستاد مرگ تعبير دئ
ويلي تارنگه هريو مي دامنگير دئ
ويلي کړئ ما دا ستاد مرگ تدبير دئ
ويلي جبين مي په بنايست بدر منير دئ
ويلي تور خال مي لا وگوره امير دئ

۳۷۲ ما وې مه سوځه "حنان" په داغ د هجر
ويلي هر چير ته زما د قتل وير دئ
۳۷۲۳

که خوبان تر سر بالښت مدام د پرېدي
د شوخ چشمو له مژگانو حذر بويه
د کاکل له خوشبو يي يې څه تعريف کړم
چي لذت د يار د سرو لبو پيدا که
له دا هسي^(۵) درده ورک پر صحرا بڼه يم
د نه ديد گيله له مستو سترگو مه کړه
زما يار له مغروري فتنې تر سرېدي^(۵)
و پهلو ته د پرېهېز تېره ځنجرېدي
چي نغمه پر زړه د مشک و د عنبرېدي
هغه کله بيا پر جام خوله د کوثرېدي
چي پر کور بېمار په روغ عالم ضررېدي
کله مست قدم پر لاري برابريدي

۳۷۳ په را تله د يار د خيال د مهماني دئ
چي "حنان" له ژبي هسي ډرگوهريدي
۳۷۳۰

(۱) اصل: خور. (۲) چاپي دېوان: له ساړه آه. (۳) ويلې = ويل يې، وې يې. (۴) دا غزله په اصل کي نسته
(۵) چاپي دېوان: فتنې ته سرېدي. (۶) چاپي دېوان: له دې هسي

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

پرسپين مخ چي توري زلفي چين پر چين ږدې
 زما په مرگ و ژوند دا ستا چشمان خبر دي
 چي دي مړ کړم په غمزه د تورو سترگو
 خال و کيل دئ ستا د مخ په خزانه کي
 اشناى و شرپې له دره رقيب بولي
 له رقيب سره درومي در پوهېږم⁽²⁾

بنفشه پر کناره د نسستين ږدې
 شه زما په مرگ و خلکو ته ياسين ږدې
 نور مي ولي لکه مار پر تورو سپين ږدې
 چي يې هسي⁽¹⁾ رنگ پر تخت د خپل جبين ږدې
 پر بلبل باندي نومونه د گلچين ږدې
 چي له ما سره نن بيا بازي د کين ږدې

۲۷۳۷

بيلتانه دي ضعيف کړئ دئ هر گوره
 پر "حنان" د هجر بار ولي سنگين ږدې

۳۷۴

پتنگ ډ پر له زندگي څخه په تنگ دئ
 چي له څنگه مي اشنا هسي پر څنگ دئ
 گل چي هسي د خپل ځان په وينورنگ دئ
 ازاده زړه لره باغ د دنيا تنگ دئ
 د پلنگ له پوسته جوړ زما پلنگه⁽⁴⁾ دئ
 او که ستا د خداى له امره سره جنگ دئ⁽⁵⁾

عاشقي اور ده، عاشق لکه پتنگ دئ
 دا زما کم طالعي نه ده نور څه ده⁽³⁾
 د بلبل له گرمه آهه نه دئ څه دئ
 په وسعت کنيي د امکان کله ځايېږي
 ترس بې خدا له هيجانه لرم په زړه کنيي
 عشق مي بخړه له ازله ده زاهد

۲۷۴۴

له گلخو ډ پر پر هېز کوه "خانه"
 هر نظريي تېر تر غشي د خدنگ دئ

۳۷۵

چي روزگاريي د دنيا واره پايمال دئ
 چي پکنيي د گلر خانو د مخ خيال دئ
 او تر سترگو منفعل د چين غزال دئ⁽⁸⁾
 له دا غمه⁽⁹⁾ مي زړه سوري لکه غريال دئ
 بيا پر شه يې نن سستي⁽¹¹⁾ هومره اهمال دئ
 د عاشق معشوق دغه رنگه احوال دئ⁽¹²⁾
 سر مي کړئ صدقه ستا د جمال دئ⁽¹³⁾

زړه اخته⁽⁷⁾ دا ستا د ميني په جنجال دئ
 که سينه مي څوک روضه بولي بيا بېږي⁽⁷⁾
 له لبانو يې خجل د يمن لعل
 چي مدام ستا د جفا فکرونه چونم
 چي وعده مي يې⁽¹⁰⁾ د مرگ وه پرون کړي
 چي کرام الکاتبين نه په څېر بېږي
 ستا بې مخه مي نه ذکر شته نه فکر

۲۷۵۲

ستا د غم په درانه بار اموخته شوئ
 و "حنان" ته غريه مثل د مثقال دئ

۳۷۶

(۱) چاپي دېوان چي دا هسي (۲) چاپي دېوان: زر پوهېږم (۳) به نو څه ده (۴) پلنگ = پالنگ (۵) دا بيت په "ب" کي نسته (۶) چاپي دېوان: زړه مي اې (۷) چاپي دېوان: "بنايي نن دا زما سينه څوک روضه بولي" (۸) چاپي دېوان - د يمن لعل شرمېږي ستا تر ليو
 او تر سترگو دي خجل د چين غزال دئ

(۹) چاپي دېوان: له دې غمه (۱۰) چاپي دېوان: مي دي (۱۱) چاپي دېوان: بيا پر څه دي توقف (۱۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۱۳) دا بيت په اصل کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا حلقه، کره، ځنځير دئ (1) که سنبل دئ
 له تقسيمه د جهان چي هجران را کره
 مابقي د عشق له اوره شوه را پاته
 په گلشن کي دي بي مخه راته خار شو
 د ميگونو ليو لعلو (4) په ساغر کي
 واره زما په ځان بلا شونه خلاصېږم

اژدها، بلا تياره که کاکل دئ
 درد و غم، بلا و صبر (2) و تحمل دئ
 آه فغان، ناله فریاد (3)، شور د بلبل دئ
 بنفشه، نرگس، لاله، سمن که گل دئ
 ارغوان، لاله، شفق شو او که مئل دئ
 ظلم جور، که عتاب که تغافل دئ (5)

۲۷۵۹

يار سياه پوښه ستا و مرگ ته دئ "خانه"

۳۷۷

زلفي، وروځي، خال و سترگي تسلسل دئ

چي دا هسي آشفته ولاړ سنبل دئ (6)
 چي عاشق يې هم پتنگ دئ هم بلبل دئ
 له بنايسته دي په مخ کي تسلسل دئ
 په کتو چي خرابېږي دغه گل دئ
 د رقيب کاره ويل ستا تغافل دئ
 چي دنمن پر ما غالب کړي، تحمل دئ

په گلشن کي يې ليدلئ ستا کاکل دئ
 مخ دي شمع ده که گل ورته حيران يم
 چي دي زلفي، سترگي خوله ملاحظه کړم
 شوخ کاته يې ډېر ډېر مه کوه و مخ ته
 د واره دي زما د قتل اسبابونه
 خوشي وايي چي په صبر مراد حاصلېږي

۲۷۷۲

لفظ لولي معنا نه وينی "خانه"

۳۷۸

دا ستا حرف د هر حاسد د سترگي گل دئ

د فقير خرغه ده زغره (7) خول کچکول دئ
 د قيامت (8) په دنبت کي نشته اوبه، چول دئ
 د نېکۍ او د بدۍ عمل په تول دئ
 پروعه ده و کره وفاد مړو بول دئ
 لکه پوري په نابودي ناوي پسول دئ
 بل څه نه دئ د خراب ايوان مرغول دئ (10)

د سپاهيانو که زينت په زغره خول دئ
 د توبنې زېرمه دلې درته بايده ده
 د يوې زړې بازخواست در څخه کېږي
 تاله خدا سره وعده د بلې (9) کړې
 د خسيس دولت و ماته هسي نمايي
 پس له مرگه چي دولت پاته شي واره

۲۷۷۳

اعتماد ورباندي مه کوه (11) "خانه"

۳۷۹

دا جهان څه بنياد نه لري کچول دئ (12)

(۱) چاپي دېوان: دا حلقه ده که ځنځير دئ. (۲) چاپي دېوان: حيا صبر. (۳) چاپي دېوان: آه فریاد ناله فغان.
 (۴) چاپي دېوان: د ميگونو ليو عکس. (۵) چاپي دېوان:-

نه پوښتنه نه راتله بل تغافل دئ

جور يې کره زما د قتل اسبابونه

(۶) دا غزل په چاپي دېوان: کي نسته (۷) چاپي دېوان: خرغه زغره (۸) چاپي دېوان: د محشر. (۹) (الست بربکم قالوا بلی) ته اشاره ده. (۱۰) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۱۱) چاپي دېوان: اعتماد د ابادۍ مه کره. (۱۲) چاپي دېوان: کچکول دئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي تر لسی یې د یار د در احرام دئ
 پوخ مین د یار له جوړه فریاد نه که
 چي د زړه ویني⁽²⁾ خورک وي په هجران کي
 د ناصح په نصیحت کله را گرزني
 چي یې ستا زلفي رخسار گرزني په زړه کي
 ستا د خولې بوسه د سترگو پر ما یو د⁽⁴⁾

پر هغود بېغمی خوب حرام دئ⁽¹⁾
 چي د یار له جفا ژاري هغه خام دئ
 و هغوته د سرو لبو لعل انعام دئ
 له ازله چي⁽³⁾ اخستی د عشق جام دئ
 هغه څه خبر په صبح یا په شام دئ
 و مستانو و ته یو پسته باده دئ

۲۷۸۰

لکه توان چي د اور سوي يوځای نه وي
 دغه حال پر ما "حنان" علی السدوام دئ

۳۸۰

که دي سل زره عاشقه دي لا کم دي
 غزالان چي مکرره له مارم دي
 او نرگس دي دواړه سترگي دارم دي عیسی
 دمه کل دمونه ستا په دم دي
 پېري خوني و راني کړي دغه زیم دي
 که رقیب درته ویلي زیات و کم دي

توري زلفي چي دي هسي پیچو خم دي
 دا ستا سترگي مي لیدلي سبب دا دئ
 سره لبان دي له عقیقه خراج غواړي مرده
 پاڅي په آرزو دا ستا د لبو
 عاقبت به مي جهان او نبي توپان که
 دا پخپله راته قهر خبسم کاندې

۲۷۸۷

"حنان" نه دئ او بنستونئ ستا له لوري
 په تاراج یې رقیبان ځکه ځرم دي

۳۸۱

له هغه راهیسي مل راسره غم دئ
 دغه ستا په تنگه خوله زما قسم دئ
 چي یې مړ کړ کل عالم لا وایي کم دئ
 چي قامت مي ستا له قد له خیاله خم دئ
 چي⁽⁶⁾ لیدلئ ستا د مخ د خط رقم دئ
 تر سیني مي زبان شق له قلم دئ

خومي⁽⁵⁾ ایښئ ستا په مینه کي قدم دئ
 بې له تاراته غونچه شي سره سکروته
 ستا و سترگو ته شوخ چشم حیرانېږم
 تماشا شې د سرو نه شم کړای دلبره
 گل ورفي د خپل ځان ورکړې و باد ته
 چي په وصف ستا د خولې مي لبان⁽⁷⁾ خلاص کړه

۲۷۹۴

د "حنان" د سترگو تور که سپین شي بنایي⁽⁸⁾
 ستا رخسار لره⁽⁹⁾ دا دید هم نامحرم دئ

۳۸۲

د لسوزي نه شي د گل هیڅ پردا بلبل باندي⁽¹⁰⁾
 که د بلا د آفتو شي تسلسل باندي
 ناسته د بازوي د شاهانو په منگل باندي
 او توري زلفي یې ناز کاندې پر سنبل باندي

سوي نارې د بلبل وگوره پر گل باندي
 خیال د معشوق د خوار عاشق له سره کله وزي
 کې نظر نشته پر ما خوار باندي عجب نه ده گل د
 گلاب یې له رخساره په هر دم شرمېږي

(۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (2) ویني = ویني یې (3) چي = چي یې (4) دا ځای په اصل کي لږ څه مغشوش دئ ما له بلي نسخې
 څخه سم کړ (5) چاپي دېوان چي مي ایښئ (6) چي = چي یې (7) چاپي دېوان شونډان
 (8) چاپي دېوان که سپین شو بنه شو (9) چاپي دېوان ستا دیدن لره (10) دا غزل په (ب) او چاپي دېوانو کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا نوی خط يې د زړه دام دئ خلق خوشي بېخا
 د عشق فرس عاشق ته زين دئ نه نور چا لره بس

۲۸۰۱ چي دي د يار د جفا جور هومره تاب راوړئ
 شابس "خانه" ستا پر هسي تحمل باندي

ستا بي مخه گلستان راته زندان دئ
 شوخ چشمان که چاته سم نه گوري څه شو
 د وصال بنادي هجران کره له ما هېره
 خوار سړي چي روزي مومي ځان سلیمان که
 په وعده د ساده لوجو غلط مه شه
 مشقت غواړي چي کاني بنينه کېږي

۲۸۰۸ پر خاطر يې هيڅ اثر نه شي "خانه"
 نه پوهېږم زړه يې کاني که سندان دئ

چي د عشق شور يې په سر کښي وي شادان دئ
 په تکليف د عشق کره د فلک ملا شوه
 بار د عشق اخیستې نه شو ملائکو
 عشق له دينه سړي باسي و بل دين ته
 پس له مرگه صاحبده بد مه بوله
 د هر درد علاج اسان په دوا کېږي

۲۸۱۵ ته په خپل فعل کښي سم نه يې "خانه"
 ملامت دي په خبرو کښي اسمان دئ

چي اواز مي تر خوله نه وزي دباندې^(۵)
 تيمم نه شي چي وي اوبه بهاندې
 هر سحر په ويږه خوله چي گلاب خاندي
 که هر څو مي نظر وکړ وروستو وړاندې
 دا په دادئ عاشق هر ځای سجده کاندې
 لکه صبح همېشه په رښتيا خاندي

۲۸۲۲ په رښتيا دي محبت نه دئ "خانه"
 په دا څه شو پر کاغذ کوي کښاندي

(۱) چاپي دېوان پر بيابان باندي (۲) چاپي دېوان د منجم گران دئ (۳) دا غزل په (ب) او چاپي دېوانو کي نسته
 (۴) په بله نسخه کي دا غزل د دال د ردیف ده (۵) دا غزل په (ب) او چاپي دېوانو کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

توري زلفي دي خورې په رخسار باندي (۱)
 زما د مرگ احوال ساتي د يار له سترگو
 ستا پر زلفو باندي زړونه سره ټول دي
 چي دي غشي تر زړه ووت په خبر نه شوم
 مخ دي هسي دئ بڼکاره په نوي خط کښي
 په خپل خای باندي هر کور ترسم بڼه اېسي
 د شاهين وزر خواره شي پر بڼکار باندي (۲)
 نه کوي د مرگ خبر پر بېمار باندي
 لکه جمع شي چو غکي پر مار باندي
 آفرين دي وي پر هسي گزار باندي
 لکه گل چي وغورېږي پر خار باندي
 لکه زلفي د نگار پر غذار باندي

۲۸۲۹

زه "حنان" به سرور پورته کړم له قبره
 که مي يار وکړ گذر پر مزار باندي

۳۸۷

مگر نه لري بندي ستا خور سندي
 چي مدام (۴) زما زاري ده ستا توندي
 له حريفه سره تل بويه گوندي
 چي رقيب مي هر ساعت درته غندي
 سرو نه ده چا ليدلي پيوندې (۵)
 پيدا شوې ده پستي و بلندي
 چي دي زه د درست عالم کړم ريشخندي (۶)

ستا په غم کي به تر کومه يم بندي
 دا د غم شپې به تر کومه تېرومه (۳)
 عاشق کله د رقيب خبره وړای شي
 په خبرو يې باور مه کړه دلبره
 سر و قد که سازش نه که عيب نه دئ
 پريوه قرار ثابت دا جهان نه دئ (۷)
 واره ستا د بي نيازی نه دئ نوڅه دئ

۲۸۳۷

و عده وکړې په دروغو دا څه کار دئ
 له "حنانه" سره مه کوه رنندي

۳۸۸

څه سنبل او څه گلاب څه نسترن دئ
 څه لاله، څه بنفشه، څه ياسمن دئ
 څه پادشاه دئ دا څه تخت، څه نشستن دئ (۹)
 دا څه سروه، څه نرگس دا څه گلشن دئ
 دا څه خط دئ څه غذار دا څه دهن دئ
 دا څه غشي، څه لينده دا څه زدن دئ
 څه مرجان دئ څه گوهر دئ دا څه فن دئ (۱۰)

دا څه زلفي، څه رخسار او څه ذقن دئ
 دا څه مخ دئ دا څه زلفي دا څه خط دئ (۸)
 دا څه خال دا څه جبين دا څه تمکين دئ
 دا څه قد دئ دا څه سترگي دا څه مخ دئ
 څه سبزه ده څه گلاب دئ څه غونچه ده
 څه مژگان دي، څه ابرو دي څه کاته دي
 دا څه لب دئ، دا څه غاښ دئ دا څه ناز دئ

۲۸۴۵

دا څه يار دا څه "حنان" دا څه اغيار دئ (۱۱)
 دا څه گل دا څه بلبل دا څه زغن دئ

۳۸۹

په سينه کښي مي زړه سوئ اندرون دئ
 د نافي په دود غذا مي د زړه خون دئ
 که رستم د زمانې که افلاطون دئ (۱)

د دوزخ تر اور بترد يار بېلتون دئ
 چي را ياد يې خيال د زلفو شي هغه دم
 لکه کونډه د اشنای له غمه ژاري

(۱) دا غزل په (ب) او چاپي دېوانو کي نسته (۲) په بله نسخه کي دا غزل د دال د ردیف ده. (۳) چاپي دېوان: تېروم زه. (۴) چاپي دېوان: چي همپش (۵) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۶) چاپي دېوان: نه وي (۷) دا بيت په اصل کي نسته (۸) چاپي دېوان: "دا څه مخ دئ دا څه خط دئ دا څه زلفي". (۹) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۱۰) دا بيت په اصل کي نسته (۱۱) اصل: "دا څه يار دا څه اغيار دا څه حنان دئ".

د ميرزا حنان بارکزي د پوان

که قیامت چا په دنیا لیدلی نه دئ
شبه و ورځ چي د اشنای له هجره ژاړم⁽²⁾
کباب کړئ جدایی د خپل اشنای یم⁽³⁾

۲۸۵۲ په مرگ هیڅ سرې رضا نه وي "حنانه"
۳۹۰ د وداع په ساعت مرگ به، تر ژوندون دئ

هسي نه چي يو عاشق تنها محزون دئ
چي له طمع لاس کوتاه که تل به خوښ وي
لار و زړه ته نه لري کړې خبري
د غفلت گرز پاڅوي د سهار اوښي⁽⁵⁾
چي يې کور پر انداز د خپل بدن وي
چي له نفسه سره ښه کړي لا بتر شي

۲۸۵۹ لاس به وانه خلي تر مرگه ستا له ميني
۳۹۱ په دا جهل کي "حنان" هغه پښتون دئ

دا شوخ چشم چي فتنه د اهل دين دئ
چي په لاس کي يې نيولئ تبغ د کين دئ
زماله اوښو يې کوڅه ځلد برين دئ
زړه مي نه دئ دا دښمن پهلو نشين دئ
ښايسته دلبر مي هسي شرمگين دئ
په تکرار مي پوښتبدلئ شانه بين دئ

۲۸۲۲ پر "حنان" باندي د مشکو باران اوري
۳۹۲ چي په خيال کي يې ديار خط مشکين دئ

چي له گوتو يې د وينو تويېده دي
چي له سترگو يې د وينو څښېده دي
دغه شپږ زما په قتل سره مله دي
د پخې مېوې له ښاخه پرېکېده دي

د ايې لاس د کوم مظلوم په وينو سره دي
مشق د چا د خونړې کړي خبر نه یم⁽⁹⁾
زلفي وروځي، سترگي خط، خال ور خسار هم
له نو خطو⁽¹⁰⁾ خواست د زني د سبب بويه

د اشنای په غم د عصر افلاطون دئ لکه کونډه چي ژړا کا هسي ژاړي

(2) ب له غمه ژاړم (3) ب اشنا یم (4) دا بيت په چاپي د پوان کي نسته (5) چاپي د پوان د صحرا اوښي؟
(6) چاپي د پوان: چرک ته (7) چاپي د پوان: "چي په خيال يې د مخ تل ژاړم په وينو" (8) چاپي د پوان: چيرته مومي
(9) چاپي د پوان: نه پوهېږم (10) چاپي د پوان: د نو خطو.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

بنادي څه غواړي په عشق کي د گلرڅو
که په زور رستم، په عقل افلاطون وي
تمامي عمر د زړونو سولېده دي
د زاري و اېنه يې ترکو ته (1) په خوله دي

و حميد ته هيڅ دئ ستا شعر "خانه"
د کبلي له مسته شېره (2) سره څه دي
2873 393

ستا د مخ چي جويان نه دئ
چي سر نه بازي دلبره
د بوياد د دئ انسان نه دئ
ستا وصل اسان نه دئ
کوم دئ گل چي خندان نه دئ
ستا د خولې له شبا هته
آهو مخ پريابان نه دئ
کوم دئ زړه چي ستا له هجره
تمام عمر گريان نه دئ
زه و هغه ته حيران يم
چي تا ويني حيران نه دئ

ستا د مخ عاشقان د پردي
له دا جمعي "خان" نه دئ
2880 394

د اشناي له لوري سلام راغلي دئ
قاصده چا ردي تر قدمو شم
پر دواړه لېمو باندي مي منلي دئ
تکرار کوه پر هره خبره
حال راته وايه چي يې ويلی دئ
دمه مي ستا په ويلو کېږي
چي خوږ من زړه مي له ځايه تللی دئ
د وصلت زېري را باندي وکړه
حال راته وايه چي دي ساتلي (3) دئ
د تللي نفس مي بيا بيرته را غی
زړه مي هجران په غمو نللی دئ
سلام د يار چي مي اړو بدللی (4) دئ

د وصل گل بې "خانه" بوی کړم
د هجر خار مي تر زړه ختلی دئ
2887 395

ستا له غمه مي مدام هسي زگېروي دئ
لکه نې مدام فرياد و فغان کاندي
چي طبيب له دغه درده په وي وي دئ (5)
خواست پروخت باندي کوه د نو خطانو (6)
هغه زړه چي ستا د عشق په تبغ سوري دئ
هر چي پرېوزي د ختو طمع يې نشته
مسافر د بل هيواد په زړه نری دئ
هر عاشق جدا جدا لکه ماهی دئ
که رقيب دا ستا په مخ که په مار څه
ستا د زني يو عجب عميق کوهی دئ
د خاوند له مخه سپی لکه زمري دئ

ستا د زلفو په ځنځير تړلی بويه
"خان" وينم نن سبا چي لېونی دئ
2894 396

(1) چاپي دېوان و اېنه و ترکو ته (2) چاپي دېوان د مست شېره سره. (3) ب څه دي. (4) ب اورېدلی. (5) دا غزل په اصل او "ب" کي نسته. (6) دا بيت دوي څپي کم دئ د (باندي) کلمه ما پر زياته کړې ده.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

بېهوده کړې و خوبانو ته زاري
 په شه طمع له گلر خود دوام کړې
 پرمحک د اهل دلونه صافېږي
 غفلت مه کوه د خط پروخت د زلفو
 نه خپلېږي په احسان رقيب بې مخه
 په مروت په مدارا کله پوهېږي
 نه مني له ډېره کبره ستا خواري
 چاليدلې ده د گل و فاداري
 چي گداز نه که د عشق گره ناري (1)
 حذر بويسه له مارانو بهاري
 څه پوهېږي ياغي خرپه آبداري
 پر سرکوزو (2) باندي نه کېږي سوري

چي مي (3) يار کړه د رقيب ناپوهي خوښه
 له "حنانه" څخه ولاړه هوبنځياري
 397

پر چمن پيدا شو خط زنگاري
 په گلشن کي ستا د مخ تجلی و شوه
 ما وي عرض به د تنگ زړه دا ستا پر خوله کړم (6)
 د يمن د لعل قيمت دي لبومات کړ
 پر عصا نرگس تکیه کړې په دا ده (8)
 په بيضه کي د عنقا به تري خلاص نه شي
 ساقي راوړه نن شراب گلناري (4)
 دا چي هسي ده د گل چهره ناري (5)
 و مي نه لیده (7) خوله، هېره شوه زاري
 تنگه خوله دي په خندا گهر باري
 چي ور پېښ شوه (9) ستا د سترگو بيماري
 د خيال باز مي د مضمونو (10) دئ ښکاري

چي له خاورو هسي رنگ بشر پيدا که
 صنع وگوره "حنانه" د باري
 398

چي يې (11) سترگي کړې د ناز په رنجو توري
 ته زاهد چي دم د صبر پر مالولي
 سترگي نه دي دغه سحر (12) د فرنگ دئ
 رهنسي يې له چا زده کړه دا ستا سترگو
 غاښ يې هسي په سرو لبو کي نمايېږي
 په يوه نگاه (14) ادا کړم شوخو سترگو
 له کتويې فتنې پاڅي پر هر لوري
 په پوکل مي اور تازه شو مه کړه نوري
 چي بلا ځني پاڅېږي آدم خوري
 چي مدام پر ځای د سترولاري گوري
 لکه کله (13) په لاله کي ژاله اوري
 چي خوړلئ مي دئ غشي (15) پوري ووري

له "حنانه" په افلاس شوه مينه پاته
 چي د وخت خوبان ښايست په زرو پلوري (16)
 399

2908

2915

(۱) چاپي دېوان "چي گدارنگه د عشق کړي ناري" (2) چاپي دېوان پر سرکوزي (3) چاپي دېوان چي يې (4) چاپي دېوان-

ساقي راوړه نن شراب گلناري
 چي پيدا شو خط زنگاري

(5) چاپي دېوان-

په پياله کي د گل توی سبا شراب کړه
 په يوه پياله شو مخ د گل ناري

(6) چاپي دېوان: "ما وي عرض به تنگ زړه کړم ستا و خوله ته" (7) چاپي دېوان: چي مي نه لیده. (8) چاپي دېوان: کړي ده ولي. (9)
 چاپي دېوان: شوه ور پېښه (10) چاپي دېوان: د مضمون دئ (11) چاپي دېوان: چي دي (12) چاپي دېوان: سترگي نه دي گو سحر. (13)
 چاپي دېوان: گويا عين. (14) چاپي دېوان: په يوه وار يې. (15) چاپي دېوان:
 د مستانو غشي وزي (16) اصل: ښايست پلوري.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

هم هغه پر دا دنيا آب کوثر خوري
همیشه لکه بادام کانی پر سر خوري
د غونچې په دود مدام خون جگر خوري
هغه هر ساعت (1) پر زړه باندي خنجر خوري
زهر هم (2) سړی له جوړه په قدر خوري
لکه زلفي د زنج د سپب ثمر خوري

۲۹۲۲

گرداگرد يې پر خوله خط نه دئ "خانه"
مورچه گان سره ټول شوي دي شکر خوري

که هزار رنگه مېوې طعام هر دم خوري (4)
توري وينې همیشه لکه قلم خوري
د آسيا په دود يې رزق تمام عالم خوري
د ژوند وينه لکه گل په هر قدم خوري
دا په دا چي له سپاهيه (5) آهورم خوري
محکمېرې خو چي تاب رشته محکم خوري

۲۹۲۹

د عمل توبه يې نه، سفر په خوا دئ
دا "خان" له دغه غمه د زړه نم (7) خوري

له ليندۍ که غشی ځي (8) ليندۍ ته گوري
چي و خط ته د رخسار د مصحف گوري (9)
ودانۍ کړي رېز مېرېز چي مخکې نوري
چي زه ورشم بهار مخ که پر بل لوري
پر خاطر چي مي (11) د مشکو باران اوري
چي يې سترگي کړي د ناز په رنجو توري
تعريف ستاد سترگو کاري په له پوري (13)

۲۹۳۷

په فرياد يې غافل زړه و بين کړه "خانه"
دغه کون په غور و نه اروي تش گوري (14)

چي تل اروم د رقيب سړي خبري

هغه شوک چي جام د لېو د لبر خوري
چي سيالي کوي د يار له شوخو سترگو
چي ارمان د يار د خولي لري په زړه کي
دلنشين چي يې شي خيال د بانوگانو
د جفا تاب يې عاشق تر کومه راوړي
چي سپاه بخته شي په عشق کي مطلب مومي (3)

۴۰۰

سړی کله له نصيبه زيات و کم خوري
سرو کار چي د دنيا په سود و زبان شي
چي سفر له خانه و که په خپل کور کي
چي بېخايه کړي خندا کس و ناکس ته
شوڅ کاته يې هيڅ اشنا په رنجو نه شوه
د فلک جور ناتوان سړی توانا کړي (6)

۴۰۱

يار که ولاړ له ما، نظريې زما پر لوري
د شبنم عينکي گل پر سترگو کنبېردي
د حلیم سړي له قهره (10) ايمن مه شه
بېنوا لکه مېوه له تماشو يم
مستفيض يې يم له خطه څخه ځکه
په يوه کاته (12) يې گونگ کړم نه پوهېږم
چي کاغذ، قلم، دوات کړي نرگس جمع

۴۰۲

ناچاری کړم له اشنايه څخه ليري

(۱) چاپي دېوان: هغه ساعت (۲) چاپي دېوان: زهر هر سړی (۳) چاپي دېوان: مقصود مومي (۴) چاپي دېوان: "که زړه رنگه طعامونه په هر دم خوري". (۵) چاپي دېوان: له سپاهي يې (۶) چاپي دېوان: ناتوان سړی ناتوان کړي (۷) چاپي دېوان: د زړه غم (۸) چاپي دېوان: غشی ولاړ (۹) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۱۰) چاپي دېوان: د حلیم له خشم قهره (۱۱) چاپي دېوان: چي يې (۱۲) چاپي دېوان: په يوه نگاه (۱۳) دا بيت په اصل کي نسته (۱۴) دا مقطع په يوه بله نسخه کي داسي ده:-

د میرزا حنان بارکزي دېوان

مور په سوي يو زاهد ته پرهېز کړه
د گلرڅو په وصال هغه خورسند وي
د جنت معامله ته کوه زاهده
د عشق درد و هغه چاته معلومېږي
چي تعريف د شکر لېد خولې په کارم

عاشقي نه ده تحقيق دئ اور د سري
چي مدام د يار د غم سکروتي نغري
عاشق نه گوري په عشق کي نژدې ليري
چي پوخ شوئ وي يو وار له دغه شري
د قلم له نۍ مي تويي شي⁽¹⁾ شکري

۲۹۴۴

"حنان" دُر کړه را بيرون د زړه له بحر⁽²⁾

۴۰۳

ولي نې⁽³⁾ را نيسي هيڅوک په کودري

عاشقي راته يکسان کړه نژدې ليري
را نېکاره يې نه شو هيڅ د لېو لعل
که په خوب کي⁽⁴⁾ چيرته وصل شم له ياره
سرې سرې او نسي تويوم د ده خندا ده
زلفي وروځي خال و خط مصلحتي شوه
کاروانسرای مي شوه سينه د سلولارو

لکه يو وي پر پراننده لورې ژوري
تويوم که له چشمانو مرغلري
اوروي را باندي ژر آسمان توکري
وي و ورکي ته يکسان لعل و کودري
چي يې وکړې زما د مرگ په باب خبري⁽⁵⁾
چي مدام پر اروي د غم ميسيري⁽⁶⁾

۲۹۵۱

دهوا مرغان يې واره په ژړا کړه

۴۰۴

چي "حنان" وايي د يار د غم سندي

چي خوبان جلوه په قدر په قامت کړي
په محراب کي ستاد و روځو بي له خياله
چي ستا خيال مي له خاطره څخه درومي
خوبان څه غرورد مخ په صفايي که
که ظاهر وسله د جنگ نه لرې څه شو
بيروي چي مي مدام د عشق له اوره

پر عاشق باندي په خواتر مرگ قيامت کړي⁽⁷⁾
چا ليدلئ نه دئ مست چي امامت کړي
روح له تنه څخه ترک د اقامت کړي
دا د خط سياهي بي ژر په ندامت کړي
عاشقان جنگ په شمشېر د کرامت کړي
دا زاهد دي اول خپل ځان سلامت کړي

۲۹۵۸

که خبر شي څوک دا ستاد دلبريه

۴۰۵

نه بنايېږي چي "حنان" دي ملامت کړي

که يو ځل و خپلو زلفو ته نظر کړي
خوش قلمه صحيفه ژر ژر تويېږي
ميخاني دوي، دوه محرابه پريوه ځای

نور به زما له پرېشانیه ځان خبر کړي
تور خط ستاد مخ خطر دئ که باور کړي
ستا بي و روځو سترگو نشته که نظر کړي⁽⁸⁾

(۱) چاپي دېوان تويي شوي (۲) چاپي دېوان "حنان بيا څه دُر له ژبي څخه توی کړه" (۳) نې = نه يې (۴) "کي" په اصل کي نسته (۵)
چاپي دېوان "چي يې زما د مرگ په باب وکړې خبري" (۶) دغه کلمه په چاپي دېوان کي همدا راز ده په اصل کي مي و نه سواي
لوستلای (۷) دا غزله په اصل کي نسته (۸) چاپي دېوان: که باور کړي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نیلوفر^(۱) به دي شي نڼ له ثقالتنه
دوعا گوی چي د چا مري په خپه کېږي
توري زلفي، توري وروځي، توري سترگي
که یو ځل د گل د بوی قبا په برکړي
ته پر څه زما په مرگ سره اختر کړي
شوي سپاه پوښه چي د چا خاوري په سرکړي^(۲)

۴۰۶ چي و تنگي خولې ته لار د عقل نشته^(۳)
نسايي دا غزل "حنانه" مختصر کړي
۲۹۲۵

لا تر څو بېغمه خوب پرپالنگ پاس کړي
شاهسواران د زمانې شوه تر پښو لاندې
بیا هاله که ارمان کړي فايده به نه که^(۵)
مرگه جارو کړه ډېر کورونه د خانانو
د دنيا که چيرته وران در څخه کار شي
ميخاني ته په څه ذوق و په شوق غلبي
اوبه خور لکه اورنگ په زري طاس کړي
ته لاشه^(۴) هوا هوس د زين و آس کړي
چي د عمر غنم لود مرگ په داس کړي
ته لا فکر د اسباب و د اساس کړي
هغه دم له خدا خفه شي کوز و پاس کړي
او کعبه^(۶) چي د خدای کور دئ ترې هراس کړي

۴۰۷ باطن خورې د سړو غوښي بېره نه کړي
و "حنان" و ته ځان خضر مهترالياس کړي
۲۹۷۲

که یو ځلي جام د عشق له ميو نوش کړي
د منصور مقام به مومي تل تر تله
همېشه به و حشت خورې له خپله ځانه
کامل عشق به دي تر ځايه پوري بوزي
هم هغه ساعت به ورشي تر مطلبه
د غونچې په دود د زړه ويني غذا که
د جهان بنادي به واړه فراموش کړي^(۷)
که د عشق د خاکساري حلقه په گوش کړي
که له جام حقيقي څه باده نوش کړي
که تکیه د پير کامل استاد په دوش کړي
که له ځانه څخه لېري عقل و هوش کړي
که هوا د گلرځانو د آغوش کړي

۴۰۸ ته به خپلي څر مهرې پرېږدې حاسده
د "حنان" د شعر د ريو وار په گوش کړي
۲۹۷۹

چي^(۸) رحمان رحيم دي نوم دئ د ځان کړئ
تل به وي په دواړو کونو کي سرخويه
په آسانه به د غم له څاه و خپژي
د غافل دا د دنيا لويي بېځاده
له درگاهه^(۹) دي هيڅوک نه ځي نيمگري
چي دا ستا^(۱۰) په عبادت کاندي ځان ستړي
چي په لاس يې وي دا ستا د قرآن^(۱۱) پړي
لکه باد و اخلي اسمان لره خسري

(۱) چاپي دېوان: پېروژه. (۲) دا بيت په اصل کي نسته، ځای يې تش ورته پرې ايښئ دئ (۳) چاپي دېوان: "چي و تنگه خوله تي لار د چا و نه شوه". (۴) چاپي دېوان: ته لا څو. (۵) چاپي دېوان: به نه وي (۶) چاپي دېوان: او مسجد. (۷) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۸) په چاپي دېوان کي: "چي" نسته (۹) چاپي دېوان: له درباره. (۱۰) چاپي دېوان: څوک چي ستا. (۱۱) چاپي دېوان: دا ستا د کلام.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

بېهوده د زرق د پاره سرگردان يو (1) ته رازق زموږ د رزق يې (2) پوروي
 دا سوږ زړه به له سينې د باندي باسم ساته نه شي که هرڅو عزيزو مړي

د "حنان" گناه ور عفو ه کړه حنانه ۴۰۹
 چي يې نوم ستا د نامه همسايه کړي ۲۹۸۲

بيادي د واره سترگي توري په جادو کړي مسخري ځکه په سترگو د آهو کړي
 سپاه بختي چي را ولي زما و زړه ته دا په دا ته (3) شانه گډه په گېسو کړي
 د جفا په تبغ دي قتل عاشقان کړه چي له قصده د رقيب ځای پر پهلو کړي
 عاشق ولي (4) ستا له زلفو گله کاندې قتلول د عاشقانو په ابرو کړي
 د هجران تبغ مي سينه پاره پاره کړه په وصلت که مي (5) زخونه را رفو کړي
 رنځ د عشق مي نه ورکېږي اي طبيبه که هر څو را پوري ستا د پند دارو کړي (6)

چي تر سترگو يې روډونه ځي پوهېږم ۴۱۰
 چي "حنان" به په دې اوښو کي لاهو کړي ۲۹۹۳

که رخسار له شاپېر يو رو برو کړي (7) له گلشنه د ارم به يې په هو کړي (8)
 که عذار بنکاره په باغ کښي کړي دلبره منفعل به ځني گل د شفتالو کړي
 د مفتون عاشق به حال درته بنکاره شي آئينه که ورخسار ته رو برو کړي
 و بې نه کارې تصوير د شوخو سترگو موی قلم که له مژگانو د آهو کړي
 که و باغ ته خرامان شي سرو قده عاشقان به قومي طوره په کوکو کړي
 د بنایست مثل يې کله پيدا کېږي خو برويان که سره جمع د هرسو کړي

د عشق بحر ته به د شعر جهاز کښېږدي ۴۱۱
 اي "حنانه" که سر پور ته له زانو کړي ۳۰۰۰

ما وې بيادي پر مخ زلفي را خورې کړي ويل ستا په خوله مي بيا خاوري ايري کړي
 ما وې وايه څه ارمان لري په زړه کي ول (9) منگولي که مي ستا په وينو سرې کړي
 ما وې کله به مي وژني چي خبر شم ول (10) چرې مي د هجران در ته تېرې کړي
 ما وې کله په دا ستا له غمه خلاص شم ول (11) کباب که مي دا ستا د زړه قطري کړي
 ما وې کله به په مهر را ته گوري ويل (12) سترگي چي د وينو فوارې کړي

(۱) چاپي دېوان دي (۲) چاپي دېوان ته رازق د رزق د هرچا. (۳) چاپي دېوان دا په دا چي (۴) چاپي دېوان عالم ولي (۵) چاپي دېوان که په وصل مي (۶) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۷) خطي نسخه (کې). (۸) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۹)-(۱۰)-(۱۱) چاپي دېوان وي (۱۲) چاپي دېوان وي يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ما وې سترگي مي د وينو فوارې دي ول(1) له غمه چي سينه پارې پارې کړې

۳۰۰۷ ماوي کله به "حنان" په وصل بناد کړې ۴۹۲
ول(2) هاله چي اندېښنې له غيرو پرې کړې

په ښکاره پر سر بگړې د ملایې کړې د موسی په دود ظاهر ځې کوه طور ته له دې خپلې بې فهمۍ وتلای نه شي(4) همپشه حلال حرام در باندي يو دي په باطن دي د شيطان جلب نیولئ له عالمه له فقيره څخه تښتې او په زړه کي دي پټ(3) زهد ریايي کړې په باطن لکه فرعون خدايي کړې افلاطون و ځان ته وایې دانایي کړې غولونه(5) په خرغه د گدایي کړې په ظاهره تسبیح واخلې پارسایي کړې له فاسقه له فاجره آشنایي کړې

۳۰۱۴ دا فعلونه گل په تا کي دي "حنانه" ۴۹۳
بیا و نورو و ته څه شکر خایي کړې

را پسي دا ستاد غم کرکندي(6) رغړي مداماً سېلاب د اوښو یم اخیستئ بیا ښامارد جنون خوله کړه را ته وازه چي کښېنې پر زړه مي کښېنې سل آفته دا چي بیا نن مصلحت کړي له رقیبه واره درد د عاشقی دئ راپېښ شوئ(9) بل دي(7) زه کرم ننداره د درست وگړي که و بوتې ته لاس کرم له بېخه لوړي چي و زلفو ته دي مالا سونه وړي(8) چي پاڅېرې پاڅوي د لحد مړي له دغه هیبته زړه را څه رغړي عقل و هوش شوه په دوا را پوري ستري

۳۰۲۱ چي تعريف دا ستاد خولې که شکر لبه ۴۹۴
دا گفتار د "حنان" خوند کوي د گوري

خود به اوړي دغه ستاد خیال بېرې(10) چي له کبره پر سر ږدې کړه بگړې د دنیا له بدو چارو لاس نه اخلې د لحد تاریکه خونه به دي ځای وي د جمله بلاوو سر حبد د دنیا دئ د ځوانیه چاري مه کړه په پیړۍ کي که دي ږېره سپینه شوه لکه وړۍ رسوي پر څه آسمان لره مانیۍ ته پر څه کړې د دنیا پر مال اړۍ له سپین ږيرو سره نه ښایي څړۍ

(۱) - (۲) چاپي دېوان وې (۳) چاپي دېوان پټ په زړه کي ولي (۴) چاپي دېوان: "د دې خپلې بې عقلۍ دوا کړای نه شي". (۵) چاپي دېوان: غولېده تل. (۶) چاپي دېوان: کرکنده. (۷) چاپي دېوان: چي دي زه کرم (۸) چاپي دېوان: "چي مي وليدي دا ستا زلفي تاوکړي". (۹) چاپي دېوان: "عارض شوئ را ته درد د عاشقی دئ". (۱۰) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د کبمخواب و د اطلسو هوا خوار کړې قناعت کړه په کرباس و په شپږۍ

د دنيا په بنایست مه غولېږه "خانه" ۴۱۵
د ازپه بسوډۍ ده، اینیسې دي دړۍ ۳۰۲۸

پر بتانو مینه کاندې درست وگړۍ د یوه یوه په لاس د مجاز پوړۍ
که له لمره څخه باج غواړم بنایېږي ستا له مخه مې د حُسن زگوت وپوړۍ
ماهانه مې (۱) ستا د حُسن په دولت کې دوې بوسې دي بخت مې دا برات راوړۍ
تن مې وران کړې ډېرو اوښو خبر نه یم (۲) له سېلابه سره څه که نېزه وپوړۍ
و گلرڅو و ته گل رنگه محبوب شي چې یې داغ لکه لاله له خا (۳) راوړۍ
ستا د سترگو په دا سرو ناغو پوهېږم چې شمېرلئ یم د وینو پوړوړۍ

زه "خان" د یار په غم لکه گل وا شوم ۴۱۲
که "رحمان" و د اشنا له لاسه ستړۍ ۳۰۳۵

چې مې ولیدې د ترکو سترگي غوړې نه خلاصېږم په هیڅ شان له دغه کوړې (۴)
سره لېبان، سره یې نوکان، سورکۍ یې ژبه په سره اور مې کړوې د صورت دړې
گردۍ خوله، گردې غاښونه، گردۍ زڼې (۵) زما و مخ تې اچولې دي سل اړې
اوږدې زلفي، اوږدې وروځي، اوږدې سترگي په اوږده امیډ یې زه کړم دړې وپوړې
نرۍ ملا او نرۍ گوتې، نرۍ شونډې تر و پښته یم نرۍ کړې دغه کوړې
د راحت پر بستر پروت د مخمل پخه بې له دوی راته اغزي شي د کروړې

جلب و نیسه "خانه" کله کېږي ۴۱۷
په پښتو کې له حمید سره جگړې ۳۰۴۲

د هجران له لاسه پروت یم بوړې بوړې د رقیبان دي لازياتي که راته غوړې (۶)
ستا د لب شکري نه بنایې رقیب ته د خنزیر خوراک یا شاروي یا غابوړې
ستا د وصل بنادي نه ده مالید لې رقیبان مې نور پر څه غوړونه مروړې
له رقیبه په هیڅ وخت کې نه خلاصېږم نه په ژمې، نه په دوبي نه په اوړې
چې د خیال د وصل باغ دي راته جوړ کړم رقیبان که ژر نخرې را باندي جوړې
د بخت آس مې دئ په خټه کې بوښت شوی رقیبان دي لا پراچوې خرڅوړې

ډېر احتیاط ځني کوه میرزا "خانه" ۴۱۸
رقیبان یې په معنی سپي دي خروړې ۳۰۴۹

(۱) چاپي دېوان: مهینه (۲) چاپي دېوان: "تن مې یوړې ډېرو اوښو په واک نه یم" (۳) چاپي دېوان: له خان
(۴) دا غزله په چاپي دېوان کې نسته، په دا بله نسخه کې هم نسته (۵) زڼې = زڼه یې (۶) دا غزله په چاپي دېوان کې نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د مخ خیال یې له عاشقه خان و مان وړي
زړه په هر صورت له ما څخه آسان وړي ترازو له
سترگو لوزه کوم مرجان وړي⁽³⁾
بې تکلیفه مې زړه سبب د زرخندان وړي
خس و خار له آبادی څخه طوفان وړي
له خرابه ملکه باج کله سلطان وړي

۳۰۵۲

کې هر څو ځني ساتم نه ساته کېږي
خو برويان په کرشمه زړه د "حنان" وړي

دا د چاد مخ په خیال در بدر گزري
په د ماغ کښي چي مې بوی د عنبر گزري
چي پتنگ رنگه آسمان مې پر سر گزري
هره ژرنده د اوبو په قدر گزري
چي په خیال کښي مې چشمه د کوثر گزري
له آهو سره ښکاري په هنر گزري

۳۰۲۳

و نظر تسي سینه ونسه "حنانه"
دا په دا و تېره توري ته سپر گزري⁽⁸⁾

له جنونه پر خپل ځان کله جامه وړي⁽⁹⁾
چي له سترگو یې په خواست آهو سړمه وړي
یو د بل له خولې بې شست لکه طعمه وړي
بلبلان هر دم په زړه باندي نغمه وړي
چي ایمان له زاهدانو په نغمه وړي
چي بوسه په ډېر حرص لکه لقمه وړي

۳۰۷۰

که هر څو وکړي توپې پر سر شي ماتي
له "حنانه" زړه په تشه کرشمه وړي

رقيبان يې لایزياتي وهي پر پړي
ماړه نه شي⁽¹¹⁾ په هيڅ شي، د اروا وړي

په کتو له زاهدانو څخه توان وړي
په خبرو په مانې⁽¹⁾، په ناز په جور
کې⁽²⁾ هر څو شونډو ته گورم نه مېږم
د جنت مېوې يې مخ کړي له ما هېري⁽⁴⁾
چي هستي مې وه د صبر اوبو يو وړه⁽⁵⁾
خیال بې⁽⁶⁾ څه يوسي زما له خوار صورته

۴۱۹

چي کچکول د گدا يې په لاس نمر گزري
دا د چاد تورو زلفو له پر توه
خیال د چاد مخ د شمعي را پېښ شوي
ډېرو اوبو مې آسمان په گردش کښيوست⁽⁷⁾
دا د چاد زني شاه مې په خوب وليد
له فتنې د تورو سترگو بېغم مه شه

۴۲۰

هر قاصد چي زما يار لره نامه وړي
زه هغه شوخ چشم قتل کړم بې در بغه
که په ښکار زلفي کړي که د ماهيانو
ستاد مخ د گل له غمه په گلشن کښي
د هغه ظالم له ديده امان غواړه
حذر کړه د بوالهوس له ناترسيه

۴۲۱

عاشقان دي د خپل يار د وصال⁽¹⁰⁾ ترې
نه مېږي ستا په ديد د رقيب سترگي

(۱) چاپي دېوان: مانډه (۲) کي = که بې. (۳) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۴) چاپي دېوان: "د جنت مېوې يې مخ کړي له ما هېره". (۵) چاپي دېوان: "چي مې وه هستي د صبر اوبو يو وړه". (۶) بې به بې. (۷) "ب" ډېرو اوبو مې آسمان په گردش کښيوست. (۸) دا په دا و تېرو تورو ته شپږ گړخي. (۹) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۱۰) چاپي دېوان: د وصل ترې. (۱۱) چاپي دېوان: نه مېږي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا يې زړه له تاموندلئ نه دئ څه دئ
 جفا جور، ظلم ستا د رقيب جور(1)
 چي مي لاس په رقيب نه رسېږي څه کړم
 که هر څو مي زاری کړي رقيب خپل نه شو

د "حنان" د درد دوا دا ستا لېبان دي ۴۲۲
 دا گل قنډ يې شوه دوا(3) د دې زړ خوږي ۳۰۷۷

ستا له غمه شورش هسي را پېښېږي
 کي نظر د شاپېږي و شي و مخ ته
 بي له تا هسي ضعيف يم(4) گلر خساره
 په عوض کي يې روح واخله بوسه را کړه
 څه تعريف يې کړم د پنبو له نزاکنه
 بي له ده زه په زړه تنگ لکه غونچه يم(6)

فکر د پرد يار د خولي مه کړه "خانه" ۴۲۳
 چي سودا له ډېره فکره پيدا کېږي ۳۰۸۴

سره لېبان د يار له خپلو گوييا کېږي
 سکوت نه کېږي حجاب د عشق د لاري
 و بڼه حُسن ته حاجت د سينگار نشته
 چا چي پرې کړ تعلق و يار ته رسي
 د نو خطو و رخسار ته ډېر مه گوره
 که په سوز مي يار خو ښېږي عيب نه دئ

د ارواح قبض کېده را ته آسان دي ۴۲۴
 نه چي يار له ما "خانه" جدا کېږي ۳۰۹۱

لمر به ولي ستا له مخه نه شرمېږي
 چي سپوږمي ځان په شپول پټ که سبب دا دئ
 سترگي کله وړي بهره له هغه مخه
 د غونچې په دود نازک دئ حيرانېږم
 ديد د سترگويي په خط سره کم نه شو

(۱) چاپي دېوان: د رقيب وېره. (۲) چاپي دېوان: له دغې غصې مي. (۳) چاپي دېوان: دا گل قنډ دی دوا.
 (۴) چاپي دېوان: بېلتانه هسي ضعيف کړم. (۵) چاپي دېوان: پر خنا باندې. (۶) چاپي دېوان: په زړه تنگه له غونچې يم.
 (۷) چاپي دېوان: دی د گل په شان همېش خندان غوږېږي. (۸) چاپي دېوان: له پانو ووته. (۹) چاپي دېوان: د پناه کېږي. (۱۰) چاپي دېوان: د
 پټي په سوو. (۱۱) چاپي دېوان: له جفا و. (۱۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

په ژړا مي د تندي غوټه^(۱) وانه کړه
زه که نه شم کړای خپل کار د بل تمام يم

۴۲۵ د ا د زلفو واري يې خط تېر کړې "حنانه"
مورو مار پريوه ځای کله چلېږي ۳۰۹۹

د عاشق له زلفو ولي گيله کېږي
زلفي خواست د چا کوي په خبر نه يم
دا چي وايي شپه د حشر ډېره لويه
تماشو ته يو وارايشه دلبره
راز د عشق مي عاقبت اوښو ښکاره کړ
زاهد اوښي دريا و خدای ته توی کړې

۴۲۲ د زاهد زهد هاله منم "حنانه"
په کوڅه کي بي لاحول که تېرېږي ۳۱۰۶

په رموز د يار د شونډو يار پوهېږي
زړه مي ډک په خيال د زلفو^(۴) عجب نه ده
چي قدم مي يار پر سترگو باندي کښېښود
له زړه ووت گلي خيال بي کړو وروځو
رقيب نه شي وړای بهره د يار له مخه
دا ورک زړه غواړم په اوښو پسي ځغلم

۴۲۷ ته ناصح وایي چي زور شوې مينه پرېږده
چي زړېږم زه "حنان" حرص مي زياتېږي^(۵) ۳۱۱۳

ستا له سترگو را معلوم شو^(۶) افسون هسي
نوي خط دي هسي چاري په مخ وکړې
گلرځان دي اعتماد پر حُسن نه که
لکه غوښه چي کباب لره کوفته شي
عرض حال و يار ته سم ويلای نه شم
لکه مور شي پر زوی بوره ډېره ژاړي

۴۲۸ عشق څېره د "حنان" ژړه کړه عالمه
څېره نه ژړوي تېد طاعون هسي ۳۱۲۰

(۱) چاپي دېوان: د جبين غوټه. (۲) دا بيت په اصل کي نسته (۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۴) اصل: په خيال د ترکو. (۵) اصل: حرص زياتېږي، بله نسخه حرص ځوانېږي. (۶) چاپي دېوان: ستاد سترگو معلومېږي. (۷) چاپي دېوان: چي بي گډ کړه. (۸) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خلاص لانه وي بييايي باردگر نيسي
هلکان له لېسو نيسو (2) خبر نيسي
چي خبره وي بيخا کله سر نيسي
چي په لاس کي دلبر کله (4) خنجر نيسي
هسي ورو ورو لکه تندره چي لمر نيسي
لکه خووک و تېرو تورو ته سپر نيسي

۳۱۲۷

چي په ياد کړي "خان" مخ د گلرخانو
زړه يي داغ لکه لاله مکرر (5) نيسي

عندليب زما د زړه هاله گوياشي (7)
په گلزار کي به زما کله غونچه واشي
هسي رنگ چي د مېرې را ته هوا شي
د خولي پتي بښيني مې د پر مصفا شي
رنگ به ولاړ د لمر له مخه د جزا شي
سياه بختي لکه سايه را پسي را شي

۳۱۳۴

له تيارې سره خوی ونيسه "خانه"
چي د ستورو خراغ بې غور ورونا شي

ژر پخپله پرېشان هغه خبر شي
آئينې ته مدام وصل ميسر شي
را برسېره پر کنار د خط عنبر شي
له کجی د حلقې خای بېرون تر در شي (8)
همای گوره چي پر وچ هډوکي ور شي (9)
د جرس په آواز هر رهن خبر شي
په گلشن کي چي قامت يي جلوه گر شي (10)

۳۱۴۲

بې رهبره هيڅ کار نه کېږي "خانه"
پر هغه کاغذ قلم ځي چي مسطر شي

چي نمناک شي خار د دې صحرا نشتر شي
اوبه ږغ نه که (12) هغه وخت چي گوهر شي
پر بېرېرم چي قاصد به خاکستر شي

دغه ستاد هجر درد دئ چي سر نيسي
خبر نه دي شوک د زړه په حال (1) بې اوښو
که ناصح (3) نصيحت کاندي زه يي څه کړم
هر اندام مي منتظر شي و پرهار ته
وار په واري يي د مخ پاني خط کړي لاندي
ستاد سترگو و نظر ته مي زړه ونيو

۴۲۹

په خبرو چي غونچه د گلو واشي
چيرته زه، د تنگي خولې خبره چيرته
د ملا خيال دي تر وينسته يم ضعيف کړئ
که خبري صافي غواړي خوله بسته کړه
که په حشر گيله سر کړم له مهر ونيو
چي يي و نيسم د خيال زلفي په لاس کي

۴۳۰

چي يو ځل د يار پر زلفو برابر شي
کاميابي په حيراني شي له گلرخو
چي يي و وهل (7) امواج د حُسن بحر
د کړو خبرو لار و زړه ته نشته
د دولت اسباب فلک (8) و ناکس ورکه
خاموشي خوی کړه چي خلاص شي له آفته
اضطراب د زړه تر باغ صنوبر باسي

۴۳۱

عشق د عقل له تدبيره تازه تر شي
نه وي خوښ صاحب کماله په تشهير خپل
په نامه کي مي حال ټول د سوي زړه دئ

(1) چاپي دېوان، په حال د زړه (2) چاپي دېوان، له لېونو نه (3) چاپي دېوان، که زاهد. (4) چاپي دېوان، صنم کله
(5) اصل مقرر. (6) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (7) چاپي دېوان، چي يي ووهي. (8) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (9) چاپي
دېوان، اسمان (10) چاپي دېوان، "همای و گوره پر وچ هډوکي ور شي". (11) دا بيت په اصل کي نسته (12) چاپي دېوان، اوبه نه که ږغ

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

د خط شپه د مخ په ورځ شوه هسي گډه
د قدم خاوري يې ما په دارانجه کړې (۱)
د معشوق هرځايي اشنايي مه کړه
گمان نه کړم چي تر حشره به سحر شي
گوندي وي چي د درد او بنو مي احمر شي
چي په لمر پسي سر کور د گل د لمر شي (۲)

۳۱۴۹

ستا د خط تعريف (۳) "حنان" کاري بنايېږي
له قلمه که يې توی مشک و عنبر شي

۴۳۲

د گرگ پوست گوره چي پسله مرگه سپر شي (۵)
که هر څو ظالم شي خم ظلم تر شي
د تمام خرمن کافي خاشه شرر شي
چي له سپي څخه د پر ځغلي زړه ور شي
په وهل د در، د کور خلک خبر شي
لينده هر څو چي پر ځان زور که چمبر شي

زړه ور پسله مرگه لا (۴) د پر دلاور شي
د کړې توري پرهار تر سمي زيات وي
له يوې بېخا خبري فتنې پاڅي
له رقيبته تنبستېدم نه پوهېدل
د غم سوک چي پر خوله و خوري زړه بيدار شي
د سړي چي شي بخت تور سعی بېخا ده

۳۱۵۲

گيله خوشي کړي "حنان" له توره بخته
شپه که هر څو وي اورده آخر سحر شي

۴۳۳

هر معشوق به له عاشقه زيات مغموم شي (۲)
چي سر کښته کړم نظر به مي محروم شي (۷)
د حساب پر ځای هغه کسان مرحوم شي
چي د نفس له مقتضی څخه معصوم شي
چي مي حال د دي مات زړه ورته معلوم شي
چي پرې کړي يې د عشق په تبغ حلقوم شي
چي له ديده د آشنا دلته محروم شي (۱۰)

په احوال که د عاشق معشوق مفهوم شي
تواضع که تاته نه کړم خفه مه شه
چي غوڅ شوي وي (۸) په تبغ د يار د سترگو
د سيباوش په دود به پاک له اوره ووزي
زما نامه په شکسته خط يار ته کاره (۹)
د هغه شهيد زيارت حج اکبر دئ
په قيامت به نابينا له قبره پاڅي

۳۱۲۴

له نامو يې بغل ډک دئ نه يې لولي
دا په دا، نه چي درياد (۱۱) د "حنان" نوم شي

۴۳۴

خپلي سترگي بي له تار اته توپان شي
که مي هې زړې زړې لکه نښان شي
د مېږي کره مېلمه گاهي سلیمان شي
و مېږي ته نری جوئ (۱) لکه عمان شي

په جفا جفا مي زړه له تاليزان شي
د بانو خدنگ يې (۱۲) نه راځي په سيل
عجب نه ده که په رحم چيرته را شي (۱۳)
ستا د عشق درياب نا پايه زه ضعيف يم

(۱) چاپي دېوان: "رانجه کړي مي دي ستا د قدم خاوري". (۲) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۳) چاپي دېوان: چي د خط وصف (۴) بله نسخه له جنگه (۵) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته، په اصل کي شپږ بيته وه تر مقطع وړاندي دوهم بيت له بلي نسخې را نقل سو. (۶) د دي غزلي رديف په چاپي دېوان کي "وي دئ" ماته د اصل ضبط "شي" موزون ښکاره سو. ځکه مي "شي" وکيښ. (۷) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۸) چاپي دېوان: سوئ دئ (۹) چاپي دېوان: کاري (۱۰) دا بيت په اصل کي نسته (۱۱) چاپي دېوان: نه چي پکښې (۱۲) چاپي دېوان: خدنگ دي (۱۳) چاپي دېوان: که له مهره کله را شي

(۱) چاپي دېوان لږ او بده (۲)، (۳) = که يې (۴) دا بيت په چاپي دېوان کي نسته (۵) چاپي دېوان: د گداي توکه (۶) چاپي دېوان: تر ساعته پناه کېږي (۷) چاپي دېوان: چي يې (۸) چاپي دېوان: د تدبير کښلي؟! (۹) چاپي دېوان: د خوار زړه (۱۰) چاپي دېوان: د عالمه (۱۱) چاپي دېوان: بوی د گلزار. (۱۲) چاپي دېوان: دنيا گڼه ده (۱۳) چاپي دېوان: نفس و خپلي مقتضات ته پرېږده رام شي."

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي دي خيال په خاطر را شي مضطرب شم
 تر ژوند مرگ وړ لره به دئ په پېغور کي
 لکه پېښ چي د مفلس کره مهمان شي
 اور ته ځکه ستی تېره تر خپل ځان شي

۳۱۷۱

کبرجن اشنايي کله غوږ پر نيسي
 که "حنان" فصیح لسان لکه سحبان شي

۴۳۵

دا نשמند يې له پرتوه کم سخن شي
 چي لاله رنگه جامه يې سور کفن شي
 عجب نه ده نیلو فرغوندي کې (۳) تن شي (۴)
 و آفتاب ته لیده کله دلېچن شي
 د گدای رزق (۵) ورکوي که سپی د ښمن شي
 تر ساعته نه پایېږي (۶) دروغجن شي

۳۱۷۸

زه "حنان" چي د اشناي په کوڅه گډ شم
 تماشه را څخه هېره د عدن شي

۴۳۷

د گلرخ په تېره تبخ به اشنا نه شي
 خو و اور ته د رخسار يې دوتانه شي
 چي د وصل په مسيخ يې دوا نه شي
 د امید د درگاه قلف به يې وانه شي
 د صدف حمل به د ریکتا نه شي
 چي خطا به ځني تير د بلان نه شي

۳۱۸۵

طمع مه کوه "حنانه" و هیچا ته
 چي د هیچا ښه بي خدایه په چانه شي

۴۳۷

د حریرص زړه به تر هغه قرار نه شي
 چي يې دفع په تریاق د گفتار نه شي
 چي له تنگه د عالم (۱۰) يې هیڅ عار نه شي
 د ښورې له مخکي گل (۱۱) د گلزار نه شي
 اشنايي ته يې هواد هونښيار نه شي
 توند توسن خو سترې نه شي قرار نه شي

۳۱۹۲

دا دوعا يې مستجابه کړې مجيبه
 چي "حنان" گډ د حریرص په قطار نه شي

۴۳۸

تر هغو به د مجاز پر لار سم نه شي
 دا تر عرشه پوري تله په قدم نه شي
 چي زړه سوی يې پر آهو د حرم نه شي
 خو په خيال د یار د وروځو کي خم نه شي
 عاشقي د ظاهر علمه ځله ليري (۱)
 گزار هسي بې صرفې دئ د سياه چشمو (۲)

(1) ځله ليري = بوله بله ليري، په چاپي متن کي "ځله ليري" دئ چي معنا نه ورکوي (2) چاپي دېوان: د سياه چشم (3) چاپي دېوان: پر چشمه (4) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (5) چاپي دېوان مات شي (6) چاپي دېوان: په غېږ کښي کړي (7) چاپي دېوان: په چنبل يې

د میرزا حنان بارکزي دېوان

خط يې زړه د راتلو نه شي کړای و مخ ته
 له ژړاندو سترگو څه غواړي صبرونه
 بیده شوئ په بڼه رغ نه بیدارېږي
 تله قاضي لره هیڅکله د گرم نه شي
 پر چینه (۳) باندي هرگز تيمم نه شي
 بې عقلی لره دوا و ملهم نه شي

۴۳۹ هغه ورځ پر "حنان" نه وينم چي را شي
 چي د زړه خونه يې گډه په غم نه شي
 ۳۱۹۹

په رخسار يې زلفي نه دي غوړېشي
 په تور خط سره يې حُسن د مخ زيات شو
 همپشه به وصلت مومي د گلرڅو
 که هرڅو عشق کړم ضعيف د رقيب بس يم
 ستا ناصح په ويل نه گرزم له مينې
 مورزاده د عشق خواري مي ده په برخه
 و سپوږمۍ ته د لې مودې لشي (۴)
 زېب کوي دا صحيفه په دا حاشيې
 غونچه طوره که د زړه وينې نوشې
 دې نمرود ته دئ کافي پردې پشي
 ولي ځان سترې کوي په دا ورېشي
 بېهوده د پند خرڅی را ته ورېشي

۴۴۰ له "حنانه" پټ په ترکو پسي ځغلي
 اې زاهده ولي حق ويل پوشي
 ۳۲۰۶

د سپين مخ چي وي خوا هانه لکه زلفي
 چي هواد لعلو لېو کړي د ترکو
 که تسخير د عالم کړې اوله مات شه (۵)
 که يو ځل کړې سياه بختي د عشق قبوله
 که خواهش د گلرځانو د ديدن کړې
 چي غذا يې د زړه وينې لکه مشک وي
 همپشه به وي پرېشانه لکه زلفي
 هغه تل وي او بزانه لکه زلفي
 زړه به يوسي له جهان لکه زلفي
 بر به خورې له زرخدانه لکه زلفي
 شه د مخ پر اور بريانه لکه زلفي
 ځای په غېږکي که (۶) آسانه لکه زلفي

۴۴۱ که دي زړه غواړي چي زړه له خلکو يوسي
 تواضع خوی کړه "حنانه" لکه زلفي
 ۳۲۱۳

د عرفان له جامه می را کړه ساقي
 هم مي خلاص که د دنيا له شر و شوره
 مجدوبي را ته حاصله کړې چي کنبېږدم
 چي په چينه (۷) يې شم له ياره ملاقي
 تعلق را څخه قطع کړه باقي
 دواړه سترگي پر قدم د طلاقي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نن بې غشه می ساقی و ما ته را کره
 تر پخوا عمر عبث را څخه تېر شو
 پر پیرو (۱) می کرې ثابت د کاملانو
 چي د یار د ښه دیدن (۱) شم مشتاقی
 راوړه ژر پیاله ساقی، پیاله ساقی
 رسوي بار و منزل ته عراقی

۴۴۲ هم را پېښ کرې هسي حال و ما "حنان" ته
 چي بې یاره بل ځای نه شم او طاقی
 ۳۲۲

څه بلاوه ستا د وروځو په محراب کي
 د دې جور شپه لکه ورځ را ته ښکار پرې
 سیاخه بختی له هري خوا یم اچولئ
 څه گیله کرې د سپین مخو له شوخیه
 آبرویسي په قناعت سره زیات پرې
 نه یې اروم نصیحت په غوړو کونې یم

۴۴۳ دا تر زلفو لاندې مخ گوره "حنانه"
 چي د لمر تماشه کېږي په سحاب کي
 ۳۲۲۷

تماشه یې د خط بویه (۴) په رخسار کي
 چي می وسوه کل هډونه سیل بویه (۵)
 زلفي ورو شانې کوه چي آزار نه شي
 خط و خال و زلفو سترگو رېز مرېز کرم
 پخپل خط پسي یې خپلي سترگي گوري
 دا شبنم د گل پر پاني باندي پروت دئ

۴۴۴ له "حنانه" قرار څه غواړې ناصحه (۱۰)
 چي رسوا کړ دا ستا عشق په قندهار کي
 ۳۲۳۴

سرو قدې خوش اندام راغی په برکي
 په سپین مخ کي یې سرخي د لبو نمایی
 چي نرحور که شاپېری دئ نه پوهېږم
 تنگه خوله یې جز لا یتجزا ده.
 درک یې نه کېږي د ملا په باریکی کي
 له هوسه نه ځایېږم په کشور کي (۱۱)
 که شفق را ته ښکاره شو په سحر کي
 دغه نور نه موجود پرې په بشر کي
 آب نه پرېښو دندانو یې په گوهر کي
 خیال له خیاله څخه وزی په کمر کي

(۱) چاپي دېوان: د تش دیدن (۲) چاپي دېوان: پر پرو می؟ (۳) دا غزل په چاپي دېوان کي نسته (۴) چاپي دېوان: د خط و کره (۵) چاپي دېوان: سنبیل بویه (۶) چاپي دېوان: ښه تماشه ده (۷) چاپي دېوان: ولي سل زړونه (۸) چاپي دېوان: شفقت نسته د ښهر (۹) چاپي دېوان: "که عرق د گلر خسار دئ په عذار کي" (۱۰) چاپي دېوان: "د حنان قراره څه غواړې دلېره" (۱۱) دا غزل په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

همېشه به يې د لېو په مې مست وي که يې و وينې تش عکس په ساغر کي

۴۴۵ په تش ديد يې عالم قتل کي "خانه"
هسي آب يې دئ د سترگو په خنجر کي ۳۲۴۱

له ازله دا ستا خيال زما په سر کي نه چي نن دا گل زرغون شو زما په در کي^(۱)
آينه يې^(۲) د ديدن تاب راوړای نه شي جوهر داره زغره^(۳) تل لري په بر کي
بيده بخت کله وينې زما په غېر کي سبزه کله زرغونېري په محشر کي
په معنا زړه خوشالېري په حرف نه شي وي په ميو کي نشه، نه په ساغر کي
د بوسې خواستونه کړي^(۴) له ساده لوجو د دوعا قبلېده کېري په سحر کي
د آب باز مرگ له اوبو، مارگير له ماره هنرمند ته خطر رسي په هنر کي

۴۴۶ چي و فاله ترکو غواړي په مجاز کي
شه هوا ده لا "خانه" ستا په سر کي ۳۲۴۸

حال و يلاي نه شم يار ته په تقرير کي نه قوت لرم د گوتو په تحرير کي
په مژگانو سرې^(۵) يو وار ادا نه کړم^(۶) قوت نه وي د پېزي ليندې په تير کي
مار د زلفو يم چيچلئ زړه مې چوي^(۷) شفقت نشته د عصر په د مگير کي
رقيب ستاله لوري ولاړ بيا به رانه شي گرز بده د مغزي نشته په خنزير کي
نصيحت لکه اوبه، عاشق غور لوبی تاثير کله اوبه کاندي^(۸) په تصوير کي
کوم صياد و بنکار ته ځي په خبر نه يم چي له وهمه ارام نشته په نخجير کي

۴۴۷ چي د يار پر تورو زلفو لېونی شوې
اوس خوشاله شه "خانه" په خنجر کي ۳۲۵۵

شکر و کاږه تر څو يې په وسواس کي د نعمت زياتېده کېري په سپاس کي
پاکان خلاص دي د عالم له شرو شوره مرغلري نه خرڅېري په نخاس کي
د دېنمن په تواضع مه غلطېره و نېنان ته لېنده خمه شي په لاس کي
سرکين نفس د رياضت په دام بندي کړه خو به يې له دې دېنمنه په هراس کي
چي نری شي مياشت آخره شپه راخېږي پتوه ځان له عالمه په افلاس کي
بنې وړېنميني جامې باب د ارتينودي د مېرېه مړانه نه ځي په کرباس کي

۴۴۸ له يارانو اخلاص تللي دئ "خانه"
گذران د زمانې شو په لباس کي ۳۲۲۲

(۱) چاپي دېوان: "نه چي نن را ته پېښ شوی په نظر کېښي". (۲) چاپي دېوان: آينه دي. (۳) چاپي دېوان: توره.
(۴) چاپي دېوان: د بوسې خواست تل کوه. (۵) سرې = سره يې. (۶) چاپي دېوان: "په مژگانو يې له واره ادا نه کړم".
(۷) چاپي دېوان: "مار د زلفو يم خوړلئ زړه مې سوری دئ". (۸) چاپي دېوان: اوبه کله تاثير کاندي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

اچولئ یم زه عقل په جنجال کي
مدام ډوب یم په د فکر په دا خیال کي
چي ښه نه راځي⁽¹⁾ هرگز زموږ په افعال کي
چي ښه فهم دلیل وکه زما په قال کي
دنیا ځای که د یوې ماشي په بال کي
نور یې څه کاوه دوزخ په دا احوال کي

۳۲۲۹ الهی گناه راغفو زما "حنان" کړي
چي دي لطف کمی نه که په هیڅ حال کي⁽⁴⁾

د عشق شور به هومره نه و⁽⁵⁾ په بلبل کي
پر تېر بېره او طاق مه نیسه په پل کي
مراد ته نه پرېږدي هیڅوک په جزو گل کي
نه پوهېږم څه بلا ده⁽⁷⁾ ستا په مل کي
څه بلا وه د شوخ چشمو په کا کل کي
که گلاب را ته ښکاره شو په سنبل کي

۳۲۷۲ دا یې لاس په حنا سره نه دي "حانه"
مضمحل یې کړه ټول زړونه په منگول کي

یو جهان زړونه پرا ته دي په آرام کي⁽¹⁰⁾
مزه داروي کور ترسیم په خپل مقام کي
دا عجب، که زاهد وي په اسلام کي
د بادام د گل زب نشته په بادام کي
د بخښن مزه نه وي په انتقام کي
د سړي کمال معلوم شي په کلام کي

۳۲۸۳ له سپین مخو وفا مه غواړه "حانه"
چي و فاله سره نشته په دا قام کي

آب بازي نه شي هیڅکله په توپان کي
چي قلم چاک شي سیاهي اخلي په میان کي

یو کامل و وې کامل ته دا په حال کي
دا زما مشکل را حل کړه د رمانده یم
چي د څه د پاره خدای جنت پیدا کړ
هغه بل کامل جواب هسي شان ور کړ
چي رحیم دئ هم قدرت لري⁽²⁾ پر هر څه
مهرباني یې عامه عامه ده پر هر چا⁽³⁾

۴۴۹

که د حُسن صفایي نه وای په گل کي
که مجاز د حقیقت منظره بولې
له اسمانه شکوه کفر ده⁽⁶⁾ خبر شه
له نظره مي فاني شو ساقی واره
په لیده یې پېچوتاب شوم خبر نه یم⁽⁸⁾
تر حلقو د زلفو مخ دي معلومېږي

۴۵۰

ستا د زلفو کار کو تو⁽⁹⁾ حلقو په دام کي
تار د زلفو دي پر مخ ترسم کور به دئ
ستا د وروځو له قبلي خلق جار باسي
ستا د سترگو کاته په دي ستا تر سترگو
که تقصیر له ما واقع دئ عفو وکړه
چي خبري...⁽¹¹⁾ کړي واره یو دی

۴۵۱

له ژړلو نه خلاصېږم⁽¹²⁾ په هجران کي
چي مات نه شي زړه، غم ځای نه پکښې نیسي

(۱) چاپي دېوان: چي ښه نه کېږي (2) چاپي دېوان: چي رحمان رحیم قدرت لري (3) چاپي دېوان: "مهرباني عام عامه پر هر چا ده". (4) چاپي دېوان:

الهی "حنان" له دغه اورده خلاص که
چي دي لطف کمی نه که په هر حال کښي

(5) چاپي دېوان هرگز نه و. (6) چاپي دېوان کفر دئ (7) چاپي دېوان: څه مستي وه. (8) چاپي دېوان: پېچوتاب شم نه پوهېږم (9) کذا. (10) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (11) و مي نه لووست. (12) چاپي دېوان: بې ژړلو چاره نشته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

وصل و هجر پر حيرانو سترگو يودئ
 نه رام کېږي⁽¹⁾ و صاف د لوته سپاه چشم
 مالگه و سوځي پرهارداهم اوبه شي⁽³⁾
 لکه سېل چي په توندۍ له غره رالوېږي

۳۲۹۰

لاس پر ملاد نامېندۍ کينېږده "خانه"
 طمع مه کړه د فلک په دسترخوان کي

۴۵۲

که و گرز م پور ته کينسته په جهان کي
 ستاد حُسن دروېزه نه که نور څه که
 هر و بېسته مي د فاختي په څېر⁽⁴⁾ کوکو که
 په ژړا کي مي دي خيال⁽⁵⁾ د لېو بيا موند
 گرېوان و تېره مهروي يه زه بېرېږم
 دغه ستاد سترگو خيال که آهو ځکه

۳۲۹۷

په هېڅ وخت يې له هجرانه نه خلاصېږي
 "خان" قبر لره ولاړ په ډېر ارمان کي

۴۵۳

و ساته گوهر په لعلو ديمن کي
 د مرجان بناخ د ياقوتو د بام ستن که
 پر لندو لاله د مشکو باران وکړه
 له شفقه سپوږمۍ ډکه کړه نن ورځ ده⁽⁸⁾
 له گلابه دي لاله داغ پر زړه يووړ
 د مسيح په شان دوا را کړه مرده يم

۳۳۰۴

له حسرته ستاد غاښو ما "خان" نن
 مرغلري کړې را توپي په دامن کي

۴۵۴

چي دي پورته کړه لېان په مسخرو کي
 هي توبه د آهو چشمو له عناده
 پرورده شوه زما کسي په ژړا کي⁽¹¹⁾
 په يوه کاته مي زړه را څخه يوسي

(۱) چاپي دېوان نه رامېږي (۲) چاپي دېوان: "له سپين والي آهورم که په بيا بان کني". (۳) چاپي دېوان: "نمک و سوځي پرهارداهم شي ولي". (۴) چاپي دېوان په دود. (۵) چاپي دېوان: خيال ستاد لېو. (۶) چاپي دېوان: همېش وي. (۷) چاپي دېوان: غاړه دئ. (۸) چاپي دېوان: "له شفق سپوږمۍ پوره کړه دلبره". (۹) چاپي دېوان: د نوي مياشتي. (۱۰) چاپي دېوان: اوبه دي نيسي په ذقن کي. (۱۱) چاپي دېوان: په ژړا کي زما کسي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

تېسم يې زما پر تن هومره^(۱) اثر کړي
چي له مينې توبه گار شم ژر پېنېمان شم
چي هر هېد غاښونه سپين کړه په زخمو کي
هي توبه کار مي بتر شو په توبو کي

۳۳۱۱

فارسي خوانو د حيرت گوتي په غاښ کړي
چي "حنان" سخن سازي که په پښتو کي^(۲)

۴۵۵

د دلبر د سترگو خيال مي دئ په زړه کي
ستا د وروځو خيال مي نه ځي له خاطره
نه خلاصېږم د ايام لسه بد بختيه
شکوه نه کوم دا ستا له خال و خطه
هجران و سوم وصل غواړم حيرانېږم
بې غيرته زړه مي لاس له تانه اخلي

د ځتن د ملک غزال مي دئ په زړه کي^(۳)
ناست ولاړ که پروت هلال مي دئ په زړه کي
چي دا ستا د زلفو خيال مي دئ په زړه کي
گڼه هومره لوی جنجال مي دئ په زړه کي
گوره څه فکر محال مي دئ په زړه کي
ستم جور د هر کال مي دئ په زړه کي

۳۳۱۸

غوڼچه شي راته بې ده د اور سکر وټه
اې "حنانه" دغه حال مي دئ په زړه کي

۴۵۲

چي يې کښي يستم په آه و په ناله کي
معجزه نه وي په هره گوساله کي
ور معلوم شوه اوس د خط په قباله کي
زهر را کړه دا ستا عشق^(۴)، په ناله کي
د عشق می نه ځايېده په دا پياله کي
د چين مشک نه وي په هره غزاله کي

څه بلا وه د ابرو په دنباله کي
څه دعوه به که آهو^(۵) دا ستا له سترگو
چي يې زړونه رانيولي وو په حُسن
ما وې نوش به کرم شکري ستا دلېو
د اسمان بښېنه خالي پاته شوه ولي
غرور زيات لري نو خط تر ساده رو يو^(۶)

۳۳۲۵

يار بې مهره، زه بې بخته، عشق سوراو دئ^(۷)
"حنان" رنگه مه شه څوک په کشاله کي

۴۵۷

هر سړي چي ځان که خاوري ستا د در په آستانه کي
دغه توره شپه پخوا وه ما ليدلې په شان کي
حيرانېږم څه جادو و په يوه توره دا نه کي
څه دولت دئ باري ايښئ ستا د مخ په خزانه کي
ولي نه لوېږي له سره دغه لمر په دا خانه کي
که آهو گل دلاله خوري په دا هسي دامانه کي

سړي پور ته شي له فخره تر اسمان په زمانه کي
چي شانې يې تور کاکل کړ د بخت ورځ مي توره شپه شوه
خال دي هسي زه^(۸) بندي کړم چي له خانه خبر نه يم
لب دي لعل عقيق مرجان دي، غاښ دي ډر، خط فېروزه ده
د مخ خيال بې ماوې راشي^(۹) زما د زړه و کا شانې ته
دا يې سترگي دي له ذوقه زما د زړه په غوښو نښتي^(۱۰)

۳۳۳۲

که جلوه دي د يار سوځي خاموشي کوه "حنانه"^(۱۱)
دا په دا چي هيڅ رخ نه وي^(۱۲) د چراغ پروانه کي

۴۵۸

(۱) چاپي دېوان: زما پر صورت هسي اثر که (۲) چاپي دېوان:
پارسي بان به د حيرت گوتي په غاښ که

چي "حنان" دا ستا صفت که په پښتو کښي

(۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۴) چاپي دېوان: څه دعوی کوي آهو. (۵) چاپي دېوان: زهر را دا ستا د عشق.
(۶) چاپي دېوان: "غرور زيات وي د نوخط پر ساده لحو". (۷) چاپي دېوان: سوراو شو. (۸) چاپي دېوان: هسي رنگه (۹) چاپي دېوان:
بي ما دی راشي. (۱۰) چاپي دېوان: زما د زړه په وینو نښتي. (۱۱) چاپي دېوان: خاموشي خوی کړه.
(۱۲) چاپي دېوان: رخ نشته.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

ارام نه وکړه هيڅ صيد په زمين کي (۱)
که يې خال دئ جلوه کاندي په جبين کي
ډېر ډېر بند دي ستا د زلفو په هرچين کي
رحم نشته ستا د سترگو په شاهين کي
د آهو نافه خوشبويه شوه په چين کي
توري سترگي خلل اچوي په دين کي

۳۳۳۹

د "حنان" د خم قامت شرف په تادئ
ولي وي قيمت د گوتي په ننگين کي

له سايبې څخه د دېو تورې سترگي
له بنايست يې (۲) په رخسار ښوهرې سترگي
د افعي (۳) په زمرد ښوهرې سترگي
د پتنگ له شمعي نه چېرې (۴) سترگي
د درياب په دود مي (۵) تل بهرې سترگي
چي مي هسي (۶) په تلوار رپېرې سترگي

۳۳۴۲

داله غمه د کوم مخ "ميرزا حنانه" (۸)
له ژړلو چي مي نه درېرې سترگي

تل به نه وي زما ژړا ستا خوشالي
شي ترې پاته مطول وي که خيالي
چي په غوږ يې (۱۰) د رقيب د پند والي
نور به نه اروي نيرېر و فامفالي
که ادنا دي، که اوسط دي، که عالي
عاشق بويه (۱۲) چي آخر حُسن پالي

۳۳۵۳

خپل زړه څيرې کړه "حنانه" که عاشق يې
په دا څه کېرې چي څيرې کړې کالي

باج له سرو کله باد د خزان اخلي (۱۳)
دا ناوک هم دغه لاس دا کمان اخلي

چي دي شست زه د کمان کړه په کمين کي
تور زنگي ناست و سپوږمۍ ته نه پوهېرم
زلفي خلاصي کړه چي زړونه واړه خلاص شي
د هيڅ زړه کوتره نه پرېرې دي و وار ته
دغه ستا د زلفو باد و رباندي و مښت
له قربته د سياه چشمو حذر بويه

۴۵۹

د عاشق پر رقيب نه روڼېرې سترگي
په وصلت کي يې و مخ ته کتای نه شم
ستا د خط را تلورقيب په سترگو ږوند کړ
بې اختيار يې و رخسار ته کاته کېرې
چي د غاښ له مرغلرو يې محروم يم
دا د چاد را تلوزېرې (۷) خبر نه يم

۴۶۰

جگي جگي له جفا کړه زړه خالي
چي بې زړه د خال و خط په خيال (۹) اخته شي
د عاشق آه و فغان به کله اروي
چي د عشق د زمزمې رغ يې تر غوږ شي (۱۱)
و ديدن ته يې حيران دي عالمونه
مړنی سړی په ماتې کي مخ ستون که

۴۶۱

آمي خط کله له قده آسان اخلي
شوځ مژگان رسا کاته څکولي وروځي

(۱) په "ب" او چاپي دېوانو کي دا غزل نسته (۲) چاپي دېوان له صفايي (۳) چاپي دېوان واقعي (۴) چاپي دېوان نه پوچېرې (۵) چاپي دېوان د رودو په شان مي (۶) چاپي دېوان دا مژده د کوم دلبره که (۷) چاپي دېوان دا چي هسي (۸) چاپي دېوان: "دا په غم کي دئ د کوم گلرخ حنان" (۹) چاپي دېوان: چي بې زړه د خيال و خط په غم
(۱۰) چاپي دېوان: چي په غوږ کړي (۱۱) چاپي دېوان: "چي د عشق حيدرې نارې بې د غوږ شي" (۱۲) چاپي دېوان: عاشق هغه چي (۱۳) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

په سينه کښي مي غاښ پټ لکه صدف کره
 د زاهد ته مه کوه د عشق خبري
 د زاهد د عقل بند د عشق په باب کښي
 که مي ناست دئ عشق پر وچو هډو بنايي

شاعران د مضمون بکر بلبلان دي ۴۶۲
 ۳۳۲۰ ځکه گل تازه "حنان" د بوستان اخلي

نن مي وليده دلبر په سترگي خپلې
 کړې وروځې کړې توري ابرانی دي
 توري سترگې د شهلا د باغ نرگس و
 راتې و وييل چې زړه دي بايلو ولئ
 ما ويل چې له عيانه څه بيان دئ
 راتې و وييل چې زه در خبر نه وم

چي رخسار يې په آفتاب بازي وهلي^(۱)
 په تش ديد يې د زړه ولي غوڅولې
 چي آهوي يې تماشي هر دم کولې
 رنگ دي زير دئ او چهره دي گرز بډلې
 چي کوټه مي ده د صبر تا نتلې
 پس له دې د ځان وير کره په بخت کړلې

زما د مخ عاشقان مړه تر حساب تېر دي ۴۶۳
 ۳۳۲۷ ته "حنان" مي له هغو څخه شمېرلې

مهر ويانو دا ستا حُسن دئ پسندلئ
 د فلک په آئينه کي هلال نه دئ
 له خجلته ستا د سترگو نه دئ څه دئ
 ستا و زلفو و رخسار ته حيرانېرم
 دا يې خال نه دئ د وروځو په ميان ايښئ
 ستره د هند که زنه ده^(۳) حيران يم

لکه لمروي^(۲) پر تمام جهان ختلئ
 دغه ستا د وروځو عکس يې ساتلئ
 په گلشن کي چي نرگس سر څړولئ
 چي په غېږ کي دئ کافر اسلام نيولئ
 د تصوير زاغ د کمان پر موتي کښلئ
 چي په تش آرزو يې روح را څخه تللئ

په تعريف د خپل اشنا د رخسار واړه^(۴) ۴۶۴
 ۳۳۷۴ چي "حنان" له شوقه دا غزل ويلئ

چي خاطر مي کدورت په غم موندلئ
 له اوبو د سپي خوړلي په شان ځغلم
 عقل هم له حيرانۍ په خپل سرگرزي
 دا آزار^(۵) بښيښي ته نه رسي له سنگه
 د زړه داغ چي مي څوک ويني زړه يې داغ شي^(۶)
 زړه مي ستا زلفو ته ولاړ بيرته را نه غئ

آئينې مي له کتو غبار نيولئ
 چي د سترگو د تبخ آب دي يم کوټلئ
 پېچوتاب چي يې دا ستا د ملا ليدلئ
 چي و مات ته له هنره رسېدلئ
 د غم تير دي تنهان نه دئ ما خوړلئ
 په آسانه تر هند نه دئ څوک وتلئ

د "حنان" درد و هغو ته معلومېږي ۴۶۵
 ۳۳۸۱ چي د عشق پر کاني سروي سولولئ

(۱) دا غزله په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۲) چاپي دېوان لکه لمړ چي (۳) چاپي دېوان: ستره که سبب که زنه ده (۴) چاپي دېوان: "د خپل اشنا د مخ دي واړه" (۵) چاپي دېوان: دا عذاب (۶) چاپي دېوان: "د زړه داغ چي مي چا وليد زړه يې داغ شو".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا پر مخ باندي د زلفو تار لوېدلئ
 د خدنگ اندوه يې کارم نه پوهېږم
 دا عرق⁽¹⁾ پرسپين رخسار د گلبدن دئ
 د وصال د گسل په ديد کله مې پرې
 ته بېکسه، مل د بنمن⁽²⁾، غل در پسي دئ
 په حساب د سيم و زرو عمر بايلي
 که پر گنج باندي د طلسم مار لوېدلئ
 چي يې غشي خطا درومي بېکار لوېدلئ
 که شبنم پر مخ د گل سهار لوېدلئ
 چي په سترگو کي د هجر خار لوېدلئ
 لاس و پښي ځله ختلي⁽³⁾ بار لوېدلئ
 غلط مه شه چي نفس په شمار لوېدلئ

د "حنان" له آه پر هېز کوه دلبره
 په سينه کي يې د عشق انگار لوېدلئ
 ۳۳۸۸
 ۴۶۶

ستا په سترگو چي له سترگو مي يې تللئ
 ستا په زلفو چي بې زلفو مي ورځ شپه ده
 ستا په مخ چي مخ مي واپاره له واپرو
 ستا په خوله چي خوله مي ونيوه له هرڅه
 ستا په شونډو چي نفس پر شونډو راغئ
 ستا د پښو په خاورو، خاورو دي د پښو يم
 نور مي سترگو لره خوب نه دئ راغلي⁽⁴⁾
 له دا توري شپې هرگز نه يم و تلئ
 د هيڅ بېکلي پر مخ نه يم ورغلي
 چي تعريف د خولي دي څوک نه شي کولئ
 چي سرو شونډو دي و مرگ ته يم بللي
 چي د پښو تاب مي له سره دئ ختلي

ستا په وروځو چي خم شوم لکه ستا وروځي
 زه "حنان" دي په کړو وروځو ځبلي
 ۳۳۹۵
 ۴۶۷

چي پر مخ دي توري زلفي بنورولې
 د آهو نافه دي ځکه کړه په وينو⁽⁵⁾
 باز د سترگو دي لانا ست دئ په پرده کښي
 تر پخوا دي خوی وفا وه نه پوهېږم
 آفرين را باندي و وايه ملکو⁽⁷⁾
 ما وې زړه دي له مایو په سپينو غاښو
 خلقې دي په قصداً ازارولي
 په رنجود ناز دي سترگي تورولې
 نورد زړو⁽⁶⁾ و بېکار ته چا و پارولې
 د وفاله خويه چا و درولې
 چي مي ستا جفا پر زړه هوارولې
 ول پوهېږم په رضا مي خوارولې

"حنان" و ژړل له ډېري نامېنديه⁽⁸⁾
 ستا پخوا نېکۍ پر زړه چي تېرولې
 ۳۴۰۲
 ۴۶۸

کشکي بخت مه وای له موره زېږولئ
 د محشر خواري اختر ورت ته بېکار پرې
 دا پر مخ يې خال و خط و زلفي نه دي
 شو خو سترگو يې گلي خيال له مایو وړ
 چي پيدا شوم عشق يې مه وای راښوولئ⁽⁹⁾
 خدای هرگز په مينه مه وای پوهولئ
 تور اطلس يې پر کعبه دئ غورولئ
 لکه خلاص کاندي قصاب له غوښو ولي

(۱) چاپي دېوان: دا خوله (۲) چاپي دېوان: ته بېکس مل دي د بنمن. (۳) چاپي دېوان: لاس و پښي دي دي ختلي.
 (۴) چاپي دېوان: دا غزله نه لري (۵) ب له وينو. (۶) ب دا د زړو. (۷) ب: آفرين را باندي و شولورد لورد (۸) ب نا اميدۍ.
 (۹) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

اوس بې (۱) څوک سر لکه گوی که په میدان کي
چي بېومه يې (۲) له عشقه پارسايي ته
چي يې ما د نۍ سوازی جلب نیولئ
دې ولسد په بهانه وم غولولئ

۳۴۰۹

تور کاکل يې په زړه خوله نجتی "حنانه"
نه پوهېږم دا تور مار چا قهرولئ

۴۲۹

له گناهو څخه (۳) نه کوي رم ولي
په دنيا پسي اووه اقليمه غواړې
د دنيا و کار ته سم څې لکه غشی
د دنيا په تله له خدايه مرور شې
تويوي مداماً او بڼي د مظلومو
د زمري په شان ور ځغلي پر کمزوري

خرڅوي دین په دنيا "میرزا حنانه"
دا نعمت زائلوي په دا غم ولي

۳۴۱۲

۴۷۰

چي عاشق د عشق پر لار برابر درومي
هره شپه چي دا ستا خيال په غېږ کي نيسم
هغه شپه چي دي محروم شم له وصاله
چي دي خيال د زلفو و ساتم په زړه کي
ټول د زړونو ستا په خيال پسي عيب نه دئ
ستا په عشق کي له رقيبته نه بېرېږم

و "حنان" و ته هغه ساعت قيامت وي
چي يو پاته شي، يو يار په سفر درومي

۳۴۲۳

۴۷۱

ساقی راکړه يو څو ډکي پيالي می
چي دا ستا د رخسار عکس پکښي گرزي
می بې غشه، يار ساقی، چنگ و رباب وي (۶)
هسي جام د بېخودی را عنايت کړه
دا شنای د ميني درد هسي سر سام کړم
عشق جدا کړم له عالمه په عالم کي

د "حنان" په حال د عشق سوخته پوهېږي (۷)
تن پرور کله خبر دئ (۸) په دا سوی

۳۴۳۰

۴۷۲

(۱) بې = به بې. (۲) دغه برخه په اصل کي نه لوستل کېږي له بلې نسخې څخه واخيستل سو. (۳) چاپي دېوان: له عصيانه څخه. (۴) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته. (۵) چاپي دېوان: په چينو بې. (۶) چاپي دېوان: رباب دی. (۷) چاپي دېوان: د عشق سوی خبر دئ. (۸) چاپي دېوان: کله پوهېږي

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا په دامې پر طالع شي حيرانې
ربز مریزې کړه د صبر و دانې
سرو مال (1) ځنې زماشه سپلني
چي دا هسي د رقیب شوم (2) خندني
نه پوهېږم چا په زده کړه رهنزي
د زړه سپر و لسه بویه آهنسي

۳۴۳۷

يار پاله "حنانه" اوس چي خط يې راغئ
په كفارو كي زبب كه مسلمانې

اوس بي (3) كله پرېږدم عشق په اساني
ژري يې ورولي تكبير ته قرباني
چي يې وكړم د خونخور خيال مهماني
نرولسه يې د صبر و دانسي
دا په دا ولاړه د مخ مسلمانې
دا په دا چي نكبين خم وي سليمانې

۳۴۴۴

عشق بلا نه ده كېميا ده او كه نه وای
د "حنان" چهره به نه وای زعفراني

كله اوږي غل، چي ډېر شي لاس غړوني
نصيحت به را ترڅو كړې سر تړوني
هسي و سوم لكه سوئ اور لړوني
د رقیب به ولي نه يم منت وړوني
بې تناد ژمي ابروي ژړوني
دا په دا پر څښتن گران وي سپي خوروني

۳۴۵۱

چي د سوز ژړا "حنان" په لوی سهار كړه (7)
له دې غمه غونچې خيري كړ پروني

غواړې خوندد هندوانې له مرغوني
قچه كښېږدي (9) په مسجد كښي حرموني
ترڅو پستي يې لكه بنځه په پروني
ته د پل پر سر ولاړ جوړوې خونني

د هېڅ بڼكلي پرمانه شي مهرباني
عشق يې تندره اسماني نه ده نور څه ده
كه د ځسن له مستيه لېوني دئ
له نظره يې وتلئ نه يم څه يم
همېشه يې په پرده كي دي دوي سترگي
د رنجو په بات دي تبخ د سترگو تېز كړ

۴۷۳

چي مي بايلووه په مينه كي ځواني
شوخي سترگي يې څوك نه پرېږدي و وار ته
تروې اوښي نمك بويه د زړه غوښي
زلزله مي د عشق وليده په سترگو
د خط كفري يې هجوم په وار وار وكړ
كه تسخير د عالم كړې تواضع خوی كړه

۴۷۴

له نو خطو څخه نه يم صبر كړوني
سر درد مي د عشق نه درومي له سره
د گلرڅو د هوس (4) په تناره كي
بلبل وړي د خار جفا د گل د پاره
بې نارو (5) مي اوښي ځي د يار له غمه
مرحمت به ولي (6) يار په رقیب نه كه

۴۷۵

په مجاز كښي چي وفا غواړي عشق كړوني
د ریا زاهد ژړا د خدای په كور كښي (8)
چي د عشق لافي وهي ميدان ته راشه
مجاز پل د حقيقت دئ څه پر تېر شه (10)

(۱) چاپي دېوان: مال و سر. (۲) چاپي دېوان: د عالم شوم (۳) بي = به بي. (۴) چاپي دېوان: د هوا. (۵) چاپي دېوان: په نارو مي.
(۶) چاپي دېوان: بي ولي يار. (۷) چاپي دېوان: په لوی سهار كه (۸) "د زاهد ژړا د خدای په كور كي هسي."
(۹) - ب لكه كښېږدي. (۱۰) - ب د حقيقت دی پرې تېرېږه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د مېړه خوښه نه در څخه کېږي سازوي مدام لعتبي لکه نجوني
قناعت پر خپل ټوکر کړه پور ته مه ځه لقمه اخله^(۱) چي دي ننوزي په ستوني

۳۴۵۸ چي دي شعر نه غوږ باسي څوک "حنانه"
د اشعار د آسو و نسه^(۲) ملوني ۴۷۲

خوبه راوړم^(۳) ورت ته تاب زه د سيني
نه پوهېږم چي کار بزدلئ که چيني
لکه جمع شي عالم پر سفيني
چي زهوب مي مدام درومي له اينې
زړه و سړي مي و راسته شوه له کيني
که مي تن شي^(۴) تار په تار لکه نيني

۳۴۲۵ په قدر دا ستاد هجرو صل غواړم
د "حنان" دي پاته شوي مهيني ۴۷۷

کي له غمه څخه مرشي ني مني
خدای دي نه گوري د دوی کبر و مني^(۵)
چي جامه د ناز په برکه سمني
لکه کور لره چي درومي^(۶) وطني
اولبان^(۷) يې پر عقيق يمني
چي اغوستي يې قبا ده چمني
ماد دي کليو کړي ده شپني^(۸)

۳۴۷۳ چي اغوستي يې د خط توره جامه ده
د "حنان" رنگ شو په دا گرگمني ۴۷۸

که رستم د زماني وي حيران کښيني
هغه دم يې روښار چپ شي^(۹) تر میان کښيني
لکه پاني چي د گل په باران کښيني
که يې خيال زما په زړه کي مهمان کښيني
ژر په ژره پرايرو د خپل ځان کښيني
چي شبنم د خس و خار پر گربوان کښيني

چي پر زړه د زلفو خيال د جانان کښيني
د عاشق و معشوق راز چي سره يو شي
په عرق يې هسي^(۱۰) شان شي رخسار نرم
درد اوښو يې سامان د مهماني کړم
چي يې غوښتو پتنگ طوره ځي مجلس ته
د الفت مرغه له دي گلشنه والووت

(۱) - ب لقمه اخله، "بې ځايه اوږده حاشيه يې ورکړې ده" له کاتبه ټکي پاته سوی دئ. (۲) و نسه = ونيسه (۳) چاپي دېوان: له مخه (۴) چاپي دېوان: څو را وړمه (۵) چاپي دېوان: چي رقيب ستا په درگاه کي. (۶) چاپي دېوان: که مي صورت شي. (۷) چاپي دېوان: کبر مني. (۸) چاپي دېوان: د عاشق زړه له بد نه څخه (۹) چاپي دېوان: چي زغلي. (۱۰) چاپي دېوان: سپين دندان يې. (۱۱) چاپي دېوان: سره لبان يې. (۱۲) چاپي دېوان: هغه گلرنگ. (۱۳) دا بيت له بلي نسخې را نقل سو. (۱۴) چاپي دېوان: جف که (۱۵) چاپي دېوان: هسي شان شو.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

<p>۳۴۸۰</p> <p>که يې قد د سرو قد ورشي په خوا کي دا "حنان" به پاس پر بام د آسمان کښېني</p> <p>يو په سله شي حيرت د آئينې نه دي چنېلي چا شربت د آئينې طاقت نه که لکه صورت د آئينې خوبان ډېر کوي عزت د آئينې فهم وکړه پر صفت (4) د آئينې په اير ووشي (5) شرافت د آئينې</p>	<p>۴۷۹</p> <p>چي بتان شي هم صحبت د آئينې طمع مه کړه د بوسې له ساده لوجو (1) د هغه شوخ حسن خيال به څه نگاه کړم په خپل حسن دي خبر کړه (2) ځکه هسي له صافدلو راز د زړه پوښيده نه دئ (3) په راتله د خط که حسن زيات شي بنايي</p>
<p>۳۴۸۷</p> <p>چي د عشق په اور ځان ويلې که "حنانه" خوبان ځکه که (6) حرمت د آئينې</p> <p>که راحت ورته رسېږي که زحمت وي د يار ظلم يې پر ځان لوی سعادت وي همېشه يې دغه خوی دا يې (8) عادت وي شپه و ورځ له خپله ياره هم صحبت وي لا ور څخه د هغه يار ډېر عزت وي چي په سل طوره يې يار په ملامت وي</p>	<p>۴۸۰</p> <p>يار هغه دئ چي ولاړ د يار پرېست (7) وي روی گردان له ياره نه وي په هيڅ طور د رقيب په ويل نه گزړي له ياره نظر نه که د دنيا و سود و زبان ته که هرڅو جور و جفاله ياره ويني پر مخ نه راوړي گيله (9) نه ورته وايي</p>
<p>۳۴۹۴</p> <p>که څوک سر نښندي پر هسي يار "حنانه" د هغو سرفرازي به په قيامت وي</p> <p>د گلرڅو استانه، زمادي سرووي (10) د دې باغ گل د هغه چي لاس تر سروي په گلشن کي چي قامت ستا جلوه گروي د آه دود چي غوټه شي داغ د ځگروي و عالم ته به مخ روڼی لکه لمروي لکه شمع هر ځای زما د سر خطروي</p>	<p>۴۸۱</p> <p>خو دا مخکه اسمانونه بحرو بروي کامراني په حيراني شي له گلرڅو بېتابي د زړه تر باغ صنوبر باسي د لاله په دود مي زړه د محبت وسو چي په درست جهان يوه ډوډۍ قسمت که ځای د امن مي هيچيري پيدا نه کړ</p>
<p>۳۵۰۱</p> <p>بې له ياره په گلشن کي تمام عمر و "حنان" ته خپل بانو لکه خنجر وي</p> <p>چي خوړلې د هجران د توري لوي (1) چي مدام پر هر زيارت لگوم خوي</p>	<p>۴۸۲</p> <p>نن مي بياله غمه زړه را څخه جوي جدايي د خپل اشنا يم کباب کړئ</p>

(۱) چاپي دېوان له ساده رویه (۲) چاپي دېوان په خپل حسن يې خبر که (۳) چاپي دېوان راز د زړونو پټ ښه نه دئ (۴) چاپي دېوان: پر صورت (۵) چاپي دېوان په ابرو وي (۶) چاپي دېوان هلته که (۷) چاپي دېوان: په زفت (۸) چاپي دېوان: "د ښه يار تل دغه خوی دغه عادت وي". (۹) چاپي دېوان: نه راوړي يو حرف (۱۰) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۱) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) بې = به يې (۳) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته، د خطي نسخې په متن کي د ننه هم نه ده راغلې، او له هغې پاني څخه را نقل سوه چي کتاب جوړوونکي "صحافان" ورته بلاگردان وايي. (۴) چاپي دېوان: که په هجر کي څوک مرگ غواړي (۵) چاپي دېوان: لکه اور (۶) چاپي دېوان: په دوړوي (۷) چاپي دېوان: چي حنان څوک له اشنايه (۸) دا غزله په چاپي دېوان کي نسته (۹) کي = که يې.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي ملگري يې دېوان يا حيوانان وي
 د سينې زخم مي بيا فراق ناسور کړ
 د کميس د خولو بوی بي⁽²⁾ کله را شي
 عاشقان دي په وصلت کله او بېرې
 پر هر ځای به باندي ټول وي لکه روي
 چي مدام ځني بهېرې وينې ژوي
 يعقوب رنگه مي لېمو ونيو پېروي
 د هجران تشنک و هلي دي ککوي

۳۵۰۸

دې مصرع د حميد زړه د "حنان" وسو
 له فرياده د اور سوي زده اور سوي

۴۸۳

همپشه به يې د گل لمن بستروي⁽³⁾
 د مظلوم په وينو سره لکه نشتر وي
 که د طور اورې پيدا له خاکستروي
 هغه گل غواړم چي جمع يې دفتر وي
 چي د گل ټولېده که مات يې کمروي
 پيل چي و لوېرې په بند کي مسخروي

۳۵۱۵

چي د عشق بلا را لوېرې له اسمانه
 تر پخوا يې نېسانه د "حنان" سرو وي

484

بل مي تن پر اور د هجر کروي
 که په عقل غر له بيخه لوړوي
 تريخ ژوندون سرې له عمره مروي
 پر پرهار د پاسه مالگي دوروي
 لکه تندره⁽⁵⁾ په پوکلو سرو وي
 بېهوده زاهد نمک را پرروي⁽⁶⁾

۳۵۲۲

له اسمانه پرېواته دي بل څه نه دي
 چي "حنان" له خپله ياره⁽⁷⁾ اړوي

485

قتل د عاشق خراب لا تر عشق پخوا کوي⁽⁸⁾
 سترگي کي⁽⁹⁾ بېماري دي کار د مسيحا کوي
 عيب د شاهانو دئ تېر حساب چي بيا کوي

د هر چا چي شبنم رنگه پاک گوهر وي
 ستا مژگان دي وي نگاه له بدو سترگو
 چي يې ستا کاته ايرې که عجب نه ده
 شېرازه د گل د عمر ده لس ورځي
 په گلشن کي بلبل و ويل و گل ته
 هر چي ستا په زلفو بند شي نه خلاصېرې

د خپل يار جفا مي دېر دېر ژروي
 د زارې و انبه په خوله تر گوته نيسي
 که په هجر کي مرگ و غواړم⁽⁴⁾ نيايېرې
 نېادي نشته په خندا کي د گلرڅو
 د ناصح نصيحت هسي دئ په عشق کي
 د يار هجر يم وژلی نه رغېرم

زلفي د لبر پر مخ څه نشو نما کوي
 يو د ناز کاته د يار روح بختي عاشق لره
 ته پادشاه د حُسن يې مه شمېره بوسه پرما

د میرزا حنان بارکزي دېوان

يو دي نړۍ وروځي دي بل د خط سبزه گوره
 زلفي د دلبر مدام نازکه پر سنبل باندي
 خوله يي پر غونچه باندي دم په دم خندا کوي
 زلفي ترزو د مشک هر ساعت سودا کوي

۳۵۲۹

نه که هيڅ بلبل پر گل ضبط د خپلي خولې هرگز
 ځکه دا شيدا "حنان" ستا پر مخ غوغا کوي

486

د عاشق پر زړه اورونه بلوي
 گفتگوی چي مي د مرگ کوي پوهېږم
 سترگي زړه وړي د خلوت له زاهدانو
 دا بې خال نه دئ د حُسن په گلشن کي
 تاخت د چا پر زړه کوي په خبر نه يم
 رقيباني يي (۱) په خپل وصل سر فراز کړه

د جفا پر کاني زړونه سولوي
 په دغه بانه مي خوشي غولوي
 په غمزه ياغي ملکونه اېلوي
 لڅ هلک دئ حبشي، گل ټولوي
 دا چي هسي د ناز آس را غغلووي
 پر عاشق د غم بارونه چلوي

۳۵۳۲

په خوارې پسي د وصل بنادي شته ده (۲)
 په "حنان" چي د فراق غم گلوي

487

د بلا فوجونه تل باندي نازل وي (۳)
 له خولي سوي ناري کله د واصل وي
 چي بې مېره شي هغه برات باطل وي
 چي آيات (۷) کله پر هر کاغذ نازل وي
 که يې خورلس علمه کړي وي فاضل وي
 رحم ډېر د پاد شاهانو پر سائل وي

هغه زړه چي ستا و زلفو ته ماييل وي
 چي منزل اوږد وي جرس هومره فغان که (۴)
 په دنيا کي زړه بې داغه (۵) په کار نه دئ
 نوی خط ستاله رخساره (۶) سره زېب که
 چي د عشق په لومه بند شي واره بايلي
 ستاد لېد بوسې دا د راباندي وکړه

۳۵۴۳

سخندان به د "حنان" په قال پوهېږي
 قند او کورت پر هغه يو وي چي جاهل وي

488

چي ملگری يې مدام د اشنا غم وي
 چي يې ښکار مدام هوسۍ د حرم وي
 د کېميا خيال (۱۰) و مفلس ته د زړه دم وي
 له قاضي که وهم (۱۱) هغه چي کانی کم وي
 خرابېږي ژر کتاب چي خوش قلم وي
 چي په فکرد د ښکار و د درم وي

په دنيا کي به تر هغه څوک حرم وي
 د هغو سترگو له مکره (۸) څوک خلاصېږي
 بوالهوس که لافي کړي د عشق دا څه شو (۹)
 موږد عشق و غره ته شاده لگولې
 پر سپين مخ باندي تور خط د يار ضرر دئ (۱۲)
 له دولته د عشق کله بخره وړای شي

۳۵۵۰

د "حنان" شکستگي ښکاره هغو ته
 چي په خيال د يار د وروځو مدام خم وي

489

(۱) اصل: رقيباني دي. (۲) چاپي دېوان: شته دي (۳) چاپي دېوان: "پر هغه د بلا فوج محاصل وي". (۴) اصل: "منزل دور وي جرس هومره فغان کاندې". (۵) چاپي دېوان: هر يو زړه چي شي بې داغه (۶) چاپي دېوان: نوی خط له رخساره. (۷) چاپي دېوان: ښه آيات (۸) چاپي دېوان: د هغوله مکره (۹) چاپي دېوان: "بوالهوس که لاف د عشق که په دا څه". (۱۰) چاپي دېوان: د دنيا خيال (۱۱) چاپي دېوان: له قاضي وهم که. (۱۲) چاپي دېوان: خطر دئ.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

مجلس هغه دئ^(۱) چي ته يې يو جانان وي
 خونخور عشق له زړه پُر خونه خبر نيسي
 چي و باغ ته خرامان شي کله کله
 که دي زلفي پر مخ پروتي باک يې نشته
 چي يې ستا د زلفو عکس پر زړه گرزي
 مدام غم تر لمن نيسم زړه تي^(۲) بولم

۳۵۵۷ په قيامت چي خدای قاضي وي حق به غواړي^(۳) 490
 د ميرزا "حنان" دي لاس ستا دي گرېوان وي

له عالم يې تېنسته خوی لکه آهو وي
 چي يې سر و آئينه ته^(۴) د زانو وي
 خای يې پور ته پر لېمه لکه ابرو وي
 چي يې کانی وي شبنم^(۷) گل ترازو وي
 کي د توري په جوهر، قلم^(۸) د موي
 د فاختي په شان يې^(۹) تل ذکر کوکوي

۳۵۲۴ دا خلعت دئ ستا د حُسن له دولتته 491
 چي "حنان" دي تل له غمه رو برو وي^(۱۰)

په جهان کي به د وصل نعمت نه وي
 وصل و هجر د يار دواړه خور و ورور دي
 سر تر پايه سره لمبه شم و به سوخم
 له وطنه خخه څه که دي د پلار وي
 خواړه نه دي هغه غوښي د بدن دي
 که هر څو بنايسته نجل وي مخ دي و اوړي^(۱۱)

۳۵۷۱ ملامت کړه ځان دلې "حنانه" واره 492
 کانی کم د ترازو د قيامت نه وي^(۱۳)

رسا حُسن لره جور رسا ښايي
 که کوي بېگانگي له آشنا ښايي
 چي خلاص کړئ مي دئ بند د قبا ښايي^(۱۴)
 که کوي را سره ډېره جفا ښايي
 له حيا په آئينه کي کتای نه شي
 که له لاسه مي نن بوی درومي د عطرو

(۱) چاپي دېوان: مجلس هغه چي. (۲) تي = ته يې. (۳) چاپي دېوان: په قيامت چي خدای قاضي محمد شفيع وي.
 (۴) چاپي دېوان: و آئيني ته. (۵) چاپي دېوان: د يار د سترگو. (۶) بي = به يې. (۷) چاپي دېوان: کانی د شبنم. (۸) چاپي دېوان: کي د توري
 جوهر کل قلم. (۹) چاپي دېوان: په دود. (۱۰) دا مقطع په چاپي دېوان کي نسته (۱۱) چاپي دېوان: "که هر څو بنايسته خېل وي رنگ دي
 ورک شي". (۱۲) په ولاړې = په ولاړه يې. (۱۳) چاپي دېوان: "دا دروغ به بيا هوري په قيامت نه وي". (۱۴) چاپي دېوان: د بتا ښايي.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

چي (1) تغیر يې سپين مخونه کړه د ترکو
چي له خياله و آفتاب ته سم نه گوري
کي په آه د زړو يې کچ واره مژگان شوه (2)

۳۵۷۸ په اکسیر د زړو يې کلپ د زړه خالص کړه
که "حنان" لافي وهي د کيميا بنسايي 493

ورکړه لار گوندي به وکړي دوايي
چي يو موی يې تر میان نشسته جدايي
چي هر دم سره کوي دلربايي
خکه اوسم تمام عمر سودايي
خو تېر نه شي تر مجنون په رسوايي
کېمي اکر کله کوي خود نمايي

۳۵۸۵ رقيب بيا څه ورته وويل حيران يم
له "خانه" چي کوي يې پروايي 494

لرځه وگرزه و خدای ته که هو بنسايي
په جنت کښي به له حورو سره ياري يې
په هغه جهان به ته گډ په گلزار يې
په صحرا کښي د محشر به سپکبار يې (5)
په جنت کښي به دا خل بې انتظار يې
په عرصه کښي د محشر به لکه ماري يې

۳۵۹۲ نصيحت وبل ته څه کوي "خانه"
ته پسي مدام د خلقو په آزار يې 495

چي د درست جهان (8) په کار دئ هغه ته يې
چي د کل عالم (9) دلدار دئ هغه ته يې
چي سم قد و کچ رفتار دئ هغه ته يې
چي پسي تل په آزار دئ هغه ته يې
چي د زړو په وړو هو بنسايار دئ هغه ته يې
تور کاکل چي يې تور مار دئ هغه ته يې

۳۶۹۹ چي په عشق دي مشهور (10) دئ زه "حنان" يم
چي ممتاز د قندهار دئ هغه ته يې 496

(۱) په چاپي دېوان کي "چي" "نسته" (۲) چاپي دېوان: "چي په آه يې د زړو واره مژگان کچ شوه". (۳) چاپي دېوان: قربانېرم (۴) چاپي دېوان: پتې عاشق ساتي. (۵) "ب" "سبکسار". (۶) د چا کار نه کړي و فردا ته. (۷) چاپي دېوان: لکه بهار دئ. (۸) چاپي دېوان: درست عالم (۹) چاپي دېوان: د کل جهان (۱۰) چاپي دېوان: په عشق کښي دي

متفرقات

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿ ترجیع بند ﴾

یار مې ولاړ شو په سفر له دې وطنه که ارواح و کوچ یې و کړ له بدنه
 که بلبل په اندوه والووت له گلشنه که وروستی دم و د مړي له دهنه
 چا بې کړې وي له ستړي زړه پوښتنه چا بې اینیئ وي ملهم پر زړه د ننه

دروغجن یې یم^(۱) په مینه کي هر گوره

یار مې ولاړ شو زه ونه وتم له کوره

چي خبر یې د تلو وشو ناگمانه لکه تندره پر چا پر بوزي له اسمانه
 چي یوسف مې شو ملگری له کاروانه شو یعقوب زما د زړه پسي پرېشانه
 په ارمان ارمان به ژاړم له هجرانه د ژوندون طمع مې وخته له ځانه

چي ترې پاته شوم په دا پېغور گنده یم

سترگي نه لرم په سر کي شرمنده یم

ور سره به څوک پر لاري وي ملگری چي ویسا به یې په نه شي نژدې لیري
 له ستړیا به یې زړه نه غواړي خبري په ناکام به تر خوله تویي که شکري
 د سرو لبو لعل به پرولي په کودري اړوي به باندي تل د غم پتیري^(۲)

عاشق نه وم اوس رشتیا شوه دا خبره

چي پر سر مې را پرې نه و ته ډبره^(۳)

خوب به نه ورځي مانده به تر حد تېروي خوشالي، هوا هوس به ځني هېروي
 سپین رخسار به یې له فکړه په بل پېروي له ستړیا به نیشکر ور ته گنډ پروي
 په دیدن بې دېو و دد^(۴) ملگری سېروي پر هر ځای به لکه روي پر چار پېروي

چي ترې پاته شوم په کومو سترگو گورم

پزه نه لرم پر مخ بې پزي نسورم^(۵)

دی روان شو زه پر کور په دا حیران یم چي نه مې شوم نه مجنون سر پر بیابان یم
 نه آسیا رنگه له غمه سرگردان یم نې له هجره څخه زه څیري گربوان یم
 ملامت د هر هندو و مسلمان یم دی پخوا را پوهېده چي دوزبان یم

رحمتونه دي دده پر زیرکی وي

لعنتونه دي زما پر خیرگی وي

(۱) چاپي دېوان: دروغجن یمه (۲) چاپي دېوان: د غم سړي (۳) چاپي دېوان: "چي پر هر در باندي ژاړم بې اثره.

(۴) چاپي دېوان: "په دیدن به یې دوی دوه ملگری". (۵) چاپي دېوان: "پزه نه لرم په درست جهان کي نسورم".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

که مي مينه وای رشتيا سوئ په اور وای
 په نغري کي بي⁽¹⁾ د هجر لکه سکور وای
 پنبې مي بيلي⁽²⁾ کالي خيري سر سرتور وای
 په اندوه سره مي ترک د دنيا کور وای
 له دې غمه مي تراوسه سر په گور وای
 بنايي دا چي مخ مي تور او پر خره سپور وای

صد رحمت دي وي دده پردا نايي
 صد لعنت دي وي زما پراشنايي

بل وطن ته شوروان په زړه خسته
 نه يي آس، نه يي خپمه، نه يي درسته⁽³⁾
 له خبرو بي په غم وي خوله بسته
 له دغه غمه مي شوه اينه ورسته
 په مجلس کي به د چا وي نشسته
 په ناکام که چيري خلاصه کړي بسته

تف زما په اشنايي شه بېوفا يم
 چي بي ياره لا تراوسه ژوندي پاييم

يار مي ولاړ شو په سفر پسي زهير يم
 ريشخندي د هر صغير و د کبير يم
 زخمي کړئ بېلتانه د غم په تير يم
 له دا غمه⁽⁴⁾ تل اخته د خان په وير يم
 چي په غم لا د قليل و د کثير يم
 همپشه د دغي چاري په تدبير يم

چي تر کومه به بي ننگه يم بي عاره
 چي لا طمع کړم د عيش له قندهاره⁽⁵⁾

په خپل فضل خواست قبول زما غريب کړي
 تल्ली يار ارسره وصل عنقریب کړي
 د هجران نا سور مي روغ په دا طبيب کړي
 د وصال بنادي مي يو وار په نصيب کړي
 مشرف په دغه گل دا عندليب کړي
 خوا په خوارا سره وصل⁽⁶⁾ خپل حبيب کړي

په کرم سره د خوږو زړو دوايي
 چي لار ور که کړي هغه پرلاري بيبي

و سيله مي کړي مجاز و حقيقت ته
 شک مي ورک کړي له خاطره طريقت ته
 ډپر طامع دي يم د وصل⁽⁸⁾ و شربت ته
 خاموشي مي کاميابي کړي معرفت ته
 را تر غاړه کړي⁽⁷⁾ خنځير ستا و قربت ته
 بي پوښتني مي لار و کړي⁽⁹⁾ و جنت ته

غير خيال مي کړه له زړه خنځه جارو ته
 دغه زهر مي که⁽¹⁰⁾ په ستوني کي دارو ته

(1) بي = به يي. (2) چاپي دېوان: پنبې مي پلي. (3) دا بند په چاپي دېوان کي نسته (4) چاپي دېوان: له دې غمه (5) چاپي دېوان: -

چي اجل مي عذر و که په عالم کښي گڼه ډبر بي آبه پاته شوم په غم کښي

(6) چاپي دېوان: سره گرم (7) چاپي دېوان: را په غاړه کړي (8) چاپي دېوان: کړي طامع مي ستا د وصل (9) چاپي دېوان: لاهو کړي (10) چاپي دېوان: مي کړه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د سکوت په تار مي څيري زړه رفو کړې رو برو مي آئينه د خپل زانو کړې
 صبر را د نو خطانو له جادو کړې فسادونه مي له زړه څخه جارو کړې
 بې ويلو مي پوره هره آرزو کړې ما "حنان" د بيم په اوښو کي لاهو کړې

497 که مي چيري يې بللي له اخلاصه
 په کرم مي کړه له غشه⁽¹⁾ سينه خلاصه
 ۳۷۴۳

﴿مخمس﴾

عقل و هوښ صبر و آرام را څخه تللي خو په بحر د عشق زه يم کنبه وتلي
 زړه مي هيڅکله آرام نه دئ موندلي په کړو د کاره بخت يم پوهېدلي
 د گرداب په ميان کي گرز م لکه خلی

آبادي مي د تن ميني کړه او جاړه چي هستي مي وه د صبر⁽²⁾ هغه ولاړه
 چي د عشق محکم ځنځير شو را تر غاړه د شوخ چشمو له نظره امان غواړه
 په کړو کتوي يې دئ هان تتلی

وصل و هجر د دوو کانو تر ميان کړم بېلتانه يې په ژوندون پوري حيران کړم
 نه پوهېږم په څه شان تدبير د ځان کړم د دې هسي رنځ علاج په څه درمان کړم⁽³⁾
 چي پر زړه يې يم د زلفو مار خوړلي

لا تر څو به د هجران په خواري خواري يم بېلتانه يې مدام سوئ په انگار يم
 ډېر په وصل کي⁽⁴⁾ له هجره ناقرار يم همېشه ستړي ستومان پر دغه لار يم
 د فراق غمونو ښه يم پېژندلي

چي مي يار را څه تللي دئ عالمه له اندوه يې⁽⁵⁾ نه پر غريم نه پر سمه
 دا بلا چي مي پر سر اوړي له کمه⁽⁶⁾ حيرانېږم چي لا مړ نه يم له غمه
 کشکي نه وای زه له موره زېږېدلي⁽⁷⁾

يار مي قصد د سفر وکړ سورېدو ته دا سبب شو زما د تن و نړېدو ته⁽⁸⁾
 ځان مي نه ورکاوه اوس و خوارېدو ته اوس راضي يم د لعنت و بارېدو ته
 چي تر اوسه مي ژوندی دئ ځان ساتلي

رېه ته په مهر لطف عنايت کړې ضلالت مي کل بدل په هدايت کړې
 مشغولا مي د قرآن په تلاوت کړې له جمله فسق و فساده مي نفرت کړې
 د هغه په روی چي تا دئ راستولي

(۱) چاپي دېوان: له غشو. (۲) چاپي دېوان: د زهد. (۳) دغه نيم بيتي په اصل کي نسته (۴) چاپي دېوان: هم په وصل کيني.
 (۵) چاپي دېوان: له فراقه (۶) کمه = کومه (۷) چاپي دېوان: "کشکي نه وای زه تر اوسه پايېدلي". (۸) دا بند په اصل کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

د دنيا له اشتغاله امان را کړه له هوسه له عيشو مي بېنوا کړه
 په خپل فضل سره ترک زما هوا کړه لارزما و خپل قربت ته را پيدا کړه

اميد وادي يم و درته در بدلئ

خوبه گرزم په عالم کي تازه تر چي اشنای را خخه ولاړ شو په سفر
 د بخت نخل مي وکړئ^(۱) دا ثمر اوس "خانه" دا مقال کړه مختصر^(۲)

۴۹۸ په لاس نه درځي اشنای په سفر تللي ۳۷۷۰

دا څه وخت څه زمانه شوه را پيدا په ناسته کوي ناحقه هسي چاري
 په بېکاره کوي ناحقه هسي چاري د يوې روپۍ چي خپله نفعه ويني
 د يوې روپۍ چي خپله نفعه ويني په يوه سودا کښي سل قسمه و خوري
 په يوه سودا کښي سل قسمه و خوري نه غني انصاف لري نه مفلس دواړه
 نه غني انصاف لري نه مفلس دواړه که محکم شي د دوو کسو تر ميان کښيني
 که محکم شي د دوو کسو تر ميان کښيني گناهونه صغيره که کييره دي
 گناهونه صغيره که کييره دي هم زنا، ربا، غيبت دائم الخمره
 هم زنا، ربا، غيبت دائم الخمره هيڅ په کشر کښي ادب نشته له مشره
 هيڅ په کشر کښي ادب نشته له مشره خپل عمل د نيک و بدو دلته تول کړه

۴۹۹ الهی له هسي قومه نجات ور کړي
 و "حنان" ته په خپل فضل رينا ۳۷۸۱

عمر درومي په شتاب دم قدم دئ په حساب^(۴)
 ته ترڅو بېغمه ناست يي مشغول يي په خورد و خواب
 ته ترڅو بېغمه ناست يي داستا کار نه پوره کېږي
 داستا کار نه پوره کېږي کار دي سم د دنيا نه کړي
 کار دي سم د دنيا نه کړي پر نس هيڅ نه معلومېږي
 پر نس هيڅ نه معلومېږي هر چي ور شي واره ډوب که
 هر چي ور شي واره ډوب که رحم نه لري هيڅکله
 رحم نه لري هيڅکله تل پرده د پيړۍ کاندي
 تل پرده د پيړۍ کاندي نه دي شرم شي له خدايه
 نه دي شرم شي له خدايه ته هم زوی د فرشتې نه يي
 ته هم زوی د فرشتې نه يي په ظاهر لکه سپين زري يي
 په ظاهر لکه سپين زري يي

(۱) چاپي دېوان، ورک کړئ (۲) چاپي دېوان: "او حنان دا مقال کړ مختصر." (۳) دا غزل په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۴) دا قصيده وشمه غزله په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

غرور نه در لره بنایي هم د بولو له سوراخه
 چې پیدا یې له تراب دوه ځل وزې په عذاب
 که پادشاه د هفت کشور شي همپشه د بل په غوښو
 هیڅ په کار نه دي کذاب بوخت یې لکه قصاب
 باز چې غوښي تل د قام خوري د بل زیان دا ستا تکیه ده
 ځکه بند دئ په تباب د بل زیان بولي ثواب
 خه خو وکړه اجتناب ستا د دي جهان اسباب
 دین دي بایلو پوره نه شو د مرگ باد به دي چپه که
 نیم نفس لکه حباب⁽¹⁾ تل بېزاره دئ وهاب
 چې له هره کبر چنه

کې په غور کړې دا څه دړي ۵۰۰
 د "حنان" ویل خوش آب ۳۸۰۳

خو به کرم در ته معلوم زه په ویل
 د سلوک شعریې کړې دئ افضل
 ښه شپږین الفاظ ویلي میا واصل⁽²⁾
 په پښتو یې غزل به دئ یو تر بل
 په ظاهره مسخرې دي یو د بل⁽³⁾
 ښه دېوان⁽⁴⁾ یې دئ جوړ کړې لکه گل
 څه به وایم نا سفته⁽⁵⁾ دړیې پپیل
 ښه آبدار دړیې له ژبې⁽⁷⁾ تویول
 جوړول یې د معنا هر دم غزل⁽⁹⁾
 په هر بیت سره یې زړونه سولول⁽¹¹⁾
 ښه اشعار به یې وایه لکه بلبل⁽¹³⁾
 آفرین دي وي پر باندي⁽¹⁵⁾ تل تر تل
 سیال یې نه و د خپل عصر د ویل⁽¹⁶⁾

شاعران د پښتنو د پردی تر سل
 یو میرزا، میرخان، دولت د علم کان و
 بل اخوند میاداد د عشق په میو مست و
 بل رحمان سپړنی د پېښور دئ
 د خوشحال خټک ویل کل نصیحت دئ
 بل عبدالقادر شاعر د خوشحال زوی
 بل حمید موشگاف د خیال په شعر
 علیخان اخوند زاده پېښوری و⁽⁶⁾
 ملاحسن اخوند ساگزې⁽⁸⁾ په تلوکان کي
 د اخوند ملا پیر محمد شعر که واره و⁽¹⁰⁾
 جان محمد حافظ کاکړ⁽¹²⁾ په نعت و مدح
 د عیسی اخوند زاده شعر د پر ښه و⁽¹⁴⁾
 ملا جمعه په شاعرۍ کي د پر استاد و

(۱) دا بیت له بلي نسخې را نقل سو. (2) چاپي دېوان: ویلي دي واصل. (3) چاپي دېوان: "په ظاهرېې مسخرې بوله بلکل". (4) چاپي دېوان: ښه کتاب. (5) چاپي دېوان: تأسف. (6) چاپي دېوان: "علیخان اخوند زاده هم ښه شاعر و". (7) چاپي دېوان: له شربه. (8) چاپي دېوان: ملا حسن اخوند ښه پیر. (9) چاپي دېوان: "په ویلو کي د شعر د پر اکمل". (10) - (11) چاپي دېوان: د اخوند پیر محمد نظم ته که گوري

هر گفتار یې دئ په مثل د بلبل

(12) چاپي دېوان: کار کړ. (13) چاپي دېوان: "سیال یې نه و په پښتنو کي په ویل". (14) چاپي دېوان: "ښه شعر که واره و". (15) چاپي دېوان: به باندي وایې. (16) چاپي دېوان: "په هر بیت سره یې زړونه سولول".

د میرزا حنان بارکزي دېوان

اوس زموږ د وخت شاعر ملا شمس الدين دئ (1)
 اوس صديق اخوندزاده ښه شعر وايي

په تکليف تياروي واړه غزل (2)
 ډېر ښه پوه دئ د بيتو په نښلول (3)
 د سکوت (4) مهر پر خوله کښېږده "حنانه"
 څه غرض دي دئ (5) د خلکو په ښوول

۳۸۱۹

۵۰۱

عقل نه که په دا باب کې قال و قيل
 د کسري پر ډمامه يې وگيښ نيل
 د در خواړي دي رانجه کړې جبرئيل
 ستا و لور ته منتظر د عرش قنديل
 گفتگوي در سره و کساوه جليل
 څوک د گوي څوک د مگوي د څو وکيل
 ښه يې پوه کړې په کثير و په قليل
 ستا له رويه يې پيدا کړ سلسبيل
 که موسی و که عيسى و که خليل
 دا آدم صفي قبول شو په تعجيل (۸)
 چي ورو وپنښو دغه ستا مدد سبيل (۹)
 له سره اوږه چي سالم و ووت خليل (۱۰)
 او فرعون يې کړ غرق په رود نيل (۱۱)
 که يې ستا اسم پر زړه نه وای دليل (۱۲)
 ستا مدد صقر ته بوت اصحاب فيل (۱۳)
 چي لښکر د خدای پر راغی اباييل (۱۴)
 له تعريفه دئ قاصر عقل طويل
 د گناه بار مي هر گوره دئ ثقیل (۱۵)
 خطا شوی مي دئ وار زما ذليل (۱۶)
 هغه دم چي مي روح اخلي عزراييل (۱۷)
 په قيامت به شرمنده پاڅي ذليل (۱۸)
 حاسدانو ته دي سپک بار شو ثقيل (۱۹)
 مياشت شوه ستا په رسالت باندي دليل (۲۰)
 چا و نه کړ ستا پر دين باندي تعطيل (۲۱)

۳۸۴۴

د حساب له ورځي بيم مه کړه "حنانه"
 د عاصيانو په بڅښنه دئ کفيل

۵۰۲

(۱) چاپي دېوان: "اوس زموږ د زمانې ملا شمس الدين دئ". (2) چاپي دېوان: "په تکليف يې جوړول مدام غزل".
 (3) دا بيت په اصل کې نسته، په بله نسخه او "ب" کې هم نسته (4) چاپي دېوان: د سکون مهر. (5) چاپي دېوان: څه غرض لري (6) چاپي
 دېوان: ستا و وصل ته (7) خبري = خبري يې (8)-(9)-(10)-(11)-(12)-(13)-(14)-(15)-(16)-(17)؛- دا لس سره بيته په چاپي دېوان کې
 نسته. (18) دې دي يې (19)-(20)-(21)-(22)؛- دا څلور بيته بيا په اصل کې نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

نزدې که ليري ورتنه نولېږم^(۱)
 دمخ و تاب ته دي کبايېږم
 باريک کمره، جبين قمره
 په خوي شپږينه بي تا کهېږم
 مشکين کاکله په لېو مله
 بي تا خراب يم لا خرابېږم
 زماله حاله خبر شه لاله
 ډيره مي سپينه په تا خوانېږم
 پيري رفتاره در شهواره
 مات پر کمر يم په تا جورېږم
 ابرو کمانه، کاره مژگانه
 په زړه تتلئې نښه در پوهېږم
 تر نمر روښانه د زړه در مانه

دا ستا خبري، خوږې شكري
 په مخ گلابه، زيات له آفتابه
 زلفي غبره، په قد عره
 په تن سيمينه، تن انگبينه
 د پسرلي گلله، زلفي سنبله
 ډېر په عذاب يم په اور کباب يم
 ابرو هلاله چشم غزاله
 بي تا غمگينه په زړه حزينه
 لاله عذاره، گلاب رخساره
 په زړه ابتر يم، په غوږو کريم
 موي ميانه، سرور روانه
 يم دي ويشتلئې، په تير پېلئې
 تر گل خندانه، مخ ارغوانه

۳۸۵۸

”حنان“ رنځور يم، ډېر په ضرور يم
 پره زړه نا سور يم چي نه رغېږم

۵۰۳

په خپل ځان پوري حيران
 حذر نه کړې له عصيان
 د خوږود او بوزيان
 په خطا پسې روان
 مرور يې له اسمان
 الا وجهه، نسادان
 نه هندو نه مسلمان
 دا خبر دئ له فرقان
 پروا ډه ډېر روح يکسان^(۲)
 ستا تر گور تر گورستان
 پاته نه شې له کاروان
 چي سر کارې له فرمان
 گټه اوس په کار^(۳) ځوان
 زړه يې ډک دئ له ارمان
 ستا په رنگ دي صد چندان^(۴)

څو غافل گرزې انسان
 خدای پخپله ستا شاهد دئ
 ته لا ليعبُدون يې
 سرد گل خطا دنيا ده^(۱)
 همپشه د رزق د پاره
 گل شئ هالک دئ
 پاته شوي هيڅوک نه دئ
 ولو گنتم في بُرُوج
 عزرائيل دئ برات کړئ
 فهم و کړه لږ منزل دئ
 مه کړه خوب د بېغمي ته
 ته په څه سره غره يې
 په پيري عبادت نه شي
 چي پيدا بنی آدم دئ
 هوبن کړه ته يوازي نه يې

(۱) دا قطعه په "ب" او چاپي دېوانو کې نسته (۲) چاپي دېوان: دینار. (۳) اصل: "پروا ډه وو زنده ځان". (۴) چاپي دېوان: اوس وکوه. (۵) له دې بېته څخه بیا تر مقطع پورې ټول بیتونه په اصل کې نسته، مقطع په اصل او چاپي متن دواړو کې نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دا دنيا دغه يې کار دئ
 ژر به ورسې تر مطلبه
 د هيچا لاس په تور نه شو
 که ما قبل و که بعد
 د وفا متاع يې تشته
 دنيا سجن د مؤمن دئ
 لِلانسان عَدُوًّا دئ
 فهم و کړه په دنيا کي
 چي سکندر، دارا، جمشيد و
 اسمان ژړنده سرگردان
 ما سوئ باسه له ميان
 واره ولاړ ځني پرېشان
 تر گدايه تر سلطان
 واخله لاس له دې دوکان
 وزه ته له دې زندان
 ته دوستي کړه له شيطان
 چا سود کړئ دئ بې زيان
 واره ولاړ په زړه پرېشان

نصيحت و ځان ته وکړه
 بل ته څه وايي "حنان"
 ۳۸۸۳ ۵۰۴

۲ ۲ ۲

بېرته ځغلي در بډره
 غاښ و تلئ ريره سپينه
 شرم نه کوي له خدايه
 لکه سپي په گمان^(۲) غايي
 تسبيح هر خزنده وايي
 عبادت ته خدای پيدا کړي
 پر هر بوتي فيض اوري
 ته محروم يې له دې فيضه
 مغروري لېسوني کړي
 ته له څه څخه پيدا يې
 له يوې قطرې منيه
 شيطان نه زده چي تازه دي
 آدمي دي سره ورونه
 ته په څه د چنډن بڼاخ شوې
 په ظاهر لکه موسی شي
 چي بې کور دئ ستا په څنگ کي
 د بل زيان دا ستا تکيه ده
 خبر نه يې نا خبره^(۱)
 په تن لوی په خوی اصغره
 نه حيا له پيغمبره
 له ما بنامه تر سحره
 هيڅ نه اروي کور وکړه
 ته خوردن کړي گاو وخره
 تر جماد و تر شجره
 بيده پروت يې بې اثره
 ځان ته گوره خاک بسره
 چي کوي کبر يکسره
 پيدا شوئ يې عنتره
 د شيطان د خوی رهبره
 د يوې ونې له بره
 چي و بل ته وا، ډبره^(۳)
 په باطن د قارون کوره
 پرده ويراو ته خوشتره
 دستم پر بلا بره

(۱) دا قصيده و شمه غزله په چاپي دېوان کي نسته (۲) دا برخه په اصل کي نه لوستل کېږي، له بلې نسخې پشپړه سوه.
 (۳) بله نسخه چي و بل ته وا ډبره.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

پر عا جز مېرېي قدم ږدې
همپشه د بل وزيان ته
ولمانځه ته دي ملا ماته
د دنيا په زيان نامرده
له بنده څخه شرمېرې
خدای په هر نفس حاضر دئ
لږڅه و گرزوه و خدای ته
خبر نه يې له داوړه
ځان پر بېاسې له کمره
د دنيا په کار کي غوره
شي له خدايه مروړه
نه له خدا څخه، کافره
ته گناه کړې بې هنره
توبه وکړه برادره

د "حنان" وييل په غور کړې ۵۰۵
ډېر بهتر دي له گوهره ۳۹۰۸

چي د حق پر درویدار بابا ولي دئ
چي مفتاح د خزائنو د فتوح دئ
چي سليمان رنگه يې دي تر حکم لاندي
غيبانه سواره چي گرزې پر ملکونو
کرامات يې تر عدد تر حساب تېر دي
چي په تش نظريې خاوري سره زر کېږي
چي طواف د قبر يې کم له حجه نه دئ
ډېر سخي دئ عار له هېچا څخه نه که
چي تنگسه در باندي در شي تر ده ورشه
چي يې څوک قبر ته ور شي فيض مومي
تصرف يې هغه رنگ لکه په ژوند و
هر مقصد يې پر مزار تر سره کېږي
پر مرقد باندي فيض د حق اوري
هر حاجت د حاجتمنو پر قبلېږي
چي په زړه کېني دي مطلب وي دی پوهېږي

زه "حنان" يې په اخلاص يم د در خاوري ۵۰۶
په پيرانو کېني ابدار بابا ولي دئ ۳۹۲۴

﴿قصيده﴾

ولاړه ځواني ولاړه پيري راغله ريره سپينه(2)
خرید وکړ ځوانانو روان شو اصلي وطن ته
غابښ په خوله کېني نشته عمر ولاړ شو نه راځينه(3)
زه هم پسې ځم توبنه مي نشته يم غمگينه
خرید مي په بارو د عصيان کړئ دئ غفاره صرف
نه را څخه وشو کار د دين هرگز په مينه

(۱) دا قصیده په "ب" او چاپي دېوانو کې نسته (۲) سفین (۳) "ب" او چاپي دېوانونه دا قصیده نه لري

د میرزا حنان بارکزي دېوان

ته مې پرده وکړې يا ستار العالمينه
 ته مې لاس مه کارې له شفيع المذنبينه
 فضل دي بسيار دئ د بنده گناه مه وينه
 هم واقف په حال د هر بنده گوشه نشينه
 ته په عميم فضل دا بار واخلي له حزينه
 خلاص مې کړه په فضل ستا له دې د پو لعينه
 پورته لکه دود په هوا ولاړم له زمينه
 مژده لا تخافو را باندي وکړې له يمينه
 د پر د پر شرمنده يم له سيد المرسلينه
 روند له خپله عيبه يم اله العالمينه
 بگرد احسان لري حبيب التوايينه
 تور مخ سپينه ريره در غلم بي آن و اينه
 نشته فرياد رس بي تا حبيب المساكينه
 د پر د پروار خطا يم يا امان الخايفينه
 هسي لار چي ورشم تر خاتم النبيينه
 ته مې عذر و غواړه د ليل الحائرينه
 بي له تا اغثنى غياث المستغيثينه
 هلته مې جار باسي په خپل فضل له سجينه
 ته يې په کرم ورسوه تر عليينه
 ته مې پر لار سم کړې يا اکرم الاكرمينه

۳۹۴۹

د پر مې دئ اميد زما "حنان" تاته رؤفه
 مه مې کړه نامبنده يا اله العالمينه

۵۰۷

په عطا په کرم حل المشكلات يې^(۱)
 د هر چا د غم کافي المهمات يې
 عفو کړونئ د همه وو خطايات يې
 ته خالق د اوو محکو سماوات يې
 ته خبر په وارو سر و خفيات يې
 دا په دا چي ته مجيب الدعوات يې

نه لرم عمل لايق چي دريې وړم درگاه ته
 غرق په گناهونو يم اميد مې تاته د پر دئ
 تادي فرمايلي چي لا تقنطو خوشحال يم
 ته د هر خسته زړونو ملهم يې کرد گاره
 پت کړه قبايح مې د اعمال له دنمنانو
 ستا حلم حلیم زړه ورکړئ پر گناه يم
 هيڅ مې حاصل نه شوله رفعته په دنيا کښي
 وقت د زکندن مې له شيطانه په امان کړې
 ما په خان اغوستي د ریا زهد خرغه ده
 عيب د بل غواړم شپه و ورغ دغه مې کار دئ
 د رد غفران خلاص کړه يا مفتاح الابوابه
 د پر يم منتظر دا ستا د رحم يا رحيمه
 و مې نسه لاس زما دستگيره افتاده يم
 را کړه د جزا په ورغ نامه په راسته لاس کښي
 لار چي مستقيمه پر هغه مې برابر کړې
 د پر په گناه بار يم سترگي نه لرم و تا ته
 نشته بل دا درس چي له ابليس به مې خلاص که
 ټول چي پر محشر شي اولين آخرين خلق
 روح چي مې له تنه خخه وزي ذوالجلاله
 نفس و شيطان زه يم ستا له لاري اړولئ

الهي د هر چا قاضي الحاجات يې
 نامبندي ده ستا له دره خخه کفر
 ته ارحم الراحمين يې رحم و کړه
 خه قدرت لرم چي پورته کښته و ايم
 بي بدی بل عمل نه را خخه کږې
 خپل حاجت زه له تا غواړم ذوالجلاله

(۱) دا مناجات په چاپي دېوان کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

زه هم نه ځم ته واهب العطايات يې
 لاس مي و نيسه رفيع الدرجات يې
 يافتاحه ته کاشف المشكلات يې
 بي له شکه ته سامع المناجات يې
 ورکوونئ و ذري ته د حيات يې
 مبراد چون چرا دکم و زيات يې
 و انسان ته بخښنده د کرمات يې
 ته غياث د مستغيثو هر اوقات يې
 د هغو له ديده ته چي ځني مات يې⁽¹⁾
 زما حاجت را کره لايق د دي صفات يې
 عفو کړونئ د گناه پر عرصات يې
 ته دليل د حيرانانو د حالات يې
 ته صانع د همه وارو مصنوعات يې

۳۹۲۹

د "حنان" حاجت په خپل فضل پوره کره
 قبلوونئ د دوعا په هر ساعات يې

۵۰۸

﴿فالنامه﴾

بل په نعت د رسول مجتبیٰ ﷺ
 نوشته پکښې مطلب دئ د هر باب
 هم الحمد قل هو الله وایي وروره
 مخ په کښته دي حساب که لوړ دي پرېږدي
 چي ورو رسي تر پایه پوري سم
 چي يې مراد د زړه تر سره که باري
 چي نیو دئ وي حرف تر هغه ځایه⁽³⁾
 پر هغه باندي چي کښلئ وي له واره
 مگر ته غلط شوې مه کره ماته غوره
 په ويلو يې د فال څښتن پوهېږي

۳۹۸۰

د هر چا دي خدای حاصل د زړه مراد که
 دا "حنان" دي په یوه الحمد یاد که⁽⁴⁾

۵۰۹

ستا له دره هيڅ سړي نا امید نه ځي
 کار زما غريب په خپل فضل پوره کره
 په کرم مي د مهم قفل را خلاص کره
 خواست بي تاله چاروا نه دئ کریمه
 له عدمه آدم جوړ کړي ته قادر يې
 منزله يې له ادراک، له وهم و فهمه
 و تقد کرمنا تا دي فرمايلي
 نفس ظالم دئ، زه مظلوم غورمي و کره
 زما توبه ده ذوالجلال والا کرامه
 تا ويلي دي فلا تنهَر، سائل يم
 ما رسوا نه کړي په ورځ د حشر و نشر
 ما عاصي دین په دنیا دئ بایلوولئ
 زرغونه گیاه پیدا باران پرو کړي

(۱) په اصل کې "نات" و، ما له بلې نسخې وکښ. (۲) فالنامه په اصل او "ب" کې نسته (۳) کټ مټ را نقل سو.

(۴) د فالنامې لپاره به دايره هم هرو مرو رسم سوي وه، خو د چاپي دېوان مرتب به ښايي د طباعتي ستونزو له امله نه وي راوړي. په بله نسخه کې د فالنامې جدول سته خو شعر يې نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

(۱) قطعات

چي سلطان العارفين و هويدا
 او عاصيان كه سره جمع رېنا
 زه به وگزر زوم واړه له دا خوا
 چي يې واوړېده په غوږو دا وينا
 د حضرت بازيد له قوله په رښتيا
 چي د چا به ښه بي خدا وشي په چا
 له امته شي بېزار موسى عيسى
 د عاصيانو خلاصېده ده تمنيا
 وي ليدله ورغ د حشر تن تنيا
 چي خكول يې هم هر يو جدا جدا
 چي له مخه يې پر هر لور تجلا
 ملائكي په حساب وي زراويا
 چي په فضل دي عاصيان بخښلي ما
 او كفار ځني بېرون كه سرتريا
 وي ويل چي آمنيا و صدقنا
 بي له شكه ناز بردار دئ د مولا
 دغه حرف چي بايزيد ولي الله

يوه ورغ په جذبه كي بايزيد
 هسي و ويل چي ورغ د جزا راشي
 فرمان وشي د دوزخ پر لوري بيبي
 د سلطان ابو سعيد مريد حاضر و
 و خپل پير ته يې دا قال هسي شان و كړ
 سعيد و وي هغه ورغ هسي ورغ نه ده
 هر سري نفسي نفسي وايي له وهمه
 د بازيد بسطامي له لاسه نه شي
 تر دا ميان خوب غلبه پر سعيد و كړه
 په هغه شان عاصيان واړه سره جمع
 چي حضرت سلطان بازيد هلته پيدا شو
 او د نور په ځنځيرو يې و تړلي
 امر و وشو له خالق بېچگونه
 چېرې نه وي چي گډر و كه دوزخ ته
 چي سلطان ابو سعيد له خوبه و بين شو
 ستار له مخه هر چي وايي هغه كېرې
 د طويې پر هر هره پاڼه نوشته دي

دا خلعت دده وركړئ ذوالجلال دئ
 ۳۹۹۸ ما "حنان" دده په روى و بخښي خدا

۵۱۰

(۲) قطعاه

چي يې زړه په مهر وى نه وي مبتلا
 چي حب نه لري په زړه د دلربا
 له هډوكي بنى ډكه بولئ دا
 لكه بهي نځينه گوتې ده بېخا

نوم يې پرې وينځئ له لوح انساني
 شمار له دېوه يا له دده انسان نه دئ
 په سينه كښي چي حب نه وي د گلرڅو
 په هر زړه كښي چي عشق نه وي د مهر ويو

چي تمام عمر مشغول په غوا په خره وي
 ۴۰۰۳ د "حنان" په مذهب كفر بولم دا

۵۱۱

۹ ۹ ۹

(۱) قطعات ټول له اصل څخه را نقل سوه، په چاپي دېوان كي نسته (۲) "ب" او چاپي دېوانونه دا قطعاه نه لري.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

يو څو چيزه برابردې په حساب (۱)
هم بنگي او ملحد (۳) يو دئ په دا باب
هم کاکل و گژدم (۵) يو، مه کړه عتاب
خواجه سرا او خرسياه (۷) سره تناب
قلعه برج (۹) هم برابر په دا اسباب
هم دغه رنگ برابر سهو حساب (۱۱)

۴۰۰۹

د کال نومونه (۱۲)

پس له دې "توشقان" سوی، "لوی ٹیل" نهنگ دئ
"بیچ" بیزو، "تخاق" مرغه یې هم پر څنگ دئ
که دي نه زده له ما واره دا فرهنگ دئ (۱۳)

۴۰۱۲

۴

۴

۴

وا یې خيست له يوه توره ډپر عبرت
پر چهره دا ستاد مخ راځي حسرت
ته پرڅه کوي له ما څخه نفرت
هغه ستاد ځسن خال شي د کثرت
تمامي عالم مي پيس بولي صورت
ته پرڅه هومره اندوه کوي حسرت

۴۰۱۹

دا قطعه "حنان" ویلي په رنستیا ده
گوندي واخلي مهر ویان ځني عبرت

۵۱۲

په عدد د اجد به درته وایم
که کشمش دي که نخود (۲) په حساب یو دي
د دراز و د بې عقل (۴) عدد یو دئ
د عدو او د سگ (۷) یو رنگه عدد دئ
هم صهبا او پیاله می (۸) په یوه رنگ دي په
حساب کي دغه لوک او مایه (۱۰) یو دي

"سچقان" موش، "اود" یې غویی، "پارس" پلنگ دئ
"تیلان" مار، "یت" ٹیل فرس، "قوی" ٹیل پسه دئ
"ایت" ٹیل کلب، "تنگوزی" خوگ د کال نومونه

۵۱۳

اور بدو مي چي یو بنگلی لکه لمر و
وي یې ته یې توره شپه زه لکه ورځ یم
تسور وې دواړه د یسوه آدم اولاد یسو
که زما د رنگ یو څاڅکی پر تا وشي
او که څاڅکي پر ما وشي ستاله رنگه
می باید چي زه له تا څخه کنار شم

۵۱۴

قطعه (۱۴)

نشته به تر خاموشي زیاتي خصلت
چي مقام یې وي هاله کړه مخالفت
چي پکښې وي امر و نهی دالالت

چي مي و کاته په رای و په تدبیر
هسي نه چي سترگي و گنډه خوله بنده
کله بحث کړه د علم گاه درس وایه

۴۰۲۳

گاهي شعر گاه شطرنج گاه حکایت کړه
په قدر چي طبع نه کړې ملالت

۵۱۵

(۱) دا قطعه په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۲) کشمش = نخود = 660. (۳) بنگي = ملحد = 82. (۴) دراز = بې عقل = 212
(۵) کاکل = گژدم = 71. (۶) عدو = سگ = 80. (۷) خواجه سرا = خرسياه = 876. (۸) صهبا = پیاله می = 98.
(۹) قلعه = برج = 205. (۱۰) لوک = مایه = 56. (۱۱) سهو = حساب = 71. (۱۲) دا قطعه په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته (۱۳) په دي نومو
کي دیت ٹیل کال په فرهنگو کي "یونت ٹیل" او تخاق د "تخوقا" په شکل ثبت دئ نور نومونه کت مټ په همدې ډول چي حنان وایي سم
دي (م، ه). (۱۴) دا قطعه په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته

د میرزا حنان بارکزي دېوان

﴿قطعه﴾

يو مطرب سوال له خسرو دهلوي کړي
چي بهتر دئ موسيقي علم تر نظم
موسيقي مدام محتاج د بل و بيت ته
هم بي وفته وايه نه شي که يي وايي
لکه ناوې چي زينت په زبور کاندې
علم نظم له دا وارو مستغني دئ
علم نظم لکه بڼه بڼايسته ناوې
کې تنها وايي په جهر هم روا دئ

۴۰۳۲

دا قطعه پارسي خسرو دهلوي کړه

۵۱۲

ما "حنان" کړه په پښتو ژبه حاصل^(۱)

۲ ۲ ۲

دا خو کاره له دا خو طایفو نه شي
له عربه ادب مه غواړه خبر شه
شجاعت له شبرازي څخه مه غواړه
د اوزبک په زړه کي رحم هرگز نشته
هندی نه لري حیا کشمېری صبر
اتفاق له پښانه څخه مه غواړه
نسته هیڅ په کابلي کي حیا شرم

۴۰۴۰

دا قطعه به مطوله وه "حنانه"

۵۱۷

د اشناي له غمه نه يم زه وزگار

۲ ۲ ۲

﴿سراپا﴾^(۲)

اې چي زړونه وړې له شاهه له گدايه
سر تر پايه دي وجود په ژبه ستا يم
دا تعريف کله ادا زما په خوله شي
قد دي راست دئ همېشه تر رسا فکر
دا قد نه دئ يوه سر وده نازکه
وه، څه قد دئ او که نخل دارم دئ

(۱) په "ب" کي مقطع نسته. (۲) دا مثنوي په چاپي دېوان کي نسته.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

بې شاني که يې عيان که په چانه شي
 او که پروت د گل پر برگ باندي سنبل دئ
 د سپين مخ پر خزانه ماران د طلسم
 په يوه ديد يې زاهد دين و ايمان خوري
 چي يې وړئ له عشاقو څخه تاب دئ
 چي خاور دئ او که دئ مطلع الفجر
 چي عاشق يې په آرزو د ديد مدهوش دئ
 څه بڼه زېب که دا سحر دا ستاره
 که توی شوې شگوفه ده په گلشن کي
 عالموني⁽²⁾ په ليدو سره توپان دي
 په ليدو يې پر عالم کړې ميندي بوري
 او که مدد بسم الله پر صورت نور دئ
 غزالان که څه وحشي دي ورته رام دي
 پر قلم د پزې⁽³⁾ پاس دي خداي ويلي
 په ليدو يې تر حيا زاهد تېرېږي
 وي مدام د خونړيزي په طلب کي
 چي مدام د زړو په وينو کي رنگين دي
 نه غلط شوم د قيامت د ورځي صف دئ
 صفا يې په نزاکت ځني څڅېږي
 له غيرته ځني ولوېده پيال له
 چي نسيم له ناز کيه باندي بار دئ
 که تور زاغ دئ د تصوير پر کمان باندي
 که مېږي د مار په خوله کي ځاي نيولئ
 چي آدم يې رابېرون کړ له جنته
 که راوړئ دوو نرگسو يو قلم دئ
 او که گوتي د نبي مياشت کړه دوه نيم
 چي يې کړئ اشارت و خوله ته ستاده
 مرجان مخ په وينو پرېوئ له خجلته
 له پېروني څخه قند اوري پر مخکه

فرق د زلفو د کاکل يې په مانه شي
 چي دا زلفي يې پر مخ دي که کاکل دئ
 نه غلط شوم بلکهي دا دئ لابل قسم
 له غيرته د جبين يې قمر ځان خوري
 دا جبين دئ که د څور لسم مهتاب دئ
 څه جبين دئ که سحر د شب قدر
 پانې نه ده د سمن دا بناگوش دئ
 دُر کي⁽¹⁾ وگورې د غور پر کناره
 وه، څه غور دي او که گل دئ په چمن کي
 دا يې وروځي دي که برگ د سيا و شان دئ
 نه غلط شوم په يوه قبضه دوي توري
 څه ابرو د نهال برگ د کوه طور دئ
 دا يې سترگي، که نرگس دي، که بادام دي
 که دوه نونه دي کاتب د صنع کنبلي
 وه، څه سترگي دي مستي ځني تويېږي
 وايي څه د بانوگانو په غضب کي
 په مثال پنجې د باز يا د شاهين دي
 او که غشي دئ چي زما زړه يې هدف دئ
 دا رخسار دئ چي گلاب ځني تويېږي
 د رخسار داغ يې پر زړه يو پور لاله
 څه رخسار چي صاف تر صبح د بهار دئ
 خال يې ايښئ دئ د وروځو په ميان باندي
 دا يې خال دئ چي تر زلفو لاندي کنبلي
 وه، څه خال هغه دانه ده پُر لذته
 پزه نه ده له زنبقه يو رقم دئ
 پزې⁽⁴⁾ مه بوله جدول دئ د تقويم
 وه، څه پزه، بلکهي گوته د قضا ده
 څه بې⁽⁵⁾ و وایم د شونډو له قيمته
 په خندا يې شي د لبو تياره ورکه

(۱) کي=که يې، (۲) عالموني=عالمونه يې، (۳) د پزې=د پزې يې، (۴) پزې=پزه يې، (۵) بې=به يې

د میرزا حنان بارکزي دېوان

له اندوه يې د غونچې پرسينه چاک دئ
 په تنگي يې غونچه و ايسته له شکه
 چي و مرگ تې (2) رسولې خلقه ده
 و بوسې ته يې نيولې ما، شومي ده
 چي په تش آرزو يې خلاص شوم له زحمته
 د لبانو له پرتوه مرجان و سوه
 په خندا سره مدام زړه د پري وري
 نه غلط شوم د سبب کله هسي خوند دئ
 ولي طعم يې دئ له ناکه يو په سل
 کي د خيال په خوله کي و نيسي اوبه شي
 او لوېدلې گوياسو پر بل هلال دئ
 لوټسوي د عاشقانو د زړو فوج
 خوشبويي يې په زور يو وره له کافوره
 چي په تش آرزو يې مري "خان" بالفوره
 چي پکښي د خوړو زړونو جراحي ده
 دا زما په خوله يې کله تعريف کېږي
 که تخته د سپينو زړو که سيماب ده
 و بغل تې (5) د زاهد خوړينه اينه ده
 لکه سنگ چي په اوبو کې ليدنه کېږي
 که غلط شوم د مرجان لښتي بحري دي
 خلقي يې په ديدن پسي توپان دي
 يويې وره ضيا له لاسه د بيضا
 پر نقره باندي و رقه د طلاده
 اشارت کوي و زړو ته، زړونه بولي
 چي رنگ شوي دي په وينو د اجابو
 چي په خيال کي نه کښېوزي د هيچا
 چيري و وينم مېږي ځني پر څنگ يم
 پر مېږي يې کړه د صبر لار تاريخه
 که صندل دئ له شيدو سره خمير
 يو خرمن د شگوفې د دې گلشن دئ

وه، څه شوندي چي د زړه ويني (1) خوراک دئ
 تنگه خوله لکه پسته له خندا ډکه
 خوله يې مه بوله يوه د ميم حلقه ده
 وه، څه خوله ده که نقطه موهومي ده
 غاښ يې د دئ د عدن بلا قيمته
 دا څه غاښ، په تجله يې لبان و سوه
 وه، څه غاښ دئ چي له دړو آبداري وري
 دا يې زنه ده که سبب د سمرقند دئ
 زني (3) مه بوله خوړ ناک دئ د کابل
 وه، څه زني ده هيڅ رنگه تعريف نه شي
 سپين غبغب چي يې له موجه مالا مال دئ
 چي بنايست يې په هر دم ووهي موج
 څه غبغب و ايم يوه قبه له نوره
 غاړې (4) نه ده گلداني ده د بلور
 نه غلط شوم دا د ميو صراحي ده
 وه، څه غاړه ده اوبه پکښي ښکارېږي
 دا سينه ده که د خور لسم مهتاب ده
 تر ورېښمو يې پسته هسي سينه ده
 له صفا پکښي زړه هسي معلومېږي
 دوه ساعد يې دواړه شمع کافوري دي
 ساعد نه دي دوه ښاخونه د مرجان دي
 څه مړوند چي څوک يې نه لري اصلا
 پرېنجه باندي د لاس پروته حناده
 گوتي نه دي نوي مياشتي سره ټولي
 لس نوکان يې لس غوتي دي د گلابو
 څه تعريف به و کم زه د هغي ملا
 زې (6) په خيال کي ضعيف شوي هسي رنگ يم
 وه، څه ملا ده لکه موی هسي باريکه
 نس يې مه بوله پېروي دئ د شير
 هسي نس لکه چي گل د نسترن دئ

(1) ويني= ويني يې، (2) تې= تې يې، (3) زني= زنه يې، (4) غاړې= غاړه يې، (5) تې= ته يې، (6) زې= زه يې

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

په آرزو سره يې زړه د زاهد شين دئ
 که نافه ده داله مشکود ختن
 ننباسي جمع زړونه په هر دم
 چي مدام له خوړو زړونو مالامال ده
 له حيا شو دلته مات سرد قلم
 خاموشي وايي مانع له دې اعضايم
 کې^(۱) کوم مرغه د قال پر الواته شي
 د عشاقو د زخمي زړونو دوا دي
 په اميد سرې^(۲) د زړه غوټه خلاصېږي
 او که شمع کافوري د انجمن دي
 کې هر څو کوم تعريف تر هغه بڼې دي
 د زخمي زړونو ملهم د رنځ درمان دي
 له صفا د گل د رگه زخم پرېږدي
 چي د عشق په اور دي سوي لکه سکور و
 گڼه کله هومره شي چي يې ادا کړم

وه، څه نس چي تر ورېنمو ډېر مهين دئ ناف يې
 مه بولنه غوټي ده د سمن
 دا ناف نه دئ يو گرداب دئ د زمزم
 وه، څه ناف، حلقه د سترگو د غزال ده
 پس له نافه به څه وایم زيات و کم
 که هر څو زړه سره گنج کړم چي څه وایم
 پر دا ځای باندي ويل له حيا نه شي
 دواړه ساق يې تر بلور مصفا دي
 هسي صاف دي چي کاته باندي بنسويږي
 وه، څه ساق دئ که دستي د نسترن دي
 دلته تر گل نازک يې دواړه پښې دي
 سره نوکان يې سره فندق د اصفهان دي
 وه، څه پښې دي که پر گل باندي يې کښېږدي
 سر تر پايه دي تعريف پر "حنان" پور و
 موافق له خپله توانه مدح ستايم

۴۱۲۱

ولي نه شو دا تعريف له ما ادا
 "حنان" جار شه دغه ستا تر سراپا

۵۱۸

؟ ؟ ؟

«رباعيات»

له زړه و باسه بېله هوا ستا
 مشغولا زه کړم تل په سودا ستا

؟ ؟

زه يې کړم ويلي له ډېره تاب
 تور بخت مي و بين که له شکر خواب

؟ ؟

مغرور په حُسن دئ له سيرت
 گرېوان به څيري کړم له حسرت^(۳)

؟ ؟

ربه شناخته مي کړه په ثنا ستا
 ما سوا بېرون کړه زما له خاطره

؟

مخ دي سيالي کوي له آفتاب
 سايه د زلفورا باندي وکړه

؟

گل چي خندا کوي له عشرت
 چي ته داخل شې نن په گلشن کي

؟

(۱) کې = که يې، (۲) سرې = سره يې، (۳) د غه درې رباعی، په اصل کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

عشق مي د يار شورا ته حادث
چي مرم د يار غم به راسره يوسم
نوري يې ته ولي پر مرگ باعث⁽¹⁾
څه به مي يوسي له ارث وارث
د هجر درد دي کړم لا علاج
يوسه د لېورا عنايت کړه
فراق دي ويستم له رسم و رواج⁽²⁾
موافق دوا ده زماله مزاج
ژړل به هره شپه ما تر صبح
مفتي د عشق هسي فتوا ورکړه
د مرگ مي وکړه سترگو صلاح
د عاشق قتل معشوق ته مباح⁽³⁾
په شاه کي ولو بدم ستا د زنج⁽³⁾
په مرگ اشنا شه تر مرگ د وړاندي
دنيا په باغ کي خندا په کار نه ده
خپل سر ژر و خوري پسته چي خاندي
زړه تازه کېږي د يار په رخسار
زه در ته وايم چي دېوانه وي
يا په ديدن د گل د گلغذار
کېنېښنه بېکاره، کېنېښنه بېکاره
حذر کړه مدام له غماز
محمود کړ بېل په دروه له اياز
ولي ته نه وينې چي يوې بنځي
فلک نا پسندي چاري را وکړې
ساقې بې رحم، يار بې پروا دي
خاورې ايرې يې زما په خوله کړې
پيالې د وصل يې ما ته را نه کړې
هغه شوخ چي له خون نه کړي هراس
بېرېرم دا چي په عرصات کي
عالم يې قتل کړ زيات ترقياس
خلک به وژني څوک بې نه نيسي لاس
له هغه حُسن پر هېز کړه دلرېش
زلفي يې شلوي زنا د کفر
چي باسي صوفيان شيوخان له کېش⁽⁴⁾
سترگي يې يوسي زهد له دروېش
عالم شو واره خالي له اخلاص
جفا به له هغه شي در پېښه
که څه له عام وکه څه له خاص
چي يې ته بولي له خاص الخاص

(۱) چاپي دېوان:

شوق قدیم و ویر ما باعث

نه چي نن ورځ شورا ته حادث

(2) دا او ورپسې شېږر باغی په اصل کي نسته (3) دا رباعي همدا راز نيمگړې ده (4) دا او ورپسې رباعي په اصل کي نسته

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

له خواری وکړو یار ته ما عرض	لکه چي کاندي غلام پر آغا عرض ^(۱)
جواب يې را نه کړ خاموش ولاړ شو	بد بختی زما کړې بې مدعا عرض
پر مخ دي راغی کرار کرار خط	رخسار دي لاندي کړ واره واره خط
د بښمن هسي چاري په د بښمن نه که	لکه چي وکړې ستا په رخسار خط
له گلو واخيست باد سبا حظ	يو وړ قمری له سرو بالا حظ
پتن هم ځان کړ فدا پر شمع	مخمورو سترگو يو وړ له ما حظ
چي مي ولېده د مخ شعاع	را څخه ورک شو کلی صدا ع
کامياب له سره په وصلت نه شوم	چي رقيبان شوه راته سباع
پرزېه مي کښېښو دلبر مغرور داغ	چي به به نه شي زما مهجور داغ
يار بې پروا شو فلک بې رحم	له دوا نا اميد شي د ناسور داغ
نيمخوا به سترگي که د قتل لاف	ځني پر هېز کړه په زړه کي صاف
زخم يې کاري دئ تر حد د پاسه	تبغ چي تازه و خپژي له غلاف
خپل چي ورکېږي تل له نفاق	ځبله يو يوسي ټول له اطاق
په اتفاق کي عزت، حرمت وي	مچان غسل وکله له اتفاق
هسي دي زه کړم فراق پاي مال	چي خبر نه يم د ځان له حال
مېږي مي بس دي چي قبر مي کيني	تر موی باريک شوم ^(۲) د ملا له خيال
پزه د يار پر مخ ده سپين ترسيم	همېشه باج وړي د زړو له اقليم ^(۳)
نه نه غلط شوم د معجزه طوره	د نبي گوتي مياشت کړه د وه نيم ^(۴)

(۱) د دې مخ له دوو وروستيو څلوريو پرته، نوري په اصل کي نسته (۲) چاپي دېوان: باريک کړم (۳) اصل: "باج وړي مدام د زړو له اقليم". (۴) چاپي دېوان-

گوتي د نبي کړ سپوږمۍ دو نيم

نه نه غلط شوم د معجزه ده

د میرزا حنان بارکزي دېوان

يو آهو دئ ⁽¹⁾ په ميان کي د حرمين اطلس يي پروت دئ پر طرفين	خال د وروځو په ميان د عينين او که دا نه دئ ⁽²⁾ حجر اسود دئ
چي د يار مخ ⁽³⁾ مي را خځه دور شو د مېلمه په راتله ⁽⁵⁾ د مفلس مخ سور شو	شور و ماشور د قيامت حضور شو ورشې و باغ ته ⁽⁴⁾ گلان سره و اوړي
شوخي سترگي دي تل غارت د دين که ⁽⁶⁾ پر خپل قدرت به څه ډېر آفرين که	زلفي دي طعن پرېست د چين که چي خداي په حشر گوري دا ستا و مخ ته
حرص يي ډېر جمع يي خاطر فهم کامل شي هم سبق بي ناغي لولي زر قابل شي	علم مومي چي يي شپږ چيزه حاصل شي شفقت دا ستا د لفظ تحقيق وايي
چي پر زړه يي نېستې د جفا تيروي چي غاړه مي بند ستا په ځنځيروي	تل به اخته د ځانو په ويروي په لېونتوب د عشق دي زه "حنان" خونښ يم

۴۱۷۲

﴿تاريخ وفات قبله گاهي ام﴾

۵۱۹

خداي دي ور کړي په جنت کي سراچه راتي ⁽⁷⁾ و ويل تاريخ شو مرغ چه ⁽⁸⁾	زما پلار محمد حسن د دين پنجه له هونښاره مي د مرگ پوښتنه وکړه
--	---

۴۱۷۸

﴿در تاريخ وفات ميا جان محمد اخندالله﴾⁽⁹⁾

۵۲۰

نا اميده يي څوک نه تله له درگاه دا تاريخ ميا جان محمد رضي الله ⁽¹⁰⁾	چي ولي و د خپل وقت فاني في الله يو هونښار يي په وفات کښي دغه و وي
---	--

1273

۴۱۸۰

﴿تاريخ وفات اخوي ام برهان﴾⁽¹¹⁾

۵۲۱

په پوښتنه مي همه ځاي لټاوه له دا نيم برهانه مخ وگرزاوه ⁽¹²⁾	د برهان مرگ مي پر زړه اور بلاوه د وفات تاريخ يي دا هاتفي و وي
---	--

۴۱۸۲

۴ ۴ ۴

۵۲۲

(۱) چاپي دېوان: آهو دئ (۲) چاپي دېوان: نه غلط وایم (۳) چاپي دېوان: چي دا شنای مخ (۴) چاپي دېوان: و باغ ته ورشي (۵) چاپي دېوان: په راتله د مېلمه (۶) د دې مخ له دوو لومړيو څلورځو پرته نورې ټولې څلورځي په چاپي دېوان کي نسته (۷) راتي = راته يي (۸) د "مرغ چه" ابجدي ارزښت (۱۲۴۸ ق) کېږي (۹) ب: در تاريخ وفات ملاجان محمد اخوند (۱۰) ب: په عدد (۱۲۷۲) ورته کښلي دي چي يو کال تېر و تنه پکښي سته (۱۱) په بله نسخه کي "اخوي ام" نسته (۱۲) د دې نيم بيتي ابجدي ارزښت (۱۲۸۷ ق) دئ حل يې د سرېزي په (۲۲) مخ کي وگورئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

(1) «تاریخ وفات دوران»

د دوران د مرگ خبرمات کړم پر ملا	چي مشفق او مهربان و پر هر چا
له هونبیاره مې د مرگ پوښتنه وکړه	وې ویل تاریخ زردوه سوه او یا
۵۲۳	۴۱۸۴ 1270

(2) «تاریخ وفات قبله گاهی ام»

قبله گاه مې و جوار ته د کریم	شوروان الحکم الله الحکیم
له هونبیاره مې د مرگ پوښتنه وکړه	ویل تاریخ دی له اجر عظیم
۵۲۴	۴۱۸۲ 1259

(معما)

یو ایلچي راغی له هنده دلاوره	ور سره عجب حیوان و برادره
دا حیوان قادر جوړ کړی په قدرت و	لس یې خولې او د برش یې پښې اتیا یې سره(3)
۵۲۵	۴۱۸۸

۴ ۴ ۴

افلاکونه یې په نور د جبین و نیو	درست جهان یې نبوت په نگین و نیو
پر نامه د مدینې معجزه گوره	چي مه څیري سوه په میان کي یې دین و نیو(4)

۴۱۹۰

(5) «ابیات مثنوي در ختم کتاب»

۵۲۶

یو څو بیته در ته وایم معنوي	نه قطعده نه غزل دئ مثنوي
په پښتو ژبه مې و وایه کتاب	هر غزل یې اووه بیته په حساب
دا په دا چي مولانا مولوي جام	د دېوان غزل اووه بیته تمام
چي الحمد د قرآن اووه آیته	زیاته نه ده ابتداء تر نهایته
ده نور خپل دېوان پر دا بحر تیار کړ	ما هم خوښ په ډېر رغبت د ده رفتار کړ
که خطا پکښي واقع لږ وي یا ډېره	یا یې وزن یا کم حرف قافیه هېره
ته پر وڅکوه قلم د عفوي یاره	دا خبره پر ځان مه نیسه دشواره
په طعنه زه د جاهل نه ملا لېږم	و جواب ته دانا سوځم ویلېږم
نه پوهېږي جاهلان په دُر سفتن	ور ته یو دي خرمه رده دُر د عدن
شه پوهېږي جاهلان په دا خبري	و رانده ته وي یو رنگ لوړي ژوري

(1) دغه قطعده په "ب" او چاپي دېوانو کي نسته. (2) به دا رباعي په "ب" کي داسي ده.

د ریا غشی ئي خلاصه فضه

قبله گاه مې په عمل لکه بیضه

چي تاریخ ئي دا مقام سوروضه

هاتفی ئي په وفات کښي دغه ووي

(۱۲۵۸)

(3) دا معما د "فیل" په نامه ده. (4) دا معما د "مدینه" په نامه ده. (5) دا مثنوي په چاپي دېوان کي نسته.

د ميرزا حنان بارکزي د پوان

سخندان چي وي په دا ويل پوهېږي د سفله خيال ودا حال ته نه رسېږي
و صراف ته معلومېږي چاندي زر جواهر جوهرې وړې سفله خزر
په اتمام کي چي مي وکړ استفسار عقل و ويل تاريخ اختصار^(۱)

۴۲۰۴

سخندانو و ته عذرد "حنان" دئ
چي انسان سره له سهوي له نسيان دئ

۵۲۲

۱ ۱ ۱

(۱) دا بيت له بلي نسخې رانقل سو. د "اختصار" ابجدې ارزښت 1292 کېږي. علامه رشاد چي د حنان ژوند تر 1292 هق پوري يقيني بللی و، استناد به يې نيايي په همدې بيت و.

لغتنامه

﴿الف﴾

آشيانه: خاله- خالکی.
 آمنا و صدقنا: د تائيد او تصديق په معنا.
 آواره: سرگردان- جدا- بېل (غياث).
 آحاب: دوستان.
 آحول: چپک- هغه څوک چې سترگي يې کړې وي، يوشې دوه ويني.
 ارم: د شداد جنت "غياث" - مجازاً د بنکلي باغ- جنت په معنا.
 اروپ: حسد- کينه.
 ارهت: لوی کوهی چې په غويو او به ځني را باسي- باورې- ارهه.
 اړی: احتياج.
 اسفل السالفين: د کنايې په ډول د اووم دوزخ په معنا "غياث".
 اصحاب فيل: هغو کسانو ته اشاره چې د قرآن مجيد د فيل په سوره کي يې بيان راغلی دی.
 اضحیه: قرباني- د قربانی- پسه- غويی- اوښ....
 افسون: جادو- کوډي.
 اکسير: کېميا "غياث".
 املوک: يو ډول مېوه ده.
 اثنی: بنځه- ماده "د نر ضد".
 اوراد: د "ورد" جمع- هغه دوعا چې پر يوه ټاکلي وخت ويل کېږي.
 اهمان: ځنډ کول- د امهال سر چپه "اپوته" شکل- امهال مهلت ورکولو ته وايي "غياث".
 اېل: تابع- رام.

﴿ب﴾

بانته: هغه کانی چې چاره پر تېره کېږي- صيقل کول "لس زره لغتونه".
 باج: هغه پيسې چې غالب پاچا يې له مغلوب څخه اخلي- جزیه- ججه.
 بانگ: د صرير: د ليکنې په وخت کي د قلم آواز.
 بدر منير: روښانه سپوږمۍ.
 برات: سَنَد- هغه کاغذ چې د هغه له مخي له خزاني څخه زړ يا پيسې اخيستل کېږي.
 بُرُوخه: اشنان "فارسي" - يو ډول نبات چې کالي يا مړي په پرېولي.
 بړوس: عبوس- ترشرو "فارسي" - ترينگلي.

د ميرزا حنان بارکزي د پوان

بناگوش: د غوږ نرمی.

بوږي بوږي: له سترپا څخه اوږد اوږد غږ بدلئ- لاش لاش.

بوژه: د "روژياتي" ضد- هغه څوک چې روژه يې نه وي.

بوس: پرور- کاه- منع خالي.

بوښت: په خټو کې ننوتلئ.

بول: قول- عهد- پيمان.

بېزی: پښمرده "لس زره لغتونه".

(پ)

پاروگر: جادوگر- افسونگر.

پرتو: روښنايي.

پرتو: هزيان- د تبي په ناروغي کې د ناروغ بې ارتباطه خبرې کول.

پروي: پاشي- دوږوي؟

پری: عضله- د بدن غړی.

پوري ووري: غشی یا سپیخ چې په یوځای له یوې خوا ننوزي او تر بلې خوا ووزي.

پون: پم- ورگ- د حیوان د بدن ورپښتان.

پبروني: هغه ستوري چې "پروین" یې بولي.

پېزی: وگورئ بېزی.

پېزی: // // // //

پیکان: توږی- غشی.

پېلوځی: درگران "فارسي" هغه وچ بوټي چې د اور بلولو لپاره کار ځني اخلي.

(ت)

تاتار: په ترکستان کې د یو ښار نوم دی.

تاراج: لوټول- غارت.

تازيانه: شلاخه- قمچين.

تت، تتی: پیکه- تاریک.

تخلف: له وعدې اوښتل.

تُرَاب: خاوري.

تُرِبْت: قبر.

ترشېح: اوبه ورکول "غیاث" د یوه ادبي صنعت نوم هم دی.

د میرزا حنان بارکزي د پوان

تُرک: مجازاً د معشوق په معنا.
ترنج: یو ډول مېوې ده چې خوند یې تریو "ترش" دی.
ترهېدلئ: تورېدلئ - رمېدلئ
تْرِیاق: یوه ترکیبي دوا ده چې د زهر و دفع کوي.
تغافل: غفلت کول - سترګي پټول.
تغمه: پر بدن باندې د لښتې یا لرګي د گزار له امله سره یا شنه نښه "داغ".
تلطف: مهرباني.
تمکین: اعتبار - عزت.
توبری: غشی - پیکان.
توتیا: رانجه.
توسن: کورنگ - د آس بچی.
توکري: توتې - د مات سوي چيني لوبني توتې.
تېزه: د ځغلولو په معنا.

﴿ث﴾

ثقلت: دروندوالی.

﴿ج﴾

جریح: زخمي.
جزء لا یتجزأ: نه بېلېدونکې برخه.
جَلک: څرخي.
جهود: بيهود.
جيفة: مردار سوئ، بویناک حیوان.

﴿چ﴾

چاندي: سوچه - پاک.
چمبر: حلقه - کړۍ.
چندن: صندل.

د میرزا حنان بارکزی د پوان

حادثه پيدا سوئ.
حامد: ستا يونكئ.
حباب: داوبو پر سر كوبي.
حسب: شرف- لوبي- د يوه شي اندازه.
حفه: د جواهرو د بلی "قوطی".
حلاج: نډاف.
حل المشكلات: د مشكلاتو "ستونزو" حلونكئ.
حور: بنكلي معشوقې چې په جنت كې به د مؤمنانو په نصيب وي.

خت- ختي: كميس.
خدنگه: غشي.
خزر: ميده گي- پالتو "فالتو" مواد.
خراج: د مخكي محصول.
خرخوړی: بېكاره زړه جامه- زړه ټوټه ټوكر.
خری: پروړ- خس.
خف: د غبار په معنا- خوږ.
خفاش: شوپرک- كڅلكي.
خلدبرين: جنت.
خلي: خس- خاشه.
خميازه: د ستړيا په وخت كې د لاسو غزول.
خناق: د ستوني يو ډول ناروغي ده.
خنثی: نرښخي.
خوي: منگولي- له لوړ ځای څخه د لوږېدو په صورت كې هر څه ته لاس اچول. د "تلانين" په معنا هم راتلاي سي، خوي لگول.

درسته: وسله- د جگړې وسيله.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

دروه: فرېب- خدعه- حيله- غولول.
دُریتیم: غټه مرغلره يا مرواريد.
دَف: ساز "غياث"- داريه- دريه.
دُلْدُل: سپينه غاتره "کچره" وه چي د اسکندر يې حاکم حضرت محمد ■ ته استولې او آنحضرت ■ و حضرت علي ■ ته د سپرلو لپاره بخښلې وه، مجازاً د ښه آس په معنا.
دَم: دوعا لوستل.
دَنَدَه: (فشار پر دوهمه هجا دئ) کار و کسب- وظيفه.
دَوَاب: د سپرلو يا بارو وړلو څاروي.
دوړه: ټوکه- ملنډه.
دوهه: د دځانياتو د څکولو ځای.
دوهی: دوهه.
دبيرونه: (فشار پر وروستۍ هجا دئ) - د باطن په معنا- لږمون.

﴿ډ﴾

ډمامه: نغاره.

﴿ذ﴾

ذبيح: حلال کړه سوئ- بېسمل.

﴿ږ﴾

ږاژل: مجازاً د تخليق په معنا.
ږاس: سر.
ږاغ: د غره لمن- راغه.
ږحيق: خالص شراب.
ږخه: حسد.
ږستا خېز: قيامت.
ږسن: رسي- تناو.
ږعشه: د انسان دلاس يا بل اندام يې ارادې رېږدېدل "غياث".
ږقرف: د اسرافيل مقام "غياث".
ږفيع الدرجات: د درجو او مرتبو لوړوونکئ.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

رَقِيق: نری-د غلیظ "گاته" ضد.

رَم: تبستېدل:

رَمَق: وروستی. ساه.

روح الامین: جبرئیل-روح د جبرئیل نوم او امین یې صفت دئ.

رهن: گروکول-گرو ورکول:

﴿ ز ﴾

زاد و راحله: زاد د سفر تونبې او راحله بارو روڼکي آس "یا بو" ته وایې زاد و راحله د سفر سامان-څوری.

زیب: وڅکي کشمش زړخوړی: وړی-هغه څوک چې د زړه رنځ په پوري وي.

زَغْن: کارگه.

زَوِي: زهوب-زوه.

زَهْگير: د گوتی په شان یوه کړۍ چې له هډوکي څخه جوړېږي او د غشی ویشتلو په وخت کې په گوته کېږي.

﴿ س ﴾

سَاعِد: د اورغوي او څنگل ترمنځ برخه-بازو.

سامع المناجات: د مناجات اورېدونکی.

سَاع: څیرونکي حیوانات-درندگان.

سپري: سپرل یا سپنل په دقیق ډول بېلولو ته وایې-سپرئ مجازاً د واضح په معنا.

سِجِن: زندان.

سَحَاب: اوریځ.

سَلْسَبِيل: په جنت کې د یوې چینې نوم دئ.

سویه: فتح-ظفر-کامیابي.

سوده: د زړه آرامي.

سورسات: د حکومت له خوا پر خلکو باندې جبري حواله-د پیسو غوښتنه.

سوفار: یو ډول بوتی دئ. سوررنگ لري او په پان کې استعمالېږي.

سوئ: سوزش.

سیاوش: د کیکاوس د زوی نوم دئ-له دې لفظ څخه مجازاً خوښي مراد ده.

سېراب: اوبه سوئ-د تړي ضد.

﴿ ش ﴾

شاب: ځوان.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

شار: یو ډول بوتی دی، ژړي اوږدې خاشې لري، په کندهار کې جaro ورڅخه جوړوي.
شانه بین: د فال کتونکي لپاره د کنايي په ډول راځي.
شېدېز: د خسرو پروېز د آس نوم و-رنگ يې تور، او ویل کېده چې تر معمولي آس څلور لوپشتي جگ و.
شراړه: بڅري.
شست: هغه گوتی چې غشی ویشتونکی يې په گوته کوي.
شمشاد: د سپېدار درخته (ونه).
شېرازه: څنډه.

﴿ص﴾

صداغ: د سردرد.
صفت: غوره توب-صافوالی.
صومعه: د نصاراوو عبادت ځای.
صومه: روژه.
صهبا: شراب.

﴿ض﴾

ضابطه: قاعده-دستور.

﴿ط﴾

طاس: کتوری-د اوبو لوبڼی.
طلبه: د طالب جمع-طالبان-د لومړي په فتحه "زور" او د دوهم په سکون، هغه غوښه ده چې باز په آموخته کوي.
دېوان په (۱۰۰) مخ (د پای لخوا درېم بیت) کې په همدې معنا راغلی دی.
طیران: الوتل

﴿ع﴾

عذار: بارڅو-رخسار.
عراقي: مجازاً د آس په معنا.
عصا: قیامت.
ععره: د غره سروه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

عُرَياني: بريند توب-لوڅوالی.

عَسَس: د عاس جمع-عاس گزمې ته وايي.

عَظَم رَمِيم: زاړه هډوکي.

عمامه: بگړی.

عُناب: انگور؟

عنتره: د خره مچ "خرمگس" - "افغان قاموس".

عُود: يو ډول لرگی دئ چې وسوځول سي ښه بوی ترې ولاړېږي.

عَيَتِين: دوې سترگي.

﴿غ﴾

غابوري: يو ډول تريخ بوتی دئ.

غَبغَب: تر زني لاندې غوښه-جج

عَرَبال: غلبيل.

غونډ: مراوی-پژمرده.

غزال: کبلی-د هوسۍ بچۍ.

غلماڼ: لغرزي مخلوقات چې د جنتيانو په خدمت کي به وي "غياث".

غواص: لامبورن.

غُورَه: قهر-بد ويل.

غورپشه: غورپاشه-د غوتې "تکمې" کاج.

غَيَتان: پنځه تاريخه اوډل سوي پته چې د ښځو پر څولۍ د زينت له پاره گنډل کېږي.

﴿ف﴾

فامفالي: د موسيقي يو مقام دئ.

فَتراک: مجازاً د زين په معنا.

فُتور: خرابي-ورانې.

فندق: يو ډول مېوه ده.

﴿ق﴾

قاضی الحاجات: د حاجاتو پوره کوونکئ.

قُبأ: چوخه-چينه.

قُبُه: گومبته.

قُبِيح: بد رنگه-د ښکلي ضد.

قصور: د قصر جمع-مانئ.

قَفَنَس: يو مرغه دئ چې ويل کېږي موسيقي د هغه له آوازه استخراج سوي ده.

د میرزا حنان بارکزي د پوان

﴿ک﴾

کاشف المشکلات: دستونزو حلونکي.
کافي المهمات: دسترو او سختو کارو ضامن.
کاووس: ستر پاچا و چي رستم يې نوکري کوله.
کانه: چل-چاره.
کچول: کلوچ، کړوپ.
کحل البصر: دسترگو رانجه.
کذاب: درواغجن.
کرام الکاتبين: هغه ملايکي چي د انسان ورځني اعمال کاري.
کرکنده: غټه ډبره - خرسنگ.
کروړه: فشار پروروستی-څپه دئ "قمچين-شلاخه" لس زره لغتونه."
کوره: کوټه - انبار - توده.
کسري: دنوشپروان لقب و- د خسرو معرب شکل.
کسل: کتل.
کف: "د کاف په زور" اورغوی- "د کاف په پېښ" سيال.
کک: ذره.
ککوی: يو ډول مرغه دئ چي د کابل خلک يې باران طلبک بولي.
کلپ: ناچله - قلب.
کنډه: "د کاف په زور" ترازو- تله.
کوب: د اوښ بوک- کوهان.
کی: د شهنشا په معنا.
کېش: مذهب- دين.

﴿گ﴾

گانگوره: لکنت- د ژبي بند بدل.
گبر: آتش پرست.
گرگ: "د لومړي په زور" د اينې "جگر" يو ډول ناروغي ده.
گلخن: د اور د بلېدو ځای.
گوی: گيند- پنډو سکي.
گېسو: زلفي کوڅی- اوږده ووربښتان.

﴿ل﴾

لا تَقُلْ: څه مه وایه.

د میرزا حنان بارکزي دېوان

لچن: لچ د سترگو يا گوتو يو راز درد دئ- لچن په همدې درد اخته
لشه: د مار، لړم نېښ.
لوب: چال- هنر.
لوږه: " فشار پروروستی- هجا دئ " هغي ويالې ته وايي چي د رود " سيند " د پاسه له يوې غاړې څخه بلې څنډې ته په
يو مخصوص ساختمان تېرېږي.
لوک: اوښ.

لولاک: دغه حديث قدسي ته اشاره ده (لولاک لما خلقت الافلاك). يعنې که ته " محمد ﷺ " نه وای افلاک به نه وای.

﴿ م ﴾

ماءوا: کور- خپله مېنه.
ماسوا: بې د خدای له ذاته نور ټولو موجوداتو ته ماسوا وايي.
ماشوره: د تار کلاوه.
ماپه: خپلگان.
مايه: غوا " غياث ".
مُبرا: خلاص- پاک سوئ.
مُجمر: هغه لوبښی چي عود " خوشبويه لرگی پکښي " سوځي.
مجيب الدعوات: د دوعا وو قبلوونکئ.
مچلوغه: مچلو غزه- فلاخن- د ډبري غورځولو وسيله.
محک: توره ډبره ده چي سره زړه په معلومېږي.
مخمور: نشه- مست.
مَرات: هنداره.
مَرغول: پېچلي وربښتان.
مزاح: خوش طبعي کول.
مُستغرق: ډوب سوئ.
مُسخر: رام سوئ- فرمان وپرونکئ.
مَسطر: هغه و سيله چي خطاطان د کرښو " ليکو " د سيده کېدو لپاره کار ځني اخلي.
مَشاطه: ډمه- آرايشگره- سينگار کوونکې.
مُشَبک: سوري سوري.
مَضطرب: پرېشانه- پلټنده.
مُضْمحل: له منځه تلونکئ- محوه کېدونکئ.
مَطْلَع القجر: د سپېدو د راختو " چاودلو " ځای.
مُل: شراب.
ملهار: د موسيقي يوراگ دئ.
مَلِيح: نمکين.

د ميرزا حنان بارکزي دېوان

مَنَد: پل - قدم - سراع.
مُنزَه: پاک.
مُنقَعَل: شرمند.
منقار: مشکوکه.
مُنکر نکیر: هغه ملايکي چې په قبر کې له مري څخه پوښتني کوي.
مورَه: د مځکي برآمدگي "لس زړه لغتونه".
مؤذن: اذان کوونکي.
موقوف: درول سوئ.
موميائي: هغه ماده ده چې که مري په ووهي، نه خرابېږي او سلامت پاتېږي.
مهبجور: بېل سوئ - پردېس.
مِهينه: تنخواه - معاش.

﴿ن﴾

ناخدا: کښتۍ - وان.
ناسور: هغه تپ چې پر بدو واوړي.
ناوک: غشي.
نبا: يو ډول ښوی قند "مصري".
نتلي: خوار وزار: زبون.
نجتي: نصب سوئ - ښخ سوئ - ننوتی.
نخاس: د پسو، غويو، اسانو او اوبنانو د خرڅلاو بازار، کندهاريان يې "کنج" بولي.
نخجیر: د هوسۍ په شان يو دښتې حيوان دی - عموماً د هوسۍ په معنا.
نخل: د خرما ونه.
نراد: د شطرنج په شان يوه لوبه ده.
نسيان: هېره - فراموشي.
نسيه: پور - د "نقد" ضد.
نصاب: هغه اندازه مال چې زگوه پر فرض کېږي - د مال او پانگي په معنا هم راځي.
نعيم: جنت.
نفس اماره: سرکښه نفس.
نکته: ښه بوی - د خولې بوی "غياث".
نمايي: ښکاره کېږي.
نوحه گز: هغه څوک چې ساندي وايي.
نيرېز: د موسيقي يو مقام دی.
نيزه وړی: سېلاب وړی - سيلاب راوړی خس.

د میرزا حنان بارکزی دېوان

﴿و﴾

والی: غور والی - گوشواره.
واهب العطايات: بخشش "انعام" ورکونکئ.
وت: د وتلو ځای - درز - تنگه دره.
وَرْت وَرْت: ډېره ژړا - رینګت.
ورېشه: وراشه - خبري - گفتګو.

﴿ي﴾

یاوه: بې ځایه او بې مورده خبري.
یېلی: لوڅي - برېنډي.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**